

5 Universitet och högskolor

5.1 HÖGRE UTBILDNING OCH FORSKNING

5.1.1 Allmänt om högre utbildning och forskning

En väsentlig del av det nationella utbildningssystemet utgörs av landets universitet och högskolor. Grundläggande

högskoleutbildning, forskarutbildning och forskning bedrivs vid sju universitet – Uppsala, Lunds, Göteborgs, Stockholms, Umeå och Linköpings universitet samt Sveriges lantbruksuniversitet, som sorterar under Jordbruksdepartementet – och vid tre fackhögskolor med fasta forskningsresurser – Karolinska institutet, Kungl. Tekniska högskolan samt Högskolan i Luleå. Regeringen föreslår i det följande (avsnitt 5.5.2) vissa

ANTALET HELÅRSSTUDENTER LÄSÅRET 1994/95 PER LÄROSÄTE¹ Uppgifterna är avrundade till närmaste tital.

UNIVERSITET/HÖGSKOLA	TOTALT ANTAL HELÅRSSTUDENTER	UNIVERSITET/HÖGSKOLA	TOTALT ANTAL HELÅRSSTUDENTER
Uppsala universitet	19 100	Högskolan i Örebro	5 790
Lunds universitet	26 620	Högskoleutbildning på Gotland	470
Göteborgs universitet	21 610	Idrottshögskolan i Stockholm	490
Stockholms universitet	21 200	Konstfack	600
Umeå universitet	12 720	Kungl. Konsthögskolan	210
Linköpings universitet	11 100	Kungl. Musikhögskolan i Stockholm	570
Karolinska institutet	2 840	Lärarhögskolan i Stockholm	4 870
Kungl. Tekniska högskolan	9 090	Mitthögskolan	7 120
Högskolan i Luleå	5 340	Mälardalens högskola	3 680
Danshögskolan	100	Operahögskolan i Stockholm	50
Dramatiska institutet	140	Teaterhögskolan i Stockholm	70
Högskolan i Borås	2 500	Sveriges lantbruksuniversitet	2 080
Högskolan Dalarna	2 970	Chalmers tekniska högskola AB	6 770
Högskolan i Gävle/Sandviken	3 070	Stiftelsen Högskolan i Jönköping	3 070
Högskolan i Halmstad	2 410	Handelshögskolan i Stockholm	1 420
Högskolan i Kalmar	2 860	Övriga enskilda utbildningsanordnare	670
Högskolan i Karlskrona/Ronneby	1 440	Landstingskommunala vårdhögskolor	20 070
Högskolan i Karlstad	6 310	Korrigerig, utbildning för annat lärosäte (dubbelräkning)	-2 530
Högskolan Kristianstad	2 330	Summa:	217 620
Högskolan i Skövde	1 920		
Högskolan i Trollhättan/Uddevalla	1 440		
Högskolan i Växjö	5 040		

Källa: Högskoleverkets årsrapport 1994/95

¹ Med helårsstudenter avses antalet studenter som är förstagsregistrerade resp. fortsättningsregistrerade på ett kurstillfälle multiplicerat med kurstillfallets poängomfattning under en viss period dividerat med 40.

förändringar vad gäller användningen av benämningen universitet. Det finns 16 mindre och medelstora högskolor, inklusive Lärarhögskolan i Stockholm och Idrottshögskolan i Stockholm, samt sju konstnärliga högskolor i Stockholm. Konstnärlig utbildning bedrivs även vid universiteten i Lund, Göteborg och Umeå samt vid Högskolan i Luleå. Härutöver bedrivs högskoleutbildning på Gotland. Vidare finns 19 landstingskommunala vårdhögskolor. Till detta kommer enskilda utbildningsanordnare, bl.a. Chalmers tekniska högskola AB, Stiftelsen Högskolan i Jönköping och Handelshögskolan i Stockholm.

År 1996 beräknades anslagen till dessa universitet och högskolor till 14,8 miljarder kronor varav 9,2 miljarder kronor till grundläggande högskoleutbildning och 5,6 miljarder kronor till forskning och forskarutbildning. De sammanlagda anslagen för studiestödet beräknades för år 1996 till drygt 13 miljarder kronor varav omkring 7 miljarder kronor för studiemedel.

Mål- och resultatuppföljning för universitet och högskolor

Grundläggande högskoleutbildning

Intresset för högre utbildning är fortsatt stort och antalet sökande till högskolan ökar. Trots expansionen av den högre utbildningen har inte alla sökande kunnat erbjudas plats. Under de första åren av 1990-talet var antalet sökande som inte tidigare läst på högskolan omkring 100 000 per år. Hösten 1995 ökade denna grupp sökande med drygt 10 %. Totala antalet, inklusive sökande som återkommit efter studieuppehåll och studenter som avsåg att fortsätta sina studier, var då omkring 240 000. I den samordnade antagningen hösten 1996 fortsatte det totala antalet sökande att öka.

Regeringens satsningar på olika stimulansåtgärder inom naturvetenskap och teknik gav effekter redan läsåret 1995/96 i form av ett ökat intresse och fler sökande inom dessa områden. Denna positiva utveckling har fortsatt även hösten 1996. Läsåret 1994/95 fanns närmare 270 000 registrerade studenter inom högskolan (vilket motsvarar omkring 217 000 helårsstudenter).

Den förhållandevis största ökningen har skett vid de mindre och medelstora högskolorna. Läsåret 1994/95 ökade antalet studenter vid dessa högskolor med 9 % till totalt cirka 75 000. Detta innebar att var fjärde student läsåret 1994/95 återfanns vid mindre och medelstora högskolor.

REGISTRERADE STUDENTER LÄSÅREN 1989/90-1994/95 (tusental)

	89/90	90/91	91/92	92/93	93/94	94/95
Riket totalt	193	203	222	242	256	270
Varav mindre/ medelstora högsk.	38	42	52	58	69	75

Källa: SCB

Det finns flera orsaker till expansionen av den högre utbildningen under senare år. Ett skäl är den kraftigt ökade arbetslösheten i början av 1990-talet som åtföljts av ett markant ökat intresse för högskolestudier bland ungdomar och till viss del även bland vuxna. Enkätundersökningar i gymnasieskolans avgångsklasser genomförda av Statistiska centralbyrån (SCB) visar att situationen på arbetsmarknaden har en avgörande betydelse för många elever när de väljer att läsa vidare på högskolan. Andra väljer högskolan för att de vill stärka sin position på arbetsmarknaden i framtiden. Studiebenägenheten för att minska den egna risken för arbetslöshet förefaller ha ökat under lågkonjunkturen både inom EU och i Sverige. Antalet högskolestudenter – liksom ungdomsarbetslösheten – har dock ökat snabbare i Sverige än inom EU som helhet. I Sverige ökade, enligt SCB, antalet arbetslösa ungdomar i åldersgruppen 16-24 år från cirka 50 000 år 1991 till cirka 70 000 år 1995. Samtidigt ökade antalet studenter under 25 år i högskolan med uppskattningsvis 50 000 personer. Om samtliga dessa 50 000 ungdomar i högskolan i stället skulle ha varit arbetslösa, skulle ungdomsarbetslösheten ha uppgått till cirka 24 % år 1995. Enligt SCB var den i realiteten cirka 14 %. Genom expansionen inom högskolan under perioden har således ungdomsarbetslösheten dämpats rejält och framför allt kommer ungdomars ställning på arbetsmarknaden att förstärkas och deras möjligheter att få ett arbete att öka.

Många behöriga sökande har inte fått en plats i högskolan. Högskolorna har tänjt på resurserna för att kunna ta emot så många som möjligt. Det är vällovligt att resurserna har använts för att så långt som möjligt bereda plats för studenter. Stora överintag kan dock äventyra kvaliteten i utbildningen. Högskolorna måste noga pröva om överintagen är förenliga med bibehållen kvalitet i utbildningen.

Av de 270 000 studenter som genomgick grundläggande högskoleutbildning läsåret 1994/95 var 57 % kvinnor. Vid en genomgång av kvinnors och mäns prestationsgrad inom olika utbildningsområden visar det sig att kvinnor i genomsnitt presterar fler akademiska poäng än vad män gör. Sammantaget för alla utbildningsområden var prestationsgraden 85 % för kvinnor och 80 % för män.

En rad olika insatser har gjorts för att motverka den sociala snedrekryteringen till högskolan. Fler utbildningsplatser, geografisk spridning av den högre utbildningen, enhetliga tillträdesbestämmelser, ett överskådligt antagningssystem och aktiva rekryteringsinsatser är exempel på åtgärder som har betydelse för en breddad rekrytering till den högre utbildningen. Uppbyggnaden av högskolor runt om i landet har bidragit till att nya grupper av studenter har sökt sig till högskolan under de senaste decennierna. Andelen högskolenyborjare från ”lägre tjänstemanna- och arbetarbakgrund” är omkring 15 procentenheter högre vid de mindre och medelstora högskolorna än vid universiteten och fackhögskolorna.

Allt fler studenter väljer att genomgå högskolestudier på distans. Under läsåret 1994/95 bedrev 25 800

**PRESTATIONSGRAD I PROCENT LÄSÅRET 1994/95
(Helårsprestationer/helårsstudenter)¹**

UTBILDNINGSOMRÅDE	KVINNOR	MÄN
Naturvetenskapligt	86	77
Medicinskt	95	86
Övriga	92	87
Juridiskt	86	83
Samhällsvetenskapligt	78	75
Farmaceutiskt	99	96
Undervisning	96	93
Tekniskt	84	82
Vård	93	91
Odontologiskt	96	95
Humanistiskt	77	78
Teologiskt	78	79
Konstnärligt	82	86
Samtliga	85	80

Källa: SCB

¹ En prestationsgrad på 100 procent innebär att alla studerande som läser på helfart klarat 40 poäng under ett läsår.

studenter studier på distans vilket är en ökning med 17 % jämfört med läsåret 1993/94. I genomsnitt har de mindre och medelstora högskolorna större andel studenter än universitetet, som studerar på distans (cirka 13 %). Flest studerande på distans har dock Umeå universitet med drygt 5 200 studenter.

Uppskattningsvis 18 000 studenter läste utomlands under läsåret 1994/95. Denna grupp har ökat läsåret 1995/96. Av dessa deltog cirka 20 % i något studentutbytesprogram, varav det största är EU-programmet Erasmus. USA, Storbritannien och Frankrike är de populäraste länderna. Det i särklass vanligaste utbildningsområdet är humaniora (huvudsakligen språkämnen), följt av de konstnärliga och samhällsvetenskapliga (huvudsakligen ekonomiämnet). Antalet gäststudenter och utländska studenter vid svenska universitet och högskolor var under samma period omkring 3 800.

För varje universitet och högskola har riksdagen fastställt ett utbildningsuppdrag för treårsperioden 1993/94-1995/96. I dessa ingår krav på att vissa examensmål skall uppfyllas. Prognosen för treårsperioden 1993/94-1995/96 är att examensmålet för minst treåriga högskoleutbildningar kommer att överträffas med en betydande marginal. Det totala antalet uttagna examina läsåret 1994/95 var 33 500 varav nästan 23 000 var examina från minst treåriga högskoleutbildningar. Antalet avlagda examina inom områdena naturvetenskap och teknik har läsåret 1994/95 ökat med så mycket som 16 %. I denna ökning ingår civilingenjörsexamina, som ökat med hela 25 % till 3 300 examina. Examensmålet för lärarutbildningarna kommer troligtvis att uppfyllas endast för grundskollärorexamen med inriktning mot undervisning i årskurserna 1-7. För grundskollärorexamen med inriktning mot undervisning i årskurserna 4-9 har endast cirka 30 % av det treåriga uppdraget nåtts

efter två år. För gymnasielärorexamen har cirka 40 % av uppdraget uppnåtts efter två år. Den låga måluppfyllelsen kan delvis förklaras av att de flesta universitet och högskolor har haft betydande problem att rekrytera till den ettåriga praktisk-pedagogiska utbildningen. De examenskrav som ställdes upp byggde på prognosen att ett relativt stort antal ämneskompetenta studenter skulle söka sig till den ettåriga utbildningen.

Forskarutbildning och forskning

Studenternas intresse för forskarutbildning är fortsatt stort. Vårterminen 1995 fanns drygt 20 000 registrerade doktorander av vilka drygt 16 000 avsatte mer än 10 % av normal heltid till forskarstudier. Antalet nyantagna till forskarutbildningen har varit relativt konstant – drygt 2 000 – ända sedan 1970-talet för att under 1990-talet stiga till nuvarande cirka 3 000. Andelen kvinnor bland de nyantagna har under samma tid ökat från 23 % till 40 %. Antalet forskarstuderande som slutligen tar sin doktorsexamen har fördubblats sedan mitten av 1970-talet för att läsåret 1994/95 uppgå till drygt 1 500. Lsåret 1994/95 var en tredjedel av de nyblivna doktorerna kvinnor. Om man ser på medeltal för treårsperioder har alla de större fakulteterna haft en utveckling mot en ökad andel kvinnor bland de examinerade.

**DOKTORSEXAMINA VID DE STÖRRE FAKULTET-
TERNA. TOTALT OCH ANDEL KVINNOR. MEDELTA
FÖR PERIODERNA 1982/83-1984/85 OCH 1992/93-
1994/95**

FAKULTET	ANTAL/ÅR 82/83-84/85		ANTAL/ÅR 92/93-94/95	
	KVINNOR %		KVINNOR %	
Humanistisk	86	43	103	46
Samhällsvet	88	29	156	36
Medicinsk	278	20	420	34
Matematisk- naturvet*	199	19	256	30
Teknisk	141	8	292	17
Totalt, inkl. övr. fakulteter	878	21	1385	21

Källa: SCB

*Teknisk-naturvet. fak. har i tabellen sammanslagits med matematisk-naturvetenskaplig fak.

Flest forskarstuderande (37 %) fanns inom de tekniska och naturvetenskapliga ämnesområdena följt av det medicinska området (23 %), det samhällsvetenskapliga området (20 %) och det humanistiska området (15 %).

Av de tidigare nämnda drygt 16 000 forskarstuderande läsåret 1994/95 hade 37 % doktorandtjänst, 5 % utbildningsbidrag – flertalet med assistenttjänst, 14 % annan universitetstjänst, 9 % stipendier/forskningsstjänst och 19 % förvärsarbete med forskningsanknytning. Studiefinansieringen var emellertid ojämnt fördelad mellan fakulteterna. Vårterminen 1995 stod hälften av de forskarstuderande inom humaniora och teologi och en tredjedel inom de samhällsvetenskapliga ämnena utan någon form av finansiering av sina studier. Vid övriga

fakulteter har praktiskt taget samtliga forskarstuderande finansiering.

Flera mindre och medelstora högskolor har med hjälp av särskilda medel etablerat ett närmare samarbete med universiteten. Det har bl.a. inneburit att vid flera mindre och medelstora högskolor tjänstgör professorer med tjänster som är inrättade vid universitet. Vidare har regionala samverkansgrupper för forskning skapats. Antalet forskarstuderande vid mindre och medelstora högskolor har ökat. Från tidigare i genomsnitt 10-15 forskarstuderande per högskola, ofta lärare vid högskolan, har allt fler högskolor inrättat doktorandtjänster och utbildningsbidrag för egna studenter. Dessa forskarstuderande är knutna till en fakultet vid universitet eller fackhögskola. Läsåret 1994/95 fanns det närmare 800 forskarstuderande vid de mindre och medelstora högskolorna.

Under budgetåren 1993/94 och 1994/95 har antalet professorer ökat med 119. För den största ökningen svarade de samhällsvetenskapliga fakulteterna med 48 tjänster. Större delen av dessa utgörs av tjänster vid mindre och medelstora högskolor (men inrättade vid fakulteter). Under den senaste treårsperioden har antalet anställda vid de statliga universiteten och högskolorna ökat med 10 %. Vid de mindre och medelstora högskolorna ökade antalet anställda med inte mindre än 33 %.

Under läsåret 1994/95 utfördes sammanlagt nära 43 000 årsverken av personalen vid universitet och högskolor. Antalet årsverken mellan åren 1993/94 och 1994/95 har procentuellt sett ökat mer än dubbelt så mycket vid de mindre och medelstora högskolorna jämfört med universitet och fackhögskolor (10 % respektive 4 %). Fortfarande svarar dock universiteten och fackhögskolorna för omkring 80 % av antalet årsverken inom högskoleområdet. Budgetåret 1994/95 var cirka 30 % av lärarna vid universitet och högskolor kvinnor. För de lärartjänster som kräver doktorsexamen var andelen kvinnor lägre. Bland professorerna var 8 % kvinnor, bland lektorerna 22 % och bland forskarasistenterna 27 %.

I regeringens ekonomiska vårproposition (prop. 1995/96:150) redogörs för regeringens bedömningar och åtgärder med anledning av Riksrevisionsverkets (RRV) iakttagelser vad gäller universitets och högskolors årsredovisningar för budgetåret 1994/95. Regeringen har uppdragit åt RRV att inkomma med en särskild rapportering över den fortsatta granskningen av de frågor som tagits upp i regeringsbeslut den 14 mars 1996 gällande åtgärder med anledning av invändningar i revisionsberättelser och revisionsrapporter 1994/95 för universitet och högskolor. En sådan rapport har nyligen lämnats till regeringen och rapporten är föremål för beredning.

I regleringsbrevet för budgetåret 1994/95 föreskrev regeringen att universiteten och högskolorna utan regeringens tillstånd får balansera resultatet i den anslagsfinansierade verksamheten i ny räkning under förutsättning av att det ackumulerade resultatet i den

PERSONAL VID UNIVERSITET OCH HÖGSKOLOR. TOTALT OCH ANDELEN KVINNOR

TJÄNSTKATEGORI	1987(MARS)		1991(SEPT)		1995(OKT)	
	ANTAL	%	ANTAL	%	ANTAL	%
Professorer	1 740	5	2 030	6	2 180	8
Lektorer	3 770	17	4 460	19	5 330	22
Forskarassistenter	580	23	910	23	1 030	27
Forskarutb.tjänster	2 560	25	4 110	32	6 280	34
Särsk. forskn.tjänster	4 010	31	2 850	34	2 230	36
Adjunkter	4 870	43	5 150	42	6 280	45
Timlärare/föreläsare	6 450	45	5 380	46	6 760	47
Summa	23990	32	24890	33	30090	35
Övrig personal	19280	65	18050	64	18450	64
Totalt ¹	43270	47	42940	46	48540	46

Källa: SCB

¹ Exklusive landstingskommunala vårdhögskolor

verksamheten inte överstiger 10 % av den anslagsfinansierade verksamhetens samlade årsomslutning.

Med anledning av årsredovisningarna för budgetåret 1994/95 begärde Utbildningsdepartementet den 12 december 1995 in kompletterande uppgifter från universitet och högskolor (U95/4235/B).

I regeringens vårproposition 1995/96:150 redogörs för att RRV har påtalat att många myndigheter redovisar stora belopp som anslagssparande respektive utgående reservation och att flertalet myndigheters likviditet är god. Många myndigheter redovisar därför betydligt större belopp som räntetäckter än som räntekostnader. Regeringen avser att bättre ta till vara de statsfinansiella aspekterna i räntekontomodellen. Regeringen har beslutat att återföra 261 miljoner kronor från vissa universitet och högskolor till statsverkets checkräkning. Av de indragna medlen föreslås i tilläggsbudgeten avseende budgetåret 1995/96 att 116 miljoner kronor används för nationellt viktiga ändamål inom högskoleområdet, nämligen till ett forskningsinstitut i Göteborg och till universitetsdatanätet SUNET. Medlen som anvisas för SUNET motiveras av den roll SUNET skall ha enligt regeringens ställningstagande i IT-propositionen (Åtgärder för att bredda och utveckla användningen av informationsteknik, prop. 1995/96:125). Genom att medel för SUNET har beräknats i tilläggsbudgeten för budgetåret 1995/96 blir det möjligt att i budgeten för 1997 avsätta medel till två andra nationellt viktiga ändamål, Gustavianum vid Uppsala universitet och Skissernas museum vid Lunds universitet. Resterande 145 miljoner kronor av det återförda beloppet tillfaller staten som en besparing för att minska underskottet i statsbudgeten budgetåret 1995/96.

5.1.2 Högskolan inför 2000-talet

Högskolepolitiken inför 2000-talet

Den svenska högskolan har som forum för den högre utbildningen och forskningen en mycket betydelsefull roll

och ett stort ansvar i arbetet att utveckla och förnya vårt samhälle. Högskolan skall i sin verksamhet främja det demokratiska samhällets grundläggande värderingar. Den skall erbjuda kvalificerad utbildning för ett rikt och varierande arbetsliv och utföra forskning och utvecklingsarbete av hög kvalitet för förnyelse av samhälls- och näringsliv samt främja en ekologiskt hållbar utveckling.

Högskolans yttersta syfte är således att tjäna det allmännas bästa och befinna sig i det demokratiska samhällets mitt. Det är därför en självklar utgångspunkt att ansvaret för högskolan skall vila på statsmakterna. De demokratiska organen och den statliga finansieringen utgör en garant för det fria utbytet av tankar och idéer inom utbildning och forskning. Av principiella och praktiska skäl har de enskilda lärosätena givits en betydande självständighet.

Högre utbildning av god och likvärdig kvalitet skall erbjudas vid universitet och högskolor över hela landet. För att öka möjligheterna att förverkliga detta kommer sambandet mellan forskning och utbildning att stärkas genom att alla högskolor tilldelas permanenta forskningsresurser.

Den högre utbildningen skall ge goda kunskaper och färdigheter för ett föränderligt arbetsliv och ett vetenskapligt förhållningssätt samt bidra till en allsidig personlig utveckling. Högskolan måste kunna erbjuda både utbildning för olika yrkesområden och utbildning som inte styrs av specifika yrkeskrav.

Den svenska högskolan erbjuder i dag avgiftsfri utbildning av en omfattning som knappast har sin motsvarighet i något annat land. Det är för kompetensutvecklingen i vårt land av avgörande betydelse att av samhället anordnad och finansierad högskoleutbildning är avgiftsfri även i framtiden. Ett avsteg från denna princip skulle innebära att den resurslösande sociala snedrekryteringen till högre utbildning ytterligare förstärktes.

Regeringens förslag till övergripande mål för forskningen presenteras i den forskningspolitiska propositionen *Forskning och samhälle* (1996/97:5 avsnitt 3.4). Forskningen skall bidra till en hög allmän utbildningsnivå och främja den kulturella utvecklingen, kritiskt tänkande och vetenskapligt förhållningssätt i samhället och därmed främja och stärka demokratin. Forskningen måste vara basen för en stor del av kunskapsutvecklingen i övrigt – både i utbildning och utvecklingsarbete. Högskolan är därmed samhällets viktigaste resurs när det gäller att skapa och förmedla kunskap. De enskilda forskarna i högskolan har en avgörande frihet att själv bestämma över inriktningen av sin forskning. Forskarnas frihet måste dock motsvaras av ett ansvarsstagande för kvalitet och relevans i forskningen och för en hög nivå på utbildningen. De bör även bidra till att forskningsresultaten blir kända och kommer till nytta i samhället.

Högskolans utbildning och forskning skall bidra till att höja bildningen och kunskapsnivån i samhället. Högskolornas verksamhet är inte enbart av betydelse

för att lösa de tekniska, medicinska och miljörelaterade problem vi står inför, utan även avgörande för möjligheterna att bekämpa arbetslösheten, öka sysselsättningen och förhindra social utslagning. De snabba förändringarna i samhället ökar kraven på högskolan och skapar samtidigt nya möjligheter för arbetet inom högskolan. Den moderna informationstekniken gör det möjligt att erbjuda utbildning i nya former, till nya grupper och i nya situationer. Den förstärker möjligheterna till samarbete inom högskolan samt mellan olika lärosäten och andra centrum för kunskapsutveckling.

Högskolans tredje uppgift

Högskolan har traditionellt två huvuduppgifter – utbildning och forskning. Genom grundutbildningen och forskarutbildningen tillförs fortlöpande samhälle och näringsliv en mycket omfattande kunskap och kompetens. Sedd i relation till arbetstagarnas behov av kompetensutveckling uppgår denna överföring av ny kunskap dock endast till en relativt blygsam del. Begränsar man perspektivet till att bara se till antalet nyutbildade på arbetsmarknaden varje år uppgår dessa till högst 3 % av arbetskraften; ser man enbart till dem med högskoleutbildning är andelen ännu lägre. Det finns således ett mycket stort behov av att utnyttja och utveckla andra vägar för att föra ut kunskap från högskolan till det omgivande samhället.

Det finns samtidigt ett mycket stort behov från högskolans sida av att ta till sig erfarenheter och kunskaper från näringsliv och samhälle. Det sker naturligtvis i viss utsträckning genom de studerande som kommer till högskolan.

De resurser av kunskap och kompetens inom utbildning och forskning som finns samlade inom de svenska universiteten och högskolorna representerar mycket stora värden. Ur samhällets och näringslivets synvinkel finns det således starka skäl att ägna den svenska högskolan stor uppmärksamhet. Inom högskolan måste på motsvarande sätt finnas en mycket stark vilja att låta dessa samlade resurser komma det omgivande samhället och näringslivet till del på olika sätt.

Högskolans tredje uppgift är att samverka med det omgivande samhället. Denna uppgift omfattar högskolans samarbete med såväl näringslivet – arbetsgivare och fackliga organisationer – som med övriga delar av samhället. Högskolan måste spela en betydligt större roll både som förmedlare av kunskap och som mottagare av erfarenheter och problem utifrån. Högskolornas forskare måste ha nära kontakter med det omgivande samhället för att fånga upp problemställningar och ta tillvara kunskaper och erfarenheter. Att informera utomstående om forskning och utvecklingsarbete är en viktig del av högskolans arbete. Omvänt måste samhället – företag, fackliga och andra organisationer och offentliga myndigheter – satsa mer på att hålla sig informerat om och ta till sig vad som händer inom utbildningen och forskningen. Det är särskilt angeläget att utbildningens inriktning och innehåll utvecklas med mycket god kännedom om de krav, önskemål och kunskaper

som finns inom samhälle och näringsliv. För det ändamålet är det viktigt att utveckla goda former för högskolans kontakter med det omgivande samhället så att dessa kan ske på ett väl strukturerat sätt. Regeringen anser att högskolans tredje uppgift bör förtydligas och föreslår därför en ändring i högskolelagen (avsnitt 5.9).

Högskolan skall vara tillgänglig för alla

Det långsiktiga målet är att göra högskoleutbildning tillgänglig för alla som önskar studera och som uppfyller kraven på behörighet. Därmed främjas ekonomisk, social och kulturell jämlikhet liksom samhällets ekonomiska utveckling. Regeringen anser att högre utbildning även i nuvarande svåra statsfinansiella situation skall prioriteras och föreslår därför en utbyggnad i hela landet. Utbyggnaden av den högre utbildningen kommer i allt väsentligt att ske vid de mindre och medelstora högskolorna (avsnitt 5.3.2). Det har visat sig att det är stora skillnader mellan universiteten och de mindre och medelstora högskolorna när det gäller den sociala fördelningen av högskolenyborjare. Universitet och högskolor har det direkta ansvaret för rekryteringen till den högre utbildningen. I den situation som nu råder, där många utbildningar har många fler sökande än antalet tillgängliga platser, varierar insatserna i rekryteringsarbetet i hög grad mellan lärosätena. De har dock ett gemensamt ansvar att vidmakthålla en hög rekrytering till högre utbildning.

Särskilt angeläget är att öka rekryteringen av studerande från grupper med svag studietradition eller från regioner med låg utbildningsnivå bland befolkningen. Här är det nödvändigt att öka erfarenhetsutbytet lärosäten emellan vad gäller metoder i detta arbete. De erfarenheter som finns visar vikten av goda kontakter mellan högskolan och gymnasieskolorna. Företag och fackliga organisationer på orten bör också engageras i rekryteringsarbetet.

Högskolan har ett särskilt ansvar att ta till vara den kompetens studerande som invandrat har samt att hjälpa och stödja studenter med annat modersmål än svenska.

Kvalitet och förnyelse

Utbildningen skall vila på vetenskaplig grund och beprövad erfarenhet. Forskningens metoder, resultat och allmänna förhållningssätt utgör en central grund för utbildningen i högskolan. Grundutbildningen och forskarutbildningen måste hålla hög kvalitet vid alla högskolor. Det är en förutsättning för den fortsatta utbyggnaden. Högskolans utbildning och forskning bör vara ömsesidigt berikande. Undervisningen och arbetet med att utveckla och förbättra den skall för högskolans lärare vara lika viktig som forskningen. Högskolan har självklart behov av goda lärare med forskarutbildning, men det finns många utbildningar där yrkeserfarenhet är lika viktig. Det gäller inte minst inom det tekniska området. De flesta lärare inom högskolan har eller bör ha doktorsexamen. Detta bör emellertid inte ses som ett ovillkorligt krav. Mycket god undervisning kan för-

visso ges också av lärare utan doktorsexamen och med andra yrkeserfarenheter. Krav på pedagogisk skicklighet bör emellertid alltid ställas. En diskussion bör föras inom högskolan om hur dessa behov kan tillgodoses. Studenterna måste få uppmuntran och inspiration i sitt lärande. De måste också få del av forskningens kritiskt ifrågasättande attityd till etablerade sanningar. Det är högskoleledningarnas ansvar att lärarna har tillräckliga kunskaper och pedagogisk kompetens för sina arbetsuppgifter. Pedagogiskt utvecklingsarbete är ett reguljärt inslag i de flesta högskolors verksamhet men det pedagogiska förnyelsearbetet måste intensifieras. För att nå framgång i detta arbete måste studenternas uppfattningar tillmätas stor vikt. Det är angeläget att lärarnas pedagogiska insatser bedöms. Detta måste ske på ett systematiskt sätt för att utgöra en grund för fortsatt pedagogiskt utvecklingsarbete. Högskoleledningarna har ett ansvar för att skapa goda förutsättningar för de studerande och deras organisationer att delta i detta arbete. Regeringen kommer att begära en redovisning av högskolornas arbete på detta område (avsnitt 5.3.1).

Mindre och medelstora högskolor

En god spridning av högskoleutbildning över hela landet ger högskolan helt andra möjligheter till kontakter med omvärlden än en koncentration till ett fåtal orter. Utbyggnaden av högskolan i olika delar av landet har visat sig vara en betydelsefull faktor för den regionala utvecklingen, inte minst vad gäller näringslivets utveckling. Redan idag, med de begränsade resurser de mindre och medelstora högskolorna har, finns många goda exempel på framgångsrik samverkan mellan avancerad forskning vid dessa högskolor och det omgivande samhället, näringsliv och offentlig sektor i respektive region. Därtill har de mindre och medelstora högskolorna visat sig kunna rekrytera nya grupper till högre studier. Mot denna bakgrund föreslår regeringen en kraftig förstärkning av forskningsresurserna till dessa högskolor (avsnitt 5.5.3).

Ökad jämställdhet och genusperspektiv

Ökad jämställdhet leder till ökad kvalitet både i undervisning och forskning – vid sidan av alla andra goda samhällseffekter. I propositionen Jämställdhet mellan kvinnor och män inom utbildningsområdet (prop. 1994/95:164, bet. 1994/95:UbU18, rskr. 1994/95:405) framhölls att universitet och högskolor måste intensifiera arbetet med jämställdhetsfrågorna. Den skeva könsfördelning som råder inom stora delar av det akademiska livet måste brytas. Regeringen avser t.ex. att i en proposition nästa år presentera mål för andelen kvinnor bland nyrekryterade professorer.

Regeringen föreslår i denna proposition (avsnitt 5.6) en rad åtgärder för att främja genusforskning. Förutom den inomvetenskapliga betydelsen av denna forskning har den även betydelse för att öka inslaget av genusperspektiv mer generellt. Ett genusperspektiv bör kunna finnas i all undervisning och forskning.

5.2 OMVÄRLDSANALYS

Samhälle i förändring

Den nya teknikens genombrott och den sammanflätade internationella ekonomin orsakar stora förändringar. För så gott som alla delar av arbetsmarknaden och typer av arbetsuppgifter har utbildningskraven ökat och yrkesstrukturen har förändrats så att allt fler yrken ställer krav på högre utbildning. Undersökningar om arbetskraftens fördelning på olika yrkessektorer över åren visar att den kunskapsproducerande sektorn blir allt mer dominerande och att en ökad sysselsättning väntas återfinnas i denna sektor.

ARBETSKRAFTENS FÖRDELNING PÅ RYKESSEKTORER VID OLIKATIDPUNKTER

SEKTOR	1970	1985	2010
Kunskapsproducerande	27 %	34 %	50 %
Tjänsteproducerande	31 %	37 %	40 %
Varuproducerande	42 %	29 %	10 %

Källa: SOU 1996:120

Den pågående struktumvandlingen i samhället och utvecklingen inom arbetslivet ställer krav på nya former och kombinationer av kompetens och ökade krav på högre utbildning. Lågutbildade kommer att ha sämre förutsättningar än de med hög utbildningsnivå. I framtiden kommer ett stort behov att finnas av personer med teknisk och naturvetenskaplig kompetens, t.ex. inom biomedicin och informationsteknologi. Det kommer även att vara viktigt att kompetensen är flerdisciplinär och innehålla kombinationer av exempelvis teknik, språk, ekonomi, miljöfrågor och konstnärliga ämnen. Nya krav på kommunikativ kompetens ställs både i arbetslivet och vardagslivet. Det rör kommunikation i vid bemärkelse, från det talade språket till språket i informationsteknologisk bemärkelse. Det blir allt viktigare att kunna hantera information och sortera ut de betydelsefulla detaljerna till en meningsfull helhet, att kunna omvandla information till kunskap och att kunna kritiskt analysera, tolka och värdera stora mängder information.

I en undersökning från år 1995 (Nils-Gustav Lundgren, Högskolan i Luleå) om sambandet mellan utbildningsnivå och sysselsättning under krisåren på 1990-talet framgår att under perioden 1987-1993 försvann drygt 800 000 arbetstillfällen för lågutbildade i Sverige. Under samma period fick 175 000 högskoleutbildade arbete.

Högskolans betydelse för den regionala utvecklingen.

Det råder en betydande regional obalans i befolkningens utbildningsnivå i landet. Som tidigare redovisats (figur 16.3.3) bor merparten av de lågutbildade och de personer som endast har en kortare gymnasieutbild-

ning utanför universitets- och storstadsregionerna. I universitetslänen och storstadslänen har i genomsnitt 30 % av befolkningen i åldern 25-64 år högskoleutbildning. I övriga län är denna andel omkring 20 %. Ett av de viktigaste medlen för att åstadkomma en nödvändig regional balans och tillväxt är en satsning på de mindre och medelstora högskolorna. Den satsning på högre utbildning som skett under de senaste åren har redan givit påtagliga resultat. Det visar sig på bl.a. antalet högskolenybörjare per 1 000 invånare i åldrarna 18-64 år. I mitten av 1980-talet hade storstads- och universitetsregionerna högst antal högskolenybörjare. Som framgår av ovanstående tabell inträffade en stor förändring under slutet av 1980- och början av 1990-talen som innebar att Västerbottens, Västernorrlands och Norrbottens län uppvisade det högsta antalet högskolenybörjare i landet.

Genom att bygga ut högskolan över hela landet ges

Rekryteringstäthet läsåren 1985/86-1994/95

ANTAL HÖGSKOLENYBÖRJARE PER 1000 INV. I ÅLDERN 18-64 ÅR

LÄN	1985/86	1994/95
Stockholms	9,1	9,8
Uppsala	9,5	11,2
Södermanlands	7,5	11
Östergötlands	8,3	10,1
Jönköpings	8,1	12
Kronobergs	8,6	11,7
Kalmar	7,5	11,9
Gotlands	6	9,4
Blekinge	8,3	11,6
Kristianstads	8,6	10,8
Malmöhus	9,3	10,6
Hallands	7,7	11,6
Göteborg och Bohus	9	11
Älvsborgs	7,6	10,9
Skaraborgs	7,7	9,9
Värmlands	7,1	11,1
Örebro	7,7	10,6
Västmanlands	9	11,3
Dalarnas	6,5	10,4
Gävleborgs	7,8	10,4
Västernorrlands	7,7	13,6
Jämtlands	8,7	11,9
Västerbottens	9	15,6
Norrbottens	8	13
Hela riket	8,6	11,8

Källa: SCB SM 9601

ett kraftfullt stöd för den regionala utvecklingen. De nya högskolorna har haft en stor betydelse för rekrytering av högutbildad arbetskraft till skilda regioner. Det har visat sig att de nya högskolorna varit framgångsrika på ett antal områden, bl.a. i kontakterna och samarbetet med näringslivet. Studier gjorda av de samhällsekonomiska effekterna av etableringen av Umeå universitet (Holm, Einar & Wiberg, Ulf, 1995) visar på mycket positiva effekter på kompetensförsörjningen, sysselsättningen och näringslivsutvecklingen i regionen. Liknande erfarenheter finns från etablerandet av Linköpings universitet. Det finns dock en rad andra faktorer som påverkar den regionala utvecklingen. Regeringen har tillsatt en utredning (den s.k. Reko-Stat-utredningen, dir. 1995:144) som skall undersöka de regionala konsekvenserna av förändringar i den statliga sektorn. Denna utredning skall bl.a. analysera åtgärder inom den högre utbildningen och dess regionalpolitiska effekter. Som ett led i detta skall en genomgång göras av betydelsen av regionala högskolor. Vidare kommer att redovisas effekterna vad avser bl.a. rekrytering av studenter, näringslivets rekrytering av utbildad arbetskraft och den regionala utvecklingen i stort.

Slutsatser

Högskolan har expanderat kraftigt under de senaste tio åren – antalet studenter har ökat med närmare 50 % och är nu, inklusive forskarutbildningen, uppe i omkring 300 000. Ökningen har varit särskilt stor vid de mindre och medelstora högskolorna. Antalet studenter vid dessa högskolor är en fjärdedel av det totala studentantalet, men de får mindre än en åttondel av statsanslagen för utbildning och forskning. Undersökningar visar att de senaste årens satsning på den högre utbildningen och etableringen av högskolor runt om i landet har haft positiva effekter på sysselsättning, regional tillväxt och regional balans. Det finns således starka skäl för att bygga ut de mindre och medelstora högskolorna under den kommande treårsperioden.

5.3 GRUNDLÄGGANDE HÖGSKOLE-UTBILDNING

5.3.1 Kvalitet och förnyelse inom den högre utbildningen

REGERINGENS BEDÖMNING:

Det pedagogiska reformarbetet vid universitet och högskolor inom såväl grundutbildning som forskarutbildning bör förstärkas. Studenternas synpunkter bör tillmätas större vikt.

Den pedagogiska utbildningen av högskolans lärare måste intensifieras. Högskolan bör erbjuda pedagogisk fortbildning och vidareutbildning samt utbildning som behandlar jämställdhetsfrågor.

Universitet och högskolor skall redovisa omfattningen av och innehållet i det pedagogiska reformarbetet samt insatserna för lärarnas fortbildning och vidareutbildning, både vad gäller pedagogiska frågor och jämställdhet.

Skälen för regeringens bedömning: Grundutbildning och forskarutbildning måste hålla hög kvalitet vid alla universitet och högskolor. Detta är en förutsättning för den fortsatta utbyggnaden av den högre utbildningen. Universitets- och högskoleledningarna har huvudansvaret för att utbildning och forskning håller hög kvalitet. Det är angeläget att det systematiska kvalitetsarbete som pågår vid universitet och högskolor fortsätter och utvecklas.

Statsmakternas uppgift är att understödja och kontrollera att kvaliteten upprätthålls. Högskoleverkets utvärderingar och tillsynsansvar är ett led i detta. Högskoleverket har nyligen genomfört granskning och bedömning av kvalitetsarbetet vid Uppsala universitet, Högskolan i Borås, Högskolan i Karlstad, Lärarhögskolan i Stockholm samt Stiftelsen Högskolan i Jönköping (Högskoleverkets rapportserie 1996:16, 17, 19, 20, 21). Dessa utvärderingar är värdefulla för det fortsatta kvalitetsarbetet och som underlag för olika överväganden och beslut. Värderingarna framhåller flera goda inslag i högskolornas kvalitetsarbete, men visar också på brister i bl.a. undervisningens uppläggning, examinationen, hur studenternas synpunkter tas till vara, förhållandet till omvärlden och ledningsstrukturen.

Det pedagogiska utvecklingsarbete som bedrivs inom högskolan är den viktigaste delen i kvalitetsarbetet. Stora insatser görs av enskilda lärosäten.

I samhällsdebatten och i utredningar framförs synpunkter på kvaliteten i den högre utbildningen – i vissa fall utan referens till fakta och gjorda utvärderingar. Regeringen har uppdragit åt Högskoleverket att genomföra en utvärdering av utbildningen inom några stora nybörjarämnen i syfte att få en bild av förändringar i kvaliteten och jämställdheten över en 20-årsperiod. En rapport om detta skall lämnas senast den 15 december 1996.

Pedagogisk förnyelse

Under de senaste tio åren har antalet studenter inom högskolan fördubblats. Samtidigt har studenternas förkunskaper förändrats, mycket beroende på studenternas egna intressen och olika gymnasieskolors utbildningsprogram. Detta ställer stora krav på flexibilitet och nytänkande i universitetens och högskolornas undervisning.

Pedagogiskt utvecklingsarbete är ett reguljärt inslag i de flesta universitets och högskolors verksamhet. Högskoleverket stödjer en del av denna verksamhet. Den hittillsvarande takten i det pedagogiska förnyelsearbetet är emellertid för långsam. Det pedagogiska reformarbetet måste ges hög prioritet. Högskolan måste ständigt utvärdera, ompröva och vidareutveckla utbild-

ningen i takt med förändrade krav från omvärlden. Högskolan måste prioritera undervisning och utbildning.

I lärosätenas pedagogiska utvecklingsarbete måste studenternas synpunkter och utvärderingar spela en betydande roll.

Regeringen har anslagit medel till Linköpings universitet för att i samverkan med andra universitet och högskolor genomföra ett utvecklingsprojekt syftande till förnyelse av högskoleingenjör- och civilingenjörutbildningarna. Ett av målen är att förbättra rekryteringen av kvinnor till dessa utbildningar (avsnitt 5.3.2.2).

En stor del av högskolans undervisning och examination sker fortfarande i traditionella former. Högskolan måste göra rejäla ansträngningar för att förnya undervisningen mot mer självständigt arbete och problemorienterad inläring och projektbaserade studier, som premierar kritisk analys, kreativitet och ett självständigt kunskapsinhämtande. Examinationen skall ses som en integrerad del av undervisningen. Gjorda utvärderingar visar att examinationen i många fall utförs i former som direkt motverkar kraven på kreativt tänkande, kritisk analys och självständighet. Det återstår mycket att göra för högskolan när det gäller att utveckla och pröva alternativa examinationsformer.

Högskolan skall tillse att lärarna ges lämplig pedagogisk utbildning. En viktig faktor för att bevara och utveckla kvaliteten i utbildning och forskning är lärarkåren och dess kompetens. Större krav måste ställas på lärarnas pedagogiska utbildning och meritering. Detta har även framhållits av Sveriges Förenade Studentkårer i en skrivelse till regeringen den 8 augusti 1996. Det är högskoleledningens ansvar att tillse att lärarna har tillräckliga kunskaper och pedagogisk kompetens för sina arbetsuppgifter, och många högskolor erbjuder viss pedagogisk utbildning av lärarna. Trots att väsentliga förbättringar har skett finns ett stort behov av att stärka högskolelärarnas pedagogiska kunskaper och förmåga.

Enligt regeringens uppfattning bör högskolan i sin fortbildning och vidareutbildning av lärarna särskilt uppmärksamma de pedagogiska möjligheter som den moderna informationstekniken erbjuder.

Regeringen bedömer det vidare som mycket angeläget att öka kunskapen om jämställdhetsaspektens betydelse hos högskolans lärare. Det är viktigt att verksamheten inom högskolan bedrivs på jämlika villkor och att ökad jämställdhet uppnås. Kvalitet i utbildning och forskning främjas av samverkan mellan personer med olika erfarenheter och perspektiv. Skillnaden mellan kvinnors och mäns erfarenheter och perspektiv är i detta avseende av stor betydelse. Jämställdhet är således inte bara en rättvisefråga, utan också en kvalitetsfråga. Det är därför som Högscoleverket i den ovan nämnda utvärderingen om kvalitetsförändringar i nybörjarämnen, även skall uppmärksamma förändringar beträffande jämställdheten. Regeringens åtgärder för att främja jämställdheten inom högskolan redovisas i avsnitt 5.6.

Den pedagogiska skickligheten måste fortsättnings-

vis tillmätas väsentligt större betydelse vid tillsättningen av lärartjänster. Det är en förutsättning för tillfredsställande utveckling av högskolan att pedagogiskt och vetenskapligt kompetenta och skickliga lärare undervisar och forskar. Regeringen har bl.a. mot den bakgrunden tillsatt utredningen En förändrad tjänsteorganisation för lärare vid statliga universitet och högskolor (dir. 1996:3). Utredningen skall lämna sitt betänkande den 6 december 1996. Regeringen avser att återkomma till denna fråga i en proposition om högskolans ledningsstruktur och tjänsteorganisation under år 1997.

Regeringen avser att ge Högscoleverket i uppdrag att utvärdera lärosätenas insatser beträffande det pedagogiska utvecklingsarbetet samt lärarnas fortbildning och vidareutbildning i pedagogik och i jämställdhetsfrågor. Högskolorna bör även i sina årsredovisningar uppmärksamma dessa frågor. Av redovisningarna bör även framgå på vilket sätt studenterna involveras i det pedagogiska reformarbetet.

Det pedagogiska utvecklingsarbetet omfattar självfallet även forskarutbildningen. Regeringen avser att i en proposition till riksdagen under år 1997 lämna förslag beträffande forskarutbildningen.

Tillgången på lärare

Den högre utbildningen har byggts ut kraftigt under 1990-talet. I och med regeringens satsning på 30 000 nya permanenta utbildningsplatser, en utbyggnad av Södertörns högskola, en ny högskola i Malmö samt den utökade högskoleutbildningen på Gotland har det dock i den allmänna debatten vid flera tillfällen ifrågasatts om inte den planerade ökningen av studenter inom den grundläggande högskoleutbildningen innebär risker för en sänkning av lärarkompetensen.

Rekryteringen av lärare inom universitet och högskolor uppvisar dock ingen entydig bild. Detta beror på att det inte finns en arbetsmarknad för högskolelärare utan tvärtom ett stort antal delarbetsmarknader beroende på kraven på kompetens och specialisering samt även högskolornas geografiska lokalisering.

Antalet doktorsexamina har under den senaste tioårsperioden ökat med närmare 70 % och de bedömningar som universitet och högskolor gör tyder på att en ökande examination kan förväntas inom de närmaste åren. Detta borde också medföra en ökad rekrytering av kvinnliga lärare för att leda till en bättre balans mellan könen i lärarkåren.

Därutöver finns de invandrade akademikerna som en resurs för högskolans undervisning och forskning. Regeringens förslag till åtgärder för utländska akademiker presenteras i avsnitt 5.7. Det är vidare möjligt att rekrytera lärare från andra länder inom den Europeiska Unionen.

Regeringen bedömer därför att det bör vara möjligt att rekrytera nya lärare till högskolan i tillräcklig omfattning.

5.3.2 Kraftigt utbyggnad av den högre utbildningen

REGERINGENS FÖRSLAG:

Den högre utbildningen byggs ut kraftigt i hela landet med 30 000 nya permanenta platser (helårsstudenter) under budgetperioden. Utbyggnaden påbörjas hösten 1997 med 15 000 platser och de återstående 15 000 platserna tillkommer hösten 1999. Utbyggnaden skall huvudsakligen ske vid de mindre och medelstora högskolorna. Cirka hälften av platserna avser naturvetenskapliga och tekniska utbildningar.

Skälen för regeringens förslag:

För att stärka och utveckla vårt samhälle är utbildning och forskning och en välutbildad arbetskraft av central betydelse. Utöver att öka Sveriges internationella konkurrenskraft är en expansion av den högre utbildningen – som tidigare nämnts – av stor regionalpolitisk betydelse. Utbildning är även av stort värde för den enskildes personliga utveckling och möjlighet till en stark ställning på arbetsmarknaden.

Regeringen har i tidigare propositioner, i den s.k. tillväxtpropositionen (prop. 1995/96:25 En politik för arbete, trygghet och utveckling, s. 74) och i den s.k. sysselsättningspropositionen (prop. 1995/96:222 Visa åtgärder för att halvera arbetslösheten till år 2000, ändrade anslag för budgetåret 1995/96, finansiering m.m. s. 6.28f, bet. 1995/96:FiU15 s. 98) framhållit att en fortsatt utbyggnad av den högre utbildningen är nödvändig för att dels bereda fler ungdomar plats, dels ge möjlighet för vuxna att antingen genomgå en grundläggande högskoleutbildning eller att vidareutbilda sig.

Regeringen föreslår att utbyggnaden i första hand skall ske vid de mindre och medelstora högskolorna. En god spridning av den högre utbildningen över hela landet ger helt andra möjligheter till kontakter med omvärlden än en koncentration till ett fåtal orter. Etableringen av högskolor på nya orter visar vilken viktig roll högskolan har för den regionala utvecklingen också vad gäller näringslivets utveckling (avsnitt 5.2). En förbättrad tillgänglighet underlättar också rekryteringen till högre utbildning och motverkar därmed social snedrekrytering. För att tillgodose näringslivets behov av hög kompetens inom naturvetenskap och teknik bör minst hälften av platserna avse naturvetenskapliga och tekniska utbildningar.

Högskolornas egna bedömningar avseende möjligheten att anordna fler platser samt att öka antalet platser inom naturvetenskap och teknik har ingått i underlaget i regeringens överväganden avseende förslaget till fördelning av de 30 000 platserna på respektive universitet och högskola samt över budgetperioden. I sysselsättningspropositionen angavs en fördelning av platserna som planeringsunderlag inför budgetpropositionen.

Regeringen föreslår nu att dessa platser fördelas under treårsperioden på följande sätt:

FÖRDELNING AV NYA PLATSER PERIODEN 1997-1999 (ökningen avser höstterminen respektive budgetår)

	1997	1998	1999	TOTALT
Uppsala universitet	250	0	250	500
Lunds universitet	250	0	250	500
Göteborgs universitet	350	0	350	700
Stockholms universitet	250	0	250	500
Umeå universitet	500	0	500	1 000
Linköpings universitet	1 150	0	1 150	2 300
Kungl. Tekniska högskolan	400	0	400	800
Högskolan i Luleå	300	0	300	600
Högskolan i Borås	300	0	300	600
Högskolan Dalarna	550	0	550	1 100
Högskolan i Gävle/Sandviken	300	0	300	600
Högskolan i Halmstad	500	0	300	800
Högskolan i Kalmar	500	0	600	1 100
Högskolan i Karlskrona/Ronneby	500	0	600	1 100
Högskolan i Karlstad	700	0	700	1 400
Högskolan Kristianstad	250	0	250	500
Högskolan i Skövde	350	0	350	700
Högskolan i Trollhättan/Uddevalla	400	0	600	1 000
Högskolan i Växjö	800	0	800	1 600
Högskolan i Örebro	900	0	1 000	1 900
Högskoleutbildning på Gotland	250	0	450	700
Mitthögskolan	1 800	0	2 500	4 300
Mälardalens högskola	1 200	0	0	1 200
Högskola i Malmö	1 500	0	1 500	3 000
Chalmers tekniska högskola AB	250	0	250	500
Stiftelsen Högskolan i Jönköping	300	0	300	600
Sveriges lantbruks-* universitet	200	0	200	400
Summa	15 000	0	15 000	30 000

* under utgiftsområde 23

Tillkommer:

Södertörns högskola	1 000	1 000	1 000	3 000
NT-utbildning**				9 000
Stiftelsen Högskolan i Jönköping		100		100
Summa totalt				42 100

**Naturvetenskapliga och tekniska utbildningar för studerande med särskilt vuxenstudiestöd (s.k. NT-utbildning)

Den förhållandevis kraftiga ökningen som föreslås för Linköpings universitet avser främst en utbyggnad av den högre utbildningen i Norrköping.

Även för högskoleutbildningen på Gotland föreslås en förhållandevis stor ökning av antalet platser. Regeringen föreslår att högskoleutbildningen på Gotland organiseras som självständig högskola (avsnitt 5.4.3).

De enskilda universitetens och högskolornas utbildningsuppdrag samt förslag till anslag redovisas under respektive högskola.

5.3.2.1 En förnyad lärarutbildning

Bakgrund

Läroverksamheten, dvs. de utbildningar som leder till läroexamina enligt högskoleförordningen, är en av de mest omfattande och viktiga uppgifterna för högskolan med nära 35 000 registrerade studenter. Läroverksamhetens inriktning, kvalitet och dimensionering är ett betydelsefullt medel för statsmakterna att upprätthålla nationella mål och en över hela landet likvärdig kvalitet inom skola och förskola. Detta har blivit allt viktigare med anledning av de stora förändringar som har genomförts inom skolan. Samtidigt har högskolan genomgått stora organisatoriska förändringar, vilket medfört att läroverksamhetens organisation och innehåll varierar mellan lärosätena. Detta har givit utrymme för nytänkande vilket är till nytta för läroverksamhetens utveckling under förutsättning att den likvärdiga kvaliteten upprätthålls.

Läroverksamhet bedrivs vid de flesta universitet och högskolor och är väl spridd över landet. Enligt högskoleförordningen (1993:100) finns det tolv olika läroexamina. De numerärt största utbildningarna är de som leder till barn- och ungdomspedagogisk examen och till grundskolläroexamen.

Den förändring som pågår inom skolan, till följd både av samhällsförändringar och en reformering av skolans organisation och styrning, har konsekvenser för lärarnas arbetssituation och ställer nya krav på yrkeskunskaper. Detta samt allmänt ökade krav på effektivt utnyttjande av offentliga medel har ökat uppmärksamheten på kvalitetsfrågorna i skolan. Det ställs krav på andra yrkeskunskaper än tidigare på de lärare som skall bidra till att förverkliga de mål som uttrycks i läroplaner och kursplaner.

De organisatoriska förutsättningarna för läroverksamheterna har också förändrats på ett genomgripande sätt; först genom den grundskolläro- och gymnasialäroverksamhet som infördes i högskolan år 1988 och senare genom de förändringar i högskolan som genomfördes år 1993.

I februari 1995 gav regeringen dåvarande Kanslersämbetet, senare Högskoleverket, i uppdrag att genomföra en uppföljning rörande vissa aspekter på grundskolläroverksamheten med utgångspunkt från den utvärdering som dåvarande Universitets- och högskole-

ämbetet (UHÄ) redovisat (UHÄ-rapport 1992:21). Högskoleverket har lämnat sin rapport i januari 1996 (1996:1 R) med förslag till åtgärder.

Mot bakgrund av förändringarna såväl inom skolan som i högskolan tillsatte Utbildningsdepartementet i april 1995 en arbetsgrupp för översyn av läroverksamheten (U 1995:B). Arbetsgruppens uppgift var att göra en inventering av problem och frågeställningar inom läroverksamheten mot bakgrund av de förändringar som skett i samhället, skolan och högskolan och de därav förändrade kraven på lärarna vad gäller kunskaper och kompetens för läraryrket. Arbetsgruppen har redovisat sina förslag i rapporten Läroverksamhet i förändring (Ds 1996:16). Denna har remissbehandlats.

En sammanställning av remissyttrandena finns tillgänglig hos Utbildningsdepartementet (dnr U96/1026/UH).

Arbetsgruppens förslag

Arbetsgruppen har behandlat läroverksamheten utifrån tre perspektiv; ett yrkes-, ett forsknings- och ett regionalt perspektiv. Gruppen har koncentrerat sin uppmärksamhet på läroverksamhetens strukturfrågor och understryker vikten av en väl sammanhållen läroverksamhet. Arbetsgruppens diskussion och dess förslag bygger på en analys av vad som genom samhällsutvecklingen har förändrats i lärarnas arbete. Gruppen beskriver en ny läroroll benämnd en "reflekterande praktiker".

En av arbetsgruppens slutsatser är att man bör se läroverksamheten i ett vidgat perspektiv där ämnesinstitutioner, metodik- och pedagogikinstitutioner och skola har ett gemensamt ansvar för utbildningen.

En annan slutsats är att man inom läroverksamheten måste förstärka både teori- och forskningsanknytningen samt yrkespraktikens ställning. Det råder en ojämn fördelning av forskningsresurser när det gäller skolan som kunskapsområde jämfört med andra områden. Skolan har idag ett alltför begränsat inflytande över läroverksamheternas uppläggning, forskningsfrågor samt annan kunskapsutveckling.

En tredje slutsats är att den decentralisering som skett såväl inom högskolan som skolan kräver ett regionalt ansvarstagande och en bättre fungerande samverkan mellan högskolan och skolan.

Arbetsgruppens rapport ger dels en bakgrund för principdiskussioner bland de ansvariga för läroverksamheten på lokal och regional nivå, dels förslag till centrala åtgärder. Arbetsgruppen har också behandlat Högskoleverkets utvärdering av grundskolläroverksamheten.

Remissinstanserna

Flertalet remissinstanser instämmer i arbetsgruppens probleminventering och diskussion om hur förändringarna i skola, förskola, arbetsliv och samhälle ställer nya och annorlunda krav på lärarna.

Rapporten anses av många vara ett konstruktivt och

värdefullt underlag för att utveckla lärarutbildningen. Medan vissa uttrycker uppskattning över att arbetsgruppen förlitar sig på högskolans kraft och förmåga att självständigt bearbeta de flesta problemen, uttrycker andra uppfattningen att många av förslagen är till intet förpliktigande och att alltför mycket överläts till högskolorna för att åstadkomma nödvändiga förändringar. Flera beklagar att vissa aspekter inte tagits upp till behandling t.ex. den sneda könsfördelningen inom många av utbildningarna eller rekryteringen till utbildningar inom naturvetenskapliga ämnen samt att arbetsgruppen ibland enbart påtalat brister utan att samtidigt lämna förslag till lösningar.

Ett antal högskolor och vissa remissinstanser hänvisar till utredningen om kompetenskraven för gymnasielärare i yrkesämnen, Höj Ribban! – Lärarkompetens för yrkesutbildning (SOU 1994:101) och behovet av att påskynda genomförandet av förslag som utredaren lägger fram.

REGERINGENS FÖRSLAG:

Resurser avsätts för lärarutbildningarnas forskningsanknytning.

Resurser avsätts för kompetensutveckling av lärarutbildare.

REGERINGENS BEDÖMNING:

Bildandet av regionala utvecklingscentrum bör stimuleras.

Vid varje universitet och högskola med lärarutbildning bör högskoleledningen ta ett samlat ansvar för denna. Lärarutbildningen bör vara väl sammanhållen, av hög kvalitet och likvärdig med lärarutbildningarna vid övriga lärosäten i landet.

Yrkeserfarenhet från andra områden än skolan bör tas tillvara inom lärarutbildningen.

Utbildningen av lärare med inriktning mot undervisning i naturvetenskapliga och tekniska ämnena bör öka.

För budgetåren 1998 och 1999 bör planeringsförutsättningen vara att lärarutbildningarna erhåller ytterligare medel för forskningsanknytning.

Skälen för regeringens förslag och bedömning: Regeringen vill liksom arbetsgruppen betona att kvaliteten i lärarutbildningen är av avgörande betydelse för kvaliteten i skolans verksamhet och utveckling. Vidare vill regeringen understryka vikten av att den enskilda högskolan tar ett samlat ansvar för lärarutbildningen och utnyttjar hela bredden av sin kompetens för denna uppgift samt anpassar sin beslutsstruktur därefter. Regeringen vill särskilt påpeka att lärarutbildningen omfattar såväl den utbildning som är förlagd till lärarutbildningsinstitutioner som den som är förlagd vid ämnesinstitutioner och den som är skolförlagd. Det är också angeläget att den enskilda högskolan finner former för goda kontakter med kommuner och arbets-

liv.

Regeringen avser att komplettera högskoleförordningen med en bestämmelse om varje högskolelednings uppgift att säkerställa en väl sammanhållen lärarutbildning.

Forskningsanknytning

Regeringen instämmer i arbetsgruppens bedömning att det finns ett stort behov av att förstärka lärarutbildningarnas vetenskapliga bas och att kontakter måste skapas mellan olika forskningsområden, skolan och lärarutbildningen.

Denna bas är självfallet betydligt bredare än enbart den forskning som bedrivs inom lärarutbildningen i snäv mening. Kontakter måste därför skapas mellan de lärarstuderande och forskning av olika slag. Det gäller att öka intresset för skolan och vad som sker där inom olika forskningsområden, t.ex. ungdomskulturforskning, etik och invandrarforskning. Det gäller att inleda en process som dels leder till att forskningsresurser byggs upp direkt vid lärarutbildningsinstitutioner, dels stimulerar forskning för skolans och lärarutbildningens behov vid ämnesinstitutioner som medverkar i lärarutbildningen. Detta senare kan vara t.ex. ämnesdidaktisk forskning eller tvärvetenskaplig didaktisk forskning. Det finns ett stort behov av praktisknära forskning där det gäller att fånga fenomen och frågor som är viktiga för lärarpraktiken. Det är angeläget att lärare i skolan och förskolan, skolledare och skolpolitiker ges möjlighet att stimulera till och delta i forskning som ett led i skolans utvecklingsarbete. En ökad forskning är även av betydelse för att höja andelen lärare och lärarutbildare med forskarutbildning samt för att höja kvaliteten på de lärarstuderandes examensarbeten. Det är nödvändigt att universitet och högskolor utvecklar möjligheter som underlättar för studenter med lärarexamen att börja forska.

Regeringen föreslår därför en satsning på forskning inom lärarutbildningens område med 8 miljoner kronor budgetåret 1997. Forskningen skall ha relevans för skolområdet och lärarutbildningen. Den skall vidare omfatta forskarutbildning för yngre lärarutbildade medarbetare på respektive högskola. Forskningsprojekten kan bygga på samarbete mellan institutioner som medverkar i lärarutbildningen. Projekten förutsätts till viss del finansieras av respektive högskola. Det organ regeringen bestämmer skall besluta om fördelningen av dessa forskningsmedel. Se även avsnitt 5.5.1.

Medel anvisas under anslaget B 45. Särskilda utgifter vid universitet och högskolor m.m.

För de två följande åren bör planeringsförutsättningen vara en fortsatt satsning om ytterligare 8 miljoner kronor budgetåret 1998 respektive 9 miljoner kronor budgetåret 1999.

Kompetensutveckling av lärarutbildare

Med särskilda medel för kompetensutveckling av lära-

rutbildare förstärks högskolans möjligheter att utveckla kompetensen för lärarutbildning och att bygga upp forskningsmedverkan på angelägna forskningsområden.

Regeringen instämmer också i arbetsgruppens förslag om särskilda medel för kompetensutveckling av lärarutbildare och föreslår att 15 miljoner kronor avsätts för budgetåret 1997. Medlen skall kunna utnyttjas för t.ex. magisterprogram för lärarutbildare, kurser inom forskarutbildning och för lärarutbildare utan egen omfattande erfarenhet av aktuella skolfrågor. Det organ regeringen bestämmer skall besluta om fördelningen av dessa medel för kompetenshöjning.

Medel anvisas under anslaget B 45. Särskilda utgifter vid universitet och högskolor m.m.

Som planeringsförutsättning bör gälla en fortsatt satsning budgetåret 1998 om 10 miljoner kronor respektive budgetåret 1999 om 5 miljoner kronor.

Regionala utvecklingscentrum

Decentraliseringen på utbildningsområdet ställer krav på en fördjupad lokal diskussion om skolans och lärarutbildningens innehåll och planering. Ett regionalt utvecklingscentrum skulle kunna bli ett självklart forum för högskola, skola och förskola i gemensamma frågor om grundutbildning, kompetensutveckling, fortbildning, vidareutbildning, forskning osv.

Regeringen instämmer i arbetsgruppens analys av behovet av regionala forum där utbildningsväsendets intressenter möts och kan utveckla ett samarbete i den omgivande regionen. Syftet med verksamheten vid dessa centrum är att stärka de praktiska och teoretiska delarna i lärarutbildningen, skapa forum för erfarenhetsutbyte och stärka möjligheterna till vidareutbildning och fortbildning. Förutsättningarna för framgång är dock ett gemensamt intresse och ansvarstagande från kommuner, skola, förskola och högskola.

Formerna för regionala centrum måste kunna variera och anpassas efter de skilda förutsättningar som finns inom olika regioner. Redan idag finns goda erfarenheter av regionalt samarbete mellan högskola och skola att bygga vidare på. Regeringen förutsätter att högskolorna utvecklar samarbetsmodeller tillsammans med förskolor, skolor och kommuner.

Regeringen avser att stödja utvecklingen av regionala utvecklingscentrum genom att t.ex. utnyttja dessa för skilda uppdrag.

Övriga ställningstaganden med anledning av arbetsgruppens förslag

Kompetensutveckling av lärare

På samma sätt som högskolan har ett ansvar för att erbjuda lämplig fortbildning och vidareutbildning för vuxna i andra delar av arbetslivet bör högskolan i sitt utbud även ha utbildning som är anpassad för yrkesverksamma lärare i förskola och skola.

Regeringen ser med tillfredsställelse på de utveck-

lingsförsök som görs med användande av ny teknik, distansutbildning, kurser med anpassad studietakt m.m. för att tillgodose lärares efterfrågan på fortbildning och vidareutbildning och förutsätter att högskolorna avsätter resurser för att erbjuda ett stort och varierat utbud av sådana utbildningar. Med en utveckling av regionala utvecklingscentrum skulle sådana kunna få en betydelsefull roll i utformningen av kompetensutvecklingen.

Examensbeskrivningarna för gymnasielärare

I arbetsgruppens rapport har betonats behovet av en översyn av examensbeskrivningarna, i synnerhet såvitt avser kraven på gymnasielärarexamen. Regeringen har beslutat om en ändring av examensbeskrivningen för gymnasielärarexamen i högskoleförordningen (1993:100). Härigenom har regeringen behandlat de förslag till förändringar i lärarutbildningen för lärare i gymnasieskolans yrkesämnen som lämnades i betänkandet Höj Ribban! – Lärarkompetens för yrkesutbildning (SOU 1994:101).

Ändringen innebär en höjning av kraven på teoretisk utbildning för lärare i yrkesämnen genom krav på högskoleutbildning i de fall relevant sådan erbjuds.

Här har behandlats de förslag i betänkandet som är inriktade mot lärarutbildningen; dvs. ett höjt kompetenskrav om 80 poäng för antagning till gymnasielärarytelse i yrkesämnen och alternativa möjligheter till heltidsstudier i en decentraliserad form.

Av de remissinstanser som yttrat sig om höjningen av de teoretiska kraven för antagning till lärarutbildning instämmer nästan samtliga i att kompetenskraven behöver höjas, såväl teoretiskt som vad avser praktisk yrkeskunskap. Flera remissinstanser påpekar dock att kraven på teoretiska kunskaper varierar mellan olika yrkesområden. Huruvida nivån skall ligga på 80 poäng råder det mycket delade meningar om.

Förslaget till alternativ studietakt och decentraliserade studieformer bemöts positivt av de flesta remissinstanser som yttrat sig över det. Några remissinstanser pekar på problem med en alltför utdragen studietid för såväl studenterna som eleverna i de skolor där praktiken sker. Flera remissinstanser pekar på andra varianter av förläggningen av studierna och praktiken.

Förordningsändringen innebär en höjning av kraven på teoretisk utbildning för lärare i yrkesämnen genom krav på högskoleutbildning om minst 60 poäng i de fall relevant sådan erbjuds. Ändringen är ett uttryck för regeringens önskan att balansera kraven på teoretisk kunskap och yrkeskunskap i gymnasielärarexamen. För att underlätta integrationen mellan olika lärarkategorier i gymnasieskolan lämnas i förordningen utrymme för en examen som ger möjlighet att kombinera undervisning i kärnämne och karaktärsämne; i föregående examensbeskrivning benämnda allmänt ämne och yrkesämne.

Högskolornas ökade möjligheter till distansutbildning underlättar uppläggningsen av studierna i former som tillmötesgår utredarens förslag.

Regeringen avser att noga följa konsekvenserna av ändringen av examensbeskrivningen.

Praktikanknytning

Regeringen delar arbetsgruppens uppfattning om behovet av ett bättre samspel mellan praktik och teori i utbildningen med anledning av de förändrade kraven på lärarna. Ett sådant samspel kräver att lärares yrkespraktik får en starkare ställning i lärarutbildningarna.

Det är nödvändigt att högskolan tar ett samlat ansvar för alla delar i utbildningen och preciserar vilka kunskapsmål som skall uppnås med praktiken. Regeringen vill här påminna om vad som framförts i propositionen Tillträde till högre utbildning m.m. (prop. 1995/96:184, bet. 1995/96:UbU11, rskr. 1995/96:264) om lärosätenas ansvar vad gäller avskiljande av studenter inom utbildningarna för undervisningsyrken.

Skola och förskola bör ges ett stort inflytande över lärarutbildningen i alla dess delar. Praktiken har en nyckelroll i en fördjupad samverkan mellan högskolan, förskolan och skolan. Med kommunernas driftsansvar för skola och förskola kommer tyngdpunkten i en sådan samverkan att ligga på lokal nivå. Detta är en del av motiven för regeringens förslag om regionala utvecklingscentrum.

Lärarnas användning av informationsteknik

Lärarnas användning av informationsteknik, IT, som hjälpmedel i det pedagogiska arbetet är av central betydelse för att ge eleverna IT-kompetens och för att skolan skall kunna använda IT för att bättre uppfylla sina mål. Högskolornas insatser inom lärarutbildningarna vad gäller att utnyttja den nya tekniken varierar. Arbetsgruppen föreslår att universitet och högskolor utarbetar handlingsprogram för användningen av informationsteknik i lärarutbildningen.

Regeringen anser att alla lärare skall ha kunskap och erfarenhet inom IT-området. Regeringen har anmält detta i propositionen Åtgärder för att bredda och utveckla användningen av informationsteknik (prop. 1995/96:125, bet. 1995/96:TU19, rskr. 1995/96:282). För att skärpa kraven på de blivande lärarna har regeringen beslutat om ett tillägg till examensbeskrivningarna för berörda lärarexamina, om krav på förmåga att använda datorer och andra informationstekniska hjälpmedel samt kunskap om hur dessa kan användas i undervisningen, att gälla för lärarexamina från och med 1998.

Vidare har regeringen i den nyss nämnda propositionen anmält att 15 miljoner kronor bör avsättas för lärarutbildare. Medlen är avsedda för att säkerställa kompetens inom informationsteknikområdet hos de examinerade lärarna. I samma proposition anmäldes även särskilda forskningsresurser om 5 miljoner kronor för pedagogikämnet med inriktning på användning av IT i undervisningen. Regeringen avser att ge

Högskoleverket i uppdrag att fördela dessa medel mellan lärosätena.

Skolans samhällsansvar – demokrati, jämställdhet m.m.

Skolans värdegrund och fostrande uppgift måste ägnas stor uppmärksamhet inom lärarutbildningen. Att kunligt och engagerat behandla frågor som rör demokrati, etik, mobbning, främlingsfientlighet och rasism, elev- och föräldrainflytande, kulturskillnader m.m. är en viktig uppgift för varje lärare i den svenska skolan. Utbildningsdepartementet avser därför att tillsätta en arbetsgrupp med uppgift att förbättra samverkan vad gäller arbete med skolans värdegrund.

För att öka jämställdheten i skolan och samhället har lärarna en viktig uppgift såväl som förebilder som i sin undervisning. Obalans i antalet kvinnliga och manliga lärare råder främst i de lägre stadierna i skolan och i vissa program i gymnasieskolan. För att öka kvaliteten i skolans arbete och för att barn och ungdomar skall få goda förebilder bland både kvinnor och män är det viktigt att öka jämställdheten på alla nivåer i skolan. Här spelar rekryteringen till lärarutbildningen en nyckelroll. Det är därför nödvändigt att högskolan i sin rekrytering till lärarutbildningarna verkar för att öka andelen studenter av underrepresenterat kön. Självfallet måste studenterna också få kunskap om hur jämställdhet bäst kan främjas i skolans arbete.

Mångkulturell skola

Många barn i dagens skola har invandrarbakgrund. Trots detta finns det ytterst få personer med denna bakgrund i högskolans lärarutbildningar, bland lärarstudenter och skolans aktiva lärare. Detta hotar att leda till att barn och ungdomar med invandrarbakgrund inte uppfattar den svenska skolan som sin, vilket ökar risken för att de inte heller uppfattar det svenska samhället som sitt. Regeringen anser det ytterst värdefullt att den mångkulturella skolan utvecklas i olika avseenden och instämmer i arbetsgruppens förslag att universitet och högskolor bör verka för att en större andel studenter med invandrarbakgrund rekryteras till lärarutbildningen.

Som ett led i denna utveckling har regeringen tilldelat Lärarhögskolan i Stockholm särskilda medel för att utveckla metoder för att förbereda och utbilda blivande lärarstudenter med invandrarbakgrund i svenska språket och om svenska samhällsförhållanden.

Regeringen föreslår vidare i avsnitt 5.5 Forskning och forskarutbildning att särskilda medel för forskning och utveckling av undervisning i svenska som andra språk tilldelas Göteborgs universitet år 1997. Beträffande fortsatt forskning inom invandrarområdet hänvisas till ovannämnda avsnitt.

Breddad rekryteringsbas

Regeringen anser det angeläget att finna nya vägar in i lärarutbildningen. Det kan vara nödvändigt när det gäller att rekrytera något äldre studerande med arbetslivserfarenhet, eller personer med yrkeserfarenhet från andra områden, i synnerhet från det tekniskt-naturvetenskapliga området. Härigenom kommer skilda livserfarenheter lärarutbildningen och läraryrket och därmed eleverna tillgodo. Det kan t.ex. vara militär personal med önskemål om en civil karriär eller fritidspedagoger med önskemål om vidareutbildning inom det naturvetenskapliga området. För att vidga rekryteringsbasen bör högskolorna erbjuda ökade möjligheter till studier på deltid och på distans samt ge möjlighet för studerande med ovannämnda bakgrund att tillgodoräkna sig tidigare yrkeserfarenhet av relevans för lärarutbildningen.

Dimensionering av den framtida lärarutbildningen

Med utgångspunkt i Statistiska centralbyråns (SCB) och Statens skolverks senaste prognoser över lärarbehovet har examinationsbehovet av lärare på olika stadier beräknats. I prognoserna konstateras att elevantalet i grundskolan kommer att öka kraftigt de närmaste åren och vara som högst år 2003 för att sedan minska. Antalet elever i gymnasieskolan kulminerar först år 2008.

Enligt SCB är det risk för dubbla obalanser i lärarutbudet för grundskolan om nuvarande dimensionering bibehålls. Obalanserna innebär ett förväntat långsiktigt överskott på grundskollärare med inriktning mot undervisning i årskurserna 1-7 (grundskollärare 1-7) och ett underskott på grundskollärare med inriktning mot undervisning i årskurserna 4-9 (grundskollärare 4-9). Redan i dag föreligger brist på grundskollärare 4-9 i matematik och naturorienterande ämnen. Tillströmningen till denna inriktning har dock ökat vid höstens antagning.

För gymnasieskolan och den kommunala vuxenutbildningen kommer enligt SCB behovet av lärare att öka med närmare 25 %. Denna ökning inkluderar den särskilda vuxenutbildningssatsning som skall pågå under fem år med början år 1997. Lärarbehovet för denna utbyggnad av vuxenutbildningen kommer enligt regeringens bedömning att kunna tillgodoses bl.a. genom det ökade kravet på antalet examinerade gymnasielärare och genom de flexibla arbetsformerna i vuxenutbildningen. Vuxenutbildningen kan dock på sikt komma att påverka dimensionering och innehåll av lärarutbildningen varför regeringen noga följer frågan.

Med anledning av den fortsatta integrationen av förskoleverksamhet – skola – skolbarnsomsorg är efterfrågan på barn- och ungdomspedagoger svår att i detalj förutse. Regeringen bedömer dock att examinationen av barn- och ungdomspedagoger bör minska i slutet av planeringsperioden 1997-1999 samt under planeringsperioden 2000-2002.

Beträffande utvecklingen inom området specialpedagogik avser regeringen att återkomma.

Krav på examination

Sammanfattningsvis innebär ovanstående att det sammanlagda behovet av antalet examinerade lärare är lika stort som i dag. Justeringar bör dock göras framför allt i den senare delen av den kommande planeringsperioden och därefter genom ett minskat krav på antalet examinerade med barn- och ungdomspedagogisk utbildning samt grundskollärare 1-7. Samtidigt bör antalet examinerade grundskollärare 4-9, i synnerhet med naturvetenskapliga och tekniska ämnen samt gymnasielärare öka.

Sammanlagt kommer i utbildningsuppdragen preliminärt att ställas krav på examination av följande antal lärare under budgetperioden 1997-1999.

För perioden 2000-2002 bedöms lärarefterfrågan komma att utvecklas i samma riktning, dvs. behovet av barn- och fritidspedagoger samt grundskollärare 1-7 kommer att minska. Behovet av grundskollärare 4-9 och gymnasielärare kommer att öka under denna period.

EXAMENSMÅL FÖR LÄRARUTBILDNINGAR

	1997-1999	2000-2002
Grundskollärarexamen med inriktning mot undervisning årskurserna 4-9	4 500	5 100
Gymnasielärarexamen	3 700	4 000

För båda lärarkategorierna gäller att åtminstone hälften av de examinerade lärarna skall ha inriktning mot matematik och naturorienterande ämnen eller mot teknik. Bedömningarna av lärarbehovet är gjorda utifrån i dag tillämpad klasstorlek i skolan.

Regionala hänsyn

Regeringen utgår ifrån att minskningen av antalet examinerade grundskollärare 1-7 skall kunna kompenseras av en ökning av antalet examinerade grundskollärare 4-9 och av gymnasielärare. Regeringens förslag bygger på att de resurser som finns för lärarutbildning kan anpassas till efterfrågan på skilda lärarkategorier och utvecklas i takt med den stadieintegrerade skolan. Regeringen bedömer att minskningen av utbildningarna av grundskollärare 1-7 samt av barn- och ungdomspedagoger bör genomföras med hänsynstagande till den regionala efterfrågan på lärare av dessa kategorier. Av regionalpolitiska skäl föreslås ingen minskning av den samlade lärarutbildningskapaciteten vid högskolorna i Trollhättan/Uddevalla samt Borås och högskolorna i Norrland.

För Högskolan i Borås föreslås att en minskning av den barn- och ungdomspedagogiska utbildningen balanseras av den nyinrättade utbildningen av grundskollärare 1-7. För Högskolan i Halmstad föreslås en nyinrättad utbildning av grundskollärare 4-9 och gymnasielärare, båda inom områdena matematik och natur-

orienterande ämnen.

Regeringen avser att precisera det slutliga examenskravet för planeringsperioden avseende varje högskola i regleringsbrevet för budgetåret 1997.

Lärarutbildning i praktisk-estetiska ämnen

Behovet av examinerade lärare av denna kategori bedöms uppgå till cirka 2 000 under perioden 1997-1999. Detta ligger inom nuvarande kapacitet och inga förändringar föreslås.

I detta sammanhang vill regeringen understryka vikten av att tillgodose skolans efterfrågan på lärare med kompetens i åtminstone två undervisningsämnen. De resurskrävande praktisk-estetiska utbildningarna bör dock koncentreras till ett fåtal lärosäten. De högskolor som har examensrätt för ettämneshögskoleutbildning eller har utbildningsområdena musik, idrott och konst eller design erhåller ersättningsbeloppen för dessa utbildningsområden inom ramen för tvåämnesutbildning, förutsatt att de har examensrätt för grundskollärare med inriktning mot undervisning i årskurserna 4-9 eller gymnasielärare. Lärarhögskolan i Stockholm kommer att tilldelas utbildningsområdena konst och design, idrott och musik för att beredas möjlighet att bedriva tvåämnesutbildningar genom samarbete i de praktisk-estetiska undervisningsmomenten med Idrottshögskolan i Stockholm, Konstfack eller Kungl. Musikhögskolan i Stockholm. Vidare tilldelas Umeå universitet utbildningsområdet idrott för att beredas möjlighet att bedriva tvåämnesutbildning med idrott.

5.3.2.2 Tekniska och naturvetenskapliga utbildningar

REGERINGENS FÖRSLAG:

Ett särskilt stöd skall gå till teknik- och naturvetenskapscentrum.

REGERINGENS BEDÖMNING:

Satsningen på naturvetenskapliga och tekniska högskoleutbildningar bör fortsätta. Cirka hälften av de 30 000 nya permanenta platserna i regeringens utbildningssatsning bör avse naturvetenskap och teknik. Universiteten och högskolorna bör i utbildningsuppdragen åläggas att öka andelen studenter inom naturvetenskap och teknik liksom andelen kvinnliga studenter inom dessa utbildningsområden. Utbildning av lärare med inriktning mot undervisning i naturvetenskapliga och tekniska ämnen bör öka.

För att säkerställa att expansionen sker med bibehållande av god kvalitet bör särskilda insatser för att förnya pedagogiken genomföras.

Skälen för regeringens förslag och bedömning: En positiv utveckling av svenskt näringsliv och offentlig verk-

samhet förutsätter fler yrkesverksamma personer med en naturvetenskaplig och teknisk kompetens. Antalet studerande vid de tekniska fakulteterna har ökat kraftigt under 1990-talet, men enligt många bedömare bör rekryteringen till tekniska och naturvetenskapliga högskoleutbildningar öka ytterligare. Industriförbundet framhåller i sin skrift Kunskap och kompetens, Industrins behov av högskoleutbildade, att industrin idag kännetecknas av ständigt ökat kunskapsberoende och förnyelse i en internationell konkurrens. En hög kompetens är avgörande för företagets konkurrenskraft. Industriförbundets undersökning av industriföretagens behov av kompetens visar på ett stort rekryteringsbehov av såväl grundutbildade som forskarutbildade. Efterfrågan på civilingenjörer är idag, enligt förbundet, dubbelt så stort som utbudet och inom elektronik och informationsteknik är behovet fyra gånger större än utbudet. Sveriges Verkstadsindustrier framhåller i en skrivelse till regeringen att antalet utexaminerade civilingenjörer inom elektronik och data behöver öka och att en civilingenjörutbildning inom elektronikproduktion bör utvecklas. Enligt Statistiska centralbyrån och Statens skolverk kommer det att uppstå brist på lärare i naturvetenskapliga och tekniska ämnen till grund- och gymnasieskolan.

För att bättre kunna tillgodose efterfrågan på såväl ingenjörer som lärare inom naturvetenskap och teknik föreslår regeringen att hälften av de aviserade 30 000 nya platserna under budgetperioden 1997-1999 avsätts för naturvetenskapliga och tekniska utbildningar. I varje lärosätes utbildningsuppdrag anger regeringen hur stor andel av de nya platserna som skall gälla naturvetenskapliga och tekniska utbildningar. Dessutom åläggs lärosäten som bedriver utbildning inom naturvetenskap och teknik att öka andelen helårsstudenter inom dessa utbildningsområden. Preliminära examenskrav på längre sikt anges. De högskolor som ger lärarutbildningar åläggs högre examenskrav avseende grundskollärarytbildningar med inriktning mot undervisning i årskurs 4-9 i naturvetenskap och teknik, liksom motsvarande gymnasielärarytbildningar, jämfört med innevarande budgetperiod. För att en fortsatt expansion inom naturvetenskapliga och tekniska utbildningsområden skall underlättas bör särskilt rekryteringen av kvinnor öka, varför ett åläggande att öka andelen kvinnliga studenter inom de naturvetenskapliga och tekniska utbildningsområdena anges i berörda lärosätens utbildningsuppdrag.

Åtgärder för att stimulera rekryteringen

Regeringen har vidtagit en rad åtgärder för att stimulera rekryteringen till naturvetenskapliga och tekniska utbildningar. Särskilda åtgärder har vidtagits för att bredda rekryteringen till dessa utbildningar. Målet är en större andel kvinnliga studenter, äldre studenter, studenter av utländsk härkomst, etc. Vidare är andelen studenter inom civilingenjörutbildningarna som kommer från studieovana hem lägre än inom flertalet övriga utbild-

ningar. Som ett led i att komma till rätta med den sociala snedrekryteringen till civilingenjörsutbildningarna bör möjligheterna till förbättrad samordning mellan högskoleingenjör- och civilingenjörsutbildningarna analyseras närmare.

Flera universitet och högskolor betonar det s.k. tekniskt-naturvetenskapliga basårets betydelse för möjligheten att rekrytera nya grupper av studenter. Basåret beskrivs utförligare längre fram i detta avsnitt.

Sedan höstterminen 1995 finns en tidsbegränsad möjlighet för 9 000 personer mellan 28 och 48 år att studera naturvetenskap och teknik med särskilt vuxenstudiestöd. Trots den korta tid som fanns för att informera om satsningen antogs cirka 1 900 personer till höstterminen 1995. Till höstterminen 1996 är cirka 2 800 personer antagna och ytterligare personer kan ha antagits vid de lokala antagningarna vid terminens början. Sista antagningen till denna utbildnings-satsning sker inför höstterminen 1997.

Av stor betydelse för möjligheterna att bredda rekryteringen är också det sätt på vilket studenterna bemöts och vilket stöd de får i sina studier. Regeringen vill betona att högskolan har ett ansvar för att hjälpa studenterna att klara studierna genom att t.ex. utveckla nya utbildningsvarianter, prova nya pedagogiska former samt att vid behov erbjuda studenter med invandrarbakgrund stödundervisning i svenska språket.

För att främja den långsiktiga rekryteringen är det viktigt att stimulera intresset för naturvetenskap och teknik bland grundskole- och gymnasieelever. På regeringens uppdrag bedriver Högskoleverket och Skolverket sedan år 1993 ett femårigt projekt kallat NOT-projektet. NOT står för naturvetenskap och teknik och projektet drivs i samarbete med skolor, högskolor och övriga samhället. En av grundtankarna är att de naturvetenskapliga utbildningarnas innehåll och uppläggning i grund- och gymnasieskolan måste ändras för att högskolans rekrytering av studenter i allmänhet och kvinnor i synnerhet skall öka till tekniska och naturvetenskapliga utbildningar.

Ett sätt att skapa förutsättningar för en förnyelse av utbildningen är att inspirera och stödja grundskolans och gymnasieskolans lärare att undervisa inom naturvetenskap och teknik på ett stimulerande sätt. Som en länk mellan forskning, skola och näringsliv fungerar tre nationella resurscentrum i kemi, fysik respektive teknik vid Stockholms, Lunds respektive Linköpings universitet, till vilka regeringen har anvisat särskilda medel. Syftet med dessa centrum är att sprida information om de senaste forskningsresultaten, ge tips om nya experiment, ge information om fortbildningslitteratur m.m. till lärare inom grund- och gymnasieskolan.

På flera håll i landet har s.k. teknik- och naturvetenskapscentrum vuxit upp med stöd av högskolor, museer, kommuner, landsting och andra intressenter. Verksamheten syftar till att på ett stimulerande sätt behandla naturvetenskapliga fenomen och teknik och att på så sätt öka intresset för naturvetenskapens och teknikens möjligheter hos främst barn och ungdomar.

Dessa centrum har också inom ramen för NOT-projektet erhållit vissa tillfälliga bidrag för att utveckla olika former av lärarfortbildning. Regeringen anser att teknik- och naturvetenskapscentrum är viktiga såväl för folkbildningen som för att stimulera intresset för naturvetenskapliga och tekniska utbildningar hos barn och ungdomar. Regeringen föreslår att 12 miljoner kronor år 1997 skall anvisas som ett permanent verksamhetsbidrag till ett tiotal teknik- och naturvetenskapscentrum i landet. Medlen har beräknats under anslaget B 45. Särskilda utgifter vid universitet och högskolor m.m. Regeringen avser att ge Högskoleverket i uppdrag att fördela medlen i samverkan med Statens skolverk och Statens kulturråd.

Regeringen har erfaren att de åtgärder som har vidtagits för att stimulera intresset för naturvetenskap och teknik redan ger resultat. Inför antagning-en till hösten 1995 ökade antalet sökande till gymnasiets naturvetenskapsprogram och till höstterminen 1996 var naturvetenskapsprogrammet det enskilda program som kunde uppvisa den största ökningen av antalet förstahands-sökande jämfört med året innan. Därmed är naturvetenskapsprogrammet det näst största programmet inom gymnasieskolan.

Behörighetsgivande förutbildning, s.k. basår

Den behörighetsgivande förutbildningen, det s.k. basåret, är avsett att förbättra rekryteringen till tekniska och naturvetenskapliga utbildningar (förordning (1992:819) om behörighetsgivande förutbildning vid universitet och högskolor). Basåret riktar sig till personer som har grundläggande behörighet för högskolestudier, men saknar den särskilda behörighet som krävs för att söka en teknisk eller naturvetenskaplig högskoleutbildning. En av målsättningarna med basåret är att rekrytera fler kvinnor till området. Läsåret 1995/96 fördelades sammanlagt 2 570 platser för basår bland alla universitet och högskolor och för läsåret 1996/97 planeras för 3 400 platser. I syfte att främja den regionala rekryteringen till naturvetenskapliga och tekniska utbildningar ges basårsutbildning från och med hösten 1995 även inom den kommunala vuxenutbildningen. Läsåret 1995/96 fördelades 1 500 platser bland landets kommuner och för läsåret 1996/97 planeras för 4 000 platser.

Resultaten hittills av basåret har varit positiva och basåret har blivit en viktig rekryteringskälla för flera utbildningar. Av de 1 800 registrerade på basåret läsåret 1994/95 studerade 72 procent i någon typ av högskolestudier hösten 1995 och 58 procent studerade naturvetenskap och teknik. Hälften av basårsstudenterna 1994/95 var kvinnor.

Flera universitet och högskolor har i sina anslagsframställningar redovisat planer att inrätta allmänt högskoleförberedande "basår" för bl.a. studenter med en praktiskt inriktad gymnasieutbildning eller från studieovana miljöer. Regeringen vill emellertid i detta sammanhang hänvisa till de riktlinjer som presenterades i

propositionen Tillträde till högre utbildning m.m. (prop. 1995/96:184, bet. 1995/96:UbU11, rskr. 1995/96:264). Där framhålls bl.a. att den nya gymnasieskolan skall ge de kunskaper som krävs för högskolestudier. Högskolorna kan dock frångå de särskilda behörighetskraven om antalet behöriga sökande till en viss utbildning är färre än antalet platser och rekryteringen anses angelägen. I dessa fall kan högskolorna samtidigt erbjuda studenterna särskilt stöd för att under studiernas gång kompensera vissa brister i förkunskaperna. Genom detta kan man undvika förlängd studietid och därmed ökade studielån, vilket kan leda till en ökad social snedrekrytering. Vidare bör beaktas den planerade utbyggnaden av basårsplatserna inom den kommunala vuxenutbildningen inom ramen för regeringens vuxenutbildningssatsning.

Pedagogisk förnyelse

Kunskapsutvecklingen inom det tekniska området är mycket snabb och såväl näringsliv som studenter ställer krav på delvis förändrade kunskaper och färdigheter. Vid ett idéseminarium om den högre tekniska utbildningen som Utbildningsdepartementet anordnade hösten 1995 underströks behovet av pedagogisk förnyelse och det förnyelsearbete som pågår vid flera högskolor redovisades. Bl.a. drivs ett flertal projekt med syfte att förnya utbildningen och öka andelen kvinnliga studenter. Dessa stöds av Högskoleverket genom Rådet för grundläggande högskoleutbildning. En förnyelse av de tekniska högskoleutbildningarna bidrar till att expansionen av antalet utbildningsplatser sker med bibehållande av god kvalitet.

För att ytterligare intensifiera förnyelsearbetet har regeringen våren 1996 givit Linköpings universitet i uppdrag att, i samverkan med andra högskolor och Högskoleverket genom Rådet för grundläggande högskoleutbildning, genomföra ett utvecklingsprojekt inom civilingenjör- och ingenjörutbildningarna. Nya former för utbildningarnas struktur, innehåll, uppläggning, undervisnings- och arbetsformer, lokal- och utrustningsfrågor, examination m.m. skall prövas. Av särskild vikt är att andelen kvinnliga studenter ökar. Regeringen har anvisat tre miljoner kronor för projektets första fas. Projektet skall pågå under åren 1996-1998. Medel för projektets fortsättning kommer att beslutas i särskild ordning.

I uppdraget till Linköpings universitet ingår också att främja ett nationellt erfarenhetsutbyte kring tekniska utbildningar. På många håll i landet har exempelvis nya civilingenjörsprogram inrättats i vilka studenterna kan kombinera teknik med andra ämnen såsom biologi, kemi, journalistik, ekonomi etc. och där alternativ pedagogik har införts. Det har visat sig att dessa program attraherar kvinnliga studenter i större omfattning än traditionella utbildningar.

Högskoleingenjörer

En ökning av antalet utexaminerade civilingenjörer räcker inte för att täcka samhällets samlade behov av tekniskt högskoleutbildade personer, utan även fler högskoleingenjörer behöver utbildas. Avvägningen av behovet avseende andelen högskoleingenjörer och civilingenjörer är dock svår att göra. Högskoleingenjörutbildningarna har hittills haft svårt att rekrytera studenter till samtliga planerade utbildningsplatser. Detta kan till viss del bero på att arbetsmarknadens efterfrågan på utexaminerade har varit låg. Såväl potentiella studenter som arbetsgivare har varit osäkra på utbildningens innehåll och vilka arbetsuppgifter en högskoleingenjör är utbildad för. Benämningen ingenjör har även orsakat sammanblandning med ingenjörer utexaminerade från äldre gymnasieutbildningar, s.k. gymnasieingenjörer. För att motverka en sådan sammanblandning har regeringen beslutat om en ändring av examensbenämningen i högskoleförordningen från ingenjör till högskoleingenjör. Högskoleingenjörutbildningarnas attraktivitet förefaller även ha ökat genom att de vid flertalet lärosäten har förlängts från två till tre år. Andra lärosäten har erbjudit påbyggnadsutbildningar på högskoleingenjörsexamen på ett eller två år, vilka många studenter har utnyttjat. Många av dessa har därvid uppnått kraven på kandidat- eller magisterexamen. I uppdraget till Linköpings universitet m.fl. ingår att undersöka möjligheterna till gemensam ingång till högskoleingenjörutbildningarna och civilingenjörutbildningarna, liksom viss samordning mellan dessa.

Övriga frågor

Civilingenjörer, högskoleingenjörer och arkitekter kommer att i sin yrkesverksamhet konstruera och tillverka delar av den fysiska miljö vi vistas i och produkter som påverkar denna. Miljökunskaper bör därför utgöra en naturlig beståndsdel i de tekniska utbildningarna. Högskoleverket, genom Rådet för grundläggande högskoleutbildning, har i uppdrag att verka för en integrering av miljökunskap i den ordinarie utbildningen.

De tekniska utbildningarna bör även förmedla kunskaper om estetik och vikten av att beakta t.ex. arbetsmiljöns, hemmiljöns, boendemiljöns och stadsmiljöns betydelse. Regeringen föreslår en fortsatt satsning på konstnärers medverkan i tekniska och naturvetenskapliga utbildningar och en särskild satsning på design (avsnitt 5.3.2.3).

I propositionen Kulturpolitik (prop. 1996/97:3), framhålls arkitektens och formgivningens betydelse i samhället och den roll arkitekterna har. Förslag om en förlängning av arkitektutbildningen har framförts. Omprövning och förnyelse är viktig i alla utbildningar. Regeringen är för närvarande inte beredd att ta ställning till en generell förlängning av arkitektutbildningen. Högskolorna kan emellertid själva, inom ramen för tilldelade resurser, försöksvis anordna olika former av påbyggnadsutbildningar, vilka kan motsvara de önskemål om förlängning som framförts. Påbyggnadsutbildning bör

försöksvis kunna prövas vid något lärosäte med intresse härav t.ex. vid Lunds universitet. Erfarenheterna kan läggas till grund för en utvärdering av arkitektutbildningens innehåll och omfattning.

Regeringen föreslår en särskild satsning på profesurer inom elektronikproduktion (avsnitt 5.5.1) samt att medel avsätts för en forskarskola i teleinformatik (prop. 1996/97:5 Forskning och samhälle).

En försöksverksamhet med kvalificerad yrkesutbildning genomförs för närvarande. En stor del av försöksutbildningarna ligger på eftergymnasial nivå och bedrivs i samarbete med högskolan (kapitel 4 Skola och barnomsorg).

Flygsäkerhetsutbildning

REGERINGENS BEDÖMNING:

Förutsättningar finns inte för att inrätta ett flygsäkerhetsuniversitet. Det föreligger dock inga hinder mot att anordna utbildning i flygsäkerhet inom ramen för den ordinarie verksamheten.

Skälen för regeringens bedömning: En särskild utredare tillkallades år 1994 för att undersöka förutsättningarna för att i Sverige etablera en internationell högre utbildning avsedd att förbättra flygsäkerheten. Utredningen redovisade sina slutsatser i betänkandet Förslag om ett internationellt flygsäkerhetsuniversitet i Norrköping-Linköping (SOU 1995:57). Ett flygsäkerhetsuniversitet föreslås vid Linköpings universitet genom samarbete med Luftfartsverket och Norrköpings kommun. Utbildningen föreslås omfatta två längre program samt kortare kurser. Utredningen har förutsatt att utbildningen kan finansieras genom externa medel i form av avgifter betalade av de studerandes arbetsgivare, internationella biståndsgivare, internationella organisationer, stater och andra bidragsgivare.

Utredningen har remissbehandlats. Tjugofem remissvar har inkommit. En majoritet av remissinstanserna instämmer i utredningens allmänna bild av flygsäkerhetssituationen i världen och att de föreslagna utbildningarna är väl genomtänkta. Sida är dock tveksam till utbildningens betydelse utanför Sverige. Flera remissinstanser, såsom *Riksrevisionsverket* och *Statskontoret*, anser att det studerandeunderlag som förutsätts i utredningen är orealistiskt. Kostnadsberäkningarna anses av en klar majoritet, bl.a. *Uppsala*, *Lunds* och *Linköpings universitet* samt *Luftfartsverket*, vara realistiska. Flera remissinstanser, bl.a. *Linköpings* och *Umeå universitet* beklagar att inte något FN-organ är berett att stå som huvudman för utbildningen.

Regeringen instämmer i vad utredningen anför om att forskning och utbildning kring flygsäkerhet är viktiga men anser, bland annat av finansiella skäl, att det inte finns förutsättningar för att inrätta ett särskilt flygsäkerhetsuniversitet. Däremot föreligger inget hin-

der för ett lärosäte att anordna utbildning i flygsäkerhet inom ramen för ordinarie anslag eller som uppdragsutbildning.

5.3.2.3 Konstnärliga utbildningar

Konstnärlig utbildning bedrivs vid sju konstnärliga högskolor i Stockholm, nämligen Danshögskolan, Dramatiska institutet, Konstfack, Kungl. Konsthögskolan, Kungl. Musikhögskolan i Stockholm, Operahögskolan i Stockholm och vid Teaterhögskolan i Stockholm. Vidare bedrivs konstnärlig utbildning vid Lunds universitet, Göteborgs universitet, Umeå universitet samt vid Högskolan i Luleå.

REGERINGENS FÖRSLAG:

Insatser föreslås inom designområdet för att öka konkurrenskraften i svensk design. Medel har beräknats för samarbetsprojekt mellan de konstnärliga och de tekniska utbildningarna och näringslivet. Lunds, Göteborgs och Umeå universitet samt Konstfack tillförs resurser för sammanlagt 50 nya helårsstudenter för utbildning inom området design varav för Lunds universitet 10, Göteborgs universitet 10, Umeå universitet 10 samt Konstfack 20 helårsstudenter.

Kungl. Konsthögskolan föreslås erhålla medel för fem helårsstudenter för en påbyggnadsutbildning om 40 poäng för arkitekter, konstnärer och tekniker för konstnärlig gestaltning av vägar, broar och övriga trafikmiljöer.

Kungl. Musikhögskolan i Stockholm föreslås erhålla en förstärkning av ersättningen till utbildningarna inom elektronisk musikkomposition och dirigering.

Mälardalens högskola föreslås erhålla medel för 17 helårsstudenter för att anordna utbildning i kammarmusik i kombination med utbildning i annat ämne.

Högskolan i Luleå föreslås erhålla medel för skådespelarutbildning. Antagning förutsätts ske vartannat år.

Dramatiska institutet föreslås erhålla medel för 16 helårsstudenter för att anordna en TV-producentutbildning om 60 poäng.

Anslagen till konstnärligt utvecklingsarbete förstärks.

Medel reserveras för projekt som skall genomföras av de konstnärliga högskolorna i Stockholm i samband med att Stockholm skall vara EU:s kulturhuvudstad år 1998.

Medel reserveras för projekt avsedda för konstnärers engagemang i den högre utbildningen.

Lärarygskolan i Stockholm tillförs resurser för lärarutbildning som Idrottshögskolan i Stockholm och vissa konstnärliga högskolor i Stockholm utför på uppdrag av Lärarygskolan i Stockholm.

Skälen för regeringens förslag: Den konstnärliga utbildningen är av stor betydelse för kulturlivet i landet och för samhället som helhet. Det gäller i första hand att

förse landets kulturinstitutioner med välutbildade konstnärer, men konstnärerna har också betydelse för mångfalden och kvaliteten i den skapande verksamhet, utan vilken ingen samhällsutveckling äger rum. Därför är det viktigt att den högre konstnärliga utbildningen ständigt utvecklas och håller hög internationell standard. Den högre konstnärliga utbildningen skall samtidigt kunna tjäna som en inspirationskälla och vara vitaliserande för andra utbildningar i högskolan. Det är också angeläget att de konstnärliga utbildningarna vid landets lärosäten håller kontakt med näringslivet och det omgivande samhället i övrigt.

Design- och konstutbildning

Designutbildning

God design är viktig från såväl kommersiell som estetisk och ekologisk synpunkt. Omsorgsfullt formgivna bruksföremål och miljöer bidrar också till att höja människors livskvalitet. I flera andra länder görs medvetna och kraftfulla satsningar för att främja den inhemska formgivningen, vilka resulterat i en framgångsrik utveckling av produkter som blivit försäljningsframgångar på såväl den inhemska marknaden som på export. I Sverige har insatserna på området inte varit lika kraftfulla och konsekventa. Medvetna satsningar från staten och näringslivet kan leda till höjd kvalitet och till att Sveriges konkurrenskraft på området ökar. Utbudet av utbildningar för formgivare inom olika områden och kvaliteten på dessa utbildningar är ett betydelsefullt instrument för att stärka designområdet. Som ett led i den satsning på formgivning och arkitektur som regeringen presenterar i propositionen Kulturpolitik (prop. 1996/97:3) föreslår regeringen olika insatser till stöd för utveckling av utbildningen inom designområdet.

En särskild utredare skall tillkallas med uppgift att lämna förslag till samarbetsprojekt mellan de konstnärliga och de tekniska utbildningarna och näringslivet.

För designprojekt har budgetåret 1997 beräknats 4 miljoner kronor under anslaget B 45. Särskilda utgifter vid universitet och högskolor m.m. Som planeringsföretsättning bör gälla att motsvarande belopp anvisas för ändamålet även för budgetåren 1998 och 1999.

Vidare föreslås att Lunds, Göteborgs och Umeå universitet tillförs resurser för vardera 10 helårsstudenter samt Konstfack resurser för 20 helårsstudenter inom utbildningsområde design.

Medel har beräknats under anslagen B 3. Lunds universitet: Grundutbildning, B 5. Göteborgs universitet: Grundutbildning, B 9. Umeå universitet: Grundutbildning och B 41. Konstfack: Grundutbildning.

Påbyggnadsutbildning/konstnärlig gestaltning

I kulturutredningens slutbetänkande Kulturpolitikens inriktning (SOU 1995:84) understryks den viktiga roll som arkitektur och samhällsplanering har i människors vardag och behovet av kvalitet i formgivning och gestaltning. Kungl. Konsthögskolan har, i samarbete med Vägverket och Konstakademien, bedrivit en projektut-

bildning för arkitekter, konstnärer och tekniker kallad Tessinskolan. Regeringen föreslår permanenta resurser motsvarande fem helårsstudenter för en påbyggnadsutbildning om 40 poäng för arkitekter, konstnärer och tekniker för konstnärlig gestaltning av vägar, broar och övriga trafikmiljöer. Verksamheten ses som ett led i satsningarna på att förbättra vår byggda och anlagda miljö. Medel har beräknats under anslaget B 36. Kungl. Konsthögskolan: Grundutbildning.

Musikutbildning

Unika musikutbildningar

Kungl. Musikhögskolan i Stockholm har i en skrivelse till regeringen anfört att den högre utbildningen inom musikområdet tilldelas låga ersättningsbelopp. Detsamma har anförts av övriga lärosäten som bedriver högre musikutbildning. Regeringen har i september 1996 givit Högskoleverket i uppdrag att följa upp resursfördelningssystemet för den grundläggande högskoleutbildningen inom högskolan. Högskoleverket skall inom detta uppdrag genomföra en översyn av nivåerna för per capitaersättningen för olika utbildningsområden och därvid klargöra huruvida vissa utbildningar missgynnas i det befintliga systemet, bl.a. vad gäller musikområdet.

Kungl. Musikhögskolan i Stockholm är ensam i landet om att ge kvalificerad utbildning i elektronmusikkomposition, en internationellt erkänd utbildning som sker inom ramen för programmet för komposition. Utbildningsprogrammet för dirigering vid Kungl. Musikhögskolan i Stockholm är också unikt i Sverige. Det är angeläget att dessa utbildningar, som är förhållandevis resurskrävande, även fortsättningsvis kan bedrivas och ett särskilt resurstillskott har beräknats under anslaget B 39. Kungl. Musikhögskolan i Stockholm: Grundutbildning.

Utbildning i kammarmusik i kombination med utbildning i annat ämne

Vid Mälardalens högskola anordnas sedan höstterminen 1994 i samarbete med Kungl. Musikhögskolan i Stockholm en utbildning där studenterna kombinerar utbildning i kammarmusik med utbildning i annat ämne. Utbildningen har hittills varit externfinansierad. Utbildningen är ett intressant initiativ.

Ett särskilt resurstillskott har beräknats under anslaget B 40. Mälardalens högskola: Grundutbildning. Därmed har högskolan förutsättningar att kunna ersätta Kungl. Musikhögskolan i Stockholm för de lärresurser som krävs.

Skådespelarutbildning

Frågan om skådespelarutbildning i Norrland har tidigare varit föremål för utredning. Utredningen visar att det ur ett nationellt kulturperspektiv är viktigt att det också i norra Sverige kan erbjudas en kvalificerad skådespelarutbildning. Regeringen har tilldelat Högsko-

lan i Luleå resurser för att utveckla och försöksvis bedriva skådespelarutbildning. Den skådespelarutbildning som kommer att kunna erbjudas vid Högskolan i Luleå är särskilt intressant, eftersom den kommer att bedrivas i annan form än andra skådespelarutbildningar i landet och i samarbete med en teaterinstitution (Norrbottnesteatern). Verksamheten kommer att få en stor betydelse för kulturlivet i nordligaste Sverige.

Medel har beräknats under anslaget B 17. Högskolan i Luleå: Grundutbildning.

Göteborgs universitet har från den 1 juli 1995 regeringens uppdrag att bedriva teaterutbildning vid Sotenas Teaterateljé. Medel har beräknats för perioden 1 januari 1997-30 juni 1997 under anslaget B 5. Göteborgs universitet: Grundutbildning. Medel för detta ändamål har därefter inte beräknats.

Mediautbildning

Vid Dramatiska institutet bedrivs produktionsledarproducentutbildning som huvudsakligen är inriktad mot film, men även mot teater och radio. Det är ur ett kultur- och mediapolitiskt perspektiv viktigt att stimulera nationella TV-produktioner som speglar den svenska kulturen och som kan utgöra alternativ av hög kvalitet till det utländska utbudet. En satsning på svensk TV-produktion befrämjar också sysselsättningen.

Rektor vid Dramatiska institutet har på uppdrag av Utbildningsdepartementet redovisat vilka krav som bör ställas på producenter av svensk television samt lämnat förslag beträffande innehåll och omfattning av en TV-producentutbildning. Utredaren har samrått med representanter för Sveriges Television, TV 3 och TV 4 samt Kommittén för en ny högskola i Malmö (U 1995:12).

Eftersom Dramatiska institutet har de förutsättningar som krävs vad gäller lärarkompetens, lokaler och utrustning föreslår regeringen att Dramatiska institutet tillförs resurser för 16 helårsstudenter för att genomföra en TV-producentutbildning omfattande 60 poäng. Antagning förutsätts ske var tredje termin. Utbildningen skall genomföras i samarbete med Högskolan i Malmö.

Medel har beräknats under anslaget B 20. Dramatiska institutet: Grundutbildning.

Konstnärligt utvecklingsarbete m.m.

Det konstnärliga utvecklingsarbetet är en viktig del i förnyelsen av de konstnärliga högskoleutbildningarna. En ökning föreslås av anslaget till konstnärligt utvecklingsarbete vid de universitet och högskolor som bedriver konstnärligt utvecklingsarbete. De sju konstnärliga högskolorna i Stockholm föreslås få en ökning på vardera 250 000 kronor. För Lunds universitet föreslås ökningen bli 300 000 kronor, för Göteborgs universitet 300 000 kronor, för Umeå universitet 200 000 kronor och för Högskolan i Luleå 150 000 kronor. Den sammanlagda ökningen av medlen till konstnärligt utveck-

lingsarbete uppgår till 2 700 000 kronor.

Medlen har beräknats under anslagen B 4. Lunds universitet: Forskning och forskarutbildning, B 6. Göteborgs universitet: Forskning och forskarutbildning, B 10. Umeå universitet: Forskning och forskarutbildning, B 18. Högskolan i Luleå: Forskning och forskarutbildning samt B 46. Forskning och konstnärligt utvecklingsarbete vid vissa högskolor.

Regeringen avser att erinra de konstnärliga högskolorna om kravet på rapportering av det konstnärliga utvecklingsarbetet i årsredovisningen samt om att analysen av användningen av resurserna generellt bör förbättras.

Konstnärlig fakultet

Regeringen avser under budgetåret 1997 återkomma till frågan om fakultetsindelning i en proposition om högskolans ledningsstruktur och tjänsteorganisation.

Kulturprojekt

Kulturhuvudstadsåret 1998

Stockholm har av EU:s kulturministrar utsetts att år 1998 vara EU:s kulturhuvudstad. Regeringen föreslår att de konstnärliga högskolorna i Stockholm tilldelas sammanlagt 10 miljoner kronor för att kunna genomföra gemensamma projekt med kulturinstitutionerna i Stockholm och för att möjliggöra ett utbyte med motsvarande högskolor i Europa. Övriga lärosäten i landet med konstnärlig utbildning skall också kunna delta i projekten. Medlen har beräknats under anslaget B 45. Särskilda utgifter vid universitet och högskolor m.m.

En utgångspunkt inför planeringen av kulturhuvudstadsåret bör vara att Stockholm också skall manifestera sig som "lärdomsstad". Detta innebär att även andra lärosäten i Stockholm än de konstnärliga engagerar sig i kulturhuvudstadsåret. Engagemanget kan bestå i seminarier, föreläsningsserier på temat Stockholm som lärdomsstad, symposier m.m. Verksamheten bör ses som ett naturligt inslag i den ordinarie verksamheten och några särskilda resurser har inte beräknats för detta ändamål.

Under utgiftsområde 17. Kultur, medier, trossamfund och fritid samt i regeringens kulturpolitiska proposition (1996/97:3) redovisas regeringens samlade insatser för Kulturåret 1998.

Konstnärligt perspektiv berikar naturvetenskap, teknik och medicin

Det är viktigt att konstnärskap i ökad omfattning tas till vara inom utbildning och forskning. Budgetåret 1995/96 avsatte regeringen 2 miljoner kronor för projekt avsedda för konstnärers engagemang i den högre utbildningen särskilt inom områdena naturvetenskap, teknik och medicin. Syftet var att med konstnärliga infallsvinklar inspirera till förnyelse i andra typer av utbildningar. Högskoleverket har redovisat fördelningen till regeringen.

Denna satsning bör fortsätta ytterligare ett år. Det

ankommer på Högskoleverket att fördela medlen. För att uppnå syftena bör projekten fortsättningsvis koncentreras något och för att säkerställa en hög kvalitet väljas ut i samråd mellan Högskoleverket och Statens kulturråd. Medel, 2 miljoner kronor, har beräknats under anslaget B 45. Särskilda utgifter vid universitet och högskolor m.m.

Centrum för kulturvetenskaplig forskning med inriktning mot barn- och ungdomskultur

Regeringen tilldelade hösten 1995 Högskolan i Växjö resurser för att delta i ett projekt kring barn- och ungdomskultur. Användningen har redovisats till regeringen. Högskolan har utvärderat ett antal samarbetsprojekt mellan TV, teater och högskola, genomfört en tvärvetenskaplig seminarieserie samt initierat ett projekt om hur invånarna i ett avgränsat bostadsområde förhåller sig till offentligt och privat kulturverksamhet.

Regeringen har föreslagit förstärkta och permanenta forskningsresurser till de mindre och medelstora högskolorna. För Högskolan i Växjö har förstärkningen beräknats så att Centrum för kulturvetenskaplig forskning med inriktning mot barn- och ungdomskultur rymms inom denna.

Ersättningsbeloppen

Musikutbildning

De lärosäten som bedriver musikutbildning har begärt att ersättningsbeloppen för utbildningsområdet musik skall höjas. Högskoleverket skall – i det uppdrag som beskrivs ovan under avsnittet Unika musikutbildningar – genomföra en översyn av per capitaersättningarna till de konstnärliga utbildningsområdena. I avvaktan på Högskoleverkets utredning föreslår regeringen att tidigare beslutad besparing (prop. 1994/95:100 bil. 9, bet. 1994/95:UbU15, rskr. 1994/95:353) skall begränsas till hälften för de konstnärliga utbildningsområdena jämfört med den besparing som gäller övriga utbildningsområden.

Lärarytelse vid Lärarhögskolan i Stockholm

Lärarhögskolan i Stockholm utbildar grundskollärare med inriktning mot undervisning i årskurserna 4-9 och gymnasielärare med olika ämneskombinationer i vilka bl.a. ingår idrott, musik och bild. Ämnesstudierna avseende idrott, musik och bild anordnas av Idrottshögskolan i Stockholm, Kungl. Musikhögskolan i Stockholm och Konstfack på uppdrag av Lärarhögskolan i Stockholm.

Lärarhögskolan i Stockholm föreslås erhålla fyra nya utbildningsområden: idrott, musik, konst och design. Syftet är att Lärarhögskolan i Stockholm skall kunna ersätta Idrottshögskolan i Stockholm, Kungl. Musikhögskolan i Stockholm respektive Konstfack med samma ersättningsbelopp som utgår för ettämnslärare i idrott, musik respektive bild.

Medel för ändamålet har beräknats under anslaget B 37. Lärarhögskolan i Stockholm: Grundutbildning.

Dansutbildning

Utbildning i dans på högskolenivå bedrivs endast vid Danshögskolan. Med anledning av den nystartade dansarlinjen vid Danshögskolan bör ersättningsbeloppen för helårsstudenter och helårsprestationer inom utbildningsområdet dans höjas med ca 10 procent.

Ersättningsbeloppen redovisas under avsnitt 5.12.2.

5.3.2.4 Utbildningar inom vårdområdet m.m.

REGERINGENS FÖRSLAG:

Läkar- och tandläkarutbildningarna skall minska i omfattning. I stället skall vissa andra vårdutbildningar, farmaceutiska utbildningar och biomedicinska utbildningar öka i omfattning. Takbeloppen för de enskilda lärosätena påverkas inte.

Skälen för regeringens förslag:

Läkarutbildningen

Riksdagen beslutade våren 1994, efter förslag av regeringen, om en minskning av utbildningsuppgifterna till universitet och högskolor för det medicinska utbildningsområdet. Minskningen innebar att berörda universitet samt Karolinska institutet skulle minska nyantagningen med 120 platser. Nyantagningen före denna minskning var cirka 1 000 per år. Skälet för detta var att en utredning i betänkandet Den framtida efterfrågan på läkare m.m. (Ds 1994:57) pekat på att antalet läkare skulle komma att öka och överstiga den förmodade efterfrågan under lång tid framåt.

Det är fortfarande svårt för nyexaminerade att erbjuda tjänst för allmäntjänstgöring, s.k. AT-tjänst, som fordras för legitimation som läkare.

En fortsatt neddragning av läkarutbildningen är nödvändig. Enligt regeringens mening skall omprioritering till andra vårdutbildningar, farmaceutiska utbildningar och biomedicinska utbildningar ske vid de lärosäten som bedriver läkarutbildning. Eftersom det råder brist på logopedier är det önskvärt att en viss omprioritering till logopedutbildning görs vid de högskolor som har rätt att ge logopedexamen. Då bristen på logopedier är särskilt besvärande i Norrland, bör Umeå universitet fullfölja sina planer och starta ett logopedprogram.

Tandläkar- och tandteknikerutbildningen

Riksdagen beslutade under våren 1994 även om en neddragning av utbildningsuppgifterna för det odontologiska området. Beslutet innebar en minskning av nyantagningen till tandläkarutbildningen med närmare 40 % jämfört med tidigare budgetår. Regeringen föreslår nu, som en konsekvens av detta beslut, en fortsatt minskning av det högsta antalet helårsstudenter för vilka högskolorna kan räkna med ersättning för inom det odontologiska området. Hänsyn har tagits till att även tandteknikerutbildningen omfattas av ersättningsbeloppen för odontologisk utbildning.

Regeringen har föreslagit (prop. 1995/96:150) att vissa förändringar skall införas i tandvårdsförsäringen fr.o.m. den 1 oktober 1996. Riksdagen har bifallit förslaget. I propositionen angavs att regeringen avser att tillsätta en arbetsgrupp med uppgift att utarbeta förslag som utgår från att samtliga subventioner i tandvårdsförsäringen slopas med undantag för ett ekonomiskt skydd för de grupper som till följd av sjukdom eller funktionshinder har särskilda tandvårdsbehov. Förändringen planeras träda i kraft den 1 januari 1998. Med anledning av detta beräknar regeringen att en viss minskning bör ske även för tandteknikerutbildningen och beräknar utbildningsuppdragen med hänsyn till detta.

Farmaceutiska utbildningar

Inom Apoteksbolaget, som är den största arbetsgivaren när det gäller denna grupp, kommer det om några år att uppstå brist både på receptarier och apotekare till följd av stora pensionsavgångar. Även läkemedelsindustrin efterfrågar apotekare och forskarutbildade farmaceuter. Regeringen har därför infört ett examensmål beträffande apotekare för Uppsala universitet, som har landets enda farmaceutiska fakultet och även beräknat extra resurser för denna utbildning.

Biomedicinsk utbildning

Biomedicinsk utbildning expanderar för närvarande kraftigt. Vid samtliga universitet finns eller kommer att starta fyraåriga biomedicinska utbildningar som leder till magisterexamen. Syftet är att dessa utbildningar skall förbereda för medicinsk forskning eller arbete i läkemedelsindustrin. Näringslivet efterfrågar långt fler biomedicinskt utbildade än vad som i dag utbildas.

Dimensionerings-, kvalitets- och huvudmannaskapsfrågor i de medellånga vårdutbildningarna

Bakgrund

Samtliga medellånga vårdutbildningar hade före budgetåret 1995/96 landstingskommunalt huvudmannaskap. Därefter har vissa landsting flyttat över dessa utbildningar till statligt huvudmannaskap. Utbildningarna ges där på uppdrag av landstingen. I Sverige finns nu 19 vårdhögskolor under landstingskommunalt huvudmannaskap. Ett statligt bidrag utgår till alla landsting. Detta bidrag motsvarar cirka 20 % av de totala kostnaderna för vårdhögskoleutbildningen i Sverige. Högskoleverket beslutar om landstingens rätt att utfärda de examina som finns upptagna i högskoleförordningen (1993:100) på samma sätt som för de statliga universiteterna och högskolorna.

Landstingen har rätt att utfärda yrkesexamen och högskoleexamen för verksamhet inom vård och omsorg. De utbildningsprogram som leder till *yrkesexamen* enligt högskoleförordningen är arbetsterapeut-

utbildning, barnmorskeutbildning, sjukgymnastutbildning, sjuksköterskeutbildning, social omsorgsutbildning och tandhygienistutbildning. De utbildningsprogram som leder till *högskoleexamen* är audionomutbildning, ortopedingenjörutbildning, utbildning i hälsovetenskap, utbildning i laboratorievetenskap samt utbildning i missbruksvård.

Riksdagen beslutade våren 1994 – med anledning av propositionen Utbildning och forskning Kvalitet och konkurrenskraft (prop. 1993/94:177, bet. 1993/94:UbU13, rskr. 1993/94:400) – att skapa utrymme för alternativa samarbets- och huvudmannaskapsformer för de landstingskommunala vårdutbildningarna i syfte att höja kvaliteten och forskningsanknytningen i vårdutbildningen. En utgångspunkt skulle vara att den lösning som valdes skulle vara kostnadsneutral för staten och dåvarande huvudman. Endast vid de landsting som önskade en förändring skulle en överflyttning av huvudmannaskapet för vårdutbildningarna till statlig högskola kunna ske. Regeringen har godkänt avtal om ändrat huvudmannaskap för vårdutbildningarna vid landstingen i Hallands, Örebro, Västmanlands, Sörmlands, Västernorrlands, Jämtlands samt Östergötlands län till högskolorna i Halmstad och Örebro, Mälardalens högskola, Mitthögskolan samt Linköpings universitet.

I kompletteringspropositionen 1994/95 (prop. 1994/95:150, bet. 1994/95:UbU22, rskr. 1994/95:434) anförde regeringen att det på sikt kunde vara nödvändigt att ompröva dels *var* staten i framtiden skall ta över huvudmannaskapet för vårdhögskoleutbildningen, dels *hur* ansvaret för vårdhögskoleutbildningarna skall fördelas mellan staten och landstingen. Innan denna fråga klarlagts skulle förhandlingar med ytterligare landsting kunna tas upp endast om särskilda skäl förelåg och om den aktuella vårdhögskolans verksamhet kunde ses som en självklar del i en framtida nationell struktur. Bägge dessa skäl förelåg vid regeringens beslut våren 1996 att pröva eventuellt förändrat huvudmannaskap också för vårdhögskolorna inom landstingen i Stockholm, Göteborg och Västerbotten. Till motiven hörde att forskningsanknytningen bäst kommer till stånd på universitetsorterna.

Högskoleverkets utvärdering

Regeringen gav i december 1994 det dåvarande Kanslersämbetet, numera Högskoleverket, i uppdrag att utvärdera de medellånga vårdutbildningarnas kvalitet. Syftet var att få underlag för framtida bedömningar avseende examensrätt. Uppdraget redovisades den 1 april 1996 till regeringen i utredningen Vårdutbildningar i högskolan – En utvärdering (Högskoleverkets rapportserie 1996:7 R). Samtliga vårdutbildningar bedömdes vara yrkesrelevanta. Yrkesrelevans innebär t.ex. att studenten förvärvat sådana kunskaper och färdigheter som fordras för att självständigt kunna arbeta inom yrket, utvecklat sin förmåga till goda relationer med patienter och deras närstående samt förvärvat kännedom om förhållanden i samhället som påverkar människors hälsa

och kan initiera och delta i hälsobefrämjande och förebyggande arbete. Högskoleverket konstaterar vidare att utvecklingen mot "högskolemässighet" har intensifierats under senare år.

Utredningen föreslår inte några omedelbara åtgärder beträffande vårdhögskolornas rätt att utfärda examina men föreslår att en ny utvärdering skall genomföras inom en treårsperiod. Denna bör ligga till grund för en förnyad prövning av examensrätten. Verket rekommenderar att vårdutbildningarna på sikt samordnas och koncentreras i färre enheter. En ökad anknytning av vårdhögskolornas verksamhet till de statliga universiteten och högskolorna med relevant utbildningsmässig och vetenskaplig profil bör stimuleras och läggas fast i avtal. I fråga om enskilda utbildningsprogram rekommenderar utredningen bland annat en anknytning av den sociala omsorgsutbildningens samtliga inriktningar samt av utbildningen i missbruksvård till den statliga högskolans utbildningar i socialt arbete, dvs. socionomutbildningen. Vidare rekommenderar verket att en översyn av tandhygienistutbildningen och dess relation till övrig tandvårdsutbildning görs.

Enligt regeringens mening har utredningen inte tillräckligt beaktat att högskolans uppgift också är att ge en god yrkesutbildning. De medellånga vårdutbildningarna står sig väl vad gäller förmedlande av yrkeskompetens, vilket är minst lika viktigt som ämnesdjup och forskningsförberedande insatser. Regeringen har med anledning av detta uppdragit till Högskoleverket att komplettera utvärderingen.

Ett uppdrag till Högskoleverket

Regeringen har den 1 augusti 1996 givit Högskoleverket i uppdrag att lämna underlag till hur en nationell struktur för vårdhögskoleutbildningen bör utformas. I uppdraget ingår att ge ett underlag för regeringens bedömning av geografisk fördelning av den framtida vårdhögskoleutbildningen samt att utreda om staten bör ta ansvar för vissa vårdutbildningar i framtiden och i så fall för vilka. Högskoleverket skall även lämna förslag till ett system för statsbidrag till vårdhögskolorna som bättre överensstämmer med det resurstilldelningssystem som sedan år 1993 gäller för statliga universitet och högskolor. I uppdraget ingår dessutom att komplettera den ovannämnda utvärderingen vad gäller kvaliteten i vårdutbildningarna, med avseende på förmedlande av yrkeskunnande och yrkeskompetens. Alla förslag skall vara kostnadsneutrala. Uppdraget skall redovisas till regeringen senast den 15 januari 1997.

Nya möjligheter inom vårdutbildningsområdet

För att till fullo kunna utnyttja den kvalitetshöjning en överflyttning av vårdhögskoleutbildning till statligt huvudmannaskap kan innebära föreslår regeringen att de högskolor till vilka kommunala vårdutbildningar överflyttats erhåller möjlighet till ersättning inom utbildningsområde vård. Detta kan bidra till framväx-

ten av fler tvärvetenskapliga kurser inom t.ex. utbildningsområdena vård och teknik samt ett förbättrat utnyttjande av den kompetens som finns inom området, då högskolorna får möjlighet att avräkna helårsstudenter inom utbildningsområde vård.

Yrkesexamina inom vårdområdet

Regeringen har erhållit flera skrivelser med begäran om att nya yrkesexamina bör inrättas. Bland annat har flera vårdhögskolor hemställt om inrättande av yrkesexamen för utbildning till audionom och vårdförbundet SHSTF – Svenska hälso- och sjukvårdens tjänstemannaförbund – har hemställt om inrättande av yrkesexamen för biomedicinska analytiker. Regeringen avser inte att vidta några åtgärder i dessa frågor innan Behörighetskommitténs (S 1994:01) huvudbetänkande föreligger.

5.3.2.5 Fortbildning och vidareutbildning

Den svenska högskolan har sedan 1960-talet utvecklat ett internationellt sett unikt och flexibelt system för att tillgodose behovet av olika utbildningar och studieformer på högskolenivå. Dagsaktuella begrepp såsom livslångt lärande, kontinuerlig kompetensutveckling, återkommande utbildning etc. blev i viss mån en realitet i den svenska högskolan redan för drygt tjugo år sedan. År 1969 beslutade riksdagen om den s.k. 25:5-regeln, vilket blev startpunkt för en successiv ökning av antalet äldre studenter. Ytterligare reformer under 1970-talet attraherade nya grupper i samhället som inte tidigare kunnat utnyttja högskolans utbild. Inflödet till högskolan av studenter över 25 år har varit och är större i vårt land än i något annat OECD-land.

I början av 1980-talet räknade SCB med att mer än var fjärde student på fristående kurser läste i något slags fortbildnings- eller vidareutbildnings syfte. Det är självfallet komplicerat att exakt beskriva en "avsikt" i kvantitativa termer. Däremot går det bra att belysa högskolans utbildningsutbud och i vilken omfattning olika grupper av studenter använder de olika studieformer som erbjuds. Sedan slutet av 1980-talet har inflödet av framför allt ungdomar till högskolan ökat mycket kraftigt, bl.a. tack vare den expansion av den högre utbildningen som skett. Detta har emellertid inte skett på bekostnad av äldre studerande. Högskolans öppna och integrerade system för att ta emot vuxenstudenter samt den allmänna expansionen av den högre utbildningen har möjliggjort att även inflödet av äldre studerande-grupper kan fortsätta att öka.

Distansutbildning är en mycket användbar undervisningsform för att möta dagens och framtida behov av fortbildning och vidareutbildning. Regeringen har under de senaste åren anvisat särskilda medel för att utveckla och främja genomförandet av distansutbildning. För att understryka vikten av distansutbildning tillsatte regeringen våren 1995 en särskild utredare med

uppdrag att föreslå en samlad strategi för den framtida organisationen och användningen av distansmetoder i utbildningen. Distansutbildningskommittén (U 1995:07) skall avge sitt slutbetänkande i maj 1998.

Hösten 1995 var drygt en fjärdedel av samtliga studenter registrerade som deltidstudenter (halv- eller kvartsfart) eller inskrivna på kurser som sammanlagt omfattade mindre än 20 poäng. Därutöver läste drygt 7 % på distans. Flertalet av alla deltid- och distansstudenter var minst 25 år gamla och påbörjade en högskoleutbildning för första gången eller återkom efter några års studieuppehåll. Många ungdomar utnyttjar de möjligheter som högskolesystemet erbjuder när det gäller t.ex. att varva arbete med deltidstudier.

OLIKA GRUPPER AV REGISTRERADE STUDENTER I DEN STATLIGA HÖGSKOLANS GRUNDUTBILDNING HÖSTEN 1995¹

	TOTALT ANTAL	TOTALT %	YNGRE ÄN 25 ÅR %	ÄLDRE ÄN 25 ÅR %
Distansstudenter på hel- och deltid	15 750	7,3	2,6	12,5
Deltidstudenter som återkommer efter studieuppehåll	12 800	6	1,2	11,2
Deltidstudenter som läser i högskolan för första gången	9 450	4,4	4,8	3,8
Deltidstudenter som fortsätter från föregående läsår	36 100	16,8	13,2	20,4
Heltidstudenter	143 700	66,9	78,1	52,1
Summa procent		100	100	100
Summa antal	217 800		116 300	101 500

¹ Exklusive landstingskommunala vårdhögskolor. Uppgifterna avser enbart hösten 1995, ej hela läsåret 1995/96, ej helårsstudenter.

För att på ett flexibelt sätt kunna möta kommande efterfrågan från såväl yngre som äldre sökande är det angeläget att högskolorna under treårsperioden 1997-1999 fortsätter att erbjuda ett varierat utbud av utbildningar och olika studieformer. Regeringen ställer i utbildningsuppdragen för universitet och högskolor krav på viss omfattning av fortbildning och vidareutbildning (avsnitt 5.13). Regeringen återkommer i regleringsbrevet med slutgiltiga uppdrag för respektive universitet och högskola.

5.4 NYA HÖGSKOLOR

5.4.1 Högskola i Malmö

REGERINGENS FÖRSLAG:

En högskola inrättas i Malmö och tillförs resurser mot-

svarande 3 000 helårsstudenter för budgetperioden 1997-1999. Lunds universitets nuvarande verksamhet i Malmö skall delvis ingå i den nya högskolan.

Utbildningen vid den nya högskolan i Malmö skall inriktas mot teknik och ekonomi, lärarutbildning, hälsa och samhälle samt konst och kommunikation. Därutöver skall profilområden utvecklas som bör ingå i nämnda utbildningsområden. Dessa är: internationell migration och etniska relationer, europakunskap, natur- och resurshushållning, Centrum för kompetensutveckling samt jämställdhet och genuskunskap.

Utbildningen inom teknik och ekonomi skall prioriteras. Påbyggnadsutbildning samt fortbildning och vidareutbildning skall organiseras i Centrum för kompetensutveckling. Profilområdena skall utgöra inslag i utbildningsplaneringen och uppläggningsen av utbildningen inom hela högskolan.

Forskningen vid den nya högskolan skall bedrivas i projektform med en permanent grundorganisation finansierad med statliga medel. Medel för forskning beräknas i nästa budgetarbete.

Verksamheten skall planeras så att den nya högskolan successivt byggs upp i samarbete med de redan existerande högskoleenheterna i området.

Riksdagen behandlade våren 1995 – med anledning av propositionen En politik för arbete, trygghet och utveckling (prop. 1995/96:25, bet. 1995/96:FiU1, rskr. 1995/96:131-134) – vissa frågor rörande utbyggnaden av den högre utbildningen i landet. Bl.a. betonades att en utbyggnad av den högre utbildningen ökar Sveriges konkurrenskraft och är en stark regionalpolitisk faktor. Regeringen aviserade därvid att en kommitté skulle tillsättas för att utreda hur en etablering av en högskola i Malmö skulle kunna genomföras. Ett skäl till en högskoleetablering i Malmö är kommunens lägre utbildningsnivå och en högre arbetslöshet än övriga storstadskommuner. Riksdagen konstaterade att tillgång till välutbildad arbetskraft är av central betydelse för näringsliv och sysselsättning men också för utvecklingen av samhället i övrigt. Regeringen fick i uppdrag att närmare utreda frågan inför riksdagens slutliga ställningstagande.

Regeringen tillsatte hösten 1995 en kommitté för att bereda frågan om etableringen av en högskola i Malmö.

Kommitténs huvuduppgift är enligt direktiven (dir. 1995:135) att utreda hur etableringen av en högskola i Malmö skall kunna genomföras samt lämna förslag till högskolans inriktning och organisation.

Kommittén, som antagit namnet Kommittén för en ny högskola i Malmö (U 1995:12), lämnade sina förslag i betänkandet Högskola i Malmö (SOU 1996:36) som remissbehandlats och i slutbetänkandet Högskolan i Malmö (SOU 1996:120). En sammanfattning av remissyttrandena finns tillgänglig hos Utbildningsdepartementet (dnr U96/805/UH).

Kommitténs förslag: Kommittén för en ny högskola i Malmö har i sitt slutbetänkande föreslagit att en ny struktur för högre utbildning och forskning etableras i Malmö.

Kommittén föreslår att grundutbildningen vid den nya högskolan skall inriktas i huvudsak mot följande områden:

- teknik och ekonomi,
- lärarutbildning,
- hälsa och samhälle,
- konst och kommunikation.

Därutöver skall fem profilmråden utvecklas:

- internationell migration och etniska relationer,
- europakunskap,
- natur- och resurshushållning,
- Centrum för kompetensutveckling (skall organisera påbyggnadsutbildning samt fortbildning och vidareutbildning)
- jämställdhet och genuskunskap.

Dessa profilmråden skall utgöra inslag i utbildningsplaneringen och uppläggningsen av utbildningen inom hela högskolan.

Kring år 2005 bör utbildningen i Malmö omfatta drygt 14 000 helårsstudenter, varav 9 000 är nya högskoleplatser. Utbildningen inom teknik och ekonomi skall prioriteras och omfatta 4 000 helårsstudenter.

Den grundläggande utbildningen bör organiseras så att utbildningsområden med likartad inriktning eller med behov av samarbete hålls samman.

Forskningen skall bedrivas i projektform med en permanent grundorganisation finansierad med statliga medel.

Planeringen av utbildning och forskning skall ske i samverkan med omgivande samhälle.

Remissinstanserna: Efter remiss har synpunkter på delbetänkandet kommit in från 68 instanser. Därutöver har 5 spontana yttranden inkommit.

Utredningens förslag mottas till övervägande del positivt av remissinstanserna.

I stort sett alla remissinstanser stöder utgångspunkterna för kommitténs förslag och därmed inrättandet av en ny högskola i Malmö. Behovet av en utbyggnad av den högre utbildningen i landet understryks liksom att särskilda behov föreligger i Malmö, som har en låg utbildningsnivå i förhållande till landet i övrigt. Viss kritik riktas mot vad som uppfattas som regionalpolitiska överväganden. *Riksrevisionsverket* anser att en högskola bör inrättas utifrån ett nationellt perspektiv.

Malmöhögskolans föreslagna lokalisering bemöts positivt av i princip samtliga remissinstanser. Ett sammanhållet campus anses av remissinstanserna stimulera en kreativ miljö. Från studiesocial synvinkel förefaller även andra fördelar kunna uppnås. Flera remissinstanser tar upp de svårigheter de nuvarande högskoleenheterna i Malmö har när det gäller att attrahera studenter på grund av att de saknar det studentliv som andra, mer sammanhållna högskolor, kan erbjuda.

Det nytänkande avseende organisation av grundut-

bildning och forskning som uttrycks i betänkandet tas till övervägande del emot mycket positivt. Remissinstanserna tillstyrker okonventionella grepp även vad beträffar den interna organisationen.

Lunds universitet har inga invändningar mot att en ny högskoleenhet inrättas i Malmö. Den planerade verksamheten är så bred att den mycket väl kan utgöra basen för en ny enhet. Universitetet påpekar dock att tillkomsten av en ny enhet i Malmö inte förutsätter att den verksamhet som idag bedrivs i Malmö av Lunds universitet förs över till den nya strukturen. *Statskontoret* anför att det finns en risk att mindre högskolor får höga kostnader för internadministration och anser därför att högskolan fortsatt bör vara en del av Lunds universitet.

Remissinstanserna är i stort sett eniga med kommittén om de utbildningsinriktningar och prioriteringar som föreslås. Däremot är flertalet remissinstanser tveksamma till den utbyggnadstakt som föreslås. Målsättningen drygt 14 000 studenter inom fem år förefaller väl optimistisk. Särskilt problematiskt tror remissinstanserna att rekryteringen av studenter och kvalificerade lärare till de tekniska utbildningarna kan bli. Rekryteringen till ingenjörsutbildningarna är bekymmersam enligt *Högskoleverket*. Under alla år som utbildningarna funnits inom högskolan har antalet sökande studenter aldrig nått upp till antalet utbildningsplatser. Inför valet av utbildningsinriktningar i Malmö bör det beaktas att de ingenjörsutbildningar som lyckas attrahera sökande i första hand är otraditionella kombinationer som mediateknik, naturvård och vattenvård.

Uppsala universitet anför att nya infallsvinklar och stimulerande växelverkan med näringslivet säkerligen kan resultera i förnyelse av såväl innehåll som genomförande av utbildningarna. Ett mångvetenskapligt och tvärvetenskapligt angreppssätt ställer dock högre krav på lärarna.

Remissinstanserna är till stor del eniga om att det är intressant att pröva modeller för att öka rekryteringsbasen av typen utvidgat basår. Däremot motsätter sig en stark majoritet av remissinstanserna att andra tillträdesregler tillämpas. Det betonas att upprätthållandet av kvaliteten är av största vikt, både för studenterna och för högskolan.

Den föreslagna forskningsmodellen tillstyrks av en majoritet av remissinstanserna. *NUTEK* anser dock att de flesta lärarna förutom forskningsprojekten även måste ha en fakultetsanknytning till främst Lunds universitet. Även Köpenhamns universitet kan komma ifråga.

Ett stort antal remissinstanser, däribland *Statskontoret* och *Riksrevisionsverket*, efterlyser en ekonomisk analys av olika lösningar och finansieringsmöjligheter i förslaget.

Skälen för regeringens förslag: En betydande nationell utbyggnad av den högre utbildningen har skett sedan slutet av 1980-talet. För att möta samhällets ökade behov av utbildning och höja kunskapsnivån i landet bör

den högre utbildningen byggas ut ytterligare.

Det råder en regional obalans i landet vad beträffar högre utbildning. Utbildningsnivån i Malmö är lägre än i övriga storstadskommuner. Utvecklingen under efterkrigstiden har lett till att Stockholmsregionen blivit alltmer dominerande. Stockholms roll som nationellt beslutscentrum och knutpunkt i nationella och internationella nätverk har stärkts. I Malmöregionen har utvecklingen varit en annan. Strukturomvandlingen inom näringslivet har inneburit att den traditionella industrin har minskat i omfattning samtidigt som nya expansiva verksamheter framför allt etablerats i regionens universitetsstad Lund. Erfarenheten visar att närheten till högre utbildning har stort inflytande på ungdomars benägenhet att studera. En ny högskola i Malmö kan därför förväntas bidra till ökad övergång från gymnasieskola till högskola. Erfarenheten visar också att de som utexaminerats från en viss högskola i hög utsträckning blir yrkesverksamma på högskoleorten om de rekryterats från andra delar av landet. En högskola i Malmö kan alltså förväntas höja utbildningsnivån bland stadens befolkning och därmed öka attraktionskraften för ett mer utbildnings- och kunskapsintensivt näringsliv.

Regeringen föreslår därför att den högre utbildningen byggs ut i Malmöområdet och att detta sker i form av en ny självständig högskola. En sådan etablering kan förväntas få en positiv inverkan på hela regionen i likhet med vad som skett vid etablering av högskoleutbildning i andra delar av landet.

I det följande anges de utgångspunkter som bör gälla under det fortsatta utredningsarbetet inför den nya högskolan.

Organisation

Högskolan skall inte byggas efter traditionellt mönster med utgångspunkt i ämnesinriktade institutioner. Regeringen föreslår den organisationslösning som Malmökommittén förordar och som bygger på att i en och samma enhet samla verksamheter som i någon mening har en sammanhängande inriktning.

Frågan om ett visst utbildningsutbud skall erbjudas av Lunds universitet, en ny högskola i Malmö eller en annan anordnare av högskoleutbildning bör analyseras. Det blir en viktig uppgift i det fortsatta utredningsarbetet att djupare analysera på vilket sätt förhållandet bör vara mellan utbildningar vid högskolan i Malmö respektive vid Lunds universitet.

Inriktning

Regeringen föreslår att verksamheten vid den nya högskolan inriktas i huvudsak mot följande grupper av utbildningsområden:

- teknik och ekonomi,
- lärarutbildning,
- hälsa och samhälle,
- konst och kommunikation.

Utbildning inom teknik och ekonomi skall prioriteras.

Därutöver skall fem profilmråden utvecklas:

- internationell migration och etniska relationer,
- europakunskap,
- natur- och resurshushållning,
- påbyggnadsutbildning samt fortbildning och vidareutbildning,
- jämställdhet och genuskunskap.

Dessa profilmråden skall utgöra inslag i utbildningsplaneringen och uppläggningsplaneringen av utbildningen inom hela högskolan. Påbyggnadsutbildning samt fortbildning och vidareutbildning skall organiseras i Centrum för kompetensutveckling.

Forskningen föreslås drivas i projektform med en permanent grundorganisation finansierad med statliga medel enligt den modell som Malmökommittén föreslår. En intressant forskningsmiljö kan skapas genom att forskningsresurser förs samman till en flervetenskaplig struktur med en problemorienterad ansats för verksamheten. Det är angeläget att ett antal högt kvalificerade forskare inom ett antal nyckelområden knyts till högskolan.

Lokalisering

En viktig förutsättning för att åstadkomma en enhetlig profil vid den nya högskolan är att lokalisera så mycket som möjligt av utbildning och övriga resurser till ett gemensamt område.

Ett sådant område skulle kunna vara Västra hamnen. Området ligger nära stadens centrum och nära till goda kommunikationer. Här kan plats beredas för samtliga befintliga och tilltänkta utbildningar. Undantaget är hälso-, sjukvårds- och omsorgsutbildningar vilka bör lokaliseras i anslutning till Malmö Allmänna Sjukhus, MAS. Även här finns goda förutsättningar att bygga upp ett sammanhållet högskoleområde.

Omfattning

Under perioden 1997-1999 föreslås högskolan tilldelas resurser för 3 000 helårsstudenter. Utredningen har framhållit att högskolan år 2005 skulle kunna omfatta drygt 14 000 helårsstudenter inklusive Lunds universitets verksamhet i Malmö. Regeringen anser dock att omfattningen av utbyggnaden måste bli beroende av den finansiering som kan åstadkommas.

Fortsatt planeringsarbete

För att verksamheten skall kunna starta vid den nya högskolan hösten 1997 bör planeringsarbetet fortsätta under hösten 1996. I avvaktan på riksdagens ställningstaganden avser regeringen att ge en organisationskommitté i uppdrag att ta fram ytterligare planerings- och beslutsunderlag för att förbereda etableringen av den nya högskolan.

När riksdagen fattat beslut angående högskolan blir kommitténs uppdrag att:

- förbereda organisationen och uppbyggnaden av den nya högskolan,
- lämna förslag till hur samarbete med, respektive integration av, befintliga högskoleutbildningar i Malmö

- skall ske,
- dra upp riktlinjer för och lämna förslag till forskningsorganisation,
 - anställa lärare och förbereda utnämningen av rektor,
 - förbereda och lämna ansökan till Högskoleverket om rätt att utfärda vissa examina,
 - rekrytera studenter till den första terminen hösten 1997,
 - ansvara för planeringen av den nya högskolans lokaler,
 - i inledningsskedet fungera som uppdragsgivare avseende grundutbildning som anordnas av andra universitet och högskolor.

Verksamheten vid den nya högskolan bör kunna starta hösten 1997. Genom organisationskommittén bör sammanlagt 1 500 utbildningsplatser kunna utlysas.

5.4.2 Södertörns högskola

Riksdagen beslutade i maj 1995 att en ny högskola skulle inrättas på Södertörn och att denna huvudsakligen skulle lokaliseras i anslutning till Huddinge sjukhus, men ha viss utbildning förlagd till Haninge (prop. 1994/95:100 s. 90-96, bet. 1994/95:UbU11, rskr. 1994/95:359). Regeringen gav i mars 1995 tilläggsdirektiv (Dir. 1995:70) till 1994 års Stockholmskommitté att planera verksamheten vid Södertörns högskola och göra nödvändiga förberedelser för verksamhetsstart hösten 1996 samt att under läsåret 1996/97 fungera som uppdragsgivare avseende grundutbildning som anordnas av andra högskolor.

Organisationskommittén har erhållit ett utbildningsuppdrag för år 1996 som omfattar utbildningsområdena humaniora, samhällsvetenskap, naturvetenskap, teknik och farmaci genom regeringsbeslut den 19 oktober 1995. För detta har organisationskommittén erhållit ett anslag om 34 miljoner kronor. Ersättning har beräknats för 1 000 platser hösten 1996, då de första studenterna vid högskolan börjar sina studier. Studenterna antas till utbildning vid andra universitet och högskolor som på uppdrag av organisationskommittén anordnar kurser vid Södertörns högskola. Preliminärt har cirka 1 180 studenter antagits. Antalet sökande var drygt 6 400. En arkitekttävling har genomförts och de första nya byggnaderna skall enligt planerna vara inflyttningsklara höstterminen 1999. Vidare har regeringen anställt en rektor för Södertörns högskola från den 1 januari 1997.

Uppbyggnaden av en ny högskola innebär att högskolan har stora svårigheter att finansiera sina utbildningskostnader inom de ordinarie ersättningsbeloppen för olika utbildningsområden. Ersättningsbeloppen är beräknade utifrån genomsnittliga kostnader för en student. Genomsnittliga kostnader och marginalkostnader varierar mycket inom t.ex. naturvetenskapliga och tekniska utbildningar. En högskola som varit verksam un-

der ett antal år har möjlighet att vid en ny utbildnings-satsning omprioritera medel från andra verksamheter. Denna möjlighet finns dock inte när en ny högskola skall byggas upp och marginalkostnaderna är högre än de genomsnittliga kostnaderna för samtliga utbildningar. De extra kostnaderna har beräknats till 20 miljoner kronor per år under perioden 1997- 1999. Regeringen har mot denna bakgrund under anslaget B 42. Södertörns högskola: Grundutbildning beräknat särskilda medel om 20 miljoner kronor under budgetåret 1997. Regeringen avser att återkomma i budgetpropositionen för år 1998 angående ytterligare medel. Enligt regeringens bedömning bör som planeringsförutsättning gälla att 20 miljoner kronor per år utgår också budgetåren 1998 och 1999. Finansieringen kommer att prövas i ordinarie budgetarbete.

Uppbyggnaden av en ny högskola medför dessutom lånekostnader för investeringar som ej kan täckas av de ordinarie ersättningsbeloppen för helårsstudenter och helårsprestationer. Total nyanskaffning av all inredning och utrustning medför betydligt högre lånekostnader än vad som gäller för etablerade högskolor. Dessa kan kontinuerligt förnya sin inredning och utrustning och belastas inte av den tillfälligt mycket höga lånekostnad en ny högskola har de första åren då allt måste nyan-skaffas. Dessutom kan inte lokaler, inredning och utrustning utnyttjas till sin fulla kapacitet och generera ersättning för helårsstudenter och helårsprestationer (avsnitt 5.12.4). Regeringen avser med anledning av detta att ta ställning till särskilda medel till Södertörns högskola.

Södertörns högskola föreslås, liksom alla andra mindre och medelstora högskolor, få fasta forskningsresurser (avsnitt 5.5.3). Dessa forskningsresurser avser forskning och forskarutbildning inom naturvetenskap och teknik. Forskningsmedel har beräknats under anslaget B 46. Forskning och konstnärligt utvecklingsarbete vid vissa högskolor. Forskningen inom humaniora och samhällsvetenskap med inriktning mot frågor med anknytning till Östersjöområdet förutsätts stödjas huvudsakligen genom den särskilda stiftelse vars ändamål är att finansiera forskning och forskarutbildning inom områden med inriktning på Östeuropa och Östersjöregionen.

Den handledning som krävs för vissa lärarintensiva utbildningsmoment i naturvetenskapliga kurser saknas vid Södertörns högskola. Dessa moment genomförs normalt av doktorander knutna till högskolan. Med hänsyn till att doktorander ännu inte finns vid Södertörns högskola bör tills vidare doktorander vid Karolinska institutet handleda och undervisa vid Södertörns högskola. Medel har beräknats för cirka tio doktorander under anslaget B 14. Karolinska institutet: Forskning och forskarutbildning. Enligt regeringens bedömning bör som planeringsförutsättning gälla att medel för ytterligare doktorander vid Karolinska institutet med undervisning vid Södertörns högskola beräknas för budgetåren 1998 och 1999. Regeringen avser att återkomma till detta i budgetpropositionen för år 1998. Finan-

sieringen kommer att prövas i ordinarie budgetarbete.

För att bidra till en utveckling mot livslångt lärande och för att möta ett behov på arbetsmarknaden av fler högskoleutbildade behöver den högre utbildningen på sikt byggas ut ytterligare i Stockholmsområdet. Strukturella skäl talar för att utbyggnaden till största delen bör äga rum i södra Stockholm. En utbyggnad vid Södertörns högskola möjliggör också ökad bredd och ökat djup i högskolans utbildningar. Högskolan kommer att få en mångkulturell profil (avsnitt 5.7). Södertörns högskola föreslår i sin fördjupade anslagsframställning att den ges möjlighet att expandera med ytterligare 1 500 helårsstudenter under budgetåren 2000-2002. Södertörns högskola skulle därmed ha 5 500 helårsstudenter år 2002. Regeringen anser dock att omfattningen av utbyggnaden måste bli beroende av den finansiering som kan åstadkommas.

5.4.3 Högskola på Gotland

REGERINGENS FÖRSLAG:

En högskola skall inrättas på Gotland. Den nya högskolan tillförs medel för 700 helårsstudenter under treårsperioden 1997-1999 utöver de medel som utgår för verksamheten i den nuvarande organisationen.

Högskoleverkets utredning: Högskoleverket har på regeringens uppdrag utvärderat Högskoleutbildningen på Gotland och redovisar sina förslag i rapporten Högskola på Gotland (1996:23 R). Högskoleverket anser att övervägande skäl talar för en fortsatt högskoleverksamhet på Gotland. Högskoleverket framhåller att högskoleutbildningen på Gotland är likvärdig med den som ges på annat håll. Kvaliteten har utvärderats utifrån ett flertal aspekter, bl.a. förkunskaper hos de studerande som börjar på Högskoleutbildning på Gotland, kvaliteten i undervisningen samt möjligheten för de studerande att få arbete när de lämnar högskoleutbildningen.

För närvarande bedrivs i första hand ingenjörsutbildning, lärarutbildning och ekonomutbildning samt fristående kurser främst inom det humanistiska området. Utnyttjandegrad och prestationsgrad ligger i nivå med övrig högskoleutbildning i landet. Två profilområden föreslås inför framtiden. Det ena rör Östersjöregionen och det andra avser kulturområdet. Till kulturområdet hör bl.a. humanistcentrum, författar-, konst- och tonsättarcentrum. Verkets huvudförslag är att Högskoleutbildning på Gotland ombildas till en självständig högskola.

Skälen för regeringens förslag: Riksdagen beslutade år 1987 med anledning av regeringens förslag i budgetpropositionen (1987/88:100 bil. 10 sid 33, bet. 1987/88:UbU27, rskr. 1987/88:210) att tillgång till högskoleutbildning skulle finnas på Gotland. I samband med

att verksamheten startade beslutades att en utvärdering skulle ske efter ett antal år. Regeringen anförde i budgetpropositionen 1994/95 (prop. 1994/95:100, bil. 9, bet. 1994/95:UbU15, rskr. 1994/95:353) att utbildningens organisatoriska tillhörighet skulle övervägas.

Högskoleutbildning på Gotland är för närvarande organisatoriskt inordnad i Länsstyrelsen i Gotlands län och verksamheten är inrättad som en beställarorganisation. Den innebär att Högskoleutbildning på Gotland ger uppdrag till högskolorna på fastlandet. Det är också dessa som bestämmer vilka studenter som skall antas och som utfärdar examina. Övervägande skäl talar för fortsatt Högskoleutbildning på Gotland samt att en sammanhållande planering och ledning behövs för högskoleutbildningen på Gotland. En beställarorganisation kan i längden inte fullt ut utnyttja den potential som ligger i lärar- och forskartjänsternas allmänna kompetens. Vidare är det en fördel för Gotland om högskolan får en fast lärar- och forskarkår som bosätter sig på ön. På sikt är en självständig högskola det mest lämpliga alternativet. Målsättningen bör vara att verksamheten i slutet av budgetperioden skall omfatta ca 1 200 helårsstudenter. Regeringen har därför beräknat medel för ytterligare 700 helårsstudenter för perioden 1997-1999.

En självständig organisation förutsätter dock att beställarorganisationen bibehålls, åtminstone under de närmaste åren. Eventuellt kan det vara av värde att en sådan organisation bibehålls som en del av verksamheten.

Regeringen avser att tillsätta en organisationskommitté för att i avvaktan på riksdagens ställningstagande förbereda omorganisationen av Högskoleutbildningen på Gotland till en självständig högskola.

Etableringen av den självständiga högskolan bör komma till stånd när prövning har gjorts av vilka examensrättigheter den nya högskolan på Gotland kan få eller vad som krävs för att examensrättigheter skall medges.

Regeringen bedömer att de ekonomiska förutsättningarna för detta skall kunna vara uppfyllda med det resurstillskott som nu föreslås.

5.5 FORSKNING OCH FORSKAR-UTBILDNING

Forskningspolitiska mål och riktlinjer redovisas i den forskningspolitiska propositionen Forskning och samhälle (prop. 1996/97:5). I det följande redovisas regeringens förslag om forskning och forskarutbildning. Förslagen avser satsningar på olika forskningsområden, kriterier för rätten att benämnas universitet samt forskning vid de mindre och medelstora högskolorna. Förslag beträffande Rådet för forskning om universitetet och högskolor behandlas utförligt i den forskningspolitiska propositionen och under kapitel 6 Högskolemyndighe-

ter anslaget C 1. Högskoleverket i denna proposition.

Utredningen för uppföljningen av 1993 års högskolereform har i betänkandet Reform och förändring. Organisation och verksamhet vid universitet och högskolor efter 1993 års universitetsreform (SOU 1996:21) lämnat förslag vad avser forskning och forskarutbildning. Utredaren föreslår att avvägningar mellan forskningsområden bör kunna göras i vidare termer än för närvarande. I stället för nio fakultetsområden skulle områdena begränsas till fyra: teknik, naturvetenskap, medicin och kulturvetenskap. Universitet och högskolor föreslås få rätt att själva besluta om indelningen i fakulteter och därmed om vilka fakultetsnämnder som skall finnas. Vidare föreslår utredaren att riksdagen ger universitet och högskolor preciserade treåriga uppdrag för forskning och forskarutbildning. Uppdragen bör omfatta krav på minsta forskningsvolym och omfatta åtaganden inom respektive högskolas profilmråden.

Regeringen avser att under år 1997 i en proposition till riksdagen lämna förslag angående vissa organisationsfrågor om högskolans ledningsstruktur, tjänsteorganisation, fakultetsindelning samt principerna för fördelning av forskningsresurser. Detta innebär att förslagen i det följande bygger på nuvarande principer för tilldelning av resurser.

En av Utbildningsdepartementet tillsatt utredare har lämnat förslag om forskarutbildningen i betänkandet Studiefinansiering och examina i forskarutbildningen (Ds 1996:35). Detta remissbehandlas för närvarande. Regeringen avser att lämna förslag om forskarutbildningen i en proposition till riksdagen under år 1997.

5.5.1 Fakultetsresurser och nya satsningar

I det följande ges en sammanställning av regeringens förslag till satsningar på olika forskningsområden inom universitet och högskolor. Medel för de olika satsningarna för budgetåret 1997 har beräknats under respektive lärosätets anslag.

De flesta lärosäten har i sina anslagsframställningar begärt omfattande resursförstärkningar i första hand för lokaler för forskning och undervisning men också för nysatsningar och utbyggnad av antalet tjänster inom den högre utbildningen.

Regeringen konstaterar att betydande belopp för närvarande förs över från forskningsstiftelserna, forskningsråden och andra externa finansiärer till högskolan och dess forskning. Den större delen av de externa anslagen tillfaller de medicinska, naturvetenskapliga och tekniska forskningsområdena. Trots det rådande statsfinansiella läget föreslår regeringen betydelsefulla satsningar för forskning och utbildning samt medel för vissa byggnadsprojekt. I avsnitt 5.3 i denna proposition föreslår regeringen en kraftig satsning på grundutbildningen inklusive nya högskolor i Malmö och på Gotland.

I det följande lämnas förslag till förstärkningar inom vissa angelägna forskningsområden. Enligt regeringens

bedömning är detta samtidigt områden vars tillgång till andra finansieringskällor är begränsade.

REGERINGENS FÖRSLAG:

- Det tillskott till humanistisk och naturvetenskaplig forskning, den s.k.särskilda fakultetsresursen, som under en femårsperiod tilldelats de humanistiska och matematisk-naturvetenskapliga fakulteterna skall permanentas.
- Som en konsekvens av tidigare fattade beslut skall Uppsala universitet erhålla medel för bostads- och byggforskning.
- Uppsala universitet skall erhålla medel för ökade lokalkostnader för Gustavianum.
- Lunds universitet skall erhålla medel för forskning med inriktning mot Ost- och Sydostasien.
- Lunds universitet skall erhålla medel för forskningen vid Skissernas museum.
- Göteborgs universitet skall erhålla medel för ett internationellt dokumentations- och forskningscentrum inom området våldsskildringar i medier.
- Göteborgs universitet skall erhålla medel för forskning om och utveckling av svenska som andra språk och svenskundervisning för invandrare.
- Stockholms universitet skall erhålla resurser för förstärkning av verksamheten vid Institutet för social forskning.
- Linköpings universitet skall erhålla resurser för ett nytt tema, tema Genus.
- Umeå universitet skall erhålla en förstärkning av anslagen till de humanistiska och samhällsvetenskapliga fakulteterna.
- Högskolan i Luleå skall erhålla en förstärkning för forskning inom det filosofiska området. En filosofisk fakultet skall inrättas vid högskolan den 1 januari 1997.
- Nationella nätverkssekretariat för Europaforskning inom ämnesområdena statsvetenskap vid Uppsala universitet, ekonomi vid Lunds universitet och juridik vid Stockholms universitet samt ett årsbokssekretariat förlagt till Uppsala universitet skall erhålla stöd.

Regeringen föreslår medel för följande professorer:

- afrikanska språk vid Göteborgs universitet,
- polska språket och litteraturen vid Stockholms universitet,
- filmvetenskap vid Stockholms universitet,
- museologi vid Umeå universitet,
- produktionsteknik med inriktning mot elektronikindustri.

REGERINGENS BEDÖMNING:

För budgetåret 1998 bör planeringsförutsättningen vara att

- Uppsala universitet erhåller ytterligare medel för ökade lokalkostnader för Gustavianum.
- Lunds universitet erhåller ytterligare medel för forskningen vid Skissernas museum.
- Linköpings universitet erhåller medel för ett nytt tema Tema Etnicitet.
- Kungl. Tekniska högskolan erhåller medel för forskning om infrastrukturens ekonomi.
- Högskolan i Luleå erhåller ytterligare medel för förstärkning av forskning och forskarutbildning inom filosofisk fakultet.

För budgetåret 1999 bör planeringsförutsättningen vara att

- Uppsala universitet erhåller ytterligare medel för ökade lokalkostnader för Gustavianum.
- Lunds universitet erhåller ytterligare medel för forskningen vid Skissernas museum.

Förslag har också lämnats enligt följande:

- För lärarutbildningarnas forskningsanknytning föreslås resurser (avsnitt 5.3.2.1).
- Göteborgs universitet erhåller medel för ett sekretariat för genusforskning (avsnitt 5.6).
- De konstnärliga högskolorna i Stockholm samt Lunds, Göteborgs och Umeå universitet samt Högskolan i Luleå erhåller en förstärkning av medlen för konstnärligt utvecklingsarbete (avsnitt 5.3.2.3).

Skälen för regeringens förslag och bedömning*Särskild fakultetsresurs*

Riksdagen beslutade med anledning av 1990 års forskningspolitiska proposition om forskning (prop. 1989/90:90, bet. 1989/90:UbU25, rskr. 1989/90:90) att tilldela universitetens humanistiska och matematisk-naturvetenskapliga fakulteter en särskild resurs om 5 miljoner kronor per fakultet och år under fem år, totalt 50 miljoner kronor. Resursen skulle användas till att främja forskning inom för fakulteterna angelägna områden.

Forskningsfinansieringsutredningen anför i betänkandet *Forskning och pengar* (SOU 1996:29) att den särskilda fakultetsresursen vid de humanistiska och matematisk-naturvetenskapliga fakulteterna på avsett vis har främjat lektorsforskningen vid dessa fakulteter. Utredningen för uppföljning av 1993 års högskolereform föreslår i betänkandet *Reform och förändring* (SOU 1996:21) att den särskilda fakultetsresursen även skall komma andra fakulteter till del. Regeringen bedömer att en utökning av forskningsresursen till att omfatta alla fakulteter kräver, för att få avsedd verkan,

ett betydande resurstillskott. Resursen har spelat en stor roll för forskningen inom humaniora och naturvetenskap. Det är därför angeläget att dessa fakulteter får behålla medlen, som även fortsättningsvis skall användas för att finansiera högskolelektorers forskning under begränsade tidsperioder och på nya områden eller fält som inte är integrerade inom den ordinarie forskningsorganisationen.

Regeringen föreslår att fakultetsresursen skall permanentas vid de fakulteter som hittills har erhållit den. Regeringen gör emellertid bedömningen att det statsfinansiella läget inte medger något liknande tillskott till övriga fakulteter. Medel har beräknats under respektive lärosätets anslag.

Bostads- och byggforskning, Uppsala universitet

Med anledning av regeringens proposition om samhällsvetenskaplig bostads- och byggforskning (prop. 1993/94:82, bet. 1993/94:BoU7) beslutade riksdagen att uppdra åt Uppsala universitet att bygga upp en samhällsvetenskaplig institution för denna forskning i Gävle. Uppbyggnaden skulle ske stegvis för att slutligen omfatta 20 miljoner kronor. Riksdagen har tidigare anvisat 16 miljoner kronor (prop 1993/94:100, bet.UbU6, rskr. 1993/94:287). Som en konsekvens av tidigare fattade beslut föreslår regeringen att ytterligare 4 miljoner kronor anslås till Uppsala universitet för bostads- och byggforskning lokaliserad till Gävle. Medel för satsningen har beräknats under anslaget B 2. Uppsala universitet: Forskning och forskarutbildning.

Gustavianum, Uppsala universitet

Gustavianum från 1600-talet, med anatomiska teatern, är Sveriges äldsta universitetsbyggnad. Byggnaden är av nationellt intresse och Uppsala universitet har därmed ett särskilt ansvar för att bevara Gustavianum. Universitetet planerar en omfattande restaurering av byggnaden. Ett universitetshistoriskt museum skall inrättas. Regeringen föreslår att Uppsala universitet tilldelas 0,5 miljoner kronor budgetåret 1997 för täckande av ökade hyreskostnader. Medel för ändamålet har beräknats under anslaget B 2. Uppsala universitet: Forskning och forskarutbildning.

*Planeringsförutsättning för budgetåren**1998 och 1999*

Som planeringsförutsättning bör gälla att universitetet erhåller ytterligare 0,5 miljoner kronor för vart och ett av budgetåren 1998 och 1999.

Forskning med inriktning mot Ost- och Sydostasien, Lunds universitet

Ost- och Sydostasien, ett av världens folkrikaste områden, tilldrar sig ett alltmer växande intresse bl.a. på grund av regionens ekonomiska styrka och dess utvecklingspotential. Den ekonomiska och politiska utvecklingen i länderna kommer att ha stor betydelse för om världens näringsliv och samhällsliv, även för Sverige. Det leder till en starkt ökad efterfrågan på kunskap och

kompetens om denna region. Behovet av kunskaper om bl. a. regionens ekonomi, språk, näringsliv, arbetsmarknad och kultur ökar och allt fler högskoleutbildade med dessa kunskaper kommer att efterfrågas i framtiden.

Vid Lunds universitet har en långsiktig strategi för framtida samarbete med Ost- och Sydostasien tagits fram. I strategin ingår bl.a. inrättandet av ett centrum för Ost- och Sydostasienstudier med uppgift att samordna kontakter och stödja samarbete med universitet i regionen.

Regeringen anser att det är angeläget med ökad forskning om Ost- och Sydostasien och utvecklingen i detta område och föreslår att 5 miljoner kronor skall anvisas till Lunds universitet för ändamålet. Det skall vara möjligt att samla forskare, lärare och studenter från olika discipliner kring gemensamma forskningsområden. Genom dessa särskilda utvecklingsmedel får universitetet möjlighet att sprida erfarenheter och kunskaper om samarbetet med regionen och att ta ett nationellt samordningsansvar. Medel för ändamålet har beräknats under anslaget B 4. Lunds universitet: Forskning och forskarutbildning.

Skissernas museum, Lunds universitet

Skissernas museum har av en i världen unik samling av skisser och modeller till monumentalkonst och offentlig konst. Samlingen består även av ett betydande bibliotek och ett omfattande bild- och klipparkiv. Samlingarna representerar stora kulturella och ekonomiska värden. Samlingarna är av nationellt intresse och Lunds universitet har ett särskilt ansvar att vårda dessa och göra dem tillgängliga för forskning och undervisning. Lokalsituationen för museet äventyrar detta åtagande. Det är angeläget att museet erhåller ett bidrag för att förstärka forskningen kring offentlig konst och monumentalkonst och för att förse museet med tillfredsställande lokaler. För budgetåret 1997 föreslår regeringen att 1,5 miljoner kronor anslås. Medel har beräknats under anslaget B 4. Lunds universitet: Forskning och forskarutbildning.

Planeringsförutsättning för budgetåren 1998 och 1999

Som planeringsförutsättning bör gälla att universitetet erhåller ytterligare 0,5 miljoner kronor för år 1998 och 2,5 miljoner kronor för år 1999.

Forskning om medierna och våldet, Göteborgs universitet

UNESCO anordnade i september 1995 en konferens i Lund om våld i medier och barnens rättigheter. Konferensen föreslog att Göteborgs universitet, institutet Nordicom, ges i uppdrag att fungera som internationellt dokumentations- och forskningscentrum inom området våldsskildringar i medier. UNESCO har anslagit 50 000 US-dollar. Kompletterande finansiering kan komma att erhållas från EU, svenska fonder och mediaföretag. Regeringen föreslår att 1,5 miljoner kronor anslås till Göteborgs universitet. Medel har för än-

damålet beräknats under anslaget B 6. Göteborgs universitet: Forskning och forskarutbildning.

Forskning om och utveckling av svenska som andraspråk och svenskundervisning för invandrare
Vid Göteborgs universitet bedrivs forskning om olika problem som relaterar till Sverige som mångkulturellt samhälle. För att understödja integrationen av invandrare i samhället behöver forskningen om och utvecklingen av svenska som andraspråk och undervisningen i svenska för invandrare utvecklas. Se även avsnitt 5.7 Invandrare och den högre utbildningen. Regeringen föreslår att 2,5 miljoner kronor anslås till Göteborgs universitet. Medel för ändamålet har beräknats under anslaget B 6. Göteborgs universitet: Forskning och forskarutbildning.

Forskning inom det sociala området, Stockholms universitet

Det finns ett stort behov av forskning med relevans för det sociala området. Institutet för social forskning (SOFI) vid Stockholms universitet har till uppgift att bedriva forskning om sociala frågor och arbetsmarknadsfrågor. Vid institutet finns en etablerad forskningsmiljö som är lämplig för tillämpad forskning av detta slag.

Regeringen föreslår att 2 miljoner kronor anslås som en förstärkning av resurserna för Institutet för social forskning vid Stockholms universitet. Medel för ändamålet har beräknats under anslaget B 7. Stockholms universitet: Forskning och forskarutbildning.

Förstärkning av de humanistiska och samhällsvetenskapliga fakulteternas anslag, Umeå universitet
Umeå universitet har i sin anslagsframställning bland annat framhållit att den humanistiska och samhällsvetenskapliga forskningen har relativt små resurser jämfört med andra lärosäten. Andelen studiestöd inom forskarutbildningen är också låg i jämförelse med övriga universitet. Vissa humanistiska och samhällsvetenskapliga ämnen inom grundutbildningen, bland annat religionsvetenskap och rättsvetenskap, saknar för närvarande forskningsanknytning vid universitetet. Regeringen föreslår att de humanistiska och samhällsvetenskapliga fakulteterna, Umeå universitet tilldelas en resursförstärkning med 4 miljoner kronor. Medel för ändamålet har beräknats under anslaget B 10. Umeå universitet: Forskning och forskarutbildning.

Tema Genus, Linköpings universitet

Motiveringar redovisas i avsnitt 5.6.2 samt utförligare i den forskningspolitiska propositionen Forskning och samhälle (prop. 1996/97:5 avsnitt 3.7).

Regeringen föreslår att Linköpings universitet tilldelas ett anslag om 4,9 miljoner kronor för forskning inom ett nytt tema, Tema Genus. Medel för ändamålet har beräknats under anslaget B 12. Linköpings universitet: Forskning och forskarutbildning.

*Tema Etnicitet, Linköpings universitet
– planeringsförutsättning för budgetåret 1998*

Som planeringsförutsättning för budgetåret 1998 bör gälla att Linköpings universitet erhåller medel för ett nytt tema Etnicitet. Behovet av forskning om internationell migration och etniska relationer är stort. Forskningsområdet har en klart tvärvetenskaplig karaktär. Det svenska samhället står idag inför stora förändringar betingade av en ökad invandring. En allt större andel av befolkningen har utländsk härkomst. Forskning kring migration och etnicitet är en viktig del i en satsning för att ge likvärdiga förutsättningar i samhället för invandrare och för att ta tillvara invandrades erfarenheter och kompetens. Denna forskning lämpar sig mycket väl för den tvärvetenskapliga temamodell som utvecklats vid Linköpings universitet. Det ankommer på Linköpings universitet att besluta om lokalisering av universitetets verksamhet. Det vore dock naturligt om tema Etnicitet förlades till Norrköping, dit huvuddelen av universitetets nytillskott inom grundutbildningen kommer att förläggas och där Statens invandrarverk är placerat.

Forskning inom de humanistiska och samhällsvetenskapliga områdena, Högskolan i Luleå

Budgetåret 1995/96 har Högskolan i Luleå tilldelats 1 miljon kronor för forskningsstödande åtgärder inom de humanistiska och samhällsvetenskapliga områdena.

Under senare år har det blivit allt vanligare att forskare inom det tekniska området samarbetar med forskare från andra ämnesområden. Den verkligt nydanande forskningen sträcker sig ofta över de traditionella fakultetsgränserna. Regeringen föreslår att Högskolan i Luleå tilldelas en förstärkning för det filosofiska fakultetsområdet om 4 miljoner kronor år 1997. Medel för ändamålet har beräknats under anslag B 18. Högskolan i Luleå: Forskning och forskarutbildning.

Regeringen bedömer att Högskolan i Luleå med detta resurstillskott kommer att uppfylla kraven för inrättandet av en filosofisk fakultet.

Regeringen bedömer i följande (avsnitt 5.5.2) att högskolan bör erhålla rätten till benämningen universitet från och med den 1 januari 1997.

Planeringsförutsättning för budgetåret 1998

Som planeringsförutsättning för budgetåret 1998 bör gälla att lärosätet tilldelas ytterligare medel för förstärkning av forskningen inom den filosofiska fakulteten.

Nätverk för Europaforskning

En särskild utredare tillsatt av Utbildningsdepartementet, har i rapporten Nätverk för Europaforskning (Ds 1996:50) föreslagit en satsning för att bygga upp en nationell nätverksstruktur. Vidare har utredaren föreslagit att en årsbok skall ges ut för att sprida forskningsresultaten. Rapporten har i augusti 1996 varit föremål för överläggningar med företrädare för högskola och forskningsråd. Förslaget bemöttes positivt. Det är angeläget att främja framväxandet av en bred Europa-

profil i forskningen. Det bör ske på ett sätt som gagnar såväl förståelsen av Europeiska Unionen som grundforskningen och forskarutbildningen inom juridik, ekonomi och statskunskap. En nationell nätverksstruktur i vilken flera universitet och högskolor ingår bör byggas upp. Strukturen bör bestå av ett statsvetenskapligt, ett ekonomiskt och ett juridiskt nätverk, vart och ett med ett koordinerande sekretariat. Både etablerade forskare och doktorander bör ingå i nätverken.

Medlen för nätverksstöd bör användas till seminarier och kurser på nationell nivå för äldre och yngre forskare. Dessa förutsätts arbeta inom projekt och innehålla tjänster, vilka finansieras på annat sätt. Resurser finns inom Humanistisk-samhällsvetenskapliga forskningsrådet (HSFR), hos sektorsorganen samt inom fakultetsanslagen. Institutioner och fakulteter förutsätts planera verksamhet, som tar i anspråk dessa medel.

Uppsala universitet föreslås koordinera det statsvetenskapliga nätverket. Årsboksredaktionen förläggs liksom till Uppsala universitet. Lunds universitet föreslås koordinera det nationalekonomiska nätverket. Stockholms universitet föreslås koordinera det juridiska nätverket. Regeringen föreslår att sammanlagt 5 miljoner kronor anslås för ändamålet.

Medel för nätverkssekretariatet har beräknats under anslagen B 2. Uppsala universitet: Forskning och forskarutbildning, B 4. Lunds universitet: Forskning och forskarutbildning och B 8. Stockholms universitet: Forskning och forskarutbildning. Medel för årsbokssekretariatet har beräknats under anslag B 2. Uppsala universitet: Forskning och forskarutbildning.

Professurer

Sedan den 1 juli 1995 har regeringen rättighet att inrätta professorer (prop. 1994/95:100, bil. 9 s.103, bet.1994/95:UbU15 rskr. 1994/95:353). I propositionen framhölls att antalet professorer inrättade av regeringen skulle vara begränsat och motiverat av ett nationellt behov som annars riskerar att inte tillgodoses. I normalfallet inrättas professorer av universitet och högskolor. Regeringen föreslår att medel anslås för inrättande av professorer i följande ämnen av nationellt intresse: polska språket och litteraturen, filmvetenskap, afrikanska språk, museologi samt produktionsteknik med inriktning mot elektronikproduktion.

– Afrikanska språk

Kunskap och forskning om folk och kulturer i det Sub-sahariska Afrika är betydande. När det gäller afrikanska språk, är emellertid inte kompetensen lika utvecklad.

Vid Göteborgs universitet finns en unik kompetens och forskning i afrikanska språk med inriktning mot språkens roll i samhället. Göteborgs universitet har i en skrivelse betonat det angelägna i att forskning och undervisning i afrikanska språk tryggas. Yttrande har inhämtats från HSFR, som tillstyrker en professur i afrikanska språk.

Regeringen föreslår därför att 0,9 miljoner kronor

anslås för en professur i afrikanska språk vid Göteborgs universitet.

Medel för professuren har beräknats under anslaget B 6. Göteborgs universitet: Forskning och forskarutbildning.

– Polska språket och litteraturen

Det finns idag ingen professur i polska språket och litteraturen vid svenska universitet. Den stora och ökande betydelsen av en större förståelse för språk och kultur i Polen, som är ett av våra närmaste grannländer, motiverar en särskild satsning på forskning om det polska språket och litteraturen.

Skrivelser har inkommit från Uppsala och Stockholms universitet. Skrivelserna vittnar om en god grundutbildning och viss forskning inom ämnet. Yttrande från Humanistisk-samhällsvetenskapliga forskningsrådet (HSFR) har inhämtats. I yttrandet framhålls att forskning och forskarutbildning i polska är etablerade vid båda lärosätena, men att Stockholms universitet har fler studenter inom grundutbildningen och bättre kontaktmöjligheter utanför ämnesinstitutionen. HSFR förordar i valet mellan Uppsala universitet och Stockholms universitet att professuren förläggs till Stockholms universitet.

Regeringen föreslår att 0,9 miljoner kronor anslås till Stockholms universitet för en professur i polska språket och litteraturen. Denna professur ingår som en naturlig del i den satsning på Östersjösamarbete som föreslås i avsnitt 5.10.2.

Medel för professuren har beräknats under anslaget B 8. Stockholms universitet: Forskning och forskarutbildning.

– Filmvetenskap

Filmen firade år 1995 hundraårsjubileum. Rörliga bildmedier har i dagens samhälle en stor betydelse både kulturellt och socialt. Filmvetenskap är ett ämnesområde på stark frammarsch där bl.a. multimedia och interaktiv teknologi kommer till användning. Endast en professur i filmvetenskap finns i landet och den har övervägande historisk inriktning. Denna är placerad vid Stockholms universitet, där det finns ett omfattande forskningsbibliotek. De för filmforskningen viktiga myndigheterna och institutionerna är också belägna i Stockholm.

Regeringen bedömer att den nuvarande forskningsverksamheten i filmvetenskap är underdimensionerad och alltför historiskt inriktad i förhållande till filmens och övriga bildmediers alltmer ökade samhälleliga och kulturella betydelse och till den omfattande grundutbildningen vid högskolan. Behov finns också av en framtidsinriktad professur.

Humanistisk-samhällsvetenskapliga forskningsrådet (HSFR) och Stockholms universitet har yttrat sig i ärendet.

Regeringen föreslår att 0,9 miljoner kronor anslås till Stockholms universitet för en professur i filmvetenskap för att bredda basen för filmvetenskaplig forsk-

ning och undervisning, främst med inriktning mot nutida och framtida filmkonst och multimedier. Medlen avses kunna användas för gästprofessorer under tillställningstiden.

Medel för professuren har beräknats under anslaget B 8. Stockholms universitet: Forskning och forskarutbildning.

– Museologi

Umeå universitet har i sin fördjupade anslagsframställning framhållit ämnesområdet museologi, som med museernas växande arbetsuppgifter och verksamhetsformer blir av allt större betydelse för utbildning av kvalificerad museipersonal. Nordens enda institution för museologi finns vid Umeå universitet och endast där bedrivs forskarutbildning i ämnet. I utredningen Kulturpolitikens inriktning (SOU 1995:84) framhålls vikten av fasta forskningsresurser och forskningsanknytning av olika utbildningar inom kulturområdet.

Regeringen föreslår att 0,9 miljoner kronor anslås till Umeå universitet för en professur i museologi.

Medel för professuren har beräknats under anslaget B 10. Umeå universitet: Forskning och forskarutbildning.

– Elektronikproduktion

Konstruktion av elektronik är en väsentlig del i den moderna industrin. Inom detta område råder det för närvarande brist på forskning och undervisning vid svenska universitet. Sveriges Verkstadsindustrier har i en skrivelse till regeringen och vid en uppvaktning påtalat detta behov. Regeringen föreslår därför att 2,8 miljoner kronor anslås till två professurer i produktionsteknik med inriktning mot elektronikindustrin. Regeringen avser att senare besluta om placeringen av dessa professurer.

Medel har beräknats under anslag B 45. Särskilda utgifter vid universitet och högskolor m.m.

Infrastrukturens ekonomi, Kungl. Tekniska högskolan – planeringsföretsättning för budgetåret 1998

Som planeringsföretsättning för budgetåret 1998 bör gälla att Kungl. Tekniska högskolan tilldelas medel för professor Åke E. Anderssons forskning inom infrastrukturens ekonomi.

Forskning inom lantmäteriområdet, Lunds universitet

Riksdagen beslutade med anledning av regeringens proposition om lärarutbildning m.m. (prop. 1991/92:75, bet.1991/92:UBU20, rskr. 1991/92:282) att utbildning inom lantmåteri skulle anordnas inom ramen för civilingenjörsutbildningen vid Lunds universitet. Utbildningen har f.n. ingen fast forskningsanknytning. Forskning och utveckling inom lantmäteriområdet behöver utvecklas inte minst med hänsyn till utvecklingen av informationstekniken. Regeringen avser därför att inrätta en professur inom lantmäteriområdet vid Lunds

universitet. Professuren får finansieras inom ramen för universitetets ordinarie resurser.

Förslag om forskningssatsningar m.m. på följande områden lämnas på annan plats i denna proposition.

Läroarbetsutbildningens forskningsanknytning

En satsning på forskning och forskarutbildning inom läroarbetsutbildningsområdet riktas mot ett antal angelägna mål. Läroarbetsutbildningens forskningsanknytning förstärks och läroarbetsutbildarnas kompetens höjs. Satsningen kommer att på sikt ge fler forskarutbildade lärare i skolan, vilka får naturliga kontakter med högskolan. Detta medför en allmän kompetenshöjning av skolans lärare. Slutligen är det angeläget med en ökad forskning och kunskap om skolan och i förlängningen bör denna forskning kunna påverka praktiken i skolan och i högskolan.

Regeringen föreslår därför en satsning på forskning med relevans för skolområdet. Forskningen skall bedrivas i projektform. Projekten skall vara viktiga för skolområdet och läroarbetsutbildningen samt ha ett betydande inslag av forskarutbildning för yngre läroarbetsutbildade projektmedarbetare. Dessa projekt kan med fördel ske i samarbete mellan olika ämnesområden, t.ex. pedagogik, fysik och fysikdidaktik, men varje doktorands institutionella hemvist måste vara klarlagd. Forskningsprojekten förutsätts få en viss del av sina resurser från respektive högskola.

Forskningssatsningen understöds av de resurser som föreslås för läroarbetsutbildares kompetensutveckling.

Se vidare avsnitt 5.3.2.1.

Forskning om IT-pedagogik

Regeringens satsning om IT-pedagogik redovisas under avsnitt 5.8.

Genusforskning

Utöver vad som tidigare anförts om Tema Genus vid Linköpings universitet föreslår regeringen att ett sekretariat för genusforskning inrättas vid Göteborgs universitet.

Se vidare avsnitt 5.6.2.

Invandrare

Utöver vad som anförts ovan om resurser för forskning om svenska som andra språk och utveckling av svenskundervisning för invandrare vid Göteborgs universitet och Tema Etnicitet vid Linköpings universitet redovisas regeringens överväganden om invandrare och den högre utbildningen i avsnitt 5.7.

Konstnärligt utvecklingsarbete

Det konstnärliga utvecklingsarbetet är en mycket betydelsefull del av det konstnärliga området och är nödvändigt för att garantera och höja grundutbildningens kvalitet.

Regeringen föreslår en förstärkning av resurserna för konstnärligt utvecklingsarbete vid de konstnärliga

högskolorna i Stockholm och vid Lunds, Göteborgs och Umeå universitet samt Högskolan i Luleå.

Se vidare avsnitt 5.3.2.3.

5.5.2 Universitetsbegreppet

REGERINGENS FÖRSLAG:

Det statliga lärosäte

- som har en grundutbildning och forskning som är väl etablerad och av god vetenskaplig kvalitet,
- som har en tillräcklig omfattning av grundutbildningen och utbildning inom ett antal ämnesområden,
- som har en tillräcklig omfattning av forskningsverksamheten och forskning inom ett antal ämnesområden,
- som har goda infrastrukturella förutsättningar (bibliotek m.m.) för att bedriva grundutbildning och forskning,
- som har goda internationella kontakter inom grundutbildning och forskning,
- och som uppfyller kraven för att självständigt inrätta professurer och att utfärda doktorsexamen, skall kunna benämnas universitet.

Det ankommer på regeringen att besluta om användningen av benämningen universitet.

Regeringens bedömning: Benämningen av Högskolan i Luleå bör ändras till Luleå tekniska universitet.

Riksdagen har hittills beslutat vilka lärosäten inom den högre utbildningen som har rätt att benämnas universitet. Regeringen har fastställt detta i högskoleförordningen (1993:100). De kriterier som hittills har gällt är att lärosätet är statligt, har rätt att utfärda doktorsexamen och att utbildning och forskning bedrivs vid minst tre fakulteter. Linköpings universitet är det lärosäte, inom Utbildningsdepartementets område, som senast erhöll benämningen universitet år 1975. Detta skedde genom att riksdagen underställdes förslag om en tredje fakultet, Tema, (prop. 1975/76:100, bet. 1975/76:UbU20, rskr. 1975/76:245) och att regeringen, efter riksdagens behandling av frågan, beslutade om benämningen Linköpings universitet (reg. besl. 1975-05-29). År 1977 bildades, genom en sammanslagning av jordbrukets högskolor, Sveriges lantbruksuniversitet (prop. 1976/77:67, bet. 1976/77:JoU17, rskr. 1976/77:247). Regeringen fattade beslut om benämningen efter riksdagsbehandlingen av propositionen.

Högskoleverkets utredning: De tre rektorerna för högskolorna i Karlstad, Växjö och Örebro överlämnade en promemoria till Utbildningsdepartementet "Kriteri-

er för benämningen universitet” den 16 januari 1995. I denna promemoria framhåller rektorerna fem kriterier som särskilt viktiga för universitetsbegreppet: en viss storlek (minst 6 000 studenter), grundutbildning inom minst tre fakulteter, forskning och forskarutbildning inom minst två fakulteter, självständighet inom forskning och forskarutbildning med rätt att inrätta professurer och rätt att utfärda doktorsexamen, utbildning och forskning bedrivs i en sammanhållen fysisk miljö, (en tydlig universitetstradition bör kunna identifieras) samt ”en realistisk utvecklingsplan präglad av entreprenörskap och entusiasm”.

På regeringens anmodan yttrade sig Högskoleverket över skrivelsen. Högskoleverket framhöll bl.a. att ett universitet kan definieras som ett lärosäte som bedriver grundläggande högskoleutbildning och forskarutbildning, inbegripet examination samt forskning. Verksamheten skall dessutom ha en viss spännvidd. Högskoleverket menade vidare att en högskola efter ansökan och kvalitativ prövning bör kunna få rätten att utfärda doktorsexamen samt att benämnas universitet. Därutöver efterlyste verket en fördjupad utredning för att närmare belysa frågorna om rätten att bedriva forskarutbildning, utfärda doktorsexamen samt möjligheten till fasta forskningsresurser.

Den 18 december 1995 gav regeringen uppdraget till Högskoleverket att utreda frågorna om fasta forskningsresurser, rätten att bedriva forskarutbildning och att utfärda doktorsexamen. Högskoleverket har i utredningen Kriterier för benämningen universitet (Högskoleverkets rapportserie 1996:12 R) redovisat uppdraget.

Rätten att utfärda doktorsexamen innebär enligt Högskoleverket en ytterligare konsolidering av den vetenskapliga verksamheten utöver vad som krävs för att få inrätta en professur. Om en högskola inom flera områden har nått den nivå som erfordras för att ansvara för forskarutbildning bör, efter prövning, en fakultetsorganisation kunna etableras. Denna högskola får då generell rätt att utfärda doktorsexamen, licentiat- och magisterexamen.

För att få inrätta fakulteter bör, enligt Högskoleverket, vissa villkor vara uppfyllda. Högskolan skall kunna ansvara för att forskarutbildningen inom flera mer eller mindre avgränsade vetenskapsområden har minst samma kvalitet som liknande utbildning vid högskolor med fakultet.

Detta innebär att det för ett vetenskapsområde bl.a. skall finnas ett rimligt rekryteringsunderlag för forskarutbildningen, att det förutom professorer skall finnas andra lärare med doktors- och docentkompetens samt att forskarutbildningen skall ha ett långsiktigt stöd från angränsande vetenskapsområden inom högskolan. Högskolan skall ha goda ekonomiska och infrastrukturella förutsättningar för att bedriva vetenskaplig verksamhet, väl fungerande ämnesinstitutioner skall finnas och de fasta forskningsresurserna skall vara av en viss omfattning för att kunna garantera oberoende och långsiktighet.

Högskoleverket föreslår att benämningen universi-

tet ges den högskola som bedriver utbildning och forskning inom flera större vetenskapsområden. Utslagsgivande bör vara bredden i studiemiljön vid högskolan.

För att göra det möjligt för en högskola att benämnas universitet föreslår Högskoleverket att staten anslår medel för en utvecklingsplan för vissa mindre och medelstora högskolors uppbyggnad av fakultet och forskarutbildning.

Skäl för regeringens förslag och bedömning: Internationella jämförelser visar att det inte finns någon självklar definition eller användning av begreppet universitet. Begreppet universitet används för att beteckna enheter av olika storlek och omfattning. Begreppet används i internationella sammanhang på skiftande sätt. Det gemensamma är emellertid att enheterna har en betydande grad av självständighet i grundutbildning, forskarutbildning och forskning.

Regeringen anser det naturligt att en statlig högskola, som har en grundutbildning och forskning som är väl etablerad och av god kvalitet, som har en tillräcklig omfattning av grundutbildningen och utbildning inom ett antal ämnesområden, som har en tillräcklig omfattning av forskningsverksamheten och forskning inom ett antal ämnesområden, som har goda infrastrukturella förutsättningar (bibliotek m.m.) för att bedriva grundutbildning och forskning, som har internationella kontakter inom grundutbildning och forskning samt som uppfyller kraven för att inrätta professurer och att utfärda doktorsexamen, skall kunna ansöka hos regeringen om och efter prövning av Högskoleverket tilldelas rätten att använda benämningen universitet. De lärosäten som redan uppfyller de kriterier för benämningen universitet, som regeringen föreslagit, såsom Kungl. Tekniska högskolan och Karolinska institutet, och vars namn är välkända, kan självfallet avstå från att ansöka om att få använda benämningen. Om de emellertid önskar använda benämningen universitet kan regeringen i sådant fall, utan hörande av Högskoleverket, besluta om detta.

Högskolan i Luleå har i sin anslagsframställning begärt att få anta namnet Luleå tekniska universitet. Regeringen bedömer att högskolan i och med de ovan föreslagna resursförstärkningarna väl uppfyller kraven för att benämnas universitet och att högskolan inte behöver undergå ytterligare prövning. Regeringen avser att genom en ändring i högskoleförordningen tilldela Högskolan i Luleå namnet Luleå tekniska universitet.

Med de resursförstärkningar som i det följande föreslås för de mindre och medelstora högskolorna (avsnitt 5.5.3) bör det vara möjligt för vissa av dem att inom en snar framtid kunna uppfylla kriterierna för benämningen universitet.

5.5.3 Forskning vid mindre och medelstora högskolor

REGERINGENS FÖRSLAG:

De mindre och medelstora högskolorna samt Lärarhögskolan i Stockholm och Idrottshögskolan i Stockholm skall tilldelas kraftigt ökade och permanenta forskningsresurser. Dessa skall fritt kunna disponeras av respektive högskola så att högskolan kan utveckla forskningen under eget ansvar.

Ansvar för fördelning av den s.k. rörliga resursen för lärare vid de mindre och medelstora högskolorna skall övertas av dessa högskolor inom ramen för deras forskningsresurser.

REGERINGENS BEDÖMNING:

De mindre och medelstora högskolornas forskningskontakter med näringsliv samt med universitet och högskolor med fakultet bör fördjupas. Dessa kontakter bör redovisas i högskolornas årsredovisningar.

Utredningar: Forskningsfinansieringsutredningen föreslår i betänkandet *Forskning och pengar* (SOU 1996:29) en ökning om sammanlagt 80 miljoner kronor av anslaget till forskning vid de mindre och medelstora högskolorna så att detta bättre skall kunna balansera de externa medlen. Fördelningen föreslås ske med hänsyn till volymen av externa medel, exklusive särskilda medel från länsstyrelserna. En eventuell ytterligare ökning bör enligt utredaren fördelas efter ansökan i likhet med resurstilldelningen för samarbete i nätverk mellan mindre och medelstora högskolor samt universitet och högskolor med fasta forskningsresurser eller för forskningssamverkan mellan mindre och medelstora högskolor och näringslivet.

Betänkandet har remissbehandlats. Flertalet mindre och medelstora högskolor framhåller att summan 80 miljoner kronor är alldeles för låg och flera kritiserar de föreslagna fördelningsmodellerna.

Utredningen för uppföljning av 1993 års högskole-reform, RUT 93, har i sitt slutbetänkande *Reform och förändring* (SOU 1996:21) framhållit att fördelningen av fakultetsmedel, s.k. rörlig resurs, till lärarna vid de mindre och medelstora högskolorna inte fungerar tillfredsställande. Denna fördelning får i regel endast en summarisk behandling i respektive fakultetsnämnd. Samtidigt finns, enligt utredningen, vid de mindre och medelstora högskolorna inga organ som kan svara för den vetenskapliga kvalitetsprövning som måste ägnas användningen av forskningsmedel. Utredningen framhåller dessutom att det inom överblickbar tid inte kommer att vara möjligt att ge alla lärosäten fakultetsanslag och ansvar för forskarutbildning.

Betänkandet har remissbehandlats. Inga särskilda synpunkter har inkommit i denna fråga.

Skälen för regeringens förslag: Anslagen till forsknings-

stödande åtgärder vid mindre och medelstora högskolor har successivt ökat. Resurserna för de direkta forskningsstödjande åtgärderna vid de mindre och medelstora högskolorna uppgår läsåret 1995/96 (12 månader) till cirka 75 miljoner kronor. Dessutom finns två tidsbegränsade resurser för forskningen vid dessa högskolor; dels för samarbete i nätverk mellan mindre och medelstora högskolor samt universitet och högskolor med fasta forskningsresurser (40 miljoner kronor per år 1993/94-1995/96) och dels för forskningssamverkan mellan mindre och medelstora högskolor och näringslivet (40 miljoner kronor per år 1994/95- 1995/96). Lärarhögskolan i Stockholm förfogar över forskningsresurser, drygt 8 miljoner kronor, som anvisas inom Stockholms universitets fakultetsanslag. Storleken av dessa samlade resurser, cirka 163 miljoner kronor, är dock mindre än 3 % av de totala fakultetsanslagen.

Uppbyggnad av forskning är ett långsiktigt åtagande som kräver uthållighet. I budgetpropositionen för år 1995/96 (prop. 1994/95:100, bil. 9) uttalade regeringen sin avsikt att ytterligare förstärka resurserna till forskning vid de mindre och medelstora högskolorna samt att omvandla dessa medel till permanenta forskningsresurser.

Ökade forskningsresurser

Omfattningen av utbildningen vid de mindre och medelstora högskolorna har ökat markant under senare år. Antalet helårsstudenter mer än fördubblades mellan läsåren 1989/90 och 1994/95. De mindre och medelstora högskolorna har också utvecklat nya utbildningar och skapat egna profiler i utbildningsutbudet.

Även forskningen har gått starkt framåt vid de mindre och medelstora högskolorna. Antalet doktorander och forskarutbildade lärare ökar stadigt; läsåret 1994/95 fanns vid dessa högskolor sammanlagt närmare 800 doktorander och, omräknat till heltidstjänster, närmare 700 lärare med doktorsexamen. Högskolorna har dessutom med framgång lyckats få externa medel till sin forskningsverksamhet. Vid dessa högskolor finns nu goda miljöer för forskning. Forskningen har stor betydelse även för grundutbildningens kvalitet och för lärarnas kompetensutveckling.

År 1994/95 fanns sammanlagt 29 professurer placerade vid de mindre och medelstora högskolorna men inrättade vid högskolor med fakultet. Sedan den 1 juli 1995 har de mindre och medelstora högskolorna möjlighet att ansöka hos Högskoleverket om att få inrätta professurer; de första ansökningarna har behandlats av verket. Sammanlagt har Högskoleverket givit tillstånd till inrättandet av tio professurer vid Högskolan i Örebro, sju vardera vid högskolorna i Karlstad och Växjö samt en professur vid vardera Högskolan i Kalmar, Mitthögskolan och Mälardalens högskola. Mitthögskolan har senare ansökt om ytterligare 23 professurer, Högskolan i Karlskrona/Ronneby om tio professurer, Högskolan i Halmstad om sju professurer och Idrotts-högskolan i Stockholm om en professur.

De mindre och medelstora högskolorna har en väx-

ande betydelse för det regionala näringslivet, för tekniköverföring och forskningsinformation, men också för rekryteringen till högre utbildning och tillgången till kvalificerad arbetskraft i regionen. Umeå, Linköping och Luleå är goda historiska exempel på den stora betydelse framväxten av högskolor har för den regionala utvecklingen. Högskolans regionala betydelse har tidigare behandlats i denna proposition, avsnitt 5.2.

En profilering av högskolornas forskningsprogram är nödvändig för att inom utvalda områden uppnå tillräcklig kompetens. Det är varje högskolas ansvar att utveckla sin profil så att forskningsresurserna utnyttjas optimalt med hänsyn till högskolans förutsättningar. De mindre forskningsmiljöerna kan många gånger bättre stimulera till samverkan över ämnesgränserna och har ofta ett större samarbete med det omgivande samhället. Informationstekniken gör det möjligt för en mindre eller medelstor högskola att, inom sina profilområden, befinna sig vid den internationella forskningsfronten.

De mindre och medelstora högskolorna bör således inte eftersträva att i det mindre formatet kopiera de stora universiteten.

En högskola skall också kunna välja att främst satsa på utbildningen; det kan vara en konkurrensfördel att kunna redovisa en medveten prioritering av grundutbildningen och en profil inom vissa utbildningsområden.

Regeringen föreslår att de mindre och medelstora högskolorna samt Lärarhögskolan i Stockholm och Idrottshögskolan för år 1997 tilldelas kraftigt förstärkta och permanenta forskningsresurser. Utöver nuvarande resurser om sammanlagt 168 miljoner kronor (12 månader, 1997 års prisläge) föreslås en förstärkning om 112 miljoner kronor för att utveckla forskningen. Resurserna skall fritt disponeras av respektive högskola så att denna kan utveckla forskningen under eget ansvar; det är givetvis styrelsens och rektors ansvar att tillse att medlen för forskning fördelas med beaktande av sedvanliga vetenskapliga kvalitetskriterier.

Vid fördelningen av medlen mellan högskolorna har regeringen bl.a. tagit hänsyn till forskningens och grundutbildningens omfattning och samt till antalet forskarutbildade lärare vid de olika högskolorna. Medlen har beräknats under ett samlat anslag B 46. Forskning och konstnärligt utvecklingsarbete vid vissa högskolor.

Nya universitet

I den forskningspolitiska propositionen (prop. 1996/97:5) föreslås ett ökat statligt inflytande över de s.k. löntagarfondsstiftelserna. Regeringen anför där att stiftelseförordnandena bör ändras och att ändringarna bör komma till stånd med tillämpning av en ny bestämmelse i stiftelselagen, vilken föreslås i propositionen Statliga stiftelser (prop. 1996/97:22). Regeringen föreslår i förstnämnda proposition att riksdagen skall godkänna att riktlinjen för ändringarna skall vara att regeringen skall utse ledamöterna i stiftelsernas styrelser. Därmed ökar möjligheterna till samordning mellan stiftelsernas insatser och andra statliga insatser, främst inom forskningsområdet. Enligt regeringens bedömning bör detta

innebära att resurser kan frigöras inom ramen för statens budget för vissa nysatningar. Sålunda bör vissa ändamål inom högskolesektorn som ligger inom stiftelsernas verksamhetsområden, t.ex. särskilda insatser inom forskarutbildning och internationalisering, kunna förutses finansieras av stiftelserna och inte med budgetmedel; de resurser som frigörs skulle bl.a. kunna förstärka de permanenta forskningsresurserna för de mindre och medelstora högskolorna. I budgetpropositionen för år 1998 finns då förutsättningar för att föreslå en särskild satsning på forskningen vid vissa mindre och medelstora högskolor.

Om dessa ytterligare resurser kan ställas till förfogande, har några av de medelstora högskolorna förutsättningar att få självständig rätt att inrätta professorer, att få utfärda doktorexamen samt därmed att kunna ansöka om att få benämnas universitet. Efter en prövning enligt de kriterier som redovisas i föregående avsnitt skulle några av dessa högskolor kunna ges ställning som universitet före år 2000.

Rörlig resurs fördelas ur de permanenta forskningsresurserna

Med anledning av propositionen Universitet och högskolor – frihet för kvalitet (prop. 1992/93:1, bet. 1992/93:UbU3, rskr. 1992/93:103) föreskrev riksdagen att den s.k. rörliga resursen vid varje fakultet skall fördelas i proportion till antalet lärare även vid mindre och medelstora högskolor inom fakultetens ansvarsområde. I budgetpropositionen för år 1995/96 (prop. 1994/95:100, bil. 9) uttalade regeringen sin avsikt att se över förutsättningarna för denna fördelning. Universiteten och högskolorna med fakultet har den 1 mars 1996 lämnat in redovisning av fördelningen av den rörliga resursen. Av redovisningarna samt av betänkandet Reform och förändring (SOU 1996:21) framgår att fördelningen till lärare vid de mindre och medelstora högskolorna ofta inte fungerar tillfredsställande.

Med de ökade och permanenta forskningsresurser som föreslås i denna proposition kommer de mindre och medelstora högskolorna själva att kunna ta ansvar för sina lärares forskning. Liksom högskolor med fakultet har de mindre och medelstora högskolorna ansvaret för hur forskningsresurserna används och det är därför naturligt att de även ansvarar för att en rörlig resurs för högskolans lärare avsätts och fördelas. Fakulteternas ansvar att fördela rörlig resurs till lärare vid de mindre och medelstora högskolorna bör därför upphöra.

Regeringen avser att i regleringsbrev lämna föreskrifter om att medel för rörlig resurs till lärare vid de mindre och medelstora högskolorna i stället skall avsättas från respektive högskolas forskningsresurser.

Kontakter med näringsliv samt med universitet och högskolor med fakultet

Kontakter med näringsliv samt med universitet och högskolor med fakultet är naturligtvis värdefulla och nödvändiga både för forskningens kvalitet och för forsk-

ningens nyttiggörande. Samarbetet med universitet och högskolor med fakultet samt med näringslivet bör därför vidmakthållas och fördjupas. Dessa kontakter bör redovisas i högskolornas årsredovisningar.

5.5.4 Forskarutbildning

Forskarutbildningen är av central betydelse för högskolan. Doktorander utför en stor del av forskningen och deltar även i viss mån i undervisningen. Forskarutbildningen skall också tillgodose rekryteringsbehovet av disputerade högskolelärare. Under kommande år kommer detta behov att växa, dels på grund av expansionen av grundutbildningen, dels till följd av ökande pensionsavgångar.

En väl fungerande forskarutbildning av hög kvalitet är viktig inte bara för högskolan. Forskarkompetens i företagen är utomordentligt betydelsefull för det svenska näringslivets konkurrenskraft. Forskningsintensiva företag, t.ex. inom läkemedelsindustrin och elektronikindustrin, är ofta mycket framgångsrika. Genom forskningsprojekt som doktorander genomför i samverkan med näringslivet främjas utbyte av vetande och metoder och företagen kan rekrytera vetenskapligt skolad

personal. Sådant samarbete främjar också skapande av kontaktnät mellan högskolan och näringslivet. Det är också önskvärt med fler forskarutbildade i den offentliga sektorn och andra delar av samhället för att tillföra verksamheten ökad kompetens.

Det är därför angeläget att examinationen i forskarutbildningen fortsätter att öka. År 1994/95 utfärdades drygt 1500 doktorsexamina, vilket kan jämföras med drygt 1000 år 1989/90. Andelen kvinnor bland de doktorsexaminerade ökade från 27 % år 1989/90 till 33 % år 1994/95. Antalet utfärdade doktorsexamina vid de större fakulteterna under senare år samt andelen kvinnor redovisas närmare i avsnitt 5.1.1.

Den föreskrivna studietiden för doktorsexamen är fyra år men forskarstudierna tar i genomsnitt sju år i anspråk. Det är önskvärt att en forskarutbildning kan avslutas inom rimlig tid, eftersom de enskildas möjligheter att finna arbete efter avlagd examen därmed ökar. Långt utdragna eller avbrutna studier innebär också att samhällets resurser utnyttjas ineffektivt.

Det finns en rad problem med forskarutbildningens utformning och effektivitet, framför allt inom de humanistiska, teologiska och samhällsvetenskapliga fakulteterna. Det gäller långa studietider, låg examinationsfrekvens och hög ålder vid disputationen. Doktoran-

TABELL 16.5.1
ÖVERSIKT: MINDRE OCH MEDELSTORA HÖGSKOLORS FORSKNINGSRESURSER
(MILJONER KR, 1997 ÅRS PRISLÄGE)

HÖGSKOLA	1996* (12 MÅN.)			REFORM 1997	TOTAL NIVÅ 1997	REFORMER		TOTAL NIVÅ 1999**
	ALLMÄNT	NÄTV+IND	SUMMA			1998**	1999**	
Karlstad	10,3	6,4	16,7	13,3	30,0	21,0	11,0	62,0
Växjö	9,5	1,4	10,8	19,2	30,0	21,0	11,0	62,0
Örebro	9,1	0,5	9,6	20,4	30,0	21,0	11,0	62,0
Mitthögskolan	11,9	6,2	18,1	11,9	30,0	21,0	11,0	62,0
Borås	3,8	1,4	5,2	1,0	6,2	1,0	1,0	8,2
Dalarna	4,0	17,9	21,9	0,0	21,9	0,0	0,0	21,9
Gävle/Sandviken	4,0	6,7	10,8	1,0	11,8	1,0	0,0	12,8
Halmstad	3,8	9,3	13,1	4,9	18,0	1,0	0,0	19,0
Kalmar	4,0	3,5	7,5	10,5	18,0	1,0	0,0	19,0
Karlskrona/Ronneby	2,5	14,0	16,5	1,5	18,0	1,0	0,0	19,0
Kristianstad	3,6	0,0	3,6	2,0	5,6	1,0	0,0	6,6
Skövde	3,7	6,2	9,9	0,0	9,9	0,5	0,0	10,4
Trollhättan/Uddevalle	2,3	1,1	3,4	2,0	5,4	0,5	0,0	5,9
Mälardalen	4,2	5,2	9,4	8,6	18,0	1,0	0,0	19,0
Södertörn	0,0	0,0	0,0	11,0	11,0	0,0	0,0	11,0
Idrottshögskolan	2,2	0,6	2,8	0,5	3,3	1,0	0,5	4,8
Lärarhögskolan	8,3	0,0	8,3	4,0	12,3	1,0	0,5	13,8
Summa:	87,2	80,5	167,7	111,8	279,5	94,0	46,0	419,5 ***

*) Dels allmänna forskningsstödande resurser och dels resurser för nätverk med universitet resp. samarbete med industrin.

**) Förutsätter samordning med stiftelsemedlen för den samlade forskningsfinansieringen.

***) De nya högskolorna i Malmö och på Gotland tillkommer.

derna vid dessa fakulteter uppvisar bruttostudietider om i medeltal drygt tio år och de nyblivna doktorernas ålder är vanligen hög; för humanister ligger genomsnittsåldern på 43,5 år. En allvarlig indikation på problemen är att mindre än en femtedel av dem som under ett antal år på 1970-talet antogs till forskarutbildning vid dessa fakulteter hade disputerat efter 13 års forskarstudier.

Handledningen är kanske den viktigaste delen inom forskarutbildningen och behöver ägnas ökad uppmärksamhet. Den fungerar ofta väl men har på vissa håll stora brister. Det är en angelägen uppgift för Högskoleverket att ta initiativ till en översyn av handledningen och utbildningen av handledare. Många lärosäten har gjort avsevärda insatser på området men erfarenheterna bör kunna samlas och bearbetas på nationell nivå.

En god studiefinansiering är av största betydelse för framgångsrika och effektiva doktorandstudier. Det nuvarande systemet är inte tillfredsställande. En särskild utredare, knuten till Utbildningsdepartementet, redovisar en översyn av studiefinansieringen och vissa andra frågor inom forskarutbildningen samt förslag till förändringar i rapporten Studiefinansiering och examina i forskarutbildningen (Ds 1996:35). Rapporten remissbehandlas för närvarande. Vissa frågor som behandlas i rapporten har anknytning till högskolans tjänsteorganisation för lärare, som för närvarande utreds.

Ytterligare ett antal rapporter om forskarutbildningen har lagts fram på senare tid. Högskoleverket har bl.a. genomfört en utvärdering av forskarutbildningen inom det språkvetenskapliga området. Riksrevisionsverket har presenterat en studie om effektiviteten inom forskarutbildningen vid de samhällsvetenskapliga fakulteterna.

Frågor rörande forskarutbildningens utformning och studiefinansieringen för doktorander kommer att behandlas i en proposition som regeringen avser att förelägga riksdagen år 1997.

5.6 JÄMSTÄLLDHET OCH GENUS-FORSKNING

5.6.1 Jämställdhet inom högskolan

Det råder en stor obalans mellan könen i den akademiska världen. På grundutbildningsnivå är många utbildningar starkt kvinno- respektive starkt mansdominerade. Inom forskarutbildningen finns inget kvinnodominerat fakultetsområde men flera mansdominerade. I tjänstehierarkin slutligen finns det genomgående få kvinnor på de högre nivåerna. Detta medför att utbildningens och forskningens kvalitet blir lidande.

Med anledning av propositionen Jämställdhet mellan kvinnor och män inom utbildningsområdet (prop. 1995/96:164, bet. 1995/96:UbU18, rskr. 1995/96:405)

har en rad åtgärder vidtagits i syfte att skapa en jämnare könsfördelning bland högskolans studenter, lärare och forskare. Åtgärderna redovisas i avsnitt 3.7 i den forskningpolitiska propositionen Forskning och samhälle (prop. 1996/97:5).

I jämställdhetspropositionen anmälde regeringen att för varje lärosäte kommer procentmål att ställas upp för andelen kvinnor bland nyrekryterade professorer. Regeringen avser att i en proposition år 1997 förelägga riksdagen förslag om en ny organisation för högskolans lärartjänster (avsnitt 5.11). Den nya tjänsteorganisationen kommer att öka högskoleledningarnas möjligheter att påverka rekryteringen. Konkreta procentmål kommer därför att läggas fram först i samband med denna proposition. I avvaktan på detta bör lärosätena intensifiera sitt arbete med att utjämna obalansen mellan kvinnor och män på olika nivåer. För att bättre kunna uppnå framtida rekryteringsmål bör högskolorna se över och förbättra villkoren för kvinnor, såväl inom grundutbildning och forskarutbildning som under den fortsatta akademiska karriären.

Hösten 1995 var endast 8 % av rikets professorer kvinnor, vilket dock är en ökning från 7 % året före. Andelen kvinnliga professorer varierar kraftigt mellan universiteten, beroende bl.a. på vilka fakulteter de har. Andelen är vid universitetet i Stockholm 15 %, i Göteborg 10 %, i Lund 9 %, i Umeå 7 %, i Linköping 6 % och i Uppsala 4 %. Vid Sveriges lantbruksuniversitet är andelen 9 %. Bland fackhögskolorna har Karolinska institutet 7 %, Kungl. Tekniska högskolan 1,5 % och Högskolan i Luleå 1,4 % kvinnliga professorer.

Hinder för kvinnor att göra vetenskaplig karriär bör särskilt analyseras. Under år 1996 har två studier lagts fram om meritvärdering vid tjänstetillsättningar. I rapporten Värdering av kvinnors respektive mäns meriter vid tjänstetillsättning inom universitet och högskolor (Ds 1996:14) redovisas en undersökning av tillsättningsärenden vid fyra fakulteter under perioden 1982-1994. I den andra studien – Peer reviewers favor males – analyseras tillsättningarna av forskarassistenttjänster vid Medicinska forskningsrådet år 1995. Se vidare avsnitt 3.7 i propositionen Forskning och samhälle (prop. 1996/97:5).

Arbetsgruppen för jämställdhet inom högre utbildning och forskning (JÄST-gruppen) har granskat högskolornas fördjupade anslagsframställningar för perioden 1997-1999. JÄST-gruppen konstaterar att det finns en betydande spännvidd vad gäller kvaliteten i lärosätenas behandling av jämställdhetsfrågorna. I några fall har frågorna behandlats ambitiöst och med en genomtänkt analys; framställningen från Högskolan i Karlstad är ett exempel på detta. Ofta saknas dock all analys av det slag som regeringen efterfrågat i direktiven. Endast några få lärosäten har följt direktiven att lämna förslag till procentmål avseende andelen kvinnor bland nyrekryterade professorer under den kommande planeringsperioden. En brist i många anslagsframställningar är dessutom att statistiken över personal och studenter inte är uppdelad på kvinnor och män.

JÄST-gruppen har sommaren 1996 överlämnat två skrivelser till Utbildningsdepartementet med förslag till jämställdhetsåtgärder, bl.a. ändringar i högskolelagen och högskoleförordningen. Förslagen bereds f.n. i regeringskansliet.

Forskningsfinansieringsutredningen presenterade sitt betänkande *Forskning och pengar* (SOU 1996:29) i mars 1996. Där påtalas att kvinnor generellt får lägre externa forskningsbidrag än män och att varken ålder eller tjänstestruktur kan förklara detta. Det är angeläget att detta anmärkningsvärda förhållande uppmärksammas av forskningsråden och Högskoleverket.

Strävan att nå en jämnare könsfördelning bland studenterna är grundläggande för jämställdhetsarbetet. På grundutbildningsnivån är könsfördelningen i vissa fall mycket sned. År 1994/95 utgjorde kvinnorna 87 % av studenterna inom vård- och omsorgsutbildningar och 75 % inom lärarutbildningarna. Inom vissa andra utbildningar är andelen kvinnor däremot mycket låg; i civilingenjörsutbildningarna var exempelvis bara 20 % av studenterna kvinnor.

För att ytterligare markera vikten av en utveckling mot en jämnare könsfördelning inom grundutbildningen har regeringen infört ett nytt moment i utbildningsuppdraget för den kommande treårsperioden. Samtliga lärosäten som har naturvetenskapliga och tekniska utbildningar skall vidta åtgärder för att öka andelen kvinnor inom dessa utbildningar. Motsvarande uppdrag, syftande till att öka andelen män, ges till berörda lärosäten när det gäller lärar- och vårdutbildningar.

Regeringens utbildningsåtgärder avser till stor del naturvetenskapliga och tekniska utbildningar. Ett antal projekt som bl.a. har som mål att öka rekryteringen av kvinnliga studenter till dessa områden bedrivs med stöd av Högskoleverket genom Rådet för grundläggande högskoleutbildning. Vidare har regeringen avsatt medel för ett utvecklingsprojekt inom högskoleingenjörs- och civilingenjörsutbildningarna vid Linköpings universitet. I projektet ingår att analysera utbildningarna och efterföljande yrkesliv i ett jämställdhetsperspektiv (se avsnitt 5.3.2.2).

På forskarutbildningsnivån har könsfördelningen inom olika fakultetsområden blivit jämnare på senare år. Skillnaderna är dock fortfarande stora mellan fakulteterna. Budgetåret 1994/95 svarade kvinnorna för 33 % av samtliga avlagda doktorsexamina. I avsnitt 5.1.1 redovisas könsfördelningen bland nyexaminerade doktorer vid de större fakulteterna.

5.6.2 Genusforskning

REGERINGENS FÖRSLAG:

Ett sekretariat för genusforskning inrättas. Medel tillförs Göteborgs universitet för detta ändamål.

Centrum/forum för kvinnliga forskare och kvinnoforskning ges utökade medel. Utöver de åtta centrum

som hittills fått medel tillkommer Jämställdhetscentrum i Karlstad.

Resurser för åtgärderna har beräknats under respektive lärosätes anslag.

Regeringens bedömning: Linköpings universitet ges medel för inrättande av ett nytt tema – tema Genus.

Kvinnohistoriska samlingarna vid Göteborgs universitet har förutsättningar att fungera som nationellt ansvarsbibliotek för kvinno-, mans- och genusforskning. Resurser för detta ändamål har beräknats under Kungl. bibliotekets anslag.

Skälen för regeringens förslag och bedömning: Genusforskning har inte bara inomvetenskaplig betydelse utan ger också värdefulla nya infallsvinklar på annan forskning och främjar på sikt jämställdheten. Regeringen föreslår i denna proposition att betydande be-
lopp avsätts för att stimulera genusforskningen. Resurser för åtgärderna har beräknats under respektive lärosätes anslag. En mer utförlig bakgrund till förslagen finns i avsnitt 3.7 i propositionen *Forskning och samhälle* (prop. 1996/97:5).

Det finns behov av ett organ med uppgift att utreda, skapa opinion, stimulera och informera om genusforskning. Regeringen föreslår att ett sekretariat skapas för detta ändamål. Sekretariatet bör förläggas till Göteborgs universitet och ges ställning som en självständig inrättning. Genom denna placering bör en ömsesidigt förstärkande effekt kunna uppnås mellan sekretariatet och de Kvinnohistoriska samlingarna vid universitetet. Resurser för sekretariatet om 5 miljoner kronor har beräknats under anslaget B 6. Göteborgs universitet: Forskning och forskarutbildning.

Centrum/forum för kvinnliga forskare och kvinnoforskning har en bred verksamhet med tyngdpunkt på tvärvetenskaplig forskning och utbildning. Det är angeläget att denna verksamhet kan fortsätta och utvecklas. Regeringen föreslår att sammanlagt 8,4 miljoner kronor, en förstärkning med cirka 1,5 miljoner kronor, ges till de åtta centrum/forum som hittills fått medel. Dessutom föreslås att 350 000 kronor anvisas till Jämställdhetscentrum i Karlstad. Medel har beräknats under anslagen för respektive högskolor.

Vid Linköpings universitet har det länge funnits en vital kvinno- och genusforskning. Den temaorganiserade forskningsmodellen ger i många fall ett bredare perspektiv på metoder och forskningsobjekt än den konventionella, ämnesinriktade forskningen. Regeringen föreslår att 4,9 miljoner kronor tillförs universitetet för uppbyggnad av ett nytt tema – tema Genus (avsnitt 5.5.1). Medel har beräknats under anslaget B 12. Linköpings universitet: Forskning och forskarutbildning.

Kvinnohistoriska samlingarna vid Göteborgs universitetsbibliotek är sedan 25 år Sveriges dokumentationscentral för kvinnoforskning. De är unika genom sin storlek och har förutsättningar att fungera som nationellt ansvarsbibliotek för kvinno-, mans- och genusforskning. För detta ändamål har 0,5 miljoner kronor beräknats

under anslaget D 13. Kungl. biblioteket.

Utöver de satsningar som ovan redovisats föreslår regeringen att medel för 18 tjänster med inriktning mot genusforskning, inklusive sex professorer, ställs till disposition under anslaget D 19. Särskilda utgifter för forskningsändamål (avsnitt 7). Totalt har 9 miljoner kronor beräknats för ändamålet.

5.7 INVANDRARE OCH DEN HÖGRE UTBILDNINGEN

REGERINGENS BEDÖMNING:

Universitet och högskolor bör ta hänsyn till att studenter som har invandrat kan behöva särskilt stöd.

Universitet och högskolor bör även ansvara för att stödundervisning i svenska vid behov anordnas.

Lärohogskolan i Stockholm bör särskilt öka rekryteringen av studenter med invandrarbakgrund.

Södertörns högskola och den nya högskolan i Malmö bör få en mångkulturell profil.

Universitet och högskolor bör vid behov anordna särskild kompletterande utbildning för personer med utländsk akademisk utbildning.

Förslag har lämnats om resurser till Göteborgs universitet för forskning om svenska som andra språk och utveckling av svenskundervisning för invandrare (avsnitt 5.5.1).

Som planeringsförutsättning för 1998 bör gälla att Linköpings universitet tilldelas resurser för ett nytt tema, Tema Etnicitet (avsnitt 5.5.1).

Skälen för regeringens bedömning: Högskolan skall på alla sätt bidra till kampen mot rasism, antisemitism och främlingsfientlighet. Högskolan skall stärka de många kulturer som i dag finns i det svenska samhället. Universitet och högskolor skall ta hänsyn till att studenter som har invandrat kan behöva särskilt stöd. Det är viktigt att ta tillvara den kompetens som invandrare tillför landet. De personer, som har invandrat till Sverige, är inte någon homogen grupp när det gäller utbildningsnivån, men det finns en stor grupp invandrare med akademisk utbildning.

Inom högskolans grundläggande utbildning var höstterminen 1993 cirka 6 % av studenterna utländska medborgare. Siffran inkluderar gäststudenter. Därtill kommer studenter från hem där ena eller båda föräldrarna har invandrat.

År 1994 invandrade 974 personer med forskarutbildning. Ungefär en tredjedel av de invandrade forskarutbildade är kvinnor, vilket innebär ett relativt sett större nettotillskott av kvinnliga än manliga forskare.

I forskarutbildningen var cirka 16 % av de registrerade doktoranderna utländska medborgare läsåret

1993/94. Samma läsår hade 18 % av de nyantagna doktoranderna och 19 % av de examinerade doktorerna utländsk grundexamen.

Regeringen föreslår nu en rad åtgärder för att underlätta för studenter som har invandrat att framgångsrikt slutföra eller komplettera sin akademiska utbildning.

Stödundervisning i svenska

Att behärska svenska språket är en nödvändig förutsättning för att ta sig in och verka i det svenska samhället.

Invandrarpolitiska kommittén har föreslagit att en basutbildning med en eller två terminers svenska m.m. inrättas vid universitet och högskolor med efterfrågan på sådan utbildning. Målgruppen skulle vara invandrade studenter och nyligen invandrade med behörighet att läsa på högskolan.

Enligt regeringens mening bör särskilda basutbildningar för invandrare undvikas. Sådana innebär en förlängning av utbildningstiden och därmed ökade kostnader för den enskilde. I stället bör universitet och högskolor ansvara för att stödundervisning i svenska för studenter som har invandrat anordnas vid behov.

Vid Göteborgs universitet finns forskning och utveckling av undervisningen av svenska som andraspråk. Vid universitetet bedrivs även tvärvetenskaplig forskning och utvecklingsarbete kring teoretiska och praktiska mångkulturella frågeställningar. Regeringen föreslår därför att Göteborgs universitet (avsnitt 5.5.1) tilldelas särskilda medel för forskning om svenska som andra språk och utveckling av undervisningen av svenska för invandrare budgetåret 1997.

Läroarbetsutbildning

Om alla barn gavs möjligheter att också möta lärare med utländsk bakgrund, skulle skolan kunna bli en miljö där kulturell mångfald förverkligas enligt läroplanens målskrivningar. Få av läroarbetsutbildarna, läroarbetsstudenterna och lärarna i skolan har invandrarbakgrund. Detta gäller särskilt för grundskolans lärare. Det är därför viktigt att ansträngningar görs för att öka andelen studerande i läroarbetsutbildningen med ursprung i andra kulturer än den svenska.

Pedagogkonventet är en frivillig sammanslutning av ansvariga för läroarbetsutbildningarna vid landets universitet och högskolor. Pedagogkonventet vill få universiteten och högskolorna att bättre utnyttja den kulturella mångfald som finns, genom att t.ex. bredda hemspråkslärarnas användbarhet i och utanför skolan, utnyttja och sprida erfarenheter från mångkulturella skolor, underlätta för dem som kommer hit med utländska läroarbetsutbildningar att arbeta i den svenska skolan, locka flera svenskutbildade med bakgrund från eller intresse av andra kulturer än den svenska att bli lärare och skapa metoder för att utveckla läroarbetsutbildningens kulturella mångfald för alla.

Av denna anledning har regeringen, efter ansökan från Läroarbetsutbildningen i Stockholm, fattat beslut om särskilda medel för rekryteringsstöd och insatser för läro-

studenter med invandrarbakgrund med början vårterminen 1997.

Mångkulturella profiler vid vissa lärosäten

Ett viktigt område är utbildning med inriktning mot invandrings- och segregationsfrågor. De nya högskolorna, Södertörns högskola och Högskolan i Malmö, förlagda till regioner med många invandrare föreslås få en mångkulturell profil både vad gäller utbildning och forskning.

Regeringen planerar att föreslå att Linköpings universitet från och med budgetåret 1998 erhåller medel för tema Etnicitet.

Aspirantutbildning

Riksdagen har för budgetåret 1995/96 anvisat medel för en särskild teoretisk och praktisk utbildning som i första hand vänder sig till arbetslösa personer med utländsk akademisk utbildning. Syftet med utbildningen är att underlätta inträdet på arbetsmarknaden samtidigt som personernas kompetens tas tillvara. Med anledning av förslag i propositionen om tilläggsbudget till statsbudgeten budgetåret 1995/96 (prop. 1995/96:105) har riksdagen beslutat att denna utbildning får fortsätta under läsåret 1996/97. Medel för 1 200 platser under de sista sex månaderna av budgetåret 1995/96 har anvisats. Medel för att fullfölja denna utbildning under vårterminen 1997 har beräknats under berörda universitetets och högskolors anslag.

Regeringen anser att universitet och högskolor inom ramen för tilldelade anslag i fortsättningen bör ansvara för att särskild teoretisk och praktisk utbildning för arbetssökande personer med utländsk akademisk utbildning anordnas vid behov. Arbetsmarknadsmyndigheterna skall vara behjälpliga vid anskaffning av praktikplatser. Universitet och högskolor skall i övrigt beakta de särskilda behov som studenter med invandrarbakgrund kan ha.

5.8 INFORMATIONSTEKNIKEN - HÖGSKOLANS ROLL

Högskolans betydelse för utvecklingen av informationstekniken i samhället

Den högre utbildningen och forskningen är av avgörande betydelse för att utveckla användningen av informationstekniken i samhället. Informationstekniken påverkar dessutom både forskningen och utbildningen inom högskolan. En viktig uppgift för högskolan är därför att genom sin forskning bidra till utvecklingen av den nya tekniken och att utbilda dem som skall svara för denna utveckling i framtiden, att visa på möjligheter när det gäller användningen av IT i olika verksamheter samt att främja användningen av IT inom högskola och samhälle.

Svenska forskare deltar aktivt inom många informationstekniska områden, som exempelvis utvecklingen av Internet. Stora resurser satsas på forskning om och utveckling av IT av universitet och högskolor, forskningsråd, sektorsorgan och andra forskningsfinansierare. En betydande del av detta forsknings- och utvecklingsarbete bedrivs i samarbete med näringslivet.

Universitet och högskolor finns i alla delar i landet och har stor betydelse för den regionala utvecklingen. De har en central ställning och är i många fall den största arbetsplatsen på orten. Högskolan besitter allmänt en hög och bred kompetens inom de informationstekniska områdena och bör därför utgöra en kontaktpunkt för kvalificerad IT-användning i regionen.

I högskolans uppgift bör ingå att fungera som stöd- punkt för det omgivande samhället vad gäller användningen av IT och utnyttjande av den infrastruktur som finns uppbyggd inom högskoleväsendet. Högskolan bör vidta nödvändiga åtgärder för att etablera kontakter med det kringliggande samhället i dessa frågor. Detta bör ske genom att det vid varje universitet och högskola skapas en resurs med uppgift att bl.a. hjälpa enskilda medborgare, småföretagare, representanter för olika yrkesgrupper m.fl. att hitta den information eller de kontakter de kan behöva.

På så sätt öppnas nya möjligheter för olika grupper i samhället att effektivt kunna utnyttja den kompetens och de resurser som högskolorna i regionerna besitter. Högskolan har här ett särskilt ansvar att göra informationstekniken lika tillgänglig för kvinnor som för män. Högskolorna kan även spela en mer aktiv roll inom utbildning, folkbildning och kultur genom bredare samverkan med olika utbildningsanordnare och bibliotek, allteftersom dessa ansluts till Internet. Samarbetet med forskningsbibliotek, arkiv, museer osv. bör utökas.

Under de senaste åren har en mycket snabb utveckling skett när det gäller IT-baserad forskningsinformation. Samtidigt ifrågasätts i allt högre grad den traditionella synen på forskningsinformation som en process där vetenskapen enkelriktat ger information till samhället. Forskningsinformation i ett modernt kunskaps- samhälle bör vara en interaktiv process mellan flera samverkande intressenter.

Användare av den kunskap som finns inom universitet och högskolor återfinns bland allmänheten, i näringslivet – inte minst småföretagen – och inom yrkes- grupper i den offentliga sektorn.

Särskilda satsningar

Regeringen har nyligen lagt fram propositionen Åtgärder för att bredda och utveckla användningen av informationsteknik (prop. 1995/96:125, bet. 1995/96:TU19, rskr. 1995/96:282), med förslag till mål för en nationell IT-strategi. Propositionen anger ett handlingsprogram för att bredda och utveckla användningen av informationsteknik. Riksdagen har bifallit förslagen i propositionen. Särskilda satsningar skall ske på följande områden inom Utbildningsdepartementets ansvarsområde.

Högskolornas handlingsprogram

Universitet och högskolor kommer att i allt högre utsträckning få ta emot studenter som vuxit upp med ny teknik såväl i hemmet som i skolan. Det kommer att ställas höga krav på att högskolan förmår att utnyttja IT på ett ändamålsenligt sätt inom forskning och utbildning, inte minst inom distansutbildningen. IT bör användas i större utsträckning av högskolornas lärare som ett hjälpmedel för att höja utbildningens kvalitet. Både inom traditionell utbildning och utbildning på distans bör IT prövas för att modernisera utbildningen. Det är därför angeläget att högskolornas lärare erbjuds möjlighet att öka sin kompetens med avseende på IT och dess möjligheter inom undervisningen. Många universitet och högskolor har redan i dag utarbetat strategier för ökad IT-användning i sina olika verksamheter och erbjuder nätverksanslutning till sina studenter. Samtliga högskolor bör utarbeta ett handlingsprogram för användningen av IT inom utbildning och forskning.

Lärarytelse

Lärarna har en nyckelroll för utvecklingen av IT-användning inom skolväsendet. Regeringen har därför nyligen genom en ändring i examensbeskrivningen för lärarytelse antagit ett särskilt IT-mål för dessa. Från och med år 1998 skall samtliga studenter som avlägger lärarytelse ha kunskaper om och egna erfarenheter av hur IT kan användas i undervisningen. Berörda högskolor föreslås också ta initiativ till fortbildning av lärare för att öka intresset för och kunskaperna om IT och dess användningsmöjligheter i skolundervisningen.

I den av Utbildningsdepartementet tillsatta Arbetsgruppen för översyn av lärarytelse (U 1995:B) har en diskussion förts om behovet av att öka och fördjupa IT-användningen i skolan. Arbetsgruppens förslag redovisas i denna proposition (avsnitt 5.3.2.1). Regeringen föreslog i propositionen 1995/96:125 att 15 miljoner kronor skall anvisas för insatser för lärarytelse. Syftet är att säkerställa kompetens inom informationsteknikområdet hos de examinerade lärarna. Medel har beräknats under anslaget B 45. Särskilda utgifter vid universitet och högskolor m.m. Regeringen avser att ge Högskoleverket i uppdrag att fördela medlen.

Pedagogisk användning av IT inom den högre utbildningen

Högskoleverket stöder redan genom Rådet för grundläggande högskoleutbildning utvecklingen av läromedel som utnyttjar IT, t.ex. multimediaprogram inom ett flertal ämnen. Då dessa multimediaprogram är mycket dyrbara att framställa har nationella utvecklingsprogram skapats för ändamålet inom ämnesområden som medicin och moderna språk. För att ytterligare främja denna pedagogiska förnyelse avser regeringen att anvisa 10 miljoner kronor för ändamålet. Medel har beräknats under anslaget B 45. Särskilda utgifter vid universitet och högskolor m.m. Regeringen eller det organ regeringen bestämmer bör besluta om fördelningen av dessa medel.

Forskning inom IT-pedagogik

För att kunna möta de krav som IT-samhället ställer på lärarna krävs inte enbart det tekniska kunnandet att använda datorer och nätverk som pedagogiska hjälpmedel i undervisningen. En förändrad inlärningssituation medför behov av en pedagogik av annat slag än den traditionella. För att ytterligare stärka lärarytelsen avser regeringen därför att avsätta särskilda forskningsresurser inom ämnet pedagogik med inriktning på användning av IT i undervisningen. Medel har beräknats under anslaget B 45. Särskilda utgifter vid universitet och högskolor m.m. Beslut om fördelning av dessa medel bör fattas av regeringen eller det organ regeringen bestämmer.

Forskningsinformationssystem

Regeringen har i ovan nämnda proposition prop. 1995/96:125, föreslagit att ett nationellt forskningsinformationssystem skall utvecklas som utnyttjar Internet och är avsett för allmänhet, skolor m.fl. Denna fråga kommenteras ytterligare i den forskningspolitiska propositionen (prop. 1996/97:5).

SUNET

Regeringen har i prop. 1995/96:125 redogjort för den utvidgade användningen av SUNET. Denna fråga behandlas vidare under anslaget B 47. SUNET samt i den forskningspolitiska propositionen (prop. 1996/97:5, avsnitt 3.10).

Bibliotekens roll

Regeringen ser biblioteksväsendet med de statliga, kommunala och landstingskommunala biblioteken som en enhetlig och samverkande resurs. Forskningsbibliotekens villkor och det sätt på vilket de integreras i högskolornas verksamhet ses som väsentliga i regeringens forsknings- och utbildningspolitik. Detta synsätt kommer till uttryck i den forskningspolitiska propositionen. Högskolorna måste mot bakgrund av det växande antalet studenter, det pedagogiska förnyelsearbetet och den snabba IT-utvecklingen satsa på sina bibliotek. Informationskompetens och bättre resurser för självstyrt lärande har en stor betydelse för utbildningens kvalitet. Det är därför angeläget att högskolestyrelserna noga följer utvecklingen på IT-området och beaktar den i sina prioriteringar.

Informationstekniken har på många sätt underlättat tillgängligheten och tillgången på information och det är av största vikt att nya hinder av ekonomisk eller praktisk natur inte uppstår.

Studenter som deltar i distansutbildning skall ha samma rätt till god biblioteksservice som andra studenter. Nya former för biblioteksservice till distansstuderande, gärna i samarbete med andra högskolor, högskolebibliotek och folkbibliotek, bör prövas. I detta sammanhang är det viktigt att särskilt folkbibliotekens förutsättningar för samarbete med högskolebiblioteken beaktas.

Regeringen har i den forskningspolitiska propositionen behandlat frågorna om uppdrag till Kungl. biblio-

teket att utveckla LIBRIS och om utvecklingsstöd till berörda folkbibliotek i samband med anslutningen av dem till SUNET.

Distansutbildning

Regeringen har under de senaste åren anvisat särskilda medel för att utveckla och främja genomförande av distansutbildning. Särskilda bidrag har oftast givits till universitet och högskolor som genom samarbete i nätverksform har kunnat erbjuda kurser i grundläggande högskoleutbildning för ungdomsstuderande.

I framtiden kommer en allt större andel av befolkningen att under sitt arbetsliv återkommande behöva fortbilda sig eller söka en ny utbildning på högskolenivå. Distansutbildning är här en mycket användbar undervisningsform och bör ytterligare utvecklas med hjälp av den nya informationstekniken.

Utbildningsformen gör högskolan lättare tillgänglig för stora befolkningsgrupper som under olika perioder av sitt liv inte har möjlighet att helt lämna sin hemort eller sitt arbete. Distansutbildning kan därför på ett betydande sätt bidra till förbättrad jämlikhet vad gäller tillgång till universitets- och högskolestudier. Distansutbildning blir även internationellt sett en allt vanligare och allt mer omfattande undervisningsform på alla stadier i utbildningssystemet.

Universitet och högskolor bör i framtiden ansvara för utveckling och genomförande av distansutbildning utan särskilda stödåtgärder från statsmakternas sida. Det är sålunda av stor vikt att universitet och högskolor prioriterar utveckling och genomförande av utbildningar på distans.

Den förnyelse som utbildningsformen möjliggör bör kunna effektivisera undervisningen. Genom den volymökning vad avser antalet studerande som undervisningsformen kan medföra bör denna också kunna leda till höjd prestationsgrad och därmed ett bättre resultat för högskolorna i fråga om ersättningsnivåer.

Mot bakgrund av bl.a. den snabbt utvecklade informationstekniken tillsatte regeringen våren 1995 en särskild utredare med uppdrag att föreslå en samlad strategi för den framtida organisationen och användningen av distansmetoder i utbildningen. Distansutbildningskommittén (U 1995:07) skall avge sitt slutbetänkande i maj 1998. De förslag som då läggs fram skall bl.a. basera sig på de erfarenheter som inhämtats från drygt 90 försöksprojekt vilka drivs inom ramen för kommitténs verksamhet.

Den informationstekniska utvecklingens betydelse för högskolan har fokuserats på grundläggande utbildning i de flesta sammanhang under senare år men detta betyder inte att den är mindre viktig för forskningen. Forskarsamhället har tvärtom länge legat långt framme när det gäller att utveckla och utnyttja informationstekniken. Det är av största betydelse att nya forskningsmiljöer kan växa upp oberoende av närhet till stora etablerade forskningscentra. Vid en mindre eller medelstor högskola kan kvalificerad forskning äga rum med hjälp av IT oberoende av omedelbar närhet till forskningsbibli-

otek, arkiv, nationella och internationella föreläsare. Erfarenhetsutbyte med forskande kolleger inom och utom landet kan ske i samma utsträckning som i de etablerade forskningsmiljöerna, globalt utnyttjande av forskningsresultat och material kan äga rum i samma omfattning som vid de större lärosätena.

5.9 HÖGSKOLANSTREDJE UPPGIFT

REGERINGENS FÖRSLAG:

Högskolan skall i ökad utsträckning samverka med det övriga samhället. Detta föreslås bli högskolans tredje uppgift vid sidan om utbildning och forskning. Regeringen föreslår en ändring i högskolelagen med denna innebörd.

Skälen för regeringens förslag: Högskolan har två huvuduppgifter – utbildning och forskning. Enligt 1 kap. 2 § högskolelagen (1992:1434) ingår i forskning och utveckling att sprida kännedom om verksamheten samt om hur sådana kunskaper och erfarenheter som har vunnits i verksamheten skall kunna tillämpas. Denna formulering är alltför snäv. Enligt regeringens mening bör lärosätenas kontakter med det övriga samhället öka och fördjupas och kraven på lärosätena behöver härvid skärpas. Regeringen anser att detta bör komma till uttryck i högskolelagen.

Högskolans tredje uppgift bör vara att samverka med det omgivande samhället och informera om sin verksamhet. Uppgiften bör omfatta spridning av forskningsinformation, samverkan med det omgivande samhället för att utveckla högskolans utbildning och forskning samt att högskolan skall vara till direkt nytta för allmänheten. Uppgiften skall genomföras inom ramen för högskolans ordinarie resurser. Det bör samtidigt understrykas att en ökad samverkan med näringslivet och övriga samhällssektorer inte får inskränka forskningens frihet. Enligt högskolelagen gäller som allmänna principer att forskningsproblem får fritt väljas, forskningsmetoder får fritt utvecklas och forskningsresultat får fritt publiceras. Det är också angeläget att villkoren för samverkan inte resulterar i att viktiga forskningsresultat inte kommer forskningen eller samhället till godo.

Information om och spridning av forskningsresultat

Genom att sprida såväl nationella som internationella forskningsresultat kan universitet och högskolor bidra till ett förbättrat nyttiggörande av kunskapen. Universitet och högskolor har en viktig roll i att medverka till förändringar och att hitta nya lösningar på t.ex. produktionstekniska och arbetsorganisatoriska problem. Utredningen om nyttiggörande av forskningsresultat (NYFOR) efterlyser i sitt betänkande Samverkan mellan högskolor och näringsliv (SOU 1996:70) ett klart

mandat till högskolan att samverka med näringslivet och andra samhällssektorer och föreslår att detta slås fast i högskolelagen.

Det är enligt regeringens mening angeläget att forskningsinformation får en så bred spridning som möjligt. Det är därför önskvärt med en ökad rörlighet mellan högskolan och det övriga arbetslivet för att öka utbytet av information. Regeringen anser att fler forskarutbildade bör anställas i olika verksamheter i samhället.

Frågan om forskningsinformation har utförligt behandlats i den forskningspolitiska propositionen Forskning och samhälle (prop. 1996/97:5). Där behandlas även NYFOR-utredningens betänkanden (SOU 1996:70 och SOU 1996:89), remissinstansernas synpunkter samt regeringens ställningstaganden. I den forskningspolitiska propositionen behandlas även andra rapporter angående olika aspekter av högskolans samverkan med det omgivande samhället. Bland dessa kan nämnas en lägesrapport från kommittén för omstrukturering och förstärkning av industriforskningsinstituterna (KOFI), University-industry relationships (arbetsrapport nr 6 inom ramen för RUT-93:s översyn av 1993 års universitets- och högskolereform) samt RRV:s rapporter Spridning av forskningsresultat (RRV 1996:53), Högskolans samverkan med näringslivet (RRV 1996:56) och Bisysslor inom universitet och högskolor (RRV 1995:45). De frågor som tas upp är bl.a. undantaget för högskolans lärare i lagen om rätten till arbetstagares uppfinningar och kommersialisering av uppfinningar och forskningsresultat.

Enligt regeringens bedömning kommer omkring hälften av varje årskull i framtiden att någon gång studera vid universitet eller högskola. Det är dock väsentligt att universitet och högskolor även samverkar med personer som inte har studerat eller har för avsikt att studera vid högskolan. Forskare bör vara aktiva inom folkbildningen och på ett populärvetenskapligt sätt redogöra för de senaste forskningsrönen i samarbete med skolor, museer, fackförbund etc. Regeringen anser att sådana verksamheter bör utvecklas. Högskoleverket kommer därför att få i uppdrag att genomföra ett projekt syftande till ett erfarenhetsutbyte inom området.

Högskolans utbildning och forskning

En fortsatt utbyggnad av de mindre och medelstora högskolorna är avsedd att bl.a. främja högskolans tredje uppgift. En väl avvägd fördelning av lärosäten över hela landet ökar högskolans möjligheter till kontakter med omvärlden. Varje universitet och högskola och den kunskap de besitter har stor betydelse för den regionala utvecklingen och för rekrytering av högutbildad arbetskraft till regionens företag. Väl utvecklade kontakter utanför den akademiska världen är nödvändiga för att högskolan skall kunna utforma utbildning och forskning efter hela samhällets behov. Högskolan är också för sin egen utveckling beroende av influenser utifrån. En god kontakt med det övriga arbetslivet ger högskolans forskare insyn i de aktuella problemen och frågeställningar företag och andra organisationer har och

ökar därmed forskningens möjligheter att besvara angelägna frågor. Universiteten och högskolorna bör därför spela en större roll som mottagare av erfarenheter och problem utifrån. En modell för ömsesidigt utbyte av kunskap mellan forskare och arbetsliv är s.k. forskningscirklar t.ex. med fackliga företrädare. Där kan forskningsresultat föras ut samtidigt som forskare ges impulser och får del av erfarenheter.

Samarbete med det övriga arbetslivet underlättar studenternas förberedelser för arbetslivet och förutsättningarna för företagen att rekrytera personer med adekvat utbildning. Ett exempel på en utbildning där arbetslivet till och med tar ansvar för delar av själva utbildningen är den s.k. COOP-utbildningen vid Högskolan i Trollhättan/Uddevalla, som innebär att teori och praktik varvas.

Det allt ökande behovet av återkommande utbildning för redan yrkesverksamma ställer krav på ökad samverkan mellan högskolan och det övriga samhället. Fortbildning och vidareutbildning bör i ännu högre utsträckning planeras och genomföras i samarbete med företag, myndigheter och andra organisationer.

Direktnytta för allmänheten

En viktig del av den tredje uppgiften är att varje lärosäte informerar den egna regionen om möjligheten att vända sig till högskolan för information av olika slag. Storföretagen har ofta väl utvecklade kontakter med såväl svenska som utländska lärosäten. Högskolan bör därför särskilt arbeta för att underlätta för den egna regionens företag, framför allt för de mindre och medelstora företagen, att utveckla sina kontakter med den akademiska världen. Högskolan har kunskap om bl.a. EU, informationsteknologi och forskningens resultat som är av stort värde för företag och organisationer. Lärosätena har också en unik kontaktyta med andra delar av samhället och med lärosäten utomlands. Högskolan bör därför avsätta resurser för att sprida kunskap till regionens företag och för att underlätta för dessa att själva vända sig till högskolan med sina frågor. Högskolan har ett ansvar för att underlätta för såväl privatpersoner som företag och andra organisationer att hitta fram till information.

Högskolans bibliotek har en viktig funktion när det gäller informationsförsörjningen till regionen. För folkbildningen är det därför väsentligt att universitet och högskolor avsätter tillräckliga resurser för biblioteken och att biblioteken även är öppna för allmänheten. I såväl den forskningspolitiska propositionen (prop. 1996/95:5) som i den kulturpolitiska propositionen (prop. 1996/97:3) föreslår regeringen flera åtgärder rörande informationsteknologi och bibliotek. Dessa åtgärder syftar till att skapa ett avgiftsfritt nationellt bibliotekssystem som skall ge den informationssökande den information han eller hon behöver oavsett bostadsort. Landets universitets- och högskolebibliotek och det svenska universitets- och högskoleväsendets gemensamma datanät (SUNET) har centrala roller i denna strategi. Högskolan bör fungera som en stödpunkt för det omgivande

samhället vad gäller användningen av informationsteknik och nyttjande av den infrastruktur som finns uppbyggd inom högskoleväsendet (avsnitt 5.8).

Rekryteringen av nya grupper till högskolan bör främjas. Varje lärosäte bör aktivt verka för att stimulera intresset för högskolestudier i det egna närområdet t.ex. genom direktsamarbete med grund- och gymnasieskolor. Av särskild vikt är att detta sker bland grupper med svag studietradition och i områden med låg utbildningsnivå. Detta är också ett viktigt inslag i kampen mot arbetslösheten.

Erfarenheter visar på vikten av kontakt mellan högskolans och gymnasieskolans lärare. Genom besök på högskolan av samtliga elever vid gymnasieskolan eller genom att unga högskolestudenter får i uppdrag att informera eleverna vid den gymnasieskola där de själva har studerat får gymnasieelever oavsett bakgrund en möjlighet att bekanta sig med högskolan. Högskolan bör även bjuda in t.ex. värnpliktiga, arbetslösa och invandrare till informationsträffar. Företag och fackliga organisationer på orten bör engageras i rekryteringsarbetet genom att informera sina anställda om de ökande kraven på kompetens och informera om fördelarna med högre utbildning. Högskolan har ett särskilt ansvar att ta till vara den kompetens studerande som har invandrat har samt att hjälpa och stödja studenter med annat modersmål än svenska.

Högskolan bör vidare ta ett större ansvar för att motverka arbetslivets uppdelning i kvinno- respektive mansdominerade yrken. Det innebär att lärosätena måste anstränga sig ytterligare för att i samband med rekrytering bryta uppdelning i kvinno- och mansdominerade utbildningar. Det är av stor vikt att fler kvinnor väljer att studera teknik och att fler män studerar inom lärar- och vårdutbildningarna.

Särorganisationer under universitet och högskolor

REGERINGENS FÖRSLAG:

Den affärsdrivande verksamheten vid Uppsala Datacentral (UDAC) skall avvecklas genom försäljning eller på annat lämpligt sätt. Riksdagen bemyndigar regeringen att vidta nödvändiga åtgärder för denna avveckling.

Skälen för regeringens förslag: Genom Riksrevisionsverkets granskning och på andra sätt har framgått att det har förekommit att statliga universitet och högskolor utan statsmakternas tillstånd har använt statliga medel för att bilda bolag och stiftelser och i dem driva verksamhet med anknytning till högskolan. Enligt 9 kap. regeringsformen ankommer det emellertid på riksdag och regering att besluta om användningen av statliga medel. Av detta följer att myndigheter under regeringen inte utan statsmakternas tillstånd får använda statliga medel till att bilda aktiebolag eller till annat engagemang i privaträttsliga associationer. Det har från statsmakternas sida ett flertal gånger uttalats att ett sådant

förfarande inte kan accepteras (se t.ex. prop. 1992/93:100 bil. 1 s. 93 f.).

Regeringen har låtit kartlägga förekomsten av olika privaträttsliga engagemang under universitet och högskolor. Av kartläggningen framgick att de flesta engagemang ingåtts utan att tillstånd från statsmakterna inhämtats. Regeringen har den 29 februari 1996 uppdragit åt universitet och högskolor att ompröva sina engagemang och komma in med utredningar som visar att eventuella kvarstående engagemang överensstämmer med bl.a. de riktlinjer som angivits i riksdagens beslut om former för statlig verksamhet (prop. 1995/96:61, bet. 1995/96:LU7, rskr. 1995/96:79). Redovisningarna skall ha inkommit till regeringen senast den 1 september 1996.

I detta sammanhang har Uppsala universitet inlämnat en redovisning av verksamheten vid Uppsala Datacentral (UDAC), som är en del av universitetet. UDAC har en affärsdrivande del som huvudsakligen säljer dataproducter och datatjänster till universitet och högskolor, samt till företag och organisationer inom den offentliga sektorn. Den affärsdrivande verksamheten särredovisas med egen resultat- och balansräkning. Därmed är den affärsdrivande verksamheten särskild från myndighetsdelen inom UDAC.

Den affärsdrivande verksamheten vid UDAC, som är en del av Uppsala universitet, bedrivs i konkurrens med dataföretag på marknaden. Verksamheten kan knappast betraktas som en angelägenhet för staten. UDAC har även kritiserats för att vara konkurrenshämmande eftersom verksamheten bedrivs inom myndighet. Av universitetets redovisning framgår att den affärsdrivande delen av verksamheten vid UDAC har nått en sådan omfattning och inriktning att kundkretsen i allt väsentligt kommit att ligga utanför universitets- och högskolesektorn. Tjänsteproduktionen är likartad med andra dataföretag på marknaden. Verksamhetens inriktning och omfattning har tagit sådana former att den inte längre är att betrakta som ett statligt åtagande och inte ska bedrivas inom myndigheten. Olika alternativ för avveckling, genom försäljning eller på annat sätt av den affärsdrivande delen av UDAC skall utredas.

5.10 INTERNATIONELLT SAMARBETE

Den högre utbildningen och forskningen kännetecknas av ett omfattande internationellt samarbete. Samarbetet bedrivs på alla nivåer. De svenska universiteten och högskolorna har egna bilaterala samarbetsavtal med lärosäten över hela världen. Forskare samarbetar även inom ramen för internationella organisationer såsom European Science Foundation, där de svenska forskningsråden är medlemmar. Multilateralt samarbete på utbildnings- och forskningsområdena med medverkan av regerings- och myndighetsföreträdare sker inom ra-

men för bl.a. EU, CERN, Europarådet, OECD och Nordiska ministerrådet. Det internationella forskningssamarbetet behandlas närmare i forskningspropositionen (Forskning och samhälle, prop. 1995/96:5, avsnitt 3.13).

5.10.1 EU-samarbete inom högre utbildning

Det europeiska multilaterala samarbetet när det gäller högre utbildning sker framför allt inom ramen för EU:s utbildningsprogram Sokrates. Svenska universitet och högskolor har även bilaterala avtal och andra kontakter med europeiska universitet utanför de nätverk som finansieras av EU.

Sokrates är ett sammanhållet program för hela utbildningsväsendet – från förskola till högskola. Programmet genomförs under perioden 1995-1999 och har en budget om 6,7 miljarder kronor.

Delprogrammet Erasmus inom Sokrates-programmet finansierar framför allt studentutbyte men även olika aktiviteter som främjar den europeiska dimensionen inom undervisningen vid de deltagande ländernas lärosäten. Antalet svenska studenter som med hjälp av Erasmus-stipendier studerar vid universitet och högskolor i andra EU-länder har ökat kontinuerligt och uppgick läsåret 1994/95 till 2 800. Antalet utländska Erasmusstipendiater vid svenska lärosäten uppgick samma år till cirka 2 200.

Fr.o.m. läsåret 1997/98 kommer nya samarbetsformer att tillämpas inom Erasmus-programmet. Bidrag kommer att knytas till avtal som sluts mellan ett lärosäte och EU-kommissionen (s.k. institutional contracts) till skillnad från hittills, då varje ämnesnätverk inom universitet och högskolor haft separata avtal med kommissionen. Inom ramen för dessa kontrakt kommer stöd att ges för vissa nya slag av samarbetsprojekt, såsom gemensam utveckling av kursplaner på olika nivåer. Ett annat nytt inslag i Erasmus-programmet är stödet till samarbetsprojekt som bedrivs av universitet och högskolor i ämnen av gemensamt intresse, s.k. tematiska nätverk.

Erasmus-programmet, som funnits som ett självständigt program i åtskilliga år innan det integrerades i det övergripande Sokrates-programmet, får bedömas vara en mycket värdefull och framgångsrik del av det europeiska samarbetet. Programmet har på ett väsentligt sätt medverkat till att stimulera det europeiska studentutbytet och samverkan mellan universitet och högskolor i Europa. Betoningen på ömsesidighet ger en balans i samarbetet. Programmets struktur med avtal mellan institutioner, framöver mellan lärosäten, leder till att kontaktvägar och nätverk skapas på många olika nivåer och ämnesområden.

Bland EG-projekt inom den högre utbildningen utanför Sokrates-programmet kan nämnas ett flerårigt pilotprojekt rörande metoder för kvalitetsutvärdering, som avslutades år 1995. Projektet har för svensk del

kommit lämpligt i tiden och kunnat utnyttjas i det pågående nationella utvecklingsarbetet på området.

Avtal om utbildningssamarbete mellan EU och USA respektive EU och Canada har trätt i kraft år 1996. Samarbetet är inriktat på högre utbildning och eftergymnasial yrkesutbildning.

EU:s utbildningssamarbete med länder i Central- och Östeuropa samt med republikerna i det forna Sovjetunionen bedrivs till stor del inom ramen för programmet Tempus, som ingår i EU:s särskilda biståndsprogram för dessa stater. Sverige prioriterar sådana Tempus-projekt som berör lärosäten i Östersjöområdet.

Tempus-programmet är nu inne i sin andra fas, som skall avslutas år 1998. EU-kommissionen har emellertid föreslagit att programmet skall förlängas till år 2000.

Sveriges deltagande i Tempus har hittills inte finansierats via den svenska medlemsavgiften till EU, såsom fallet är med övrigt utbildningssamarbete, utan via ett särskilt anslag under åttonde huvudtiteln. För budgetåret 1997 har medel beräknats för redan påbörjade Tempus-projekt under anslaget B 45. Särskilda utgifter vid universitet och högskolor m.m. Fr.o.m. den 1 september 1997 kommer Sveriges medverkan i Tempus att helt finansieras via medlemsavgiften till EU.

Högre utbildning och forskning intar en viktig plats i de regionalpolitiska utvecklingsprogram som bedrivs med finansiering från EU:s strukturfonder. I arbetet med de svenska programmen för perioden 1995-1999 deltar universitet och högskolor i respektive region mycket aktivt.

Övriga frågor

Sveriges medlemskap i den Europeiska unionen (EU) har ökat behovet av kvalificerade tolkar och översättare i de stora europeiska språken. Sverige kommer under det första halvåret år 2001 att inneha ordförandeskapet i EU. En översyn bör göras av behoven av tolkar och översättare, dels utifrån medlemskapet i EU, dels utifrån det kommande ordförandeskapet.

5.10.2 Östersjösamarbete

Regeringen bedömer att samarbetet med länder inom Östersjöregionen är av central betydelse för hela regionens utveckling. Universitet och högskolor har, med bistånd av de medel som ställts till förfogande för samarbete inom detta område, utvecklat ett gott och omfattande bilateralt samarbete med länderna kring Östersjön. Regeringen avser att uppdraga åt Högskoleverket att utvärdera hur lärosätena har använt dessa medel och vilka resultat som har uppnåtts under den senaste treårsperioden så att de nya tillkommande resurserna kan användas på bästa sätt.

I satsningen på utbildnings- och forskningssamarbetet ingår även bland annat lektorer i svenska språket som placeras vid utländska lärosäten av Svenska institutet.

Regeringen har i propositionen En politik för arbete, trygghet och utveckling (prop. 1995/96:25) föreslagit att medel skall avsättas för ett intensifierat samarbete kring Östersjön under 1997-1999. En av huvudinriktningarna i satsningen är att uppmuntra svenska studenter studier i Östersjöländerna och att uppmuntra baltiska, polska och ryska studenter studier i Sverige. Beredningen angående fördelningen av dessa medel, som uppgår till 100 miljoner kronor, pågår för närvarande.

Regeringen föreslår i denna proposition (avsnitt 5.10.4) att vissa medel skall avsättas för svenska gästlärare/gästforskare bland annat i de baltiska staterna.

I denna proposition (avsnitt 5.5.1) föreslår regeringen även att medel skall utgå för en professur i polska språket och litteraturen vid Stockholms universitet.

Vidare kommer den nystartade Södertörns högskola (avsnitt 5.4.2) bland annat ha utbildning och forskning med inriktning mot länderna kring Östersjön. Högskoleutbildningen på Gotland (avsnitt 5.4.3) har redan verksamhet med denna inriktning.

För det fortsatta Östersjöarbetet planeras en kraftsamling. Regeringen har i propositionen Vissa åtgärder för att halvera arbetslösheten till år 2000 (prop. 1995/96:222) föreslagit att en 1 miljard kronor avsätts för att ytterligare stärka samarbetet, bland annat kunskapsutbytet.

5.10.3 Nordiskt samarbete

Nordiska ministerrådet (utbildnings- och forskningsministrarna) undertecknade den 3 september 1996 en överenskommelse om tillträde till högre utbildning på samma villkor för utbildningssökande från de nordiska länderna. Överenskommelsen innebär också att länderna kalenderårsvis betalar varandra viss ersättning för de studenter från det egna landet som studerar i ett annat nordiskt land. Island har undantagits från denna bestämmelse.

Enligt överenskommelsen skall varje land betala ersättning för 75 % av det antal studenter från det egna landet som läser i ett annat land. Den årliga ersättningen per student är 22 000 danska kronor. Nordiska ministerrådet skall godkänna storleken av den ersättning vart och ett av de fyra länderna skall betala. Betalningen mellan länderna skall avräknas som en minskning eller ökning av deras andel av den årliga budgeten för Nordiska ministerrådet.

Överenskommelsen träder i kraft efter det att samtliga undertecknande länder har godkänt den, dock tidigast den 1 januari 1997.

Antalet studenter som kommer till Sverige från övriga nordiska länder överstiger sedan lång tid tillbaka betydligt antalet svenska studenter som väljer att läsa i ett annat nordiskt land. Efter den avräkning som ovan nämnts kommer således den slutliga kostnaden för Sveriges andel av Nordiska ministerrådets budget – att bli något lägre än vad som beräknats under anslaget B 2.

Nordiska ministerrådet under utgiftsområde 5 Utrikesförvaltning och internationell samverkan. Avräkningen sker emellertid i efterhand och beloppet som skall komma Sverige till godo kan komma att variera från år till år. Regeringen föreslår att beloppet från och med budgetåret 1997 skall föras bort från anslaget B 2. Nordiska ministerrådet som en besparing.

5.10.4 Gästforskare/gästlärare utomlands

REGERINGENS FÖRSLAG:

Som ett led i internationaliseringen av svensk högre utbildning och forskning skall unga svenska akademiker med lägst docentkompetens inom humaniora och samhällsvetenskap beredas tillfälle att under två till tre år tjänstgöra vid ett utländskt universitet.

Skälen för regeringens förslag: Det är ett svenskt intresse att kunskaperna om vårt land utökas, breddas och fördjupas. Undervisningen om Sverige, svenska förhållanden och svenska språket har i många länder beskurets av ekonomiska skäl. Undervisningen i skandinavistik har under de senare åren i allt större utsträckning kommit att omfatta andra områden än rent språkliga, såsom samhälls- och kulturförhållanden. Det är därför angeläget att forskare och lärare, främst med humanistisk och samhällsvetenskaplig inriktning, bereds möjligheter att verka vid utländska lärosäten. De skall ha ett särskilt uppdrag att undervisa om Sverige, svenska förhållanden och svenska språket men skall i sin forskning och övrig verksamhet knytas till en lämplig institution vid det aktuella lärosätet. Därigenom kommer möjligheterna till fördjupade undervisnings- och forskningskontakter mellan svenska och utländska forskare att väsentligt förbättras.

Det bidrag som regeringen föreslår avser att bekosta löne-medel för de svenska forskarna/lärarna. De mottagande utländska universiteten skall svara för övriga kostnader.

Regeringen avser att ge Svenska institutet uppdrag att närmare utforma administrationen av bidragen för svenska gästforskare/gästlärare vid utländska universitet. I uppdraget skall även ingå att utvärdera stödet.

Regeringen föreslår att ett belopp om 5 miljoner kronor för år 1997 anslås för 1997. Medlen har beräknats under anslaget B 45. Särskilda utgifter vid universitet och högskolor m.m.

5.11 ORGANISATORISKA FRÅGOR

Utredningen om uppföljningen av 1993 års högskole-reform har i sitt betänkande Reform och förändring (SOU 1996:21) bland annat behandlat principer för tilldelning av resurser till forskning och forskarutbildning vid universitet och högskolor samt vissa andra organisations- och ledningsfrågor.

Regeringen har tillkallat en särskild utredare med uppdrag att lämna förslag om En förändrad tjänsteorganisation för lärare vid statliga universitet och högskolor (Dir. 1996:3). Uppdraget skall redovisas till regeringen i december 1996.

Regeringen avser att under år 1997 återkomma till riksdagen beträffande dessa frågor i en proposition om högskolans ledningsstruktur och tjänsteorganisation.

5.12 ANSLAGSTEKNISKA FRÅGOR M.M.

5.12.1 Anslagsberäkningar för universitet och högskolor

I det följande återfinns samlat per lärosäte de anslag som detta disponerar. Ett nytt högskoleanslag har tillkommit, nämligen B 42. Södertörns högskola: Grundutbildning. Resurser för forskning och forskarutbildning vid de mindre och medelstora högskolorna samt för konstnärligt utvecklingsarbete vid de konstnärliga högskolorna har beräknats under ett gemensamt anslag B 46. Forskning och konstnärligt utvecklingsarbete vid vissa högskolor.

Anslagen för grundutbildning består av dels ett takbelopp, dvs. den högsta möjliga ersättningen för helårsstudenter och helårsprestationer som kan erhållas, dels ersättning för särskilda åtaganden, vilket dock inte alla lärosäten erhåller. Utöver takbelopp och ersättning för särskilda åtaganden inkluderar vissa lärosätens anslag dessutom ersättning för extraordinära lånekostnader för investeringar i anläggningstillgångar.

Riksdagen har efter förslag av regeringen (prop. 1995/96:105, bet. 1995/96:UbU7, rskr. 1995/96:304 samt prop. 1995/96:150, bet. 1995/96:UbU7, rskr. 1995/96:194) beslutat att anvisa resurser för tillfälliga utbildningssatsningar av arbetsmarknadsskäl under hösten 1996. Utbildningssatsningarna avser läsåret 1996/97 och resurser för dessa tillfälliga utbildningssatsningar under vårterminen 1997 har beräknats för berörda universitet och högskolor och ingår i respektive lärosätets takbelopp. Detsamma gäller även resurser för de tillfälliga språkplatserna som upphör efter utgången av budgetåret 1997. Medel för de s.k. NT-utbildningarna, som kommer att pågå under ett antal år framöver, har beräknats inom ersättningen för särskilda åtaganden. Resurser för 15 000 nya platser hösten 1997 (avsnitt 5.3.2) har beräknats under respektive uni-

versitetets och högskolas anslag och ingår i takbeloppen. För de lärosäten som erhållit nya examensrätter har inga ytterligare resurser beräknats med anledning av den tilldelade rätten.

De besparingar som riksdagen tidigare beslutat om av statsfinansiella skäl (prop. 1994/95:100 bil. 9, bet. 1994/95:UbU15, rskr. 1994/95:353) uppgår till 526 miljoner kronor i 1997 års prisläge. Av dessa besparingar har 391 miljoner kronor beräknats på grundutbildningsanslagen och 64 miljoner kronor på fakultetsanslagen. Resterande del av besparingarna har gjorts genom minskade takbelopp för Karolinska institutet och de universitet som berörs av den tidigare beslutade dimensioneringsminskningen avseende läkar- och tandläkarutbildningen (prop. 1993/94:150 bil. 8, bet. 1993/94:FiU20, rskr. 1993/94:456).

Besparingen på grundutbildningsanslagen innebär att dessa reduceras med 4,7 procent med undantag för anslagsmedel till konstnärliga och idrottsliga utbildningar som reduceras med hälften, dvs. 2,35 % (avsnitt 5.3.2.3).

Besparingen på fakultetsanslagen innebär att dessa reduceras med 1,15 %. Därtill kommer ytterligare en besparing motsvarande 0,85 % som tas ut för att finansiera vissa reformer inom forskningen. Sammantaget innebär detta att fakultetsanslagen har reducerats med 2 %.

Besparingarna på grundutbildnings- och fakultetsanslagen har beräknats på anslagen i deras helhet inklusive angivna resursökningar.

Utöver dessa besparingar har såväl grundutbildningsanslagen som fakultetsanslagen reducerats med anledning av den nedan redovisade justeringen av ersättning för hyror (avsnitt 5.12.4).

Såväl grundutbildnings- som forskningsanslagen har pris- och löneomräknats med 2,8 %.

Övriga anslagsförändringar framgår under respektive anslag.

För samtliga universitet och högskolor anges under respektive avsnitt ett beräknat anslagsbelopp (i löpande priser) för åren 1998 och 1999. Dessa anslagsbelopp är beräknade exklusive de av riksdagen beslutade besparingarna för år 1998. De beslutade besparingarna för år 1998, som för grundutbildningen uppgår till totalt 100 miljoner kronor i 1995/96 års prisläge samt för forskningen uppgår till totalt 32 miljoner kronor i 1995/96 års prisläge, har beräknats under anslaget B 45. Särskilda utgifter vid universitet och högskolor m.m. för år 1998. Regeringen avser återkomma i budgetpropositionen för budgetåret 1998 med förslag till hur dessa besparingar skall fördelas på respektive lärosätets anslag.

I inledningen till utgiftsområde 16 har regeringen redovisat att en besparing om 1 000 miljoner kronor skall tas ut budgetåret 1999. Denna besparing redovisas nu rent beräkningstekniskt under anslaget B 48. Ersättningar för klinisk utbildning och forskning.

5.12.2 Justering av per capita-ersättningar

REGERINGENS FÖRSLAG:

Ersättningsbeloppen för helårsstudenter och helårsprestationer skall för budgetåret 1997 vara:

UTBILDNINGSMRÅDE	ERSÄTTNING FÖR EN HELÅRSSTUDENT (KR)	ERSÄTTNING FÖR EN HELÅRSPRESTATION (KR)
Humanistiskt, teologiskt, juridiskt, samhällsvetenskapligt	13 329	13 953
Naturvetenskapligt, tekniskt, farmaceutiskt, vård-	35 998	32 917
Odontologiskt	32 688	40 876
Medicinskt	43 978	57 678
Undervisnings-	25 754	32 622
Övrigt	30 241	26 039
Design	107 238	68 915
Konst	152 921	68 936
Musik	92 341	61 695
Opera	220 450	139 097
Teater	213 651	111 994
Media	216 090	183 822
Dans	149 850	87 375
Idrottsligt	78 478	38 137

Skälen för regeringens förslag: De ovan redovisade förändringarna avseende grundutbildningsanslagen innebär att ersättningsbeloppen för helårsstudenter och helårsprestationer har räknats om på motsvarande sätt. Samtliga ersättningsbelopp har således räknats upp med 2,8 % (pris- och löneomräkning). Ersättningsbeloppen inom samtliga utbildningsområden utom de konstnärliga och idrottsliga har reducerats med 5,08 %, varav 4,7 % avser den beslutade besparingen och 0,38 % avser hyresjusteringen. Ersättningsbeloppen inom de konstnärliga och idrottsliga områdena har reducerats med 2,73 %, varav 2,35 % avser besparingen och 0,38 % avser hyresjusteringen. Ersättningsbeloppen inom utbildningsområdet Dans har räknats upp med cirka 10 % i enlighet med vad som anförts under avsnitt 5.3.2.3 Konstnärliga utbildningar.

Regeringen har i september 1996 uppdragit åt Högskoleverket att följa upp vissa delar av resurstilldelningssystemet för den grundläggande högskoleutbildningen. Uppföljningen skall avse en översyn av dels nivåerna för per capita-ersättningarna för olika utbildningsområden, dels om utbildningsutbudet förskjutits från vissa typer av ämnesområden och kurser vars kostnader är relativt höga. I uppdraget ingår att klargöra huruvida vissa utbildningar missgynnas av det befintliga systemet. Högskoleverket skall också enligt uppdraget föreslå vilka åtgärder som kan behöva vidtas för att justera det befintliga systemet.

5.12.3 Anslagssystem

Universitet och högskolor har hittills anvisats medel i form av reservationsanslag. Från och med budgetåret 1993/94 är ersättningen från anslagen till grundläggande högskoleutbildning och forskning och forskarutbildning inte relaterade till de utgifter universiteten och högskolorna har i sin verksamhet. Ersättningen från anslagen för grundläggande högskoleutbildning relateras till de prestationer som har utförts. Detta innebär att den slutliga ersättningen för grundutbildning som universitet och högskolor erhåller från statsbudgeten fastställs efter det aktuella budgetåret slut.

Regeringen har i propositionen Lag om statsbudgeten (prop. 1995/96:220) anförts att det är möjligt att för ytterligare några stora förvaltningsområden övergå från att använda årliga reservationsanslag till att i stället använda ramanslag för verksamheten. Från och med budgetåret 1997 kommer därför samtliga universitet och högskolor att anvisas medel för grundläggande högskoleutbildning samt för forskning och forskarutbildning i form av *ramanslag*. Eftersom det nuvarande resurstilldelningssystemet innebär att universitet och högskolor erhåller ersättning från grundutbildningsanslagen i relation till redovisade prestationer bör samma principer gälla som hittills avseende anslagens utformning. Detta innebär således att, i det fall ersättningen för redovisade helårsstudenter och helårsprestationer understiger takbeloppet, mellanskillnaden redovisas som ett *anslagssparande*. Om universitetet eller högskolan redovisar fler prestationer än vad som kan ge ersättning inom takbeloppet kan sådana överskjutande prestationer även fortsättningsvis sparas till följande budgetår, för att då berättiga till ersättning.

Den ordning som gällt under den första treårsperioden med det nya resurstilldelningssystemet har bl.a. inneburit att möjligheten att fördela prestationerna mellan åren har begränsats till treårsperioden. Eventuella sparade prestationer eller outnyttjat takutrymme vid utgången av treårsperioden har inte kunnat sparas till nästa treårsperiod. Motivet för denna ordning var att skapa flexibilitet inom de treåriga utbildningsuppdragen.

Ett flertal universitet och högskolor har under den första treårsperioden redovisat betydligt fler helårsstudenter och helårsprestationer än vad som kunnat ersättas inom beslutat takbelopp. Det finns en mängd förklaringar till detta; bl.a. har osäkerheten inför det nya resurstilldelningssystemet medfört att många universitet och högskolor gjort överintag. Därtill kommer att arbetsmarknadssituationen medfört att universiteten och högskolorna valt att ge tillträde till fler studenter än de kunnat få ersättning för.

Det är enligt regeringens uppfattning angeläget att universitet och högskolor eftersträvar att planera antagningen av studenter med utgångspunkt från anvisat takbelopp. Stora överintag kan äventyra kvaliteten i utbildningen och bör inte förekomma.

Det är vidare enligt regeringens uppfattning önsk-

värt att möjligheten att spara prestationer respektive outnyttjat takutrymme mellan åren inte begränsas till treårsperioden, utan att denna möjlighet löper kontinuerligt. Behovet av flexibilitet och svårigheten att exakt planera antalet helårsstudenter och helårsprestationer hänger inte direkt samman med treårsperioderna. Därtill kommer att budgetåren fortsättningsvis kommer att påbörjas och avslutas mitt under pågående läsår, vilket även gäller treårsperioderna.

Mot denna bakgrund medger regeringen dels att såväl helårsprestationer som outnyttjat takbelopp (anslagssparande) bör kunna överföras från ett budgetår till nästa fortlöpande utan begränsning till treårsperioden, dels att helårsprestationer bör få sparas från ett budgetår till nästa, upp till ett värde motsvarande 10 % av takbeloppet.

5.13 UTBILDNINGSUPPDRAGEN FÖR TREÅRSPERIODEN 1997-1999

REGERINGENS FÖRSLAG:

Ett generellt utbildningsuppdrag fastställs för universitet och högskolor vad gäller distansutbildning, fortbildning, vidareutbildning, studenter med invandrarbakgrund, jämställdhet och rekrytering.

Skälen för regeringens förslag: Samtliga universitet och högskolor ges nya utbildningsuppdrag för perioden 1997-1999. Uppdragens inriktning framgår i det följande samt under respektive universitets och högskolas anslag. De slutliga uppdragen kommer att anges i regleringsbrev för budgetåret 1997.

I likhet med vad som gällt för perioden 1993/94-1995/96 kommer uppdragen för flertalet universitet och högskolor att bestå av examensmål, styrning av utbildningsutbudets inriktning samt ett takbelopp för budgetåret 1997 och i förekommande fall särskilda åtaganden. Dessutom tillkommer ett generellt utbildningsuppdrag vad gäller fortbildning, vidareutbildning, rekrytering, jämställdhet, distansutbildning och för studenter med invandrarbakgrund.

Examensmål kommer att anges såväl för perioden 1997-1999 som för perioden 2000-2002. Anledningen till att examensmål anges även för den senare perioden är att det är genom förändrad antagning under perioden 1997-1999 som universitet och högskolor kan påverka antalet examinerade för den senare perioden.

Examensmålen omfattar följande yrkesexamina enligt högskoleförordningen (1993:100): Grundskolläraryxamen med inriktning mot undervisning i årskurserna 4-9, gymnasieläraryxamen, civilingenjörsexamen samt apotekarexamen. Vad gäller generella examina anges examensmål endast för magisterexamen.

Nedanstående tabell visar krav på sammanlagda antalet examina som gäller för perioderna 1997-1999 samt 2000-2002 för samtliga universitet och högskolor:

EXAMEN	1997-1999	EXAMENSMÅL 2000-2002
Magisterexamen	14 500	18 100
Civilingenjörsexamen	11 000	12 300
Grundskolläraryxamen med inriktning mot undervisning i årskurserna 4-9	4 500	5 110
Gymnasieläraryxamen	3 700	4 040
Apotekarexamen	280	350

Den styrning av utbildningsutbudet som gällt för innevarande treårsperiod har i utbildningsuppdragen uttryckts i form av högsta antal helårsprestationer inom ett utbildningsområde eller en grupp av utbildningsområden som kan ge ersättning.

För perioden 1997-1999 avser regeringen att styra utbildningsutbudets inriktning på följande sätt. För de utbildningsområden där det är önskvärt att antalet studenter ökar kommer det i utbildningsuppdragen att anges att antalet helårsstudenter skall öka i förhållande till redovisat antal under perioden 1993/94-1995/96. Regeringens bedömning är att antalet helårsstudenter bör öka inom de naturvetenskapliga och tekniska utbildningsområdena. Den önskvärda ökningen kommer att preciseras för varje universitet och högskola. För de utbildningsområden där det är önskvärt att antalet studenter begränsas kommer det i utbildningsuppdraget för respektive lärosäte att anges ett högsta antal helårsstudenter under treårsperioden för vilka ersättning kan utgå. De utbildningsområden som berörs är de samhällsvetenskapliga, humanistiska, juridiska, medicinska och odontologiska samt de konstnärliga och idrottsliga utbildningsområdena. För de universitet och högskolor som har rätt att tillämpa någon av de konstnärliga ersättningsbeloppen kommer ett högsta antal helårsstudenter för treårsperioden att anges.

Generellt utbildningsuppdrag för universitet och högskolor

För samtliga universitet och högskolor föreslås följande generella uppdrag för verksamheten (där annat inte anges).

Universitet och högskolor bör anpassa utbildningsutbudets inriktning till områden där behovet av välutbildad arbetskraft bedöms öka. Förändring och utveckling i samhället och den efterfrågan på högskoleutbildade som därmed uppstår bör leda till att nödvändiga omprioriteringar sker mellan olika ämnesområden i universitetets och högskolors utbildningsutbud. Utbildningar inom informations- och kommunikationsområdet samt det biotvetenskapliga området bör öka. Andra exempel är förändringar som följer av utvecklingen på

det tekniska området, t.ex. inom elektronik och träindustri.

Användningen av distansundervisning skall öka, både som särskild studieform och som inslag i redan befintlig undervisning (avsnitt 5.8). Universitetet och högskolor bör erbjuda distansutbildning i minst samma omfattning som under perioden 1993/94-1995/96.

Universitet och högskolor skall även erbjuda kurser för fortbildning och vidareutbildning i minst samma omfattning som gällt under perioden 1993/94-1995/96 (avsnitt 5.3.2.5).

Universitet och högskolor bör uppmärksamma att studenter med invandrarbakgrund kan behöva särskilt stöd (avsnitt 5.7). Vid behov bör t.ex. stödundervisning i svenska anordnas.

Arbetet med att öka jämställdheten mellan kvinnor och män skall fortsätta inom högskolan (avsnitt 5.6).

Universitet och högskolor har ett stort ansvar för rekryteringen till den högre utbildningen. De skall särskilt främja rekryteringen från grupper med svag studietradition och i regioner där utbildningsnivån hos befolkningen är låg.

Universitet och högskolor bör anstränga sig att rekrytera fler kvinnor till forskartjänster och till lärartjänster.

5.14 ANSLAG

B 1. Uppsala universitet: Grundutbildning

1994/95	Anslag	722 411
---------	--------	---------

1995/96	Anslag	1 092 632
---------	--------	-----------

därav 1996	727 874
------------	---------

1997	Förslag	763 015
-------------	----------------	----------------

1998	Beräknat	778 972
------	----------	---------

1999	Beräknat	812 413
------	----------	---------

Beloppen anges i tusental kr

Under anslaget beräknas all ersättning – inklusive ersättning för tillfälliga utbildningssatsningar av arbetsmarknadsskäl – som är förenad med det utbildningsuppdrag och de särskilda åtaganden som skall gälla för Uppsala universitet.

Uppsala universitet har under budgetåren 1993/94 och 1994/95 redovisat fler helårsprestationer än vad som kan ersättas inom beslutade takbelopp. Vid utgången av budgetåret 1994/95 redovisade universitetet helårsprestationer motsvarande 83,6 miljoner kronor över takbeloppet. På grundval av det underlag universitetet lämnat i delårsrapport per den 30 juni 1996 bedömer regeringen att antalet helårsprestationer även under budgetåret 1995/96 kommer att vara fler än vad som kan ersättas inom beslutat takbelopp.

Regeringens överväganden

Sammanfattning

Utbildningsuppdragets inriktning

För treårsperioderna 1997-1999 respektive 2000-2002 bör följande examensmål preliminärt gälla (lägsta antal avlagda examina).

EXAMEN	1997-1999	2000-2002
Magisterexamen	1 900	2 200
Apotekarexamen	280	350
Civilingenjörsexamen	550	550
Grundskollärarexamen 4-9	530	450
Gymnasielärarexamen	470	500

Antalet helårsstudenter bör öka under perioden 1997-1999 inom de naturvetenskapliga, tekniska och farmaceutiska utbildningarna samt inom grundskollärarytbildningen 4-9 och inom gymnasielärarytbildningen jämfört med perioden 1993/94-1995/96. Universitetet bör vidta ytterligare åtgärder för att öka andelen kvinnor inom naturvetenskapliga och tekniska utbildningar samt andelen män inom lärarutbildningar och vårdutbildningar.

Antalet helårsstudenter bör minska under perioden 1997-1999 inom läkarutbildningen samt inom den barn- och ungdomspedagogiska utbildningen och grundskollärarytbildningen 1-7 jämfört med perioden 1993/94-1995/96.

Utöver detta gäller det generella utbildningsuppdraget (avsnitt 5.13).

Resurser 1997

Ramanslag 763 015 tkr

Resultat

För treårsperioden 1993/94-1995/96 gäller att antalet avlagda examina som omfattar minst 120 poäng skall uppgå till minst 6000. Av dessa skall minst 350 avse civilingenjörsexamen, minst 310 grundskollärarexamen med inriktning mot undervisning i årskurserna 1-7, minst 480 grundskollärarexamen med inriktning mot undervisning i årskurserna 4-9, minst 450 gymnasielärarexamen och minst 290 avse läkarexamen. Prognosen är att utbildningsuppdraget kommer att uppfyllas med undantag för den del som avser grundskollärarexamina.

Under 1990-talet har antalet helårsstudenter ökat med cirka 40 %. Under budgetåret 1994/95 fanns det 28 000 studenter i grundutbildningen, varav 54 % var kvinnor. Av det totala antalet studenter har andelen inom de samhällsvetenskapliga och juridiska utbildningsområdena minskat mellan läsåren 1993/94 och 1994/95 medan andelen studenter inom de naturvetenskapliga och tekniska områdena samt lärarutbild-

ningsområdet har ökat.

Enligt universitetet sker förändringar av undervisningsmetoderna kontinuerligt i alla delar av grundutbildningen, bl.a. i riktning mot problembaserad inläring samt integration mellan teori och praktik. Flera nya program har skapats, ofta i samverkan mellan olika utbildningsområden. Den andel av kursutbudet som ligger på 60- och 80-poängsnivån ökar stadigt men är fortfarande lägre än förväntat. Efter den kraftiga expansionen av grundutbildningen de senaste åren har universitetet budgetåret 1994/95 avsatt särskilda medel för att möjliggöra för lärarna att ytterligare utveckla kurser och undervisningsformer och härigenom främja kvalitetsutvecklingen.

Samtliga särskilda åtaganden har fullföljts. Av universitetets årsredovisning för budgetåret 1994/95 framgår att myndighetskapalet – exklusive gåvor och donationer – var 448 miljoner kronor. På begäran av Utbildningsdepartementet har ett särskilt yttrande däröver lämnats av universitetet. Regeringen har den 19 juni 1996 beslutat att universitetet skall återföra 25 miljoner kronor till statsverkets checkräkning.

Högskoleverket har nyligen granskat och bedömt kvalitetsarbetet vid universitetet (Högskoleverkets rapportserie 1996:17 R). Enligt bedömningen strävar universitetet mot ett samordnat kvalitetsarbete där det största ansvaret ligger på fakulteterna. Det påpekas att tillämpningen av det centralt uppgjorda kvalitetsutvecklingsprogrammen bör uppmärksammas vid institutionerna. Dessutom framhålls betydelsen av att universitetet utvecklar sina samhällskontakter och främjar studenternas medverkan i kvalitetsarbetet.

Resurser för år 1997

Den sammanlagda ersättningen för helårsstudenter och helårsprestationer (takbeloppet) kan uppgå till högst 722 052 000 kronor. Takbeloppet har beräknats med hänsyn till de tillfälliga arbetsmarknadspolitiska satsningarna och till dimensioneringsökningen hösten 1997 i enlighet med vad som redovisats i avsnitt 5.12.1. Ersättningen för särskilda åtaganden har beräknats till 40 963 000 kronor, varav 34 541 000 kronor avser s.k. NT-utbildning och 6 422 000 kronor avser internationell lärarfortbildning och språkassistentverksamhet m.m.

B 2. Uppsala universitet: Forskning och forskarutbildning

1994/95	Anslag	894 519
1995/96	Anslag	1 349 219
	därav 1996	899 119
1997	Förslag	906 412
1998	Beräknat	935 026
1999	Beräknat	965 486

Beloppen anges i tusental kr

Regeringens överväganden

Sammanfattning

Verksamhetsmål

De resurser och riktlinjer för verksamheten som regeringen föreslår i denna proposition samt riktlinjerna i den forskningspolitiska propositionen bör gälla.

Resurser 1997

Ramanslag 906 412 tkr

Regeringen har vid beräkningen av anslaget utgått från följande belopp. Av de fakultetsvis beräknade posterna bör minst de belopp som framgår av tabellen disponeras för studiefinansiering inom forskarutbildningen.

FAKULTET M.M. (tusental kr)	ANSLAG	STUDIEFINANSIERING
Humanistisk	109 557	28 235
Teologisk	18 695	4 452
Juridisk	18 327	4 009
Samhällsvetensk.	112 093	26 110
Medicinsk	129 252	18 017
Farmaceutisk	37 195	11 175
Tekn.-naturvet.	275 888	71 906
Ersättning för lokalhyror, m.m.	205 405	
Summa	906 412	

I anslagsposten *humanistisk fakultet* ingår medel för särskild fakultetsresurs samt 1,1 miljoner kronor för Centrum för kvinnoforskning. I anslagsposten *samhällsvetenskaplig fakultet* ingår 1,2 miljoner kronor för ett nätverk i Europaforskning i statsvetenskap, 1,2 miljoner kronor för en årsbok om Europaforskning samt 4,1 miljoner kronor för avslutande av uppbyggnad av samhällsvetenskaplig bostads- och byggforskning i Gävle. I anslagsposten *teknisk-naturvetenskaplig fakultet* ingår medel för särskild fakultetsresurs. I anslagsposten *ersättning för lokalhyror, m.m.* ingår 0,5 miljoner kronor för ökade hyreskostnader för Gustavianum.

Övrigt

Antalet forskarstuderande vid medicinsk fakultet med medellång vårdutbildning som bakgrund bör öka under perioden 1997-1999 jämfört med perioden 1993/94-1995/96.

Planeringsförutsättning för budgetåren 1998 och 1999

Som planeringsförutsättning bör gälla att universitetet erhåller ytterligare medel för lokalkostnaderna för Gustavianum med 0,5 miljoner kronor för vardera budgetåren 1998 och 1999.

Resultat

Antalet avlagda doktorsexamina har ökat i relativt jämn takt under den senaste 15-årsperioden och nådde läsåret 1994/95 den högsta nivån någonsin. Av de 256 nya doktorerna detta år var enligt SCB 32 % kvinnor. Antalet forskarstuderande som avsatte mer än 10 % av heltid uppgick läsåret 1994/95 till drygt 2 300, varav 40 % var kvinnor. Antalet studiefinansieringstillfällen minskade något läsåret 1994/95; andelen doktorand-tjänster var 92 %.

Antalet anställda professorer hösten 1995 var 271, varav 4 % var kvinnor. Bland lektorerna utgjorde kvinnorna 23 % och bland forskarasistenterna 25 %.

B 3. Lunds universitet: Grundutbildning

1994/95 Anslag 1 193 154

1995/96 Anslag 1 810 729

därav 1996 1 205 623

1997 Förslag 1 228 535

1998 Beräknat 1 254 512

1999 Beräknat 1 303 173

Beloppen anges i tusental kr

Under anslaget beräknas all ersättning – inklusive ersättning för tillfälliga utbildningssatsningar av arbetsmarknadsskäl – som är förenad med det utbildningsuppdrag och de särskilda åtaganden som skall gälla för universitetet.

Lunds universitet har under budgetåren 1993/94 och 1994/95 redovisat fler helårsprestationer än vad som kan ersättas inom beslutade takbelopp. Vid utgången av budgetåret 1994/95 redovisade universitetet helårsprestationer motsvarande 26,4 miljoner kronor över takbeloppet. På grundval av det underlag som universitetet lämnat i delårsrapport per den 30 juni 1996 bedömer regeringen att antalet helårsprestationer även under budgetåret 1995/96 kommer att vara fler än vad som kan ersättas inom beslutat takbelopp.

Regeringens överväganden

Sammanfattning

Utbildningsuppdragets inriktning

För treårsperioderna 1997-1999 respektive 2000-2002 bör följande examensmål preliminärt gälla (lägsta antal avlagda examina).

EXAMEN	1997-1999	2000-2002
Magisterexamen	1 800	2 100
Civilingenjörsexamen	1 850	1 940
Grundskolläraryrkesexamen 4-9	440	360
Gymnasieläraryrkesexamen	770	800

Antalet helårsstudenter bör öka under perioden 1997-1999 inom de naturvetenskapliga och tekniska utbildningarna samt inom grundskolläraryrkesutbildningen 4-9 och gymnasieläraryrkesutbildningen jämfört med perioden 1993/94-1995/96. Universitetet bör vidta ytterligare åtgärder för att öka andelen kvinnor inom de naturvetenskapliga och tekniska utbildningarna samt andelen män inom läraryrkesutbildningarna och vårdutbildningarna.

Antalet helårsstudenter bör minska under perioden 1997-1999 inom läkar- och tandläraryrkesutbildningarna jämfört med perioden 1993/94-1995/96. Universitetet bör öka dimensioneringen av andra vårdutbildningar, t.ex. logopedutbildningen, samt fortsätta att utveckla nya längre utbildningar, t.ex. de biomedicinska.

Antalet helårsstudenter bör minska under perioden 1997-1999 inom den barn- och ungdomspedagogiska utbildningen och grundskolläraryrkesutbildningen 1-7 jämfört med perioden 1993/94-1995/96.

Universitetet erhåller två ytterligare utbildningsområden: design och konst.

Utöver detta gäller det generella utbildningsuppdraget (avsnitt 5.13).

Resurser 1997

Ramanslag 1 228 535 tkr

Resultat

För treårsperioden 1993/94-1995/96 gäller att antalet avlagda examina som omfattar minst 120 poäng skall uppgå till minst 8 400. Av dessa skall minst 1 520 avse civilingenjörsexamen, minst 610 grundskolläraryrkesexamen med inriktning mot undervisning i årskurserna 1-7, minst 580 grundskolläraryrkesexamen med inriktning mot undervisning i årskurserna 4-9, minst 1 000 gymnasieläraryrkesexamen, minst 500 läkarexamen samt minst 30 tandläkarexamen. Prognosen för perioden är att utbildningsuppdraget för generella examina kommer att fullgöras. Examensmålet för civilingenjörsexamen samt tandläkarexamen kommer att nås. Sannolikt kommer inte målet för läkarexamen att nås. Målen för grundskolläraryrkesexamen 1-7 och grundskolläraryrkesexamen 4-9 respektive gymnasieläraryrkesexamen kommer inte att uppnås.

Grundutbildningen har expanderat kraftigt. Antalet registrerade studenter under läsåret 1994/95 var drygt 32 000. Hälften av studenterna var kvinnor. Huvuddelen av ökningen har skett inom de samhällsvetenskapliga och humanistiska områdena.

Allt fler studenter läser på fördjupningskurser, ett stort antal utbildningar har förnyats, förlängts eller skapats. Under budgetåret 1994/95 har över 600 kurser förnyats eller tillkommit. Nya undervisningsformer har introducerats, bl.a. med stöd av ökad användning av informationsteknik. De särskilda medlen för kvalitetsförbättring under den senaste budgetperioden har enligt universitetet haft stor betydelse som stimulans

för kvalitetsutvecklingen.

Samtliga särskilda åtaganden har fullföljts. Av universitetets årsredovisning för budgetåret 1994/95 framgår att myndighetskapi-talet – exklusive gåvor och donationer – var 790 miljoner kronor. På begäran av Utbildningsdepartementet har särskilt yttrande däröver lämnats av universitetet. Regeringen har den 19 juni 1996 beslutat att universitetet skall återföra 62 miljoner kronor till statsverkets checkräkning.

Resurser för år 1997

Den sammanlagda ersättningen för helårsstudenter och helårsprestationer (takbeloppet) kan uppgå till högst 1 163 083 000 kronor. Takbeloppet har beräknats med hänsyn till de tillfälliga arbetsmarknadspolitiska satsningarna samt dimensioneringsökningen hösten 1997 i enlighet med vad som redovisats under avsnitt 5.12.1 samt med hänsyn till det utökade utbildningsuppdraget avseende designutbildning. Ersättningen för särskilda åtaganden har beräknats till 65 452 000 kronor. Av ersättningen för särskilda åtaganden avser 28 146 000 kronor s.k. NT-utbildning och 37 306 000 kronor avser ersättning för tandvårdscentralen och nationellt resurscentrum i fysik.

B 4. Lunds universitet: Forskning och forskarutbildning

1994/95	Anslag	918 372
---------	--------	---------

1995/96	Anslag	1 394 255
---------	--------	-----------

	därav 1996	932 100
--	------------	---------

1997	Förslag	941 950
-------------	----------------	----------------

1998	Beräknat	971 666
------	----------	---------

1999	Beräknat	1 005 427
------	----------	-----------

Beloppen anges i tusental kr

Regeringens överväganden

Sammanfattning

Verksamhetsmål

De resurser och riktlinjer för verksamheten som regeringen föreslår i denna proposition samt riktlinjerna i den forskningspolitiska propositionen bör gälla.

Resurser 1997

Ramanslag 941 950 tkr

Regeringen har vid beräkningen av anslaget utgått från följande belopp. Av de fakultetsvis beräknade posterna bör minst de belopp som framgår av tabellen disponeras för studiefinansiering inom forskarutbildningen:

FAKULTET M.M (tusental kr)	ANSLAG	STUDIEFINANSIERING
Humanistisk	92 907	26 071
Teologisk	17 166	4 170
Juridisk	14 254	3 058
Samhällsvetensk.	101 558	29 452
Medicinsk	149 275	20 357
Odontologisk	24 327	4 023
Matem.-naturvet.	183 010	50 376
Teknisk	161 951	46 592
Konstn. utv.	4 187	
Ersättning för lokalhyror, m.m.	193 315	
Summa	941 950	

I anslagsposten *humanistisk fakultet* ingår medel för särskild fakultetsresurs, för Skissernas museum med 1,5 miljoner kronor och för forskning och utvecklingsarbete med inriktning mot Ost- och Sydostasien med 2,5 miljoner kronor. I anslagsposten *samhällsvetenskaplig fakultet* ingår medel för Kvinnovetenskapligt forum med 1,1 miljoner kronor, för ett nätverk för Europaforskning i ekonomi med 1,2 miljoner kronor samt forskning och utvecklingsarbete med inriktning mot Ost- och Sydostasien med 2,5 miljoner kronor. I anslagsposten *matematisk-naturvetenskaplig fakultet* ingår medel för särskild fakultetsresurs. För *konstnärligt utvecklingsarbete* beräknas en förstärkning med 0,3 miljoner kronor.

Övrigt

Antalet forskarstuderande med medellång vårdutbildning som bakgrund vid medicinsk fakultet bör öka under perioden 1997-1999 jämfört med perioden 1993/94-1995/96.

Planeringsförutsättning för budgetåren 1998 och 1999

Som planeringsförutsättning bör gälla att universitetet erhåller ytterligare medel för Skissernas museum med 0,5 miljoner kronor budgetåret 1998 och med 2,5 miljoner kronor budgetåret 1999. Vidare bör gälla att universitetet erhåller medel till ökade hyreskostnader för nya och ombyggda lokaler för Biomedicinskt centrum budgetåret 1998 med 3,9 miljoner kronor samt från och med de tidpunkter då ytterligare etapper färdigställs och lokalerna tas i bruk, dock tidigast budgetåret 1999, med 15,1 miljoner kronor.

Resultat

Sedan budgetåret 1990/91 har antalet avlagda doktorexamina ökat med 36 %. Under budgetåret 1994/95 har 289 doktorexamina avlagts enligt SCB. Detta är fler än någonsin tidigare. Andelen kvinnor som avlagt doktorexamen uppgick till cirka 30 %. Antalet forskarstuderande som avsatte mer än 10 % av normal heltid uppgick till knappt 2 900, varav 37 % kvinnor. Antalet nyantagna till forskarutbildningen har minskat något och var 490 läsåret 1994/95. I takt med att utbildningsbidragen avvecklas blir antalet doktorandtjänster fler. Antalet doktorandtjänster har under de senaste åren ökat och uppgick läsåret 1994/95 till cirka 1 100. Antalet professorer uppgick hösten 1995 till 350 varav närmare 10 % var kvinnor.

B 5. Göteborgs universitet: Grundutbildning

1994/95	Anslag	884 241
1995/96	Anslag	1 315 255
	därav 1996	876 940
1997	Förslag	926 538
1998	Beräknat	931 870
1999	Beräknat	972 016

Beloppen anges i tusental kr

Under anslaget beräknas all ersättning – inklusive ersättning för tillfälliga utbildningssatsningar av arbetsmarknadsskäl – som är förenad med det utbildningsuppdrag och de särskilda åtaganden som skall gälla för universitetet.

Göteborgs universitet har under budgetåren 1993/94 och 1994/95 redovisat fler helårsprestationer än vad som kan ersättas inom beslutade takbelopp. Vid utgången av budgetåret 1994/95 redovisade universitetet helårsprestationer motsvarande 104,4 miljoner kronor över takbeloppet. På grundval av det underlag som universitetet lämnat i delårsrapport per den 30 juni 1996 bedömer regeringen att antalet helårsprestationer även under budgetåret 1995/96 kommer att vara fler än vad som kan ersättas inom beslutat takbelopp.

Regeringens överväganden

Sammanfattning

Utbildningsuppdragets inriktning

För treårsperioderna 1997-1999 respektive 2000-2002 bör följande examensmål preliminärt gälla (lägsta antal avlagda examina).

EXAMEN	1997-1999	2000-2002
Magisterexamen	2 000	2 400
Grundskolläraryexamen 4-9	840	410
Gymnasieläraryexamen	670	650

Utbildningens inriktning

Antalet helårsstudenter bör öka under perioden 1997-1999 inom de naturvetenskapliga utbildningarna samt inom gymnasieläraryrket jämfört med perioden 1993/94-1995/96. Universitetet bör vidta ytterligare åtgärder för att öka andelen kvinnor inom de naturvetenskapliga utbildningarna samt andelen män inom läraryrket och vårdutbildningarna.

Antalet helårsstudenter bör minska under perioden 1997-1999 inom läkar- och tandläkarutbildningarna jämfört med perioden 1993/94-1995/96. Universitetet bör öka dimensioneringen av andra vårdutbildningar, t.ex. logopedutbildningen samt fortsätta att utveckla nya längre utbildningar, t.ex. de biomedicinska.

Antalet helårsstudenter bör minska under perioden 1997-1999 inom den barn- och ungdomspedagogiska utbildningen samt inom grundskolläraryrket 1-7 och grundskolläraryrket 4-9 jämfört med perioden 1993/94-1995/96.

Utöver detta gäller det generella utbildningsuppdraget (avsnitt 5.13).

Resurser 1997

Ramanslag 926 538 tkr

Resultat

För treårsperioden 1993/94-1995/96 gäller att antalet avlagda examina som omfattar minst 120 poäng skall uppgå till minst 6 800. Av dessa skall minst 730 avse grundskolläraryexamen med inriktning mot undervisning i årskurserna 1-7, minst 1 100 grundskolläraryexamen med inriktning mot undervisning i årskurserna 4-9, minst 1 000 gymnasieläraryexamen, minst 272 läkarexamen samt minst 170 tandläkarexamen. Prognosen för perioden är att utbildningsuppdraget för generella examina, tandläkarexamen och läkarexamen kommer att fullgöras. Examensmålen för grundskolläraryexamen 1-7, grundskolläraryexamen 4-9 och gymnasieläraryexamen kommer inte att uppnås.

Antalet helårsstudenter vid Göteborgs universitet har på fem år ökat med 50 % till 21 600 budgetåret 1994/95. Antalet registrerade studenter under läsåret 1994/95 var drygt 28 000. 60 % av studenterna var kvinnor. Volymökningen har skett inom samtliga områden, men framför allt inom de samhällsvetenskapliga, humanistiska, naturvetenskapliga områdena samt inom undervisningsområdet. Rekryteringen sker i stor utsträckning från Västsverige.

Universitetet har prioriterat studenternas möjlighet att fritt välja kurser och ta ansvar för sin utbildning. Vid universitetet har fördjupningsstudier prioriterats inom samtliga utbildningsområden. Internationaliseringsarbetet vid Göteborgs universitet har under senare år getts ökad prioritet, både inom forskningen och bland studenter i grundutbildningen. Kvalitetsarbetet har enligt universitetet medfört en ökad medvetenhet och ett ökat engagemang för utbildnings- och utvecklingsfrågor bland lärare och forskare. Intresset för Göteborgs universitet har ökat starkt från såväl kommunernas som näringslivets sida. Detta har bl.a. visat sig genom ökat samarbete inom områden som rör kompetensutveckling i regionen och ekonomiskt stöd till kvalitetsutveckling inom vissa utbildningar.

Samtliga särskilda åtaganden har fullföljts. Av universitetets årsredovisning för budgetåret 1994/95 framgår att myndighetskapalet – exklusive gåvor och donationer – var 277 miljoner kronor. På begäran av Utbildningsdepartementet har särskilt yttrande däröver lämnats av universitetet. Regeringen har den 19 juni 1996 beslutat att universitetet skall återföra 13 miljoner kronor till statsverkets checkräkning.

Resurser för år 1997

Den sammanlagda ersättningen för helårsstudenter och helårsprestationer (takbeloppet) kan uppgå till högst 893 618 000 kronor. Takbeloppet har beräknats med hänsyn till de tillfälliga arbetsmarknadspolitiska satsningarna samt dimensioneringsökningen hösten 1997 i enlighet med vad som redovisats under avsnitt 5.12.1 samt med hänsyn till det utökade utbildningsuppdraget avseende designutbildning. Ersättningen för särskilda åtaganden har beräknats till 32 920 000 kronor, varav 31 983 000 kronor avser s.k. NT-utbildning och 937 000 kronor avser Sotenäs Teaterateljé.

B 6. Göteborgs universitet: Forskning och forskarutbildning

1994/95	Anslag	697 438
---------	--------	---------

1995/96	Anslag	1 078 541
---------	--------	-----------

	därav 1996	716 838
--	------------	---------

1997	Förslag	723 664
-------------	----------------	----------------

1998	Beräknat	746 098
------	----------	---------

1999	Beräknat	769 978
------	----------	---------

Beloppen anges i tusental kr

Regeringens överväganden

Sammanfattning

Verksamhetsmål

De resurser och riktlinjer för verksamheten som regeringen föreslår i denna proposition samt riktlinjerna i den forskningspolitiska propositionen bör gälla.

Resurser 1997

Ramanslag 723 664 tkr

Regeringen har vid beräkningen av anslaget utgått från följande belopp. Av de fakultetsvis beräknade posterna bör minst de belopp som framgår av tabellen disponeras för studiefinansiering inom forskarutbildningen.

FAKULTET M.M. (tusental kr)	ANSLAG	STUDIEFINANSIERING
Humanistisk	96 632	23 553
Samhällsvetensk.	121 572	30 486
Medicinsk	149 185	19 525
Odontologisk	19 256	3 989
Matem.-naturvet.	122 318	33 473
Sekretariat för genusforskning	5 000	
Konstn. utv.	6 812	
Bot. trädgården	4 790	
Ersättning för lokalyror, m.m.	198 099	
Summa	723 664	

I anslagsposten *humanistisk fakultet* ingår medel för särskild fakultetsresurs, för en professur i afrikanska språk med 0,9 miljoner kronor samt för forskning om svenska som andraspråk och utveckling av svenskundervisning för invandrare med 2,5 miljoner kronor. I anslagsposten *samhällsvetenskaplig fakultet* ingår medel för Institutionen för Kvinnovetenskap med 1,3 miljoner kronor samt för ett internationellt dokumentations- och forskningscentrum om våldsskildringar i medier vid Nordicom med 1,5 miljoner kronor. I anslagsposten *matematisk-naturvetenskaplig fakultet* ingår medel för

särskild fakultetsresurs samt för två fullmaktstjänster som professor med 2,5 miljoner kronor. För *konstnärligt utvecklingsarbete* beräknas en förstärkning med 0,3 miljoner kronor. För inrättande av ett *sekretariat för genusforskning* vid Göteborgs universitet beräknas 5 miljoner kronor.

Övrigt

Antalet forskarstuderande med medellång vårdutbildning som bakgrund vid medicinsk fakultet bör öka under perioden 1997-1999 jämfört med perioden 1993/94-1995/96.

Planeringsförutsättning för budgetåren 1998 och 1999

Upprustningen av den medicinska fakultetens teoretiska institutioner – nybyggnad av djurhus m.m. – har försenats. Som planeringsförutsättning bör gälla att universitetet erhåller hyresmedel då de nya lokalerna tas i bruk med 29,8 miljoner kronor.

Resultat

Sedan läsåret 1991/92 har antalet avlagda doktors-examina ökat med 11 %. Under läsåret 1994/95 uppgick antalet avlagda doktorsexamina enligt SCB till 180, varav 38 % avlagts av kvinnor. Antalet forskarstuderande som avsatte mer än 10 % av normal heltid var 2 138 hösten 1994, en minskning med 4 % jämfört med hösten 1993. Antalet nyantagna till forskarutbildningen ökade något till 400. Andelen kvinnor bland de nyan- tagna var 46 % vilket utgjorde en ökning med 4 % från läsåret 1993/94. Antalet doktorandtjänster har under de senaste åren ökat och var läsåret 1994/95 ca 500. Antalet professorer uppgick hösten 1995 till 265 varav 10 % var kvinnor.

B 7. Stockholms universitet: Grundutbildning

1994/95	Anslag	599 792
1995/96	Anslag	903 440
	därav 1996	601 620
1997	Förslag	631 848
1998	Beräknat	644 004
1999	Beräknat	673 125

Beloppen anges i tusental kr

Under anslaget beräknas all ersättning – inklusive ersättning för de tillfälliga utbildningssatsningar av arbetsmarknadsskäl – som är förenad med det utbildningsuppdrag och de särskilda åtaganden som skall gälla för Stockholms universitet.

Stockholms universitet har under budgetåren 1993/94 och 1994/95 redovisat fler helårsprestationer än vad som kan ersättas inom beslutade takbelopp. Vid utgången av budgetåret 1994/95 redovisade universitetet helårsprestationer motsvarande 109,5 miljoner kronor över takbeloppet. På grundval av det underlag som universitetet lämnat i delårsrapport per den 30 juni 1996 bedömer regeringen att antalet helårsprestationer även under budgetåret 1995/96 kommer att vara fler än vad som kan ersättas inom beslutat takbelopp.

Regeringens överväganden

Sammanfattning

Utbildningsuppdragets inriktning

För treårsperioderna 1997-1999 respektive 2000-2002 bör följande examensmål preliminärt gälla (lägsta antal avlagda examina).

EXAMEN	1997-1999	2000-2002
Magisterexamen	2 200	2 600

Antalet helårsstudenter bör öka under perioden 1997-1999 inom de naturvetenskapliga och tekniska utbildningarna jämfört med perioden 1993/94-1995/96. Universitetet bör vidta ytterligare åtgärder för att öka andelen kvinnor inom de naturvetenskapliga och tekniska utbildningarna.

Utöver detta gäller det generella utbildningsuppdraget (avsnitt 5.13).

Resurser 1997

Ramanslag 631 848 tkr

Resultat

För treårsperioden 1993/94-1995/96 gäller att antalet avlagda examina som omfattar minst 120 poäng skall uppgå till minst 5 100. Prognosen för perioden är att utbildningsuppdraget för generella examina kommer att fullgöras.

Grundutbildningen vid universitetet har de senaste åren expanderat kraftigt. Huvuddelen av ökningen har skett inom de samhällsvetenskapliga och humanistiska områdena. Antalet helårsstudenter har på fem år ökat med 31% till 21 000. Sammanlagt var under läsåret 1994/95 betydligt fler, totalt 30 000, studenter registrerade. Detta beror bl.a. på att Stockholms universitet har en stor andel kvällsstuderande, 13 %. Mer än hälften av studenterna var kvinnor. Antalet kandidat- och magisterexamina ökade under budgetåret 1994/95 med 300, totalt avlades ca 1 900 kandidat- och magisterexamina. Kvinnors andel av examina motsvarade deras andel av totala antalet studenter.

De flesta studenterna, ca 70 %, läste fristående kur-

ser utanför program. Andelen studenter som läser på program har fortsatt minska under budgetåret 1994/95.

Andelen studenter på fördjupningskurser i ämnena ökar, speciellt på 80-poängsnivån inom juridisk och samhällsvetenskaplig fakultet. Universitetet har också utvecklat nya magisterkurser för att tillgodose den ökade efterfrågan.

Samtliga särskilda åtaganden har fullföljts. Av universitetets årsredovisning för budgetåret 1994/95 framgår att myndighetskapalet – exklusive gåvor och donationer – var 176 miljoner kronor. På begäran av Utbildningsdepartementet har särskilt yttrande däröver lämnats av universitetet. Regeringen har den 19 juni 1996 beslutat att universitetet skall återföra 13 miljoner kronor till statsverkets checkräkning.

Resurser för år 1997

Den sammanlagda ersättningen för helårsstudenter och helårsprestationer (takbeloppet) kan uppgå till högst 591 977 000 kronor. Takbeloppet har beräknats med hänsyn till de tillfälliga arbetsmarknadspolitiska satsningarna samt dimensioneringsökningen i enlighet med vad som redovisats under avsnitt 5.12.1. Ersättningen för särskilda åtaganden har beräknats till 39 871 000 kronor, varav 17 910 000 kronor avser s.k. NT-utbildning och 21 961 000 kronor avser nationellt resurscentrum för kemi, kompletteringsutbildning för socialarbetare med utländsk examen, Tolk- och översättarinstitutet, teckentolkning samt kostnader för studenter med funktionshinder.

B 8. Stockholms universitet: Forskning och forskarutbildning

1994/95	Anslag	712 511
---------	--------	---------

1995/96	Anslag	1 096 034
---------	--------	-----------

	därav 1996	728 806
--	------------	---------

1997	Förslag	743 788
-------------	----------------	----------------

1998	Beräknat	766 845
------	----------	---------

1999	Beräknat	791 390
------	----------	---------

Beloppen anges i tusental kr

Regeringens överväganden

Sammanfattning

Verksamhetsmål

De resurser och riktlinjer för verksamheten som regeringen föreslår i denna proposition samt riktlinjerna i den forskningspolitiska propositionen bör gälla.

Resurser 1997

Ramanslag 743 788 tkr

Regeringen har vid beräkningen av anslaget utgått från följande belopp. Av de fakultetsvis beräknade posterna bör minst de belopp som framgår av tabellen disponeras för studiefinansiering inom forskarutbildningen:

FAKULTET M.M. (tusental kr)	ANSLAG	STUDIEFINANSIERING
Humanistisk	113 240	29 047
Juridisk	22 186	3 217
Samhällsvetensk.	127 787	27 084
Matem.-naturvet.	281 127	53 070
Int. meteorolog. inst	1 645	
Ersättning för lokalhyror, m.m.	197 803	
Summa	743 788	

I anslagsposten *humanistisk fakultet* ingår medel för särskild fakultetsresurs, för en professur i filmvetenskap och för en professur i polska språket och litteraturen med 0,9 miljoner kronor vardera samt för Centrum för kvinnoforskning med 1,1 miljoner kronor. I anslagsposten *juridisk fakultet* ingår medel för ett nätverk för Europaforskning i juridik med 1,2 miljoner kronor. I anslagsposten *samhällsvetenskaplig fakultet* ingår medel för förstärkning av verksamheten vid Institutet för social forskning med 2 miljoner kronor. I anslagsposten *matematisk-naturvetenskaplig fakultet* ingår medel för särskild fakultetsresurs. I anslagsposten *ersättning för lokalhyror, m.m.* ingår 17,3 miljoner kronor som ett tillskott för ökade hyreskostnader med anledning av inflyttning i ny geologibyggna. I anslagsposten ingår vidare lokalkostnader för Manne Siegbahl-laboratoriet med 5,8 miljoner kronor som har överförts från Kungl. Tekniska högskolans anslag för forskning och forskarutbildning

Medel för forskningsverksamhet, inklusive ersättning för lokalhyror m.m., vid Lärarhögskolan i Stockholm beräknas under anslaget B 46. Forskning och konstnärligt utvecklingsarbete vid vissa högskolor.

Planeringsförutsättning för budgetåren 1998 och 1999

Som planeringsförutsättning för budgetåren 1998 och 1999 bör gälla att universitetet tillsammans med Kungl. Tekniska högskolan erhåller ersättning för ökade hyreskostnader med totalt 31,3 miljoner kronor i samband med inflyttning i det med högskolan gemensamma Fysikcentrum.

Resultat

Sedan läsåret 1991/92 har antalet doktorsexamina ökat med 25 % till 138 läsåret 1994/95 enligt SCB. Kvinnorna svarar för nästan 40 % av antalet examina. Antalet forskarstuderande som avsatte mer än 10 % av normal heltid uppgick till cirka 1 900 hösten 1994, en ökning med 6 % jämfört med hösten 1993. De flesta utbildningsbidrag har omvandlats till doktorandtjänster som nu utgör den dominerande formen för studiefinansiering. Totalt fanns vårterminen 1995 cirka 600 doktorandtjänster vid universitetet.

Antalet professorer uppgick till 217 hösten 1995 varav 33 var kvinnor. Stockholms universitet har den högsta andelen kvinnliga professorer i landet, 15 %.

B 9. Umeå universitet: Grundutbildning

1994/95	Anslag	611 046
---------	--------	---------

1995/96	Anslag	913 782
---------	--------	---------

	därav 1996	607 450
--	------------	---------

1997	Förslag	634 097
-------------	----------------	----------------

1998	Beräknat	655 522
------	----------	---------

1999	Beräknat	693 518
------	----------	---------

Beloppen anges i tusental kr

Under anslaget beräknas all ersättning – inklusive ersättning för tillfälliga utbildningssatsningar av arbetsmarknadsskäl – som är förenad med det utbildningsuppdrag och de särskilda åtaganden som skall gälla för Umeå universitet.

Umeå universitet har för budgetåren 1993/94 och 1994/95 redovisat färre helårsstudenter och helårsprestationer än vad som kan ersättas inom beslutade takbelopp. Universitetet redovisade således vid utgången av budgetåret 1994/95 en reservation (outnyttjat takutrymme) motsvarande 27,7 miljoner kronor. På grundval av det underlag som universitetet lämnat i delårsrapport per den 30 juni 1996 bedömer regeringen att reservationen från budgetåret 1994/95 samt hela takbeloppet för budgetåret 1995/96 kommer att utnyttjas.

Regeringens överväganden

Sammanfattning

Utbildningsuppdragets inriktning

För treårsperioderna 1997-1999 respektive 2000-2002 skall följande examensmål preliminärt gälla (lägsta antal avlagda examina).

EXAMEN	1997-1999	2000-2002
Magisterexamen	2 000	2 300
Civilingenjörsexamen	150	180
Grundskolläraryrkesexamen 4-9	500	530
Gymnasieläraryrkesexamen	330	340

Antalet helårsstudenter bör öka under perioden 1997-1999 inom de naturvetenskapliga och tekniska utbildningarna samt inom grundskolläraryrkesutbildningen 4-9 och gymnasieläraryrkesutbildningen jämfört med perioden 1993/94-1995/96.

Antalet helårsstudenter bör minska under perioden 1997-1999 inom den barn- och ungdomspedagogiska utbildningen och grundskolläraryrkesutbildningen 1-7. Antalet helårsstudenter bör minska under perioden 1997-1999 inom läkar- och tandläkarutbildningarna.

Universitetet bör vidta ytterligare åtgärder för att öka andelen kvinnor inom naturvetenskapliga och tekniska utbildningar samt andelen män inom lärarutbildningarna och vårdutbildningarna.

Universitetet bör inleda utbildning av logopedier.

Universitetet erhåller ytterligare två utbildningsområden: idrott och teologi.

Utöver detta gäller det generella utbildningsuppdraget (avsnitt 5.13).

Resurser 1997

Ramanslag 634 097 tkr

Resultat

För treårsperioden 1993/94-1995/96 gäller att antalet avlagda examina som omfattar minst 120 poäng skall uppgå till minst 3 900. Av dessa skall minst 75 avse civilingenjörsexamen, minst 410 grundskolläraryrkesexamen med inriktning mot undervisning i årskurserna 1-7, minst 430 grundskolläraryrkesexamen med inriktning mot undervisning i årskurserna 4-9, minst 500 gymnasieläraryrkesexamen, minst 269 läkarexamen samt minst 130 tandläkarexamen.

Prognosen för treårsperioden 1993/94-1995/96 är att utbildningsuppdraget inte kommer att fullgöras när det gäller vissa examina. Examensmålen för tandläkarexamina samt civilingenjör- och läraryrkesexamen kommer inte att uppnås. Den ökade antagningen till grundskolläraryrkesutbildningen 4-9 och gymnasieläraryrkesutbildningen kommer att ge resultat först efter treårsperioden. Antalet studenter har under treårsperioden ökat. Nya

undervisningsformer har etablerats och ett stort antal kurser har tillkommit eller förnyats. Antalet studerande på fördjupningskurser har ökat.

Antalet registrerade studenter var läsåret 1994/95 ca 18 100 och antalet helårsstudenter ca 12 600. Störst var ökningen inom fristående kurser. Umeå universitet har det största antalet distansstuderande av landets universitet och högskolor. Antalet har stadigt ökat och uppgick läsåret 1994/95 till 5 460. Även sommaruniversitetet har ökat kraftigt.

Under de senaste åren har ett antal nya utbildningsprogram och kurser utvecklats. Flertalet av dessa är tvärvetenskapliga och som exempel kan nämnas programmen för vetenskapsjournalistik, transportdesign, servicemanagement, medieingenjörsutbildning och civilingenjörsutbildning i teknisk biologi.

Universitetet har fastställt en IT-policy. Bl.a. har ett centrum för utbildningsteknik inrättats för att utveckla användningen av IT i undervisningen. I dess uppgifter ingår ett omfattande utbildningsprogram för lärare, studenter och administrativ personal samt anslutning av flertalet studentrum till universitetets datanät.

Universitetets uppdragsverksamhet har ökat och är av betydelse för kompetensutvecklingen i regionen i väl fungerande kontakt med näringslivet och andra samhällssektorer. Strukturfondsmedel från EU öppnar nya möjligheter för samverkan med regionala intressenter. Exempelvis är universitetets forskare engagerade i verksamheten kopplad till ett Miljö- och rymdforskningsinstitut i Kiruna.

Samtliga särskilda åtaganden har fullföljts. Av universitetets årsredovisning för budgetåret 1994/95 framgår att myndighetskapiet – exklusive gåvor och donationer – var 294 miljoner kronor. På begäran av Utbildningsdepartementet har särskilt yttrande däröver lämnats av universitetet. Regeringen har den 19 juni 1996 beslutat att universitetet skall återföra 10 miljoner kronor till statsverkets checkräkning.

Resurser för år 1997

Den sammanlagda ersättningen för helårsstudenter och helårsprestationer (takbeloppet) kan uppgå till högst 616 307 000 kronor. Takbeloppet har beräknats med hänsyn till de tillfälliga arbetsmarknadspolitiska satsningarna samt dimensioneringsökningen hösten 1997 i enlighet med vad som redovisats under avsnitt 5.12.1 samt med hänsyn till det utökade utbildningsuppdraget avseende designutbildning. Ersättningen för särskilda åtaganden har beräknats till 17 790 000 kronor, varav 15 992 000 kronor avser s.k. NT-utbildning och 1 798 000 kronor avser lektorat i samiska och Bildmuseet.

B 10. Umeå universitet: Forskning och forskarutbildning

1994/95 Anslag 496 487

1995/96 Anslag 742 419

därav 1996 494 364

1997 Förslag 500 155

1998 Beräknat 515 660

1999 Beräknat 532 165

Beloppen anges i tusental kr

Regeringens överväganden

Sammanfattning

Verksamhetsmål

De resurser och riktlinjer för verksamheten som regeringen föreslår i denna proposition samt riktlinjerna i den forskningspolitiska propositionen bör gälla.

Resurser 1997

Ramanslag 500 155 tkr

Regeringen har vid beräkningen av anslaget utgått från följande belopp. Av de fakultetsvis beräknade posterna bör minst de belopp som framgår av tabellen disponeras för studiefinansiering inom forskarutbildningen:

FAKULTET M.M. (tusental kr)	ANSLAG	STUDIEFINANSIERING
Humanistisk	51 154	10 804
Samhällsvetensk.	85 106	14 636
Medicinsk	122 648	12 875
Odontologisk	23 433	3 129
Mat.-naturvet.	138 593	24 370
Konstn. utv.	809	
Ersättning för lokalhyror, m.m.	78 412	
Summa	500 155	

I anslagsposten *humanistisk fakultet* ingår medel för särskild fakultetsresurs samt för en professur i museologi med 0,9 miljoner kronor och för en allmän förstärkning av anslaget till humanistiska fakulteten med 2 miljoner kronor. I anslagsposten *samhällsvetenskaplig fakultet* ingår medel för Kvinnovetenskapligt forum med 1,4 miljoner kronor samt för en allmän förstärkning av anslaget till samhällsvetenskaplig fakultet med 2 miljoner kronor. I anslagsposten *matematisk-naturvetenskaplig fakultet* ingår medel för särskild fakultetsresurs. För *konstnärligt utvecklingsarbete* beräknas en förstärkning med 0,2 miljoner kronor.

Övrigt

Antalet forskarstuderande med medellång vårdutbildning som bakgrund vid medicinsk fakultet bör öka under perioden 1997-1999 jämfört med perioden 1993/94-1995/96.

Resultat

Antalet avlagda doktorsexamina har enligt SCB ökat med 40 % mellan läsåret 1993/94 och 1994/95. Under läsåret 1994/95 uppgick antalet avlagda doktorsexamina till 107 varav 36 % avlagts av kvinnor. Antalet forskarstuderande som avsatte mer än 10 % av normal heltid uppgick till knappt 890, varav 36 % var kvinnor. Antalet nyregistrerade forskarstuderande läsåret 1994/95 var 212, vilket är en ökning med 21 % jämfört med läsåret 1993/94. Andelen kvinnliga nybörjare var 43 %, vilket är en ökning med 5 % jämfört med läsåret 1993/94. Antalet professorer hösten 1995 uppgick till 151 varav 10 var kvinnor.

B 11. Linköpings universitet: Grundutbildning

1994/95	Anslag	525 925
---------	--------	---------

1995/96	Anslag	793 665
---------	--------	---------

	därav 1996	528 419
--	------------	---------

1997	Förslag	577 673
-------------	----------------	----------------

1998	Beräknat	615 512
------	----------	---------

1999	Beräknat	669 466
------	----------	---------

Beloppen anges i tusental kr

Under anslaget beräknas all ersättning – inklusive ersättning för de tillfälliga utbildningssatsningar av arbetsmarknadsskäl – som är förenad med det utbildningsuppdrag och de särskilda åtaganden som skall gälla för universitetet.

Linköpings universitet har under budgetåren 1993/94 och 1994/95 redovisat fler helårsprestationer än vad som kan ersättas inom beslutade takbelopp. Vid utgången av budgetåret 1994/95 redovisade universitetet helårsprestationer motsvarande 20,9 miljoner kronor över takbeloppet. På grundval av det underlag som universitetet lämnat i delårsrapport per den 30 juni 1996 bedömer regeringen att antalet helårsprestationer även under budgetåret 1995/96 kommer att vara fler än vad som kan ersättas inom beslutat takbelopp.

Regeringens överväganden

Sammanfattning

Utbildningsuppdragets inriktning

För treårsperioderna 1997-1999 respektive 2000-2002 bör följande examensmål preliminärt gälla (lägsta antal avlagda examina).

EXAMEN	1997-1999	2000-2002
Magisterexamen	900	1 100
Civilingenjörsexamen	1 500	1 890
Grundskollärarexamen 4-9	315	330
Gymnasielärarexamen	250	250

Antalet helårsstudenter bör öka under perioden 1997-1999 inom de naturvetenskapliga och tekniska utbildningarna samt inom grundskolläraryrket 4-9 och gymnasieläraryrket jämfört med perioden 1993/94-1995/96. Universitetet bör vidta ytterligare åtgärder för att öka andelen kvinnor inom de naturvetenskapliga och tekniska utbildningarna samt andelen män inom lärarutbildningarna och vårdutbildningarna. Universitetet bör bedriva slöjdutbildning i minst samma omfattning som under perioden 1993/94-1995/96.

Antalet helårsstudenter bör minska under perioden 1997-1999 inom läkarutbildningen samt inom den barn- och ungdomspedagogiska utbildningen och grundskolläraryrket 1-7 jämfört med perioden 1993/94-1995/96.

Utöver detta gäller det generella utbildningsuppdraget (avsnitt 5.13).

Resurser 1997

Ramanslag 577 673 tkr

Resultat

För treårsperioden 1993/94-1995/96 gäller att antalet avlagda examina som omfattar minst 120 poäng skall uppgå till minst 3 500. Av dessa skall minst 1 250 avse civilingenjörsexamen, minst 290 grundskollärarexamen med inriktning mot undervisning i årskurserna 1-7, minst 390 grundskollärarexamen med inriktning mot undervisning i årskurserna 4-9, minst 250 gymnasielärarexamen samt minst 150 läkarexamen. Prognosen för treårsperioden 1993/94-1995/96 är att utbildningsuppdraget för generella examina, civilingenjörsexamina, läkarexamina samt grundskollärarexamina 1-7 kommer att fullgöras. Utbildningsuppdragen för grundskollärarexamina 4-9 respektive gymnasielärarexamina kommer troligtvis inte att uppnås.

Antalet registrerade studenter under läsåret 1994/95 var cirka 13 500. Andelen kvinnor var 45 %. Universitetet karaktäriseras av att studenterna till stor del utgörs av ungdomsstuderande. Två tredjedelar av stu-

denterna är under 25 år. 70 % av studenterna studerade inom program. Under treårsperioden har antalet kurser på fördjupningsnivå ökat. Universitetet har infört problembaserad inläring i undervisningen vid alla fakulteter.

Sedan den 1 januari 1996 anordnar universitetet medellånga vårdutbildningar på uppdrag av Landstinget i Östergötland.

Universitetet redovisar att ett omfattande förnyelsearbete har genomförts. Bland annat har en psyko-logutbildning utvecklats. Inom den tekniska fakulteten har nya civilingenjörsprogram i informationsteknologi (IT) och teknisk biologi tillkommit med ett stort antal sökande av bägge könen. Regeringen har uppdragit åt Linköpings universitet att i samverkan med andra högskolor utveckla bl.a. pedagogiken inom ingenjers- och civilingenjörsutbildningarna (avsnitt 5.3.2.2). För att utveckla kvaliteten ytterligare inom det pedagogiska området har ett centrum för universitetspedagogik inrättats.

Universitetet har uppfyllt de särskilda åtagandena budgetåret 1994/95 med undantag av behörighetsgivande förutbildning (s.k. basår) motsvarande 100 helårsstudenter där målet inte uppnåddes helt. Av universitetets årsredovisning för budgetåret 1994/95 framgår att myndighetskapalet – exklusive gåvor och donationer – var 342 miljoner kronor. På begäran av Utbildningsdepartementet har särskilt yttrande däröver lämnats av universitetet. Regeringen har den 19 juni 1996 beslutat att universitetet skall återföra 27 miljoner kronor till statsverkets checkräkning.

Resurser för år 1997

Den sammanlagda ersättningen för helårsstudenter och helårsprestationer (takbeloppet) kan uppgå till högst 558 163 000 kronor. Takbeloppet har beräknats med hänsyn till de tillfälliga arbetsmarknadspolitiska satsningarna och dimensioneringsökningen hösten 1997 i enlighet med vad som redovisats under avsnitt 5.12.1. Ersättningen för särskilda åtaganden har beräknats till 19 510 000 kronor och avser s.k. NT-utbildning.

B 12. Linköpings universitet: Forskning och forskarutbildning

1994/95	Anslag	283 815
1995/96	Anslag	487 320
	därav 1996	324 952
1997	Förslag	323 203
1998	Beräknat	337 346
1999	Beräknat	348 144

Beloppen anges i tusental kr

Regeringens överväganden

Sammanfattning

Verksamhetsmål

De resurser och riktlinjer för verksamheten som regeringen föreslår i denna proposition samt riktlinjerna i den forskningspolitiska propositionen bör gälla.

Resurser 1997

Ramanslag 323 203 tkr

Regeringen har vid beräkningen av anslaget utgått från följande belopp. Av de fakultetsvis beräknade posterna bör minst de belopp som framgår av tabellen disponeras för studiefinansiering inom forskarutbildningen:

FAKULTET M.M. (tusental kr)	ANSLAG	STUDIEFINANSIERING
Filosofisk	10 571	2 185
Medicinsk	72 196	6 709
Teknisk	109 239	32 982
Tema	49 406	9 624
Ersättning för lokalhyror, m.m.	81 791	
Summa	323 203	

I anslagsposten *filosofisk fakultet* ingår medel för Forum för kvinnliga forskare och kvinnoforskning med 0,8 miljoner kronor. Under anslagsposten *Tema* beräknas medel för ett nytt tema, tema Genus, med 4,9 miljoner kronor.

Övrigt

Antalet forskarstudenter med medellång vårdutbildning som bakgrund vid medicinsk fakultet bör öka under perioden 1997-1999 jämfört med perioden 1993/94-1995/96.

Planeringsförutsättning för budgetåret 1998

Som planeringsförutsättning för budgetåret 1998 bör gälla att universitetet erhåller medel för ett nytt tema, tema Etnicitet, med 4 miljoner kronor.

Resultat

Under läsåret 1994/95 var antalet avlagda doktorsexamina fler än någonsin tidigare – 95 stycken. Sedan läsåret 1990/91 har examinationen i det närmaste fördubblats. Höstterminen 1994 uppgick antalet forskarstudenter som avsatte mer än 10 % av heltid till 1 015 enligt SCB, varav 319 var kvinnor. Andelen doktorandtjänster har ökat något i förhållande till utbildningsbidragen. Andelen kvinnor på högre lärartjänster, dvs lektorer, forskarassistenter och professorer, har ökat från 14 % under budgetåret 1990/91 till 18 % budgetåret 1994/95. Antalet professorer hösten

1995 uppgick till 153 varav 9 var kvinnor. Den externa forskningsfinansieringen har fortsatt att öka.

B 13. Karolinska institutet: Grundutbildning

1994/95	Anslag	322 182
1995/96	Anslag	475 139
	därav 1996	318 002
1997	Förslag	307 388
1998	Beräknat	308 774
1999	Beräknat	318 657

Beloppen anges i tusental kr

Under anslaget beräknas all ersättning som är förenad med det utbildningsuppdrag och de särskilda åtaganden som skall gälla för Karolinska institutet.

Karolinska institutet har under budgetåren 1993/94 och 1994/95 redovisat fler helårsprestationer än vad som kan ersättas inom beslutade takbelopp. Vid utgången av budgetåret 1994/95 redovisade institutet helårsprestationer motsvarande 14,2 miljoner kronor över takbeloppet. På grundval av det underlag som institutet lämnat i delårsrapport per den 30 juni 1996 bedömer regeringen att antalet helårsprestationer även under budgetåret 1995/96 kommer att vara fler än vad som kan ersättas inom beslutat takbelopp.

Regeringens överväganden

Sammanfattning

Utbildningsuppdragets inriktning

Antalet helårsstudenter bör minska under perioden 1997-1999 inom läkar- och tandläkarutbildningen jämfört med perioden 1993/94-1995/96. Karolinska institutet bör öka dimensioneringen av andra vårdutbildningar, t.ex. logopedutbildningen, samt fortsätta att utveckla nya längre utbildningar, t.ex. de biomedicinska. Vidare skall institutet vid behov anordna legitimationskurser för icke-legitimerade optiker.

Utöver detta gäller det generella utbildningsuppdraget (avsnitt 5.13).

Resurser 1997

Ramanslag 307 388 tkr

Resultat

För treårsperioden 1993/94-1995/96 gäller att antalet avlagda examina som omfattar minst 120 poäng skall

uppgå till minst 1 100. Av dessa skall minst 740 vara läkarexamina och minst 240 tandläkarexamina.

Prognosen för treårsperioden 1993/94-1995/96 är att utbildningsuppdraget för läkar- och tandläkarexamen inte kommer att fullgöras.

Intresset för studier vid Karolinska institutet är fortsatt högt med många förstahandssökande per utbildningsplats. I utbudet av kurser vid Karolinska institutet har under senare år skett en tyngdpunktsförskjutning och breddning framför allt genom ökat utbud av fristående kurser men också genom nya utbildningar.

Antalet registrerade studenter under läsåret 1994/95 var drygt 4 400. Genom tidigare beslut om minskning av läkar- och tandläkarutbildningen har antalet helårsstudenter vid Karolinska institutet minskat. Inom läkar- och tandläkarutbildningen är ca hälften av studenterna kvinnor och inom övriga utbildningar utgör de mellan 70 % och 80 %.

Karolinska institutet har under de senaste åren ägnat stor uppmärksamhet åt förnyelse av grundutbildningen i enlighet med institutets kvalitetsutvecklingsprogram. Vidare har särskilt intresse ägnats åt utvärdering av effekter och konsekvenser av nya urvalsmetoder och nya pedagogiska modeller som exempelvis undervisning med problembaserade inslag.

Av Karolinska institutets årsredovisning för budgetåret 1994/95 framgår att myndighetskapitalet – exklusive gåvor och donationer – var drygt 402 miljoner kronor. På begäran av Utbildningsdepartementet har särskilt yttrande däröver lämnats av institutet. Regeringen har den 19 juni 1996 beslutat att Karolinska institutet skall återföra 33 miljoner kronor till statsverkets checkräkning.

Resurser för år 1997

Den sammanlagda ersättningen för helårsstudenter och helårsprestationer (takbeloppet) kan uppgå till högst 234 395 000 kronor. Ersättningen för särskilda åtaganden har beräknats till 72 993 000 kronor. Därvid har beräknats en minskad ersättning för tandvårdscentralen med 9 600 000 kronor och för AT-provet för tandläkare med 350 000 kronor.

B 14. Karolinska institutet: Forskning och forskarutbildning

1994/95	Anslag	488 481
1995/96	Anslag	759 358
	därav 1996	507 732
1997	Förslag	558 025
1998	Beräknat	578 417
1999	Beräknat	600 123

Beloppen anges i tusental kr

Regeringens överväganden

Sammanfattning

Verksamhetsmål

De resurser och riktlinjer för verksamheten som regeringen föreslår i denna proposition samt riktlinjerna i den forskningspolitiska propositionen bör gälla.

Resurser 1997

Ramanslag 558 025 tkr

Regeringen har vid beräkningen av anslaget utgått från följande belopp. Av de fakultetsvis beräknade posterna bör minst de belopp som framgår av tabellen disponeras för studiefinansiering inom forskarutbildningen:

FAKULTET M.M. (TUSENTAL KR)	ANSLAG	STUDIEFINANSIERING
Medicinsk	323 675	34 846
Odontologisk	31 797	6 142
Ersättning för lokalhyror, m.m.	202 553	
Summa	558 025	

I anslagsposten *medicinsk fakultet* ingår medel för studiefinansiering i forskarutbildningen – för doktorander som undervisar och handleder vid Södertörns högskola – med 3 miljoner kronor samt medel för Centrum för idrottsforskning med 6,6 miljoner kronor. Regeringen har beräknat en minskning med 5,5 miljoner kronor som avser medel för tre professorer vid Smittskyddsinstitutet. Motsvarande ökning har beräknats under utgiftsområde 9. I anslagsposten *ersättning för lokalhyror, m.m.* ingår 48,2 miljoner kronor för ökade hyreskostnader med anledning av inflyttningen i den nya laboratoriebyggnaden som ingår i upprustningen av institutets lokaler i Solna.

Övrigt

Antalet forskarstuderande med medellång vårdutbildning som bakgrund bör öka under perioden 1997-1999 jämfört med perioden 1993/94-1995/96.

Planeringsförutsättning för budgetåret 1998

Som planeringsförutsättning för budgetåret 1998 bör gälla att Karolinska institutet erhåller 27,5 miljoner kronor för ökade hyreskostnader med anledning av upprustningen av institutets lokaler.

Resultat

Antalet avlagda doktorsexamina har minskat med 20 % mellan läsåren 1993/94 och 1994/95. Under läsåret 1994/95 uppgick antalet avlagda doktorsexamina enligt SCB till 153 varav 45 % avlagts av kvinnor. Av de disputerade vid medicinska fakulteten läsåret 1994/95 hade 44 % en annan grundutbildning än läkarutbildning.

Antalet forskarstuderande som avsatte mer än 10 % av normal heltid var 1 290 höstterminen 1993. Höstterminen 1994 uppgick antalet till 1 273, varav 46 % var kvinnor.

Antalet kvinnor på högre lärartjänster har minskat under 1994/95. Antalet professorer uppgick till 152 varav 7 % var kvinnor.

B 15. Kungl. Tekniska högskolan: Grundutbildning

1994/95	Anslag	570 837
1995/96	Anslag	865 903
	därför 1996	576 711
1997	Förslag	622 837
1998	Beräknat	644 566
1999	Beräknat	678 809

Beloppen anges i tusental kr

Under anslaget beräknas all ersättning – inklusive ersättning för tillfälliga utbildningssatsningar av arbetsmarknadsskäl – som är förenad med det utbildningsuppdrag och de särskilda åtaganden som skall gälla för högskolan.

Kungl. Tekniska högskolan har för budgetåren 1993/94 och 1994/95 redovisat färre helårsstudenter och helårsprestationer än vad som kan ersättas inom beslutade takbelopp. Högskolan redovisade således vid utgången av budgetåret 1994/95 en reservation (utnyttjat takutrymme) motsvarande 13,1 miljoner kronor. På grundval av det underlag som högskolan lämnat i delårsrapport per den 30 juni 1996 bedömer regeringen att reservationen från budgetåret 1994/95 samt hela takbeloppet för budgetåret 1995/96 kommer att utnyttjas.

Regeringens överväganden

Sammanfattning

Utbildningsuppdragets inriktning

För treårsperioderna 1997-1999 respektive 2000-2002 bör följande examensmål preliminärt gälla (lägsta antal avlagda examina).

EXAMEN	1997-1999	2000-2002
Civilingenjörsexamen	3 450	3 700

Högskolan bör vidta ytterligare åtgärder för att öka andelen kvinnliga studenter.

Utöver detta gäller det generella utbildningsuppdraget (avsnitt 5.13).

Resurser 1997

Ramanslag 622 837 tkr

Resultat

För treårsperioden 1993/94-1995/96 gäller att antalet avlagda examina som omfattar minst 120 poäng skall uppgå till minst 2 900 av vilka minst 2 750 skall avse civilingenjörsexamen. Prognosen för perioden är att utbildningsuppdraget för såväl generella examina som för civilingenjörsexamina kommer att fullgöras.

Kungl. Tekniska högskolan har sedan början av 1980-talet fördubblat antalet helårsstudenter. Under det senaste året har ökningen varit 600 helårsstudenter. Läsåret 1994/95 hade högskolan drygt 11 000 registrerade studenter, vilket motsvarar cirka 9 000 helårsstudenter. Av dessa var 23 % kvinnor. Andelen kvinnor av nybörjarna på 180-poängsutbildningar varierade kraftigt, från under 10 % inom datateknik till knappt 60 % inom kemiteknik. Andelen helårsstudenter inom utbildningsområdena humaniora, samhällsvetenskap och juridik uppgick till 5 % för såväl budgetåret 1994/95 som 1993/94.

Enligt Kungl. Tekniska högskolan har en expansion av högskolans fortbildning och vidareutbildning ägt rum. Vid högskolan pågår utveckling av olika former av distansutbildning och fr.o.m. våren 1995 har högskolan det administrativa ansvaret för Konsortiet för distansutbildning.

Kungl. Tekniska högskolan har under budgetåret 1994/95 erhållit extra medel för att förbättra tillgången på vetenskapligt meriterade lärare och för pedagogisk utveckling vilka bl.a. har använts till pedagogisk fortbildning av lärare. Flera pedagogiska förnyelseprojekt pågår bl.a. syftande till nya examinationsformer, problem- och projektbaserad inlärning samt att ge möjlighet för datoranvändning i samtliga kurser för de nyantagna studenterna.

Högskolan har anordnat behörighetsgivande förutbildning (s.k. basår) motsvarande 130 helårsstudenter, och nådde inte helt upp till det uppsatta målet. Av bas-

årsstudenterna var 43 % kvinnor.

Av högskolans årsredovisning för budgetåret 1994/95 framgår att myndighetskapalet – exklusive gåvor och donationer – var 341 miljoner kronor. På begäran av Utbildningsdepartementet har ett särskilt yttrande därom lämnats av högskolan. Regeringen har den 19 juni 1996 beslutat att högskolan skall återföra 33 miljoner kronor till statsverkets checkräkning.

Resurser för år 1997

Den sammanlagda ersättningen för helårsstudenter och helårsprestationer (takbeloppet) kan uppgå till högst 583 817 000 kronor. Takbeloppet har beräknats med hänsyn till de tillfälliga arbetsmarknadspolitiska satsningarna samt dimensioneringsökningen hösten 1997 i enlighet med vad som redovisats under avsnitt 5.12.1. Ersättningen för särskilda åtaganden har beräknats till 39 020 000 kronor och avser s.k. NT-utbildning.

B 16. Kungl. Tekniska högskolan: Forskning och forskarutbildning

1994/95	Anslag	485 827
1995/96	Anslag	732 139
	därför 1996	487 897
1997	Förslag	487 667
1998	Beräknat	503 728
1999	Beräknat	519 851

Beloppen anges i tusental kr

Regeringens överväganden

Sammanfattning

Verksamhetsmål

De resurser och riktlinjer för verksamheten som regeringen föreslår i denna proposition samt riktlinjerna i den forskningspolitiska propositionen bör gälla.

Resurser 1997

Ramanslag 487 667 tkr

Regeringen har vid beräkningen av anslaget utgått från följande belopp. Av anslagsposten teknisk fakultet bör minst det belopp som framgår av tabellen disponeras för studiefinansiering inom forskarutbildningen:

FAKULTET M.M. (tusental kr)	ANSLAG	STUDIEFINANSIERING
Teknisk	300 796	57 445
Ersättning för lokalhyror, m.m.	186 871	
Summa	487 667	

I anslagsposten *teknisk fakultet* ingår medel för en fullmaktstjänst som universitetslektor med 0,4 miljoner kronor. I anslagsposten *ersättning för lokalhyror, m.m.* ingår medel för ökade hyreskostnader med anledning av ombyggnaden av högskolans huvudbyggnad med 4,1 miljoner kronor. Vidare ingår i samma anslagspost medel för anpassning av de fysiska resurserna med 15 miljoner kronor. Från anslagsposten har överförts 5,8 miljoner kronor till Stockholms universitets anslag för forskning och forskarutbildning för lokalkostnader för Manne Siegbahnlaboratoriet.

Planeringsförutsättning för budgetåren 1998 och 1999

Som planeringsförutsättning för budgetåren 1998 och 1999 bör gälla att högskolan tillsammans med Stockholms universitet erhåller ersättning för ökade hyreskostnader med totalt 31,3 miljoner kronor i samband med inflyttning i det med Stockholms universitet gemensamma Fysikcentrum. Vidare bör gälla att högskolan år 1998 erhåller medel för professor Åke E. Anderssons forskningsverksamhet inom infrastrukturens ekonomi.

Resultat

Från höstterminen 1992 till höstterminen 1994 har antalet forskarstuderande – dvs studerande som avsatte mer än 10 % av normal heltid – ökat med cirka 5 % till 1 204 enligt SCB. Andelen kvinnliga forskarstuderande är i stort sett oförändrad. Antalet nyantagna till forskarutbildningen har under de senaste fyra åren varit ungefär konstant och uppgick för läsåret 1994/95 till 284. Andelen kvinnor bland de nyantagna har under samma period varit cirka 21 %.

Antalet forskarstuderande som innehar doktorandtjänst läsåret 1994/95 uppgick till 533, varav 93 (17 %) var kvinnor. Av de forskarstuderande med en aktivitetsgrad över 50 % finansierade 55 % av kvinnorna och 64 % av männen sina forskarstudier med doktorandtjänster. Antalet examina minskade under läsåret 1994/95 jämfört med föregående läsår, vilket dock bedöms vara en tillfällig nedgång. Under läsåret 1994/95 examinerades 86 doktorer, av vilka 20 % var kvinnor.

Antalet professorer var 198 hösten 1995 varav 3 var kvinnor.

B17. Högskolan i Luleå: Grundutbildning

1994/95	Anslag	291 686
---------	--------	---------

1995/96	Anslag	447 371
---------	--------	---------

därav 1996	297 686
------------	---------

1997	Förslag	322 002
-------------	----------------	----------------

1998	Beräknat	334 968
------	----------	---------

1999	Beräknat	356 171
------	----------	---------

Beloppen anges i tusental kr

Under anslaget beräknas all ersättning – inklusive ersättning för de tillfälliga utbildningssatsningar av arbetsmarknadsskäl – som är förenad med det utbildningsuppdrag och de särskilda åtaganden som skall gälla för Högskolan i Luleå.

Högskolan i Luleå har för budgetåren 1993/94 och 1994/95 redovisat färre helårsstudenter och helårsprestationer än vad som kan ersättas inom beslutade takbelopp. Högskolan redovisade således vid utgången av budgetåret 1994/95 en reservation (outnyttjat takutrymme) motsvarande 6,9 miljoner kronor. På grundval av det underlag som högskolan lämnat i delårsrapport per den 30 juni 1996 bedömer regeringen att reservationen från budgetåret 1994/95 samt hela takbeloppet för budgetåret 1995/96 kommer att utnyttjas.

Regeringens överväganden

Sammanfattning

Utbildningsuppdragets inriktning

För treårsperioderna 1997-1999 respektive 2000-2002 bör följande examensmål preliminärt gälla (lägsta antal avlagda examina).

EXAMEN	1997-1999	2000-2002
Magisterexamen	325	335
Civilingenjörsexamen	1 100	1 100
Grundskollärarexamen 4 - 9	40	160

Antalet helårsstudenter bör öka under perioden 1997-1999 inom de naturvetenskapliga och tekniska utbildningarna samt inom grundskollärarytbildningen 4-9 jämfört med perioden 1993/94-1995/96.

Högskolan bör vidta ytterligare åtgärder för att öka andelen kvinnor inom naturvetenskapliga och tekniska utbildningar samt andelen män inom lärarutbildningarna.

Antalet helårsstudenter bör minska under perioden 1997-1999 inom den barn- och ungdomspedagogiska utbildningen och grundskollärarytbildningen 1-7 jämfört med perioden 1993/94-1995/96.

Utbildningsuppdraget utökas med skådespelarutbildning. Ersättning för 12 helårsstudenter beräknas för

utbildningen.

Högskolan erhåller ett ytterligare utbildningsområde; teater.

Utöver detta gäller det generella utbildningsuppdraget (avsnitt 5.13).

Resurser 1997

Ramanslag 322 002 tkr

Resultat

För treårsperioden 1993/94-1995/96 gäller att antalet avlagda examina som omfattar minst 120 poäng skall uppgå till minst 1 400. Av dessa skall minst 800 avse civilingenjörsexamen, minst 300 grundskollärarexamen med inriktning mot undervisning i årskurserna 1-7 och minst 60 grundskollärarexamen med inriktning mot undervisning i årskurserna 4-9. Prognosen för perioden är att utbildningsuppdragen för generella examina, civilingenjörsexamina och grundskollärarexamen 1-7 kommer att uppnås. Målet för grundskollärarexamen 4-9 kommer inte att kunna uppnås.

Antalet helårsstudenter har på fem år ökat med 58 % till cirka 5 300. Huvuddelen av ökningen har skett inom de samhällsvetenskapliga och humanistiska områdena samt inom utbildningsområdet musik. Antalet registrerade studenter under budgetåret 1994/95 var cirka 6 700. Hälften av de registrerade studenterna är kvinnor.

Högskolan arbetar aktivt med att rekrytera kvinnor till tekniska utbildningar och har inom det tekniska området den högsta andelen kvinnor i landet, omkring 25%. Ett exempel på åtgärd är programmet "Datateknisk ingång för tjejer", som kombinerar basår och första året på högskolans datateknikprogram. Ingången är specialanpassad för kvinnor med samhällsvetenskaplig och ekonomisk utbildning från gymnasiet.

Av högskolans årsredovisning för budgetåret 1994/95 framgår att myndighetskapitalet – exklusive gåvor och donationer – var 129 miljoner kronor. På begäran av Utbildningsdepartementet har särskilt yttrande däröver lämnats av högskolan. Regeringen har den 19 juni 1996 beslutat att universitetet skall återföra 20 miljoner kronor till statsverkets checkräkning.

Resurser för år 1997

Den sammanlagda ersättningen för helårsstudenter och helårsprestationer (takbeloppet) kan uppgå till högst 308 409 000 kronor. Takbeloppet har beräknats med hänsyn till de tillfälliga arbetsmarknadspolitiska satsningarna samt dimensioneringsökningen i enlighet med vad som redovisats under avsnitt 5.12.1 samt med hänsyn till det utökade utbildningsuppdraget avseende skådespelarutbildning. Ersättningen för särskilda åtaganden har beräknats till 13 593 000 kronor och avser s.k. NT-utbildning.

B 18. Högskolan i Luleå: Forskning och forskarutbildning

1994/95 Anslag 164 501

1995/96 Anslag 245 733

därav 1996 163 521

1997 Förslag 166 997

1998 Beräknat 175 267

1999 Beräknat 180 877

Beloppen anges i tusental kr

Regeringens överväganden

Sammanfattning

Verksamhetsmål

De resurser och riktlinjer för verksamheten som regeringen föreslår i denna proposition samt riktlinjerna i den forskningspolitiska propositionen bör gälla.

Resurser 1997

Ramanslag 166 997 tkr

Regeringen har vid beräkningen av anslaget utgått från följande belopp. Av de fakultetsvis beräknade posterna bör minst de belopp som framgår av tabellen disponeras för studiefinansiering inom forskarutbildningen:

FAKULTET M.M. (tusental kr)	ANSLAG	STUDIEFINANSIERING
Humanistisk och samhällsvetensk. forskning	5 264	980
Teknisk	119 225	13 232
Konstn. utv.	833	
Ersättning för lokalhyror, m.m.	41 675	
Summa	166 997	

I anslagsposten *humanistisk och samhällsvetenskaplig forskning* ingår medel för forskning och forskarutbildning inom det filosofiska fakultetsområdet med totalt 5,4 miljoner kronor. I anslagsposten *teknisk fakultet* ingår medel för Centrum för kvinnoforskning med 0,7 miljoner kronor. Under anslagsposten *konstnärligt utvecklingsarbete* ingår en förstärkning med 0,15 miljoner kronor.

Planeringsförutsättning för budgetåren 1998 och 1999

Som planeringsförutsättning för budgetåren 1998 och 1999 bör gälla att högskolan erhåller ytterligare 3 miljoner kronor vardera året för fortsatt uppbyggnad av humanistisk och samhällsvetenskaplig forskning och forskarutbildning.

Resultat

Sedan läsåret 1991/92 har antalet doktorexamina enligt SCB ökat med 50 % till 24. Kvinnornas andel var 17 %. För att bl.a. öka denna andel startades hösten 1995 en kvinnlig forskarskola. Antalet forskarstuderande som avsatte mer än 10 % av normal heltid uppgick till 283 hösten 1994 varav 23 % var kvinnor. Antalet doktorandtjänster har ökat betydligt. Antal professorer var 71 hösten 1995, en var kvinna.

B 19. Danshögskolan: Grundutbildning

1994/95	Anslag	18 755
1995/96	Anslag	28 772
	därav 1996	19 140
1997	Förslag	21 995
1998	Beräknat	22 677
1999	Beräknat	23 403

Beloppen anges i tusental kr

Under anslaget beräknas all ersättning som är förenad med det utbildningsuppdrag som skall gälla för Danshögskolan.

Danshögskolan har under budgetåren 1993/94 och 1994/95 redovisat fler helårsstudenter än vad som kan ersättas inom beslutade takbelopp. Vid utgången av budgetåret 1994/95 redovisade högskolan helårsstudenter motsvarande 2 miljoner kronor över takbeloppet. På grundval av det underlag som högskolan lämnat i delårsrapport per den 30 juni 1996 bedömer regeringen att antalet helårsstudenter och helårsprestationer under budgetåret 1995/96 kommer att vara fler än vad som kan ersättas inom beslutat takbelopp.

Regeringens överväganden

Sammanfattning

Utbildningsuppdragets inriktning

Danshögskolan får anordna utbildning inom utbildningsområdet dans.

Resurser 1997

Ramanslag 21 995 tkr

Resultat

För treårsperioden 1993/94-1995/96 gäller att antalet avlagda examina som omfattar minst 80 poäng skall uppgå till minst 60. Prognosen för treårsperioden 1993/

94-1995/96 är att utbildningsuppdraget kommer att fullgöras. Antalet sökande till Danshögskolans utbildningsprogram läsåret 1994/95 var 192 till 37 nybörjarplatser. Totalantalet studenter var samma år 130. Av helårsstudenterna läsåret 1994/95 var 88 % kvinnor.

Under treårsperioden har resurser använts för två professurer, den ena i koreografi och den andra i danspedagogik, vilket enligt högskolan haft stor betydelse för verksamheten i fråga om såväl utbildningen som det konstnärliga utvecklingsarbetet och forskningen. Högskolan har under perioden utökat sitt samarbete med de andra konstnärliga högskolorna.

Kapitalförändringen budgetåret 1994/95 var negativ (-520 000 kronor). Resultatet för det förlängda budgetåret 1995/96 förväntas bli ett ännu större underskott.

Resurser för år 1997

Den sammanlagda ersättningen för helårsstudenter och helårsprestationer (takbeloppet) kan uppgå till högst 21 493 000 kronor. Ersättning för det särskilda åtagandet, dansarmedverkan i koreografutbildningen, har beräknats till 502 000 kronor.

Resurser för konstnärligt utvecklingsarbete har beräknats under anslaget B 46. Forskning och konstnärligt utvecklingsarbete vid vissa högskolor och uppgår till 2 597 000 kronor.

B 20. Dramatiska institutet: Grundutbildning

1994/95	Anslag	45 752
1995/96	Anslag	69 030
	därav 1996	45 645
1997	Förslag	52 273
1998	Beräknat	53 893
1999	Beräknat	55 618

Beloppen anges i tusentals kr

Under anslaget beräknas all ersättning som är förenad med det utbildningsuppdrag som skall gälla för Dramatiska institutet.

Dramatiska institutet har under budgetåren 1993/94 och 1994/95 redovisat fler helårsstudenter än vad som kan ersättas inom beslutade takbelopp. Vid utgången av budgetåret 1994/95 redovisade institutet helårsstudenter motsvarande 5,5 miljoner kronor över takbeloppet. På grundval av det underlag som institutet lämnat i delårsrapport per den 30 juni 1996 bedömer regeringen att antalet helårsstudenter och helårsprestationer under budgetåret 1995/96 kommer att vara fler än vad som kan ersättas inom beslutat takbelopp.

Regeringens överväganden

Sammanfattning

Utbildningsuppdragets inriktning

Dramatiska institutet får anordna utbildning inom utbildningsområdet media.

Utbildningsuppdraget utökas med en TV-producentutbildning, omfattande 60 poäng. Ersättning för 16 helårsstudenter beräknas för utbildningen. Utbildningen skall genomföras i samarbete med den nya högskolan i Malmö.

Resurser 1997

Ramanslag 52 273 tkr

Resultat

För treårsperioden 1993/94-1995/96 gäller att antalet avlagda examina som omfattar minst 80 poäng skall uppgå till minst 70. Prognosen är att uppdraget kommer att fullgöras.

Dramatiska institutet inledde våren 1992 ett förändrings- och kvalitetsutvecklingsarbete som har berört varje del av verksamheten. Samtliga utbildningar har genomgått genomgripande förändringar. Dessa innebär bland annat att nya utbildningar startats. Två adjungerade professorer har knutits till institutet.

Dramatiska institutet har en betydande kursverksamhet (ca 1 000 personer årligen) förlagd till olika delar av landet. Enligt institutet spelar kurserna en viktig roll för yrkesverksammas fortbildning och vidareutbildning inom teater- och filmområdet. Dramatiska institutet har medvetet vänt sig till invandrartäta områden. Institutet har också inlett ett samarbete med skolan och vissa lärarutbildningar.

Antalet sökande till Dramatiska institutets längre utbildningar är mycket stort. Läsåret 1994/95 antogs 52 av 1 291 sökande. Antalet registrerade studenter var under samma läsår 342; av dem var 209 kvinnor.

Dramatiska institutet har följt upp samtliga studenter som examinerats år 1990 eller senare. Praktiskt taget alla, 98 %, har etablerat sig inom yrken som de utbildats för.

Resurser för år 1997

Den sammanlagda ersättningen för helårsstudenter och helårsprestationer (takbeloppet) kan uppgå till högst 52 273 000 kronor. Takbeloppet har beräknats med hänsyn till det utökade utbildningsuppdraget avseende TV-producentutbildning. Resurser för konstnärligt utvecklingsarbete har beräknats under anslaget B 46. Forskning och konstnärligt utvecklingsarbete vid vissa högskolor och uppgår till 2 199 000 kronor.

B 21. Högskolan i Borås: Grundutbildning

1994/95	Anslag	100 354
---------	--------	---------

1995/96	Anslag	149 867
---------	--------	---------

därav 1996	99 037
------------	--------

1997	Förslag	125 528
-------------	----------------	----------------

1998	Beräknat	129 758
------	----------	---------

1999	Beräknat	136 405
------	----------	---------

Beloppen anges i tusental kr

Under anslaget beräknas all ersättning – inklusive ersättning för tillfälliga utbildningssatsningar av arbetsmarknadsskäl – som är förenad med det utbildningsuppdrag och de särskilda åtaganden som skall gälla för Högskolan i Borås.

Högskolan i Borås har under budgetåren 1993/94 och 1994/95 redovisat fler helårsprestationer än vad som kan ersättas inom beslutade takbelopp. Vid utgången av budgetåret 1994/95 redovisade högskolan helårsprestationer motsvarande 26,5 miljoner kronor över takbeloppet. På grundval av det underlag som högskolan lämnat i delårsrapport per den 30 juni 1996 bedömer regeringen att antalet helårsprestationer även under budgetåret 1995/96 kommer att vara fler än vad som kan ersättas inom beslutat takbelopp.

Regeringens överväganden

Sammanfattning

Utbildningsuppdragets inriktning

För treårsperioderna 1997-1999 respektive 2000-2002 bör följande examensmål preliminärt gälla (lägsta antal avlagda examina).

EXAMEN	1997-1999	2000 - 2002
Magisterexamen	280	325

Antalet helårsstudenter bör öka under perioden 1997-1999 inom de naturvetenskapliga och tekniska utbildningarna jämfört med perioden 1993/94-1995/96.

Högskolan bör vidta ytterligare åtgärder för att öka andelen kvinnor inom de naturvetenskapliga och tekniska utbildningarna samt andelen män inom lärarutbildningarna.

Antalet helårsstudenter bör minska under perioden 1997-1999 inom de barn- och ungdomspedagogiska utbildningarna jämfört med perioden 1993/94-1995/96.

Utöver detta gäller det generella utbildningsuppdraget (avsnitt 5.13).

Resurser 1997

Ramanslag 125 528 tkr

Resultat

För treårsperioden 1993/94-1995/96 gäller att antalet avlagda examina som omfattar minst 120 poäng skall uppgå till minst 400. Prognosen för perioden är att utbildningsuppdraget för generella examina kommer att fullgöras.

Intresset för studier vid högskolan är fortsatt högt. Högskolan har inga problem att rekrytera studenter. Grundutbildningen har expanderat på alla områden. Antalet helårsstudenter har på fem år ökat med 83 % till 2 500. Under läsåret var nästan 3 400 studenter registrerade vid högskolan varav två tredjedelar var kvinnor.

Högskolan erhöll under budgetåret 1994/95 rätt att utfärda grundskolläraexamen med inriktning mot undervisning i årskurserna 1-7.

Högskoleverket har nyligen granskat och bedömt kvalitetsarbetet vid högskolan i Borås (Högskoleverkets rapportserie 1996:16R). Kvalitetsarbetet vid högskolan präglas av en kvalitetsinriktad kultur, långsiktighet, stort engagemang hos de flesta medarbetare och en tydlig ledning. I högskoleverkets bedömning har följande behov av förbättringar särskilt framhållits. Kvalitetsutvecklingsplanerna bör utformas så att resultat kan avläsas på ett tydligare sätt. Kursvärderingar bör tas tillvara på ett systematiskt sätt men får inte vara den enda formen för utvärdering. Lärarna bör ges möjligheter till forskning.

Omkring en tredjedel av högskolans lärare är antagna till forskarutbildning vid andra lärosäten. Högskolan beräknar att 40-50 % av lärarkåren skall ha avlagt doktorsexamen kring sekelskiftet vilket skulle innebära nästan en fördubbling av antalet disputerade lärare.

Samtliga särskilda åtaganden har fullföljts.

Resurser för år 1997

Den sammanlagda ersättningen för helårsstudenter och helårsprestationer (takbeloppet) kan uppgå till högst 106 172 000 kronor. Takbeloppet har beräknats med hänsyn till de tillfälliga arbetsmarknadspolitiska satsningarna samt dimensioneringsökningen i enlighet med vad som redovisats under avsnitt 5.12.1. Ersättningen för särskilda åtaganden har beräknats till 15 544 000 kronor och avser s.k. NT-utbildning.

Högskolan erhåller under den nuvarande treårsperioden en tillfällig ökning av anslagsbeloppet på grund av extraordinära hyreskostnader för de textila utbildningarna. Huvuddelen av hyresavtalen för de textila utbildningarna är bundna t.o.m den 1 april 1999 varför en tillfällig ökning av anslagsbeloppet om 3 812 000 kronor är beräknad för budgetåret 1997.

Resurser för forskning har beräknats under anslaget B 46. Forskning och konstnärligt utvecklingsarbete vid vissa högskolor och uppgår till 6 154 000 kronor.

B 22. Högskolan Dalarna: Grundutbildning

1994/95	Anslag	138 912
---------	--------	---------

1995/96	Anslag	195 708
---------	--------	---------

	därav 1996	129 612
--	------------	---------

1997	Förslag	166 828
-------------	----------------	----------------

1998	Beräknat	175 313
------	----------	---------

1999	Beräknat	194 973
------	----------	---------

Beloppen anges i tusental kr

Under anslaget beräknas all ersättning – inklusive ersättning för tillfälliga utbildningssatsningar av arbetsmarknadsskäl – som är förenad med det utbildningsuppdrag och de särskilda åtaganden som skall gälla för högskolan.

Högskolan Dalarna har för budgetåren 1993/94 och 1994/95 redovisat färre helårsstudenter och helårsprestationer än vad som kan ersättas inom beslutade takbelopp. Högskolan redovisade således vid utgången av budgetåret 1994/95 en reservation (utnyttjat takutrymme) motsvarande 3,8 miljoner kronor. På grundval av det underlag som högskolan lämnat i delårsrapport per den 30 juni 1996 bedömer regeringen att reservationen från budgetåret 1994/95 samt hela takbeloppet för budgetåret 1995/96 kommer att utnyttjas.

Regeringens överväganden*Sammanfattning***Utbildningsuppdragets inriktning**

För treårsperioderna 1997-1999 respektive 2000-2002 bör följande examensmål preliminärt gälla (lägsta antal avlagda examina).

EXAMEN	1997-1999	2000-2002
Magisterexamen	75	230
Grundskolläraexamen 4-9	90	390

Antalet helårsstudenter bör öka under perioden 1997-1999 inom de naturvetenskapliga och tekniska utbildningarna samt inom grundskollärautbildningen 4-9 jämfört med perioden 1993/94-1995/96. Högskolan bör vidta ytterligare åtgärder för att öka andelen kvinnor inom de naturvetenskapliga och tekniska utbildningarna samt andelen män inom lärarutbildningarna.

Antalet helårsstudenter bör minska under perioden 1997-1999 inom grundskollärautbildningen 1-7 jämfört med perioden 1993/94-1995/96.

Utöver detta gäller det generella utbildningsuppdraget (avsnitt 5.13).

Resurser 1997

Ramanslag 166 828 tkr

Resultat

För treårsperioden 1993/94-1995/96 gäller att antalet avlagda examina som omfattar minst 120 poäng skall uppgå till minst 400. Av dessa skall minst 270 avse grundskollärorexamen med inriktning mot undervisning i årskurserna 1-7. Prognosen för treårsperioden 1993/94-1995/96 är att utbildningsuppdraget för de generella examina kommer att fullgöras. Däremot kommer sannolikt inte examensmålet för grundskollärorexamen 1-7 att nås.

Benämningen Högskolan Dalarna fastställdes i högskoleförordningen (1993:100) att gälla fr.o.m. den 1 januari 1996. Högskolan har erhållit examensrätt för grundskollärorexamen med inriktning mot undervisning i årskurserna 4-9. Under läsåret 1994/95 har återstående delar av barn- och ungdomspedagogisk utbildning avslutats. Högskolan har inte längre examensrätt för dessa utbildningar. Flera ingenjörsutbildningar har förlängts till 120 poäng.

Högskolan har fortsatt att expandera. Utbudet av program och kurser har ökat under perioden. Antalet registrerade studenter var under läsåret 1994/95 drygt 4 200. Antalet sökande till grundskollärorexamen och de samhällsvetenskapliga utbildningarna har ökat. Däremot har antalet sökande till de tekniska utbildningarna varit fortsatt lågt. Andelen studenter inom olika utbildningsområden har förändrats under perioden. En förskjutning mot de humanistiska och samhällsvetenskapliga områdena har skett. En orsak är att högskolan har utökat dimensioneringen av grundskollärorexamen 1-7 och senare erhållit examensrätt för grundskollärorexamen 4-9. Rekryteringsinsatser har gjorts för att öka andelen kvinnor inom ingenjörsutbildningarna och andelen män inom grundskollärorexamen.

Fler forskarutbildade lärare har rekryterats vilket gjort det möjligt att ytterligare öka antalet fördjupningskurser. Samarbete med universitet och högskolor med fakulteter har etablerats inom flera ämnesområden för att höja kvaliteten i undervisningen.

Högskolan har uppfyllt de särskilda åtagandena med undantag för anordnandet av behörighetsgivande förutbildning (s.k. basår) för 150 helårsstudenter; 105 helårsstudenter deltog.

Resurser för år 1997

Den sammanlagda ersättningen för helårsstudenter och helårsprestationer (takbeloppet) kan uppgå till högst 145 154 000 kr. Takbeloppet har beräknats med hänsyn till de tillfälliga arbetsmarknadspolitiska satsningarna samt dimensioneringsökningen hösten 1997 i enlighet med vad som redovisats under avsnitt 5.12.1. Ersättningen för särskilda åtaganden har beräknats till 21 429 000 kronor och avser s.k. NT-utbildning.

Utöver takbelopp och ersättning för särskilda åtaganden har under anslaget beräknats 245 000 kronor för tillfälliga extraordinära lånekostnader för investeringar i anläggningstillgångar.

Resurser för forskning har beräknats under anslaget

B 46. Forskning och konstnärligt utvecklingsarbete vid vissa högskolor och uppgår till 21 901 000 kronor.

B 23. Högskolan i Gävle/Sandviken: Grundutbildning

1994/95	Anslag	126 896
1995/96	Anslag	184 156
	därav 1996	122 403
1997	Förslag	166 145
1998	Beräknat	170 206
1999	Beräknat	184 589

Beloppen anges i tusental kr

Under anslaget beräknas all ersättning – inklusive ersättning för tillfälliga utbildningsinsatser av arbetsmarknadsskal – som är förenad med det utbildningsuppdrag och de särskilda åtaganden som skall gälla för högskolan.

Högskolan i Gävle/Sandviken har för budgetåren 1993/94 och 1994/95 redovisat färre helårsstudenter och helårsprestationer än vad som kan ersättas inom beslutade takbelopp. Högskolan redovisade således vid utgången av budgetåret 1994/95 en reservation (utnyttjat takutrymme) motsvarande 5,1 miljoner kronor. På grundval av det underlag som högskolan lämnat i delårsrapport per den 30 juni 1996 bedömer regeringen att reservationen från budgetåret 1994/95 samt hela takbeloppet för budgetåret 1995/96 kommer att utnyttjas.

Regeringens överväganden

Sammanfattning

Utbildningsuppdragets inriktning

För treårsperioderna 1997-1999 respektive 2000-2002 bör följande examensmål preliminärt gälla (lägsta antal avlagda examina).

EXAMEN	1997-1999	2000-2002
Magisterexamen	120	180
Grundskolläroretexamen 4-9	15	90

Antalet helårsstudenter bör öka under perioden 1997-1999 inom de naturvetenskapliga och tekniska utbildningarna samt inom grundskolläroretutbildningen 4-9 jämfört med perioden 1993/94- 1995/96. Högskolan bör vidta ytterligare åtgärder för att öka andelen kvinnor inom de naturvetenskapliga och tekniska utbildningarna samt andelen män inom läroretutbildningarna.

Antalet helårsstudenter bör under perioden 1997-1999 minska inom den barn- och ungdomspedagogiska utbildningen och grundskolläroretutbildningen 1-7 jämfört med perioden 1993/94-1995/96.

Utöver detta gäller det generella utbildningsuppdraget (avsnitt 5.13).

Resurser 1997

Ramanslag 166 145 tkr

Resultat

För treårsperioden 1993/94-1995/96 gäller att antalet avlagda examina som omfattar minst 120 poäng skall uppgå till minst 350. Av dessa skall minst 300 avse grundskolläroretexamen med inriktning mot undervisning i årskurserna 1-7. Prognosen för perioden är att utbildningsuppdraget för examina kommer att fullgöras.

Antalet registrerade studenter under läsåret 1994/95 var 3 070. Mer än hälften av studenterna var kvinnor. En ökning av antalet studenter har skett inom såväl de samhällsvetenskapliga och humanistiska områdena som de tekniska och naturvetenskapliga.

En fortsatt satsning på distansutbildning har medfört att andelen studenter på distans nu utgör 25 % av det totala antalet studenter. Högskolan i Gävle/Sandviken är en av de högskolor som har erhållit medel för försöksverksamhet inom distansutbildning. Sommaren 1995 uppnåddes målet att samla hela högskolan i gemensamma lokaler. Stora satsningar har gjorts på IT-området med investeringar i bl.a. ett integrerat data- och telenät.

Högskolan redovisar att forskning i nätverk med näringslivet utvecklats framför allt inom områdena Samhällsbyggnad med informationsteknik och Inneklimatteknik.

De särskilda åtagandena har fullföljts. Av högskol-

ans årsredovisning för budgetåret 1994/95 framgår att myndighetskapalet – exklusive gåvor och donationer – var 68,8 miljoner kronor. På begäran av Utbildningsdepartementet har särskilt yttrande däröver lämnats av högskolan. Regeringen har den 19 juni 1996 beslutat att högskolan skall återföra 12 miljoner kronor till statsverkets checkräkning.

Resurser för år 1997

Den sammanlagda ersättningen för helårsstudenter och helårsprestationer (takbeloppet) kan uppgå till högst 135 761 000 kronor. Takbeloppet har beräknats med hänsyn till de tillfälliga arbetsmarknadspolitiska satsningarna samt dimensioneringsökningen hösten 1997 i enlighet med vad som redovisats under avsnitt 5.12.1. Ersättningen för särskilda åtaganden har beräknats till 30 384 000 kronor och avser s.k. NT-utbildning.

Resurser för forskning har beräknats under anslaget B 46. Forskning och konstnärligt utvecklingsarbete vid vissa högskolor och uppgår till 11 745 000 kronor.

B 24. Högskolan i Halmstad: Grundutbildning

1994/95	Anslag	72 503
---------	--------	--------

1995/96	Anslag	101 473
---------	--------	---------

	därför 1996	67 353
--	-------------	--------

1997	Förslag	100 710
-------------	----------------	----------------

1998	Beräknat	102 623
------	----------	---------

1999	Beräknat	113 954
------	----------	---------

Beloppen anges i tusental kr

Under anslaget beräknas all ersättning – inklusive ersättning för tillfälliga utbildningssatsningar av arbetsmarknadsskäl – som är förenad med det utbildningsuppdrag som skall gälla för högskolan.

Högskolan i Halmstad har under budgetåren 1993/94 och 1994/95 redovisat fler helårsprestationer än vad som kan ersättas inom beslutade takbelopp. Vid utgången av budgetåret 1994/95 redovisade högskolan helårsprestationer motsvarande 19,7 miljoner kronor över takbeloppet. På grundval av det underlag som högskolan lämnat i delårsrapport per den 30 juni 1996 bedömer regeringen att antalet helårsprestationer även under budgetåret 1995/96 kommer att vara fler än vad som kan ersättas inom beslutat takbelopp.

Regeringens överväganden

Sammanfattning

Utbildningsuppdragets inriktning

För treårsperioderna 1997-1999 respektive 2000-2002 bör följande examensmål preliminärt gälla (lägsta antal avlagda examina).

EXAMEN	1997-1999	2000-2002
Magisterexamen	200	300
Grundskolläraexamen 4-9		40
Gymnasieläraexamen		40

Antalet helårsstudenter bör öka under perioden 1997-1999 inom de naturvetenskapliga och tekniska utbildningarna jämfört med perioden 1993/94-1995/96. Högskolan bör vidta ytterligare åtgärder för att öka andelen kvinnor inom de naturvetenskapliga och tekniska utbildningarna samt andelen män inom lärarutbildningarna.

Utöver detta gäller det generella utbildningsuppdraget (avsnitt 5.13).

Resurser 1997

Ramanslag 100 710 tkr

Resultat

För treårsperioden 1993/94-1995/96 gäller att antalet avlagda examina som omfattar minst 120 poäng skall uppgå till minst 150. Utbildningsuppdraget för generella examina för treårsperioden 1993/94-1995/96 har redan efter två år fullgjorts.

Under flera år har sökandetrycket vid Högskolan i Halmstad hört till det högsta i landet. Antalet registrerade studenter läsåret 1994/95 var 3 382. Drygt hälften av studenterna var kvinnor. Högskolans utbildningar är profilerade mot entreprenörskap och innovation. En omstrukturering av utbildningen har resulterat i en avsevärd breddning och fördjupning av högskolans utbild. Det finns idag 15 grundutbildningsprogram, sex magisterprogram samt ca 110 fristående kurser.

Sedan den 1 juli 1995 anordnar högskolan medellånga vårdutbildningar på uppdrag av Landstinget Halmstad.

Forskningen har utvecklats i syfte att stärka kompetensen och höja kvaliteten. Cirka en tredjedel av lärarna är forskarutbildade. Högskolan ingår i flera internationella nätverk. Flera EU-projekt bedrivs.

Högskolans arbete med den s.k. tredje uppgiften har utvecklats kraftigt under budgetåret 1994/95 enligt högskolan. Projektsamverkan med arbetslivet, uppdragsutbildning liksom nybildning av företag är vägar som fastställts som viktiga i det arbetet. Samverkan med lokala, regionala och nationella intressenter är betydande.

Högskolan arbetar aktivt med jämställdhetsfrågorna.

Regeringen beslutade den 13 juni 1996 att tilldela Centrum för arbetslivsutveckling vid högskolan det nationella jämställdhetspriset för år 1996. Priset belönar betydelsefulla insatser för att främja jämställdheten inom universitet och högskolor.

Samtliga särskilda åtaganden har fullföljts.

Resurser för år 1997

Den sammanlagda ersättningen för helårsstudenter och helårsprestationer (takbeloppet) kan uppgå till högst 86 889 000 kronor. Takbeloppet har beräknats med hänsyn till de tillfälliga arbetsmarknadspolitiska satsningarna samt dimensioneringsökningen hösten 1997 i enlighet med vad som redovisats under avsnitt 5.12.1. Ersättningen för särskilda åtaganden har beräknats till 13 625 000 kronor och avser s.k. NT-utbildning.

Utöver takbelopp och ersättning för särskilda åtaganden har under anslaget beräknats 196 000 kronor för tillfälliga extraordinära lånekostnader för investeringar i anläggningstillgångar.

Resurser för forskning har beräknats under anslaget B 46. Forskning och konstnärligt utvecklingsarbete vid vissa högskolor och uppgår till 17 976 000 kronor.

B 25. Högskolan i Kalmar: Grundutbildning

1994/95	Anslag	140 488
1995/96	Anslag	213 480
	därav 1996	143 054
1997	Förslag	172 385
1998	Beräknat	182 649
1999	Beräknat	205 411

Beloppen anges i tusental kr

Under anslaget beräknas all ersättning – inklusive ersättning för tillfälliga utbildningsansatser av arbetsmarknadsskäl – som är förenad med det utbildningsuppdrag och de särskilda åtaganden som skall gälla för högskolan.

Högskolan i Kalmar har under budgetåren 1993/94 och 1994/95 redovisat fler helårsprestationer än vad som kan ersättas inom beslutade takbelopp. Vid utgången av budgetåret 1994/95 redovisade högskolan helårsprestationer motsvarande 2,5 miljoner kronor över takbeloppet. På grundval av det underlag som högskolan lämnat i delårsrapport per den 30 juni 1996 bedömer regeringen att antalet helårsprestationer även under budgetåret 1995/96 kommer att vara fler än vad som kan ersättas inom beslutat takbelopp.

Regeringens överväganden

Sammanfattning

Utbildningsuppdragets inriktning

För treårsperioden 1997-1999 respektive 2000-2002 bör följande examensmål preliminärt gälla (lägst antal avlagda examina).

EXAMEN	1997-1999	2000-2002
Magisterexamen	100	150
Grundskolläroexamen 4-9	30	150
Gymnasieläroexamen	10	65

Antalet helårsstudenter bör öka under perioden 1997-1999 inom de naturvetenskapliga och tekniska utbildningarna samt inom grundskolläroutbildningen 4-9 och gymnasieläroutbildningen jämfört med perioden 1993/94-1995/96. Högskolan bör vidta ytterligare åtgärder för att öka andelen kvinnor inom de naturvetenskapliga och tekniska utbildningarna samt andelen män inom läroutbildningarna.

Antalet helårsstudenter bör minska under perioden 1997-1999 inom den barn- och ungdomspedagogiska utbildningen och grundskolläroutbildningen 1-7 jämfört med perioden 1993/94-1995/96.

Utöver detta gäller det generella utbildningsuppdraget (avsnitt 5.13).

Resurser 1997

Ramanslag 172 385 tkr

Resultat

För treårsperioden 1993/94-1995/96 gäller att antalet avlagda examina som omfattar minst 120 poäng skall uppgå till minst 500. Av dessa skall minst 300 avse grundskolläroexamen med inriktning mot undervisning i årskurserna 1-7. Utbildningsuppdraget för generella examina har redan efter två år fullgjorts. Prognosen är att även examensmålet för grundskolläroexamen 1-7 kommer att uppnås.

Högskolan i Kalmar har under den gångna femårsperioden i det närmaste fördubblat sin verksamhet. Under perioden har en breddning av högskolans utbildningsutbud ägt rum. Utbildningar inom mediaområdet, det biovetenskapliga området och miljöområdet är profilt utbildningar inom högskolan. Högskolan har totalt sett ett av landets högsta sökandetryck. Antalet registrerade studenter under läsåret 1994/95 var 3 735. Drygt 2 000 av studenterna var kvinnor. Huvuddelen av ökningen har skett inom områdena ekonomi, turism och humaniora. Hälften av högskolans studenter återfinns inom de naturvetenskapliga och tekniska utbildningsområdena.

Under år 1995 erhöll högskolan rätt att utfärda

magisterexamen i företagsekonomi. Högskolan har ökat antalet forskarutbildade lärare från 29 personer år 1993 till 43 personer år 1995. Av de utexaminerade i biomedicinsk kemi går mer än hälften vidare till forskarutbildning. Till högskolan är 11 doktorander knutna.

De särskilda åtagandena har fullföljts.

Resurser för år 1997

Den sammanlagda ersättningen för helårsstudenter och helårsprestationer (takbeloppet) kan uppgå till högst 155 344 000 kronor. Takbeloppet har beräknats med hänsyn till de tillfälliga arbetsmarknadspolitiska satsningarna samt dimensioneringsökningen hösten 1997 i enlighet med vad som redovisats under avsnitt 5.12.1. Ersättningen för särskilda åtaganden har beräknats till 16 258 000 kronor varav 9 979 000 kronor avser s.k. NT-utbildning och 6 279 000 kronor avser fortbildning av journalister.

Utöver takbelopp och ersättning för särskilda åtaganden har under anslaget beräknats 783 000 kronor för tillfälliga extraordinära lånekostnader för investeringar i anläggningstillgångar.

Resurser för forskning har beräknats under anslaget B 46. Forskning och konstnärligt utvecklingsarbete vid vissa högskolor och uppgår till 17 974 000 kronor.

B 26. Högskolan i Karlskrona/Ronneby: Grundutbildning

1994/95	Anslag	63 149
---------	--------	--------

1995/96	Anslag	91 239
---------	--------	--------

	därför 1996	60 447
--	-------------	--------

1997	Förslag	96 554
-------------	----------------	---------------

1998	Beräknat	100 163
------	----------	---------

1999	Beräknat	117 936
------	----------	---------

Beloppen anges i tusental kr

Under anslaget beräknas all ersättning – inklusive ersättning för tillfälliga utbildningssatsningar av arbetsmarknadsskäl – som är förenad med det utbildningsuppdrag och de särskilda åtaganden som skall gälla för högskolan.

Högskolan i Karlskrona/Ronneby har under budgetåren 1993/94 och 1994/95 redovisat fler helårsprestationer än vad som kan ersättas inom beslutade takbelopp. Vid utgången av budgetåret 1994/95 redovisade högskolan helårsprestationer motsvarande 5 miljoner kronor över takbeloppet. På grundval av det underlag som högskolan lämnat i delårsrapport per den 30 juni 1996 bedömer regeringen att antalet helårsprestationer även under budgetåret 1995/96 kommer att vara fler än vad som kan ersättas inom beslutat takbelopp.

Regeringens överväganden

Sammanfattning

Utbildningsuppdragets inriktning

För treårsperioderna 1997-1999 respektive 2000-2002 bör följande examensmål preliminärt gälla (lägsta antal avlagda examina).

EXAMINA	1997-1999	2000-2002
Magisterexamen	100	150

Antalet helårsstudenter bör öka under perioden 1997-1999 inom de naturvetenskapliga och tekniska utbildningarna jämfört med perioden 1993/94-1995/96. Högskolan bör vidta ytterligare åtgärder för att öka andelen kvinnor inom de naturvetenskapliga och tekniska utbildningarna.

Utöver detta gäller det generella utbildningsuppdraget (avsnitt 5.13).

Resurser 1997

Ramanslag 96 554 tkr

Resultat

För treårsperioden 1993/94-1995/96 gäller att antalet avlagda examina som omfattar minst 120 poäng skall uppgå till minst 100. Målet uppnåddes redan efter de första två åren. Bl.a. som en följd av att samtliga högskoleingenjörsprogram har förlängts till tre år kommer antalet examina om minst 120 poäng att öka ytterligare under de närmaste åren.

Högskolan i Karlskrona/Ronneby har varit självständig högskola i sju år. Antalet helårsstudenter har ökat från 500 läsåret 1989/90 till drygt 1 400 helårsstudenter läsåret 1994/95. Läsåret 1994/95 var drygt 1 700 studenter registrerade vid högskolan. Högskolan profilerar sig inom informationsteknologi (IT) och 53 % av studenterna finns inom de naturvetenskapliga och tekniska områdena. Inom dessa områden är andelen kvinnliga studenter endast 20 %. Andelen kvinnliga studenter totalt vid högskolan var endast 37 %.

Under 1993/94-1995/96 har Högskolan i Karlskrona/Ronneby erhållit rätt att utfärda magisterexamen inom ämnena elektronik, programvaruteknik, företags ekonomi, datavetenskap, engelska och maskinteknik.

Högskolan har under budgetåret 1994/95 erhållit extra medel för att förbättra tillgången på vetenskapligt meriterade lärare och för pedagogisk utveckling. Flera pedagogiska förnyelseprojekt pågår t.ex. integrering av humaniora och miljöaspekter i naturvetenskapliga och tekniska utbildningar, utveckling av alternativa examinationsformer samt utbildningsprojekt i samarbete med det omgivande samhället i vilka betydelsen av ömsesidigt lärande betonas. Högskolan har även utvecklat nya former av distansutbildning med IT-stöd.

Det särskilda åtagandet avseende behörighetsgivande förutbildning (s.k. basår) motsvarande 30 helårsstudenter har inte fullgjorts. 22 helårsstudenter deltog. Övriga särskilda åtaganden har fullföljts.

Resurser för år 1997

Den sammanlagda ersättningen för helårsstudenter och helårsprestationer (takbeloppet) kan uppgå till högst 77 125 000 kronor. Takbeloppet har beräknats med hänsyn till de tillfälliga arbetsmarknadspolitiska satsningarna samt dimensioneringsökningen hösten 1997 i enlighet med vad som redovisats under avsnitt 5.12.1. Ersättningen för särskilda åtaganden har beräknats till 17 272 000 kronor och avser s.k. NT-utbildning.

Utöver takbelopp och ersättning för särskilda åtaganden har under anslaget beräknats 2 157 000 kronor för tillfälliga extraordinära lånekostnader för investeringar i anläggningstillgångar.

Resurser för forskning har beräknats under anslaget B 46. Forskning och konstnärligt utvecklingsarbete vid vissa högskolor och uppgår till 18 043 000 kronor.

B 27. Högskolan i Karlstad: Grundutbildning

1994/95	Anslag	217 869
1995/96	Anslag	316 277
	därav 1996	210 264
1997	Förslag	247 545
1998	Beräknat	256 443
1999	Beräknat	279 440

Beloppen anges i tusental kr

Under anslaget beräknas all ersättning – inklusive ersättning för tillfälliga utbildningssatsningar av arbetsmarknadsskal – som är förenad med det utbildningsuppdrag som skall gälla för högskolan.

Högskolan i Karlstad har under budgetåren 1993/94 och 1994/95 redovisat fler helårsprestationer än vad som kan ersättas inom beslutade takbelopp. Vid utgången av budgetåret 1994/95 redovisade högskolan helårsprestationer motsvarande 17 miljoner kronor över takbeloppet. På grundval av det underlag som högskolan lämnat i delårsrapport per den 30 juni 1996 bedömer regeringen att antalet helårsprestationer även under budgetåret 1995/96 kommer att vara fler än vad som kan ersättas inom beslutat takbelopp.

Regeringens överväganden

Sammanfattning

Utbildningsuppdragets inriktning

För treårsperioderna 1997-1999 respektive 2000-2002 bör följande examensmål preliminärt gälla (lägsta antal avlagda examina).

EXAMEN	1997-1999	2000-2002
Magisterexamen	200	260
Grundskollärorexamen 4-9	370	400
Gymnasielärorexamen	250	280

Antalet helårsstudenter bör öka under perioden 1997-1999 inom de naturvetenskapliga och tekniska utbildningarna samt inom grundskolläroret utbildningen 4-9 och gymnasieläroret utbildningen jämfört med perioden 1993/94-1995/96.

Högskolan bör vidta ytterligare åtgärder för att öka andelen kvinnor inom de naturvetenskapliga och tekniska utbildningarna samt andelen män inom läroret utbildningarna.

Antalet helårsstudenter bör minska under perioden 1997-1999 inom den barn- och ungdomspedagogiska utbildningen och grundskolläroret utbildningen 1-7 jämfört med perioden 1993/94-1995/96.

Utöver detta gäller det generella utbildningsuppdraget (avsnitt 5.13).

Resurser 1997

Ramanslag 247 545 tkr

Resultat

För treårsperioden 1993/94 - 1995/96 gäller att antalet avlagda examina som omfattar minst 120 poäng skall uppgå till minst 1 700. Av dessa skall minst 500 avse grundskolläroret examen med inriktning mot undervisning i årskurserna 1-7, minst 300 avse grundskolläroret examen med inriktning mot undervisning i årskurserna 4-9 och minst 100 avse gymnasieläroret examen. Prognosen är att utbildningsuppdraget kommer att fullgöras avseende generella examina. Däremot kommer sannolikt inte utbildningsuppdraget avseende grundskolläroret examina 4-9 respektive gymnasieläroret examina att uppnås.

Högskolan har fortsatt att expandera. Läsåret 1994/95 uppgick antalet registrerade studenter till 7 850. Antalet sökande till de samhällsvetenskapliga utbildningarna har ökat. Däremot har antalet sökande till de tekniska utbildningarna varit fortsatt lågt.

Omkring 60 % av helårsstudenterna finns inom de humanistiska och samhällsvetenskapliga utbildningsområdena. Fördelningen mellan de olika utbildningsområdena har inte förändrats under de senaste två budgetåren.

Cirka 80 % av det totala studentantalet var registre-

rade för heltidsstudier. Antalet studenter inom fortbildning och vidareutbildning har mellan läsåren 1993/94 och 1994/95 minskat med 5 %.

Högskoleverket har nyligen granskat och bedömt kvalitetsarbetet vid Högskolan i Karlstad (Högskoleverkets rapportserie 1996:20 R). Enligt bedömningen har högskolan ett ambitiöst upplagt program för kvalitetsutveckling och förändringsarbete som omfattar i stort sett hela högskolans verksamhet. Bedömargruppens främsta kritik gäller organisationen och ledningen av både kvalitetsarbetet och verksamheten i stort. En huvudfråga för högskolan är hur forskning och undervisning skall integreras, så att högskolan upprätthåller en god vetenskaplig grund för undervisningen.

Antalet aktiva doktorander knutna till högskolan har mellan läsåren 1993/94 och 1994/95 ökat med 23 % till 150 personer. 35 % av lärarna är forskarutbildade.

Högskolan har i allt väsentligt uppfyllt de särskilda åtagandena.

Resurser för år 1997

Den sammanlagda ersättningen för helårsstudenter och helårsprestationer (takbeloppet) kan uppgå till högst 227 542 000 kronor. Takbeloppet har beräknats med hänsyn till de tillfälliga arbetsmarknadspolitiska satsningarna samt dimensioneringsökningen hösten 1997 i enlighet med vad som redovisats under avsnitt 5.12.1. Ersättningen för särskilda åtaganden har beräknats till 17 144 000 kronor och avser s.k. NT-utbildning.

Utöver takbelopp och ersättning för särskilda åtaganden har under anslaget beräknats 2 859 000 kronor för tillfälliga extraordinära lånekostnader för investeringar i anläggningstillgångar.

Resurser för forskning har beräknats under anslaget B 46. Forskning och konstnärligt utvecklingsarbete vid vissa högskolor och uppgår till 30 304 000 kronor.

B 28. Högskolan Kristianstad: Grundutbildning

1994/95	Anslag	90 903
1995/96	Anslag	146 903
	därför 1996	97 641
1997	Förslag	126 461
1998	Beräknat	125 662
1999	Beräknat	135 539

Beloppen anges i tusental kr

Under anslaget beräknas all ersättning – inklusive ersättning för tillfälliga utbildningsområden av arbetsmarknadsskäl – som är förenad med det utbildningsuppdrag som skall gälla för högskolan.

Högskolan Kristianstad har under budgetåren 1993/94 och 1994/95 redovisat fler helårsprestationer än vad

som kan ersättas inom beslutade takbelopp. Vid utgången av budgetåret 1994/95 redovisade högskolan helårsprestationer motsvarande 6,8 miljoner kronor över takbeloppet. På grundval av det underlag som högskolan lämnat i delårsrapport per den 30 juni 1996 bedömer regeringen att antalet helårsprestationer även under budgetåret 1995/96 kommer att vara fler än vad som kan ersättas inom beslutat takbelopp.

Regeringens överväganden

Sammanfattning

Utbildningsuppdragets inriktning

För treårsperioderna 1997-1999 respektive 2000-2002 bör följande examensmål preliminärt gälla (lägsta antal avlagda examina).

EXAMEN	1997-1999	2000-2002
Magisterexamen	50	100
Grundskolläroretsexamen 4-9	60	280

Antalet helårsstudenter bör öka under perioden 1997-1999 inom de naturvetenskapliga och tekniska utbildningarna samt inom grundskolläroretutbildningen 4-9 jämfört med perioden 1993/94-1995/96. Högskolan bör vidta ytterligare åtgärder för att öka andelen kvinnor inom de naturvetenskapliga och tekniska utbildningarna samt andelen män inom lärarutbildningarna.

Antalet helårsstudenter bör minska under perioden 1997-1999 inom den barn- och ungdomspedagogiska utbildningen och grundskolläroretutbildningen 1-7 jämfört med perioden 1993/94-1995/96.

Utöver detta gäller det generella utbildningsuppdraget (avsnitt 5.13).

Resurser 1997

Ramanslag 126 461 tkr

Resultat

För treårsperioden 1993/94-1995/96 gäller att antalet avlagda examina som omfattar minst 120 poäng skall uppgå till minst 560. Av dessa skall minst 400 avse grundskolläroretsexamen med inriktning mot undervisning i årskurserna 1-7. Prognosen för perioden är att utbildningsuppdraget för generella examina kommer att fullgöras. Sannolikt kommer inte målet för grundskolläroretsexamina 1-7 att nås.

Högskolan har haft en gynnsam utveckling under perioden. Antalet registrerade studenter läsåret 1994/95 var drygt 3 400 varav cirka 60 % var kvinnor. Högskolans tidigare påbörjade omstrukturering av ingenjörsutbildningen har utvecklats som förväntat. De nya varianterna med inriktning mot anläggningsteknik/vat-

tenvård och data/elektronik har varit mycket eftersökta. Totalt kunde högskolan läsåret 1994/95 erbjuda 12 utbildningsprogram och ca 150 kurser. Lärarutbildningarna utgör fortfarande den dominerande delen av utbildningsutbudet följt av tekniska och ekonomiska utbildningar.

Samtliga särskilda åtaganden har fullföljts. Av högskolans årsredovisning för budgetåret 1994/95 framgår att myndighetskapitalet – exklusive gåvor och donationer – var 57 miljoner kronor. På begäran av Utbildningsdepartementet har särskilt yttrande däröver lämnats. Regeringen har den 19 juni 1996 beslutat att högskolan skall återföra 5 miljoner kronor till statsverkets checkräkning.

Resurser för år 1997

Den sammanlagda ersättningen för helårsstudenter och helårsprestationer (takbeloppet) kan uppgå till högst 109 510 000 kronor. Takbeloppet har beräknats med hänsyn till de tillfälliga arbetsmarknadspolitiska satsningarna samt dimensioneringsökningen hösten 1997 i enlighet med vad som redovisats under avsnitt 5.12.1. Ersättningen för särskilda åtaganden har beräknats till 16 951 000 kronor och avser s.k. NT-utbildning.

Resurser för forskning har beräknats under anslaget B 46. Forskning och konstnärligt utvecklingsarbete vid vissa högskolor och uppgår till 5 638 000 kronor.

B 29. Högskolan i Skövde: Grundutbildning

1994/95	Anslag	69 932
1995/96	Anslag	99 470
	därav 1996	65 398
1997	Förslag	95 901
1998	Beräknat	101 933
1999	Beräknat	115 566

Beloppen anges i tusental kr

Under anslaget beräknas all ersättning – inklusive ersättning för tillfälliga utbildningsåtgärder av arbetsmarknadsskäl – som är förenad med det utbildningsuppdrag och de särskilda åtaganden som skall gälla för högskolan.

Högskolan i Skövde har under budgetåren 1993/94 och 1994/95 redovisat fler helårsprestationer än vad som kan ersättas inom beslutade takbelopp. Vid utgången av budgetåret 1994/95 redovisade högskolan helårsprestationer motsvarande 3,8 miljoner kronor över takbeloppet. På grundval av det underlag som högskolan lämnat i delårsrapport per den 30 juni 1996 bedömer regeringen att antalet helårsprestationer även under budgetåret 1995/96 kommer att vara fler än vad som kan ersättas inom beslutat takbelopp.

Regeringens överväganden

Sammanfattning

Utbildningsuppdragets inriktning

För treårsperioderna 1997-1999 respektive 2000-2002 bör följande examensmål preliminärt gälla (lägsta antal avlagda examina).

EXAMEN	1997-1999	2000-2002
Magisterexamen	50	80

Antalet helårsstudenter bör öka under perioden 1997-1999 inom de naturvetenskapliga och tekniska utbildningarna jämfört med perioden 1993/94-1995/96. Högskolan bör vidta ytterligare åtgärder för att öka andelen kvinnor inom de naturvetenskapliga och tekniska utbildningarna.

Utöver detta gäller det generella utbildningsuppdraget (avsnitt 5.13).

Utbildningsområdet Övrigt kan ej längre tillämpas av högskolan.

Resurser 1997

Ramanslag 95 901 tkr

Resultat

För treårsperioden 1993/94-1995/96 gäller att antalet avlagda examina som omfattar minst 120 poäng skall uppgå till minst 120. Detta mål har redan under de två första åren uppnåtts. Högskolan i Skövde har expanderat betydligt under den senaste femårsperioden. Antalet registrerade studenter under läsåret 1994/95 var drygt 2 200. Högskolan har sin tyngdpunkt inom de naturvetenskapliga och tekniska områdena samt inom sådana områden inom humaniora och samhällsvetenskap som har gränssytor mot de naturvetenskapliga och tekniska områdena. Särskilt omfattande är utbildningen och forskningen inom informationsteknik (IT) och datavetenskap. Samtliga ingenjörsutbildningar har förlängts till 120 poäng. Andelen kvinnor bland nybörjarna har ökat under senare år från cirka 30 % till närmare 50 %.

Antalet doktorander knutna till högskolan har ökat. Hälften av tillgängliga forskningsmedel har använts för forskarutbildning.

Högskolan har uppfyllt de särskilda åtagandena med undantag för anordnandet av behörighetsgivande förutbildning (s.k. basår) för 60 helårsstudenter; 32 helårsstudenter deltog.

Resurser för år 1997

Den sammanlagda ersättningen för helårsstudenter och helårsprestationer (takbeloppet) kan uppgå till högst 76 270 000 kronor. Takbeloppet har beräknats med hänsyn till de tillfälliga arbetsmarknadspolitiska satsningarna samt dimensioneringsökningen hösten

1997 i enlighet med vad som redovisats under avsnitt 5.12.1. Ersättningen för särskilda åtaganden har beräknats till 19 191 000 kronor och avser s.k. NT-utbildning.

Utöver takbelopp och ersättning för särskilda åtaganden har under anslaget beräknats 440 000 kronor för tillfälliga extraordinära lånekostnader för investeringar i anläggningstillgångar.

Resurser för forskning har beräknats under anslaget B 46. Forskning och konstnärligt utvecklingsarbete vid vissa högskolor och uppgår till 9 889 000 kronor.

B 30. Högskolan i Trollhättan/ Uddevalla: Grundutbildning

1994/95	Anslag	53 443
1995/96	Anslag	79 887
	därför 1996	53 060
1997	Förslag	80 533
1998	Beräknat	81 989
1999	Beräknat	98 664

Beloppen anges i tusental kr

Under anslaget har beräknas all ersättning – inklusive ersättning för tillfälliga utbildningssatsningar av arbetsmarknadsskäl – som är förenad med det utbildningsuppdrag som skall gälla för högskolan.

Högskolan i Trollhättan/Uddevalla har under budgetåren 1993/94 och 1994/95 redovisat fler helårsprestationer än vad som kan ersättas inom beslutade takbelopp. Vid utgången av budgetåret 1994/95 redovisade högskolan helårsprestationer motsvarande 2,6 miljoner kronor över takbeloppet. På grundval av det underlag som högskolan lämnat i delårsrapport per den 30 juni 1996 bedömer regeringen att takbeloppet för budgetåret 1995/96 kommer att utnyttjas.

Regeringens överväganden

Sammanfattning

Utbildningsuppdragets inriktning

Antalet helårsstudenter bör öka under perioden 1997-1999 inom de naturvetenskapliga och tekniska utbildningarna jämfört med perioden 1993/94-1995/96. Högskolan bör vidta ytterligare åtgärder för att öka andelen kvinnor inom de naturvetenskapliga och tekniska utbildningarna samt andelen män inom lärarutbildningen.

Utöver detta gäller det generella utbildningsuppdraget (avsnitt 5.13).

Resurser 1997

Ramanslag 80 533 tkr

Resultat

För treårsperioden 1993/94-1995/96 gäller att antalet avlagda examina som omfattar minst 120 poäng skall uppgå till minst 100. Prognosen för treårsperioden är att utbildningsuppdraget för de generella examina kommer att fullgöras.

Grundutbildningen har expanderat kraftigt. Antalet registrerade studenter läsåret 1994/95 var drygt 2 100 varav hälften var kvinnor. Högskolan är inne i ett uppbyggnadsskede. Antalet helårsstudenter har under perioden 1991/92-1994/95 ökat från ca 600 till ca 1 400. Antalet sökande till de tekniska utbildningarna är fortsatt lågt, förutom till de s.k. COOP-utbildningarna. COOP-utbildning är en varvad utbildning vilket innebär att studietiden omfattar dels teoretiska studier, dels betalda anställningsperioder. Utbildningarna har varit mycket efterfrågade och därför kommer fler utbildningsprogram att erbjudas i denna form.

Det särskilda åtagandet avseende behörighetsgivande förutbildning (s.k. basår) motsvarande 40 helårsstudenter har inte fullgjorts. 28 studenter deltog. Övriga särskilda åtaganden har fullföljts.

Resurser för år 1997

Den sammanlagda ersättningen för helårsstudenter och helårsprestationer (takbeloppet) kan uppgå till högst 69 339 000 kronor. Takbeloppet har beräknats med hänsyn till de tillfälliga arbetsmarknadspolitiska satsningarna samt dimensioneringsökningen hösten 1997 i enlighet med vad som redovisats under avsnitt 5.12.1. Ersättning för särskilda åtaganden har beräknats till 11 194 000 kronor och avser s.k. NT-utbildning.

Resurser för forskning har beräknats under anslaget B 46. Forskning och konstnärligt utvecklingsarbete vid vissa högskolor och uppgår till 5 418 000 kronor.

B 31. Högskolan i Växjö: Grundutbildning

1994/95	Anslag	157 697
---------	--------	---------

1995/96	Anslag	239 515
---------	--------	---------

	därav 1996	158 871
--	------------	---------

1997	Förslag	197 693
-------------	----------------	----------------

1998	Beräknat	207 451
------	----------	---------

1999	Beräknat	231 043
------	----------	---------

Beloppen anges i tusental kr

Under anslaget beräknas all ersättning – inklusive ersättning för tillfälliga utbildningsansattningar av arbetsmarknadsskäl – som är förenad med det utbildningsuppdrag och de särskilda åtaganden som skall gälla för högskolan.

Högskolan i Växjö har under budgetåren 1993/94 och 1994/95 redovisat fler helårsprestationer än vad

som kan ersättas inom beslutade takbelopp. Vid utgången av budgetåret 1994/95 redovisade högskolan helårsprestationer motsvarande 29,4 miljoner kronor över takbeloppet. På grundval av det underlag som högskolan lämnat i delårsrapport per den 30 juni 1996 bedömer regeringen att antalet helårsprestationer även under budgetåret 1995/96 kommer att vara fler än vad som kan ersättas inom beslutat takbelopp.

Regeringens överväganden

Sammanfattning

Utbildningsuppdragets inriktning

För treårsperioderna 1997-1999 respektive 2000-2002 bör följande examensmål preliminärt gälla (lägsta antal avlagda examina).

EXAMEN	1997-1999	2000-2002
Magisterexamen	300	450
Grundskolläraryrkesexamen 4-9	290	240
Gymnasieläraryrkesexamen	120	175

Antalet helårsstudenter bör öka under perioden 1997-1999 inom de naturvetenskapliga och tekniska utbildningarna, grundskolläraryrkesutbildningen 4-9 och gymnasieläraryrkesutbildningen jämfört med perioden 1993/94-1995/96.

Antalet helårsstudenter bör minska under perioden 1997-1999 inom den barn- och ungdomspedagogiska utbildningen och grundskolläraryrkesutbildningen 1-7 jämfört med perioden 1993/94-1995/96.

Högskolan bör vidta ytterligare åtgärder för att öka andelen kvinnor inom de naturvetenskapliga och tekniska utbildningarna samt andelen män inom lärarutbildningarna.

Utöver detta gäller det generella utbildningsuppdraget (avsnitt 5.13).

Resurser 1997

Ramanslag 197 693 tkr

Resultat

För treårsperioden 1993/94-1995/96 gäller att antalet avlagda examina som omfattar minst 120 poäng skall uppgå till minst 1 300. Av dessa bör minst 370 avse grundskolläraryrkesexamen med inriktning mot undervisning i årskurserna 1-7, minst 160 grundskolläraryrkesexamen med inriktning mot undervisning i årskurserna 4-9 och minst 60 gymnasieläraryrkesexamen. Prognosen för perioden är att utbildningsuppdraget för generella examina kommer att fullgöras. Sannolikt kommer inte målen för läraryrkesexamen att uppnås.

Under 1994/95 tilldelades högskolan ytterligare två

magisterexamensrättigheter, nämligen i tyska och datavetenskap, och har därmed möjlighet att ge magisterexamen i tolv ämnen.

Antalet sökande till högskolan har successivt fortsatt att öka. Högskolan hade läsåret 1994/95 drygt 5 000 registrerade studenter.

Prestationsgraden har under treårsperioden utvecklats positivt, särskilt som en större andel av studierna bedrivits på fördjupningsnivå och en större andel prestationer ligger inom fortbildning och vidareutbildning.

Utvecklingen inom forskning/forskarutbildning har varit god. Läsåret 1994/95 var 110 doktorander knutna till högskolan.

Hösten 1995 erhöll högskolan särskilda medel för att delta i ett pilotprojekt om barn- och ungdomskultur i samverkan med bl.a. olika kulturinstitutioner i regionen. Ett nationellt centrum för forskning med inriktning mot barn- och ungdomskultur föreslås inrättas vid högskolan mot bakgrund av de vunna erfarenheterna från projektet.

De särskilda åtaganden har i allt väsentligt fullgjorts.

Resurser för år 1997

Den sammanlagda ersättningen för helårsstudenter och helårsprestationer (takbeloppet) kan uppgå till högst 179 266 000 kronor. Takbeloppet har beräknats med hänsyn till de tillfälliga arbetsmarknadspolitiska satsningarna samt dimensioneringsökningen hösten 1997 i enlighet med vad som redovisats under avsnitt 5.12.1. Ersättningen för särskilda åtaganden har beräknats till 18 230 000 kronor och avser s.k. NT-utbildning.

Utöver takbelopp och ersättning för särskilda åtaganden har under anslaget beräknats 197 000 kronor för tillfälliga extraordinära lånekostnader för investeringar i anläggningstillgångar.

Resurser för forskning har beräknats under anslaget B 46. Forskning och konstnärligt utvecklingsarbete vid vissa högskolor och uppgår till 30 414 000 kronor.

B 32. Högskolan i Örebro: Grundutbildning

1994/95	Anslag	194 176
---------	--------	---------

1995/96	Anslag	292 925
---------	--------	---------

	därav 1996	194 865
--	------------	---------

1997	Förslag	232 609
-------------	----------------	----------------

1998	Beräknat	249 133
------	----------	---------

1999	Beräknat	279 019
------	----------	---------

Beloppen anges i tusental kr

Under anslaget beräknas all ersättning – inklusive ersättning för de tillfälliga utbildningssatsningar av arbetsmarknadsskäl – som är förenad med det utbildningsuppdrag och de särskilda åtaganden som skall gälla för

högskolan.

Högskolan i Örebro har under budgetåren 1993/94 och 1994/95 redovisat fler helårsprestationer än vad som kan ersättas inom beslutade takbelopp. Vid utgången av budgetåret 1994/95 redovisade högskolan helårsprestationer motsvarande 16,4 miljoner kronor över takbeloppet. På grundval av det underlag som högskolan lämnat i delårsrapport per den 30 juni 1996 bedömer regeringen att antalet helårsprestationer även under budgetåret 1995/96 kommer att vara fler än vad som kan ersättas inom beslutat takbelopp.

Regeringens överväganden

Sammanfattning

Utbildningsuppdragets inriktning

För treårsperioderna 1997-1999 respektive 2000-2002 bör följande examensmål preliminärt gälla (lägsta antal avlagda examina).

EXAMEN	1997-1999	2000-2002
Magisterexamen	300	540
Grundskolläraryxamen 4-9	130	160
Gymnasieläraryxamen	50	75

Antalet helårsstudenter bör öka under perioden 1997-1999 inom de naturvetenskapliga och tekniska utbildningarna jämfört med perioden 1993/94-1995/96. Antalet helårsstudenter bör öka inom grundskolläraryxamen 4-9 och gymnasieläraryxamen.

Antalet helårsstudenter bör minska under perioden 1997-1999 inom den barn- och ungdomspedagogiska utbildningen och grundskolläraryxamen 1-7 jämfört med perioden 1993/94-1995/96.

Högskolan bör vidta ytterligare åtgärder för att öka andelen kvinnor inom de naturvetenskapliga och tekniska utbildningarna samt andelen män inom lärarutbildningarna.

Utöver detta gäller det generella utbildningsuppdraget (avsnitt 5.13).

Högskolan erhåller ytterligare ett utbildningsområde; vård.

Resurser 1997

Ramanslag 232 609 tkr

Resultat

För treårsperioden 1993/94-1995/96 gäller att antalet avlagda examina som omfattar minst 120 poäng skall uppgå till minst 1 600 varav 110 skall avse grundskolläraryxamen med inriktning med undervisning i års-

kurserna 4-9. Prognosen för perioden är att utbildningsuppdraget för generella examina kommer att fullgöras. Examensmålet för grundskolläroresexamina kommer troligtvis inte att uppnås.

Intresset för studier vid högskolan är fortsatt högt. Socionombildningen liksom lärarutbildningarna, i synnerhet med inriktning mot idrott och musik noterar ett fortsatt högt sökandetryck. Antalet sökande till tekniska utbildningar har minskat. Grundutbildningen har expanderat kraftigt. Antalet helårsstudenter har på fem år ökat med 65 % till 5 200 läsåret 1994/95 motsvarande drygt 6 700 registrerade studenter, varav 60 % var kvinnor. En viss förskjutning mot humaniora och teknik har skett.

Sedan den 1 juli 1995 anordnar Högskolan i Örebro medellånga vårdutbildningar på uppdrag av Landsingtet i Örebro län.

Nya undervisningsformer har introducerats, bl.a. med stöd av ökad användning av informationsteknik. Högskolan fastställde ett kvalitetsutvecklingsprogram hösten 1995.

Forskningen vid högskolan har en mångvetenskaplig inriktning. Två tredjedelar av forskningen bedrivs inom det samhällsvetenskapliga området. Utvecklingsarbetet inom området miljöteknik och informationsfrågor i anslutning till detta har fortsatt.

Det särskilda åtagandet att anordna behörighetsgivande förutbildning (s.k. basår) motsvarande 70 helårsstudenter har inte fullgjorts; 27 helårsstudenter har deltagit i denna utbildning. Övriga särskilda åtaganden har fullföljts.

Resurser för år 1997

Den sammanlagda ersättningen för helårsstudenter och helårsprestationer (takbeloppet) kan uppgå till högst 217 963 000 kronor. Takbeloppet har beräknats med hänsyn till de tillfälliga arbetsmarknadspolitiska satsningarna samt dimensioneringsökningen i enlighet med vad som redovisats under avsnitt 5.12.1. Ersättningen för särskilda åtaganden har beräknats till 14 646 000 kronor varav 14 393 000 kronor avser s.k. NT-utbildning och 253 000 kronor avser nätverksadministration och utveckling av skolledarutbildning.

Resurser för forskning har beräknats under anslaget B 46. Forskning och konstnärligt utvecklingsarbete vid vissa högskolor och uppgår till 30 523 000 kronor.

B 33. Högskoleutbildning på Gotland: Grundutbildning

1994/95	Anslag	16 031
1995/96	Anslag	26 042
	därav 1996	17 294
1997	Förslag	31 918
1998	Beräknat	35 621
1999	Beräknat	47 724

Beloppen anges i tusental kr

Under anslaget beräknas all ersättning – inklusive ersättning för de tillfälliga utbildningssatsningar av arbetsmarknadsskäl – som är förenad med det utbildningsuppdrag och de särskilda åtaganden som skall gälla för Högskoleutbildning på Gotland.

Högskoleutbildningen på Gotland sorterar under Länsstyrelsen i Gotlands län. För den löpande driften erhåller Högskoleutbildningen på Gotland anslag från Utbildningsdepartementet och skall tillämpa de förordningar och föreskrifter som gäller för högskoleområdet.

Högskoleutbildning på Gotland har under budgetåren 1993/94 och 1994/95 redovisat fler helårsprestationer än vad som kan ersättas inom beslutade takbelopp. Vid utgången av budgetåret 1994/95 redovisade Högskoleutbildning på Gotland helårsprestationer motsvarande 0,2 miljoner kronor över takbeloppet. På grundval av det underlag som Högskoleutbildning på Gotland lämnat i delårsrapport per den 30 juni 1996 bedömer regeringen att antalet helårsprestationer även under budgetåret 1995/96 kommer att vara fler än vad som kan ersättas inom beslutat takbelopp.

Regeringens överväganden

Sammanfattning

Utbildningsuppdragets inriktning

Antalet helårsstudenter bör under perioden 1997-1999 öka inom de naturvetenskapliga och tekniska utbildningarna jämfört med perioden 1993/94-1995/96. Högskoleutbildning på Gotland bör vidta ytterligare åtgärder för att öka andelen kvinnor inom de naturvetenskapliga och tekniska utbildningarna.

Utöver detta gäller det generella utbildningsuppdraget (avsnitt 5.13).

Resurser 1997

Ramanslag 31 918 tkr

Övrigt

Under perioden 1997-1999 inrättas en självständig högskola på Gotland (avsnitt 5.4.3).

Resultat

Högskoleutbildning på Gotland har under den senaste tioårsperioden kontinuerligt vuxit i omfattning från de 60 platser som regionstyrelsen i Stockholm år 1986 förlade till Gotland till 544 helårsstudenter läsåret 1994/95.

Utbildningen har ända sedan starten varit inriktad mot ämnesområdena teknik, ekonomi/systemvetenskap och kulturvetenskap. Arkeologi är det största ämnet i utbudet av kulturvetenskapliga utbildningar.

Det särskilda åtagandet avseende behörighetsgivande förutbildning (s.k. basår) motsvarande 40 helårsstudenter har inte fullgjorts. 26 helårsstudenter deltog. Övriga särskilda åtaganden har fullföljts.

Resurser för år 1997

Den sammanlagda ersättningen för helårsstudenter och helårsprestationer (takbeloppet) kan uppgå till högst 23 472 000 kronor. Takbeloppet har beräknats med hänsyn till de tillfälliga arbetsmarknadspolitiska satsningarna samt dimensioneringsökningen hösten 1997 i enlighet med vad som redovisats under avsnitt 5.12.1. Ersättning för särskilda åtaganden har beräknats till 8 372 000 kronor, varav 6 908 000 kronor avser s.k. NT-utbildning och 1 464 000 kronor avser kompensation för merkostnader med anledning av att verksamheten är inrättad som en beställarorganisation.

Utöver takbelopp och ersättning för särskilda åtaganden har under anslaget beräknats 74 000 kronor för tillfälliga extraordinära lånekostnader för investeringar i anläggningstillgångar.

B 34. Idrottshögskolan i Stockholm: Grundutbildning

1994/95	Anslag	32 656
1995/96	Anslag	50 534
	därav 1996	33 617
1997	Förslag	33 396
1998	Beräknat	34 431
1999	Beräknat	35 533

Beloppen anges i tusental kr

Under anslaget beräknas all ersättning som är förenad med det utbildningsuppdrag som skall gälla för Idrottshögskolan i Stockholm.

Idrottshögskolan i Stockholm har under budgetåren 1993/94 och 1994/95 redovisat fler helårsstudenter och helårsprestationer än vad som kan ersättas inom beslutade takbelopp. Vid utgången av budgetåret 1994/95 redovisade högskolan helårsstudenter och helårsprestationer motsvarande 1,8 miljoner kronor över takbeloppet. På grundval av det underlag som högskolan lämnat i delårsrapport per den 30 juni 1996 bedömer

regeringen att antalet helårsstudenter och helårsprestationer under budgetåret 1995/96 kommer att vara fler än vad som kan ersättas inom beslutat takbelopp.

Regeringens överväganden

Sammanfattning

Utbildningens inriktning

Idrottshögskolan i Stockholm får anordna utbildning i idrott och hälsa för skolans, idrottsrörelsens och andra användares behov.

Resurser 1997

Ramanslag 33 396 tkr

Resultat

För treårsperioden 1993/94-1995/96 gäller att antalet avlagda examina som omfattar minst 120 poäng, skall uppgå till minst 250. Prognosen är att utbildningsuppdraget avseende examina inte kommer att fullgöras.

Från och med läsåret 1994/95 minskade högskolan nybörjarplatserna på idrottsläroverutbildningen och erbjöd i stället en 40-poängsutbildning i idrott med möjlighet till påbyggnad till 80 poäng. Anledningen härtill var att idrottslärare med ytterligare ett ämne i sin examen efterfrågas i stor utsträckning.

Antalet sökande till högskolans utbildningsprogram och kurser är mycket stort. Kvinnor söker i något större utsträckning än män till högskolans utbildningar. Antalet registrerade studenter under läsåret 1994/95 var 471. Något mindre än hälften av studenterna var kvinnor.

Av högskolans årsredovisning för budgetåret 1994/95 framgår att myndighetskapalet – exklusive gåvor och donationer – var 14 miljoner kronor. På begäran av Utbildningsdepartementet har särskilt yttrande däröver lämnats av högskolan. Regeringen har den 19 juni 1996 beslutat att högskolan skall återföra 8 miljoner kronor till statsverkets checkräkning.

Resurser för år 1997

Den sammanlagda ersättningen för helårsstudenter och helårsprestationer (takbeloppet) kan uppgå till högst 33 396 000 kronor.

Resurser för forskning har beräknats under anslaget B 46. Forskning och konstnärligt utvecklingsarbete vid vissa högskolor och uppgår till 3 327 000 kronor.

B 35 Konstfack: Grundutbildning

1994/95	Anslag	71 635
1995/96	Anslag	139 021
	därav 1996	92 525
1997	Förslag	95 437
1998	Beräknat	98 396
1999	Beräknat	101 545

Beloppen anges i tusental kr

Under anslaget beräknas all ersättning som är förenad med det utbildningsuppdrag och de särskilda åtaganden som skall gälla för högskolan.

Konstfack har under budgetåren 1993/94 och 1994/95 redovisat fler helårsstudenter och helårsprestationer än vad som kan ersättas inom beslutade takbelopp. Vid utgången av budgetåret 1994/95 redovisade högskolan helårsstudenter och helårsprestationer motsvarande 3,1 miljoner kronor över takbeloppet. På grundval av det underlag som högskolan lämnat i delårsrapport per den 30 juni 1996 bedömer regeringen att antalet helårsstudenter och helårsprestationer under budgetåret 1995/96 kommer att vara fler än vad som kan ersättas inom beslutat takbelopp.

Regeringens överväganden

Sammanfattning

Utbildningsuppdragets inriktning

Konstfack får anordna utbildning inom utbildningsområdena konst, design och undervisning.

Utbildningsuppdraget utökas med 20 helårsstudenter inom utbildningsområdet design.

Konstfack skall anordna utbildning i textil design.

Resurser 1997

Ramanslag 95 437 tkr

Resultat

För treårsperioden 1993/94-1995/96 gäller att antalet avlagda examina som omfattar minst 80 poäng skall uppgå till minst 300. Prognosen för perioden är att utbildningsuppdraget inte kommer att fullgöras.

Intresset är mycket högt för Konstfacks samtliga utbildningar. Endast 10 % av de sökande kan antas. Läsåret 1994/95 var antalet sökande drygt 1 600 och antalet registrerade studenter 515. Två tredjedelar av studenterna är kvinnor.

Nya examinationsformer och ökad konkurrens har enligt högskolan bidragit till att höja kvaliteten. Kompetensutveckling av lärarna har höjt den pedagogiska kvaliteten. Lärartätheten har ökat under perioden. Det

internationella utbytet har ökat. Informationsteknik har blivit en integrerad del i samtliga utbildningar, både som hjälpmedel i undervisningen och som ett viktigt moment i studenternas konstnärliga utbildning.

Kontakterna med näringslivet har enligt högskolan utvecklats under perioden och utgör en viktig del i ett ömsesidigt kunskapsutbyte som ökar studenternas möjlighet till arbete efter avslutade studier.

Resurser för år 1997

Den sammanlagda ersättningen för helårsstudenter och helårsprestationer (takbeloppet) kan uppgå till högst 95 437 000 kronor. Takbeloppet har beräknats med hänsyn till det utökade utbildningsuppdraget avseende designutbildning.

Resurser för konstnärligt utvecklingsarbete har beräknats under anslaget B 46. Forskning och konstnärligt utvecklingsarbete vid vissa högskolor och uppgår till 2 606 000 kronor.

B 36. Kungl. Konsthögskolan: Grundutbildning

1994/95	Anslag	35 512
1995/96	Anslag	67 054
	därav 1996	44 605
1997	Förslag	45 377
1998	Beräknat	46 784
1999	Beräknat	48 281

Beloppen anges i tusental kr

Under anslaget beräknas all ersättning som är förenad med det utbildningsuppdrag och det särskilda åtagande som skall gälla för Kungl. Konsthögskolan.

Kungl. Konsthögskolan har under budgetåren 1993/94 och 1994/95 redovisat fler helårsstudenter än vad som kan ersättas inom beslutade takbelopp. Vid utgången av budgetåret 1994/95 redovisade högskolan helårsstudenter motsvarande 1 miljon kronor över takbeloppet. På grundval av det underlag som högskolan lämnat i delårsrapport per den 30 juni 1996 bedömer regeringen att antalet helårsstudenter och helårsprestationer under budgetåret 1995/96 kommer att vara fler än vad som kan ersättas inom beslutat takbelopp.

Regeringens överväganden

Sammanfattning

Utbildningsuppdragets inriktning

Kungl. Konsthögskolan får anordna utbildning inom utbildningsområdet konst.

Utbildningsuppdraget utökas med en påbyggnadsutbildning, omfattande 40 poäng, för arkitekter, konstnärer och tekniker i vägars, broars och övriga trafikmiljöers konstnärliga gestaltning. Ersättning för 5 helårsstudenter beräknas för utbildningen.

Resurser 1997

Ramanslag 45 377 tkr

Resultat

För treårsperioden 1993/94-1995/96 gäller att antalet avlagda examina som omfattar minst 80 poäng skall uppgå till minst 70. Prognosen för perioden är att utbildningsuppdraget kommer att fullgöras.

År 1995 tilldelades högskolan rätt att utfärda magisterexamen i ämnet fri konst.

Antalet sökande till utbildningen i fri konst är mycket stort. Av 843 sökande läsåret 1994/95 antogs 30, vilket var samma sökandetryck som de senaste två åren. Antalet sökande till påbyggnadsutbildningarna i byggnadskonst och restaureringskonst vid Arkitekturskolan var mindre läsåret 1994/95 än tidigare år. Vidareutbildning inom fri konst har samma läsår anordnats i större omfattning än tidigare.

Lsåret 1994/95 var antalet registrerade studenter 228. Drygt hälften var kvinnor.

Högskolan har genomfört en studie – Med 80-talet i ryggen – av hur studenterna, som examinerades under åren 1990-1994, har lyckats på arbetsmarknaden. Resultatet är ett viktigt led i kvalitetsarbetet och kommer att användas i utvecklingen av utbildningen.

Kungl. Konsthögskolan har under år 1995 flyttat in i nya lokaler på Skeppsholmen.

Det särskilda åtagandet har fullföljts.

Resurser för år 1997

Den sammanlagda ersättningen för helårsstudenter och helårsprestationer (takbeloppet) kan uppgå till högst 45 343 000 kronor. Takbeloppet har beräknats med hänsyn till det utökade utbildningsuppdraget avseende påbyggnadsutbildning för arkitekter, konstnärer och tekniker. Ersättningen för det särskilda åtagandet, att utdela stipendier till studenter vid Arkitekturskolan, uppgår till 34 000 kronor.

Resurser för konstnärligt utvecklingsarbete har beräknats under anslaget B 46. Forskning och konstnärligt utvecklingsarbete vid vissa högskolor och uppgår till 1 238 000 kronor.

B 37. Kungl. Musikhögskolan i Stockholm: Grundutbildning

1994/95	Anslag	63 807
---------	--------	--------

1995/96	Anslag	116 559
---------	--------	---------

	därav 1996	77 564
--	------------	--------

1997	Förslag	80 450
-------------	----------------	---------------

1998	Beräknat	82 944
------	----------	--------

1999	Beräknat	85 599
------	----------	--------

Beloppen anges i tusental kr

Under anslaget beräknas all ersättning som är förenad med det utbildningsuppdrag och de särskilda åtaganden som skall gälla för Kungl. Musikhögskolan i Stockholm.

Kungl. Musikhögskolan har under budgetåren 1993/94 och 1994/95 redovisat fler helårsstudenter och helårsprestationer än vad som kan ersättas inom beslutade takbelopp. Vid utgången av budgetåret 1994/95 redovisade högskolan helårsstudenter och helårsprestationer motsvarande 0,8 miljoner kronor över takbeloppet. På grundval av det underlag som högskolan lämnat i delårsrapport per den 30 juni 1996 bedömer regeringen att antalet helårsstudenter och helårsprestationer under budgetåret 1995/96 kommer att vara fler än vad som kan ersättas inom beslutat takbelopp.

Regeringens överväganden

Sammanfattning

Utbildningsuppdragets inriktning

Kungl. Musikhögskolan i Stockholm får anordna utbildning inom utbildningsområdena musik och undervisning.

Högskolan skall fortsätta att anordna dirigentutbildning och utbildning i elektronmusikkomposition.

Resurser 1997

Ramanslag 80 450 tkr

Resultat

För treårsperioden 1993/94-1995/96 gäller att antalet avlagda examina som omfattar minst 80 poäng skall uppgå till minst 325. Prognosen är att utbildningsuppdraget vad gäller antalet examina kommer att fullgöras.

Antalet sökande till högskolan har under lång tid varit stort. Lsåret 1994/95 fanns det cirka 1 350 sökande till 171 platser.

Ett stort besparingsprogram genomförs under perioden 1994/95-1995/96 i syfte att till treårsperiodens slut arbeta bort tidigare underskott och uppnå balans i

ekonomin. Besparingarna har bl.a. lett till en kraftig minskning av antalet undervisningstimmar i vissa ämnen med individuell undervisning.

Resurser för år 1997

Den sammanlagda ersättningen för helårsstudenter och helårsprestationer (takbeloppet) kan uppgå till högst 76 855 000 kronor. Ersättningen för särskilda åtaganden har beräknats till 2 902 000 kronor och avser särskilda medel för dirigentutbildning och utbildning i elektronmusikkomposition samt utbetalning av bidrag till Svenska Artisters och Musikers Intresseorganisation (SAMI).

Parterna på det statliga kollektivavtalsområdet har i ramavtal om löner m.m. för perioden 1995-1998 avsett ett verksamhetsutrymme att fördelas fr.o.m. januari 1997. Vid fördelningen av detta verksamhetsutrymme har 693 000 kronor, inklusive lönekostnadspålägg, fördelats till Kungl. Musikhögskolan i Stockholm. Utöver takbelopp och ersättning för särskilda åtaganden har detta verksamhetsutrymme beräknats under anslaget.

Resurser för konstnärligt utvecklingsarbete har beräknats under anslaget B 46. Forskning och konstnärligt utvecklingsarbete vid vissa högskolor och uppgår till 2 662 000 kronor.

B 38. Lärarhögskolan i Stockholm: Grundutbildning

1994/95	Anslag	283 745
1995/96	Anslag	405 816
	därav 1996	268 601
1997	Förslag	275 532
1998	Beräknat	279 558
1999	Beräknat	288 506

Beloppen anges i tusental kr

Under anslaget beräknas all ersättning – inklusive ersättning för de tillfälliga utbildningssatsningar av arbetsmarknadsskäl – som är förenad med det utbildningsuppdrag och de särskilda åtaganden som skall gälla för Lärarhögskolan i Stockholm.

Lärarhögskolan i Stockholm har för budgetåren 1993/94 och 1994/95 redovisat färre helårsstudenter och helårsprestationer än vad som kan ersättas inom beslutade takbelopp. Högskolan redovisade således vid utgången av budgetåret 1994/95 en reservation (utnyttjat takutrymme) motsvarande 7,1 miljoner kronor. På grundval av det underlag som högskolan lämnat i delårsrapport per den 30 juni 1996 bedömer regeringen att reservationen från budgetåret 1994/95 samt hela takbeloppet för budgetåret 1995/96 kommer att utnyttjas.

Regeringens överväganden

Sammanfattning

Utbildningsuppdragets inriktning

För treårsperioderna 1997-1999 respektive 2000-2002 bör följande examensmål preliminärt gälla (lägsta antal avlagda examina).

EXAMEN	1997-1999	2000-2002
Magisterexamen	200	300
Grundskolläraryxamen 4-9	810	850
Gymnasieläraryxamen	780	865

Antalet helårsstudenter bör öka under perioden 1997-1999 inom grundskolläraryxamen 4-9 och gymnasieläraryxamen särskilt inom den naturvetenskapliga utbildningsinriktningen jämfört med perioden 1993/94-1995/96.

Antalet helårsstudenter bör minska under perioden 1997-1999 inom den barn- och ungdomspedagogiska utbildningen samt grundskolläraryxamen 1-7 jämfört med perioden 1993/94-1995/96.

Högskolan skall utveckla och anordna förberedande utbildning för blivande lärarstudenter med annat modersmål än svenska.

Högskolan bör vidta ytterligare åtgärder för att öka andelen män inom lärarutbildningarna.

Högskolans utbildningsområden utökas med design/konst, musik och idrott.

Högskolan får ersättning för kurser inom utbildningsområdena design/konst, musik och idrott vilka på uppdrag av högskolan anordnas av Konstfack, Kungl. Musikhögskolan i Stockholm respektive Idrottshögskolan i Stockholm.

Utöver detta gäller det generella utbildningsuppdraget (avsnitt 5.13).

Resurser 1997

Ramanslag 275 532 tkr

Resultat

För treårsperioden 1993/94-1995/96 gäller att antalet avlagda examina som omfattar minst 120 poäng skall uppgå till minst 3 300. Av dessa skall minst 750 avse grundskolläraryxamen med inriktning mot undervisning i årskurserna 1-7, minst 980 grundskolläraryxamen med inriktning mot undervisning i årskurserna 4-9 och minst 1 070 gymnasieläraryxamen. Prognosen för perioden är att utbildningsuppdraget för grundskolläraryxamen 1-7 kommer att fullgöras. Målen för grundskolläraryxamina 4-9 samt gymnasieläraryxamina kommer sannolikt inte att nås.

Intresset för studier vid högskolan är fortsatt högt. Framför allt attraherar de längre utbildningarna många sökande. Läsåret 1994/95 hade högskolan drygt 7 100

registrerade studenter. Andelen kvinnliga studenter uppgick till 81%.

Högskolans kvalitetsarbete har ingått i den granskning av universitet och högskolor som Högskoleverket inledde budgetåret 1995/96 (Högskoleverkets rapportserie 1996:21R). Enligt denna granskning pågår ett aktivt kvalitetsarbete vid högskolan. Det råder en positiv atmosfär och det finns ett allmänt intresse för de principiella frågorna om kvalitet. Ledningens intresse för kvalitetsfrågorna framhålls. Som svagheter anges att ett vägledande mål för verksamheten saknas, att kvalitetsarbetet inte bedrivs koordinerat samt att studenterna inte är indragna i kvalitetsarbetet.

Det särskilda åtagandet avseende behörighetsgivande förutbildning, s.k. basår, motsvarande 75 helårsstudenter har inte fullföljts. 64 studenter har deltagit i utbildningen. Övriga särskilda åtaganden har fullföljts.

Resurser för år 1997

Den sammanlagda ersättningen för helårsstudenter och helårsprestationer (takbeloppet) kan uppgå till högst 256 503 000 kronor. Takbeloppet har beräknats med hänsyn till de tillfälliga arbetsmarknadspolitiska satsningarna i enlighet med vad som redovisats under avsnitt 5.12.1.

Högskolans takbelopp har beräknats med hänsyn till de nya utbildningsområdena musik, design/konst och idrott. Ersättningen för särskilda åtaganden har beräknats till 6 668 000 kronor varav 4 318 000 kronor avser s.k. NT-utbildning och 2 350 000 kronor avser utveckling av lärarutbildning för synskadade, döva och hörselskadade m.m. samt rekryteringsinsatser för lärarstudenter med invandrarbakgrund.

Högskolan erhåller under den nuvarande treårsperioden en tillfällig ökning av anslagsbeloppet på grund av ändrade former för ersättning för kostnader för lokalhyror. Högskolan beräknas inte få en samlad lokalisering på campus under den kommande treårsperioden varför en tillfällig ökning av anslagsbeloppet om 12 361 000 kronor är beräknad för 1997.

Resurser för forskning har beräknats under anslaget B 46. Forskning och konstnärligt utvecklingsarbete vid vissa högskolor och uppgår till 12 234 000 kronor.

B 39. Mitthögskolan: Grundutbildning

1994/95	Anslag	251 411
1995/96	Anslag	365 090
	därav 1996	242 216
1997	Förslag	304 044
1998	Beräknat	339 022
1999	Beräknat	404 596

Beloppen anges i tusental kr

Under anslaget beräknas all ersättning – inklusive ersättning för tillfälliga utbildningssatsningar av arbetsmarknadsskäl – som är förenad med det utbildningsuppdrag som skall gälla för högskolan.

Mitthögskolan har under budgetåren 1993/94 och 1994/95 redovisat fler helårsprestationer än vad som kan ersättas inom beslutade takbelopp. Vid utgången av budgetåret 1994/95 redovisade högskolan helårsprestationer motsvarande 32,9 miljoner kronor över takbeloppet. På grundval av det underlag som högskolan lämnat i delårsrapport per den 30 juni 1996 bedömer regeringen att antalet helårsprestationer även under budgetåret 1995/96 kommer att vara fler än vad som kan ersättas inom beslutat takbelopp.

Regeringens överväganden

Sammanfattning

Utbildningsuppdragets inriktning

För treårsperioderna 1997-1999 respektive 2000-2002 bör följande examensmål preliminärt gälla (lägsta antal avlagda examina).

EXAMEN	1997-1999	2000-2002
Magisterexamen	800	1100
Grundskolläroretexamen 4-9	10	100

Antalet helårsstudenter bör öka under perioden 1997-1999 inom de naturvetenskapliga och tekniska utbildningarna samt inom grundskolläroretutbildningen 4-9 jämfört med perioden 1993/94-1995/96. Högskolan bör vidta ytterligare åtgärder för att öka andelen kvinnor inom de naturvetenskapliga och tekniska utbildningarna samt andelen män inom lärarutbildningarna och vårdutbildningarna.

Antalet helårsstudenter bör minska under perioden 1997-1999 inom den barn- och ungdomspedagogiska utbildningen och grundskolläroretutbildningen 1-7 jämfört med perioden 1993/94-1995/96.

Utöver detta gäller det generella utbildningsuppdraget (avsnitt 5.13).

Resurser 1997

Ramanslag 304 044 tkr

Resultat

För treårsperioden 1993/94-1995/96 gäller att antalet avlagda examina som omfattar minst 120 poäng skall uppgå till minst 1 500. Av dessa skall minst 370 avse grundskolläroretexamen med inriktning mot undervisning i årskurserna 1-7. Prognosen är att utbildningsuppdraget helt kommer att fullgöras.

Under budgetåren 1991/92-1993/94 har antalet stu-

denter ökat med cirka 1 000 per år vilket innebär en ökning med 22 %. Läsåret 1994/95 uppgick antalet registrerade studenter till 9 400. Det samhällsvetenskapliga utbildningsområdet svarar för cirka hälften av utbildningsutbudet. Under läsåret 1994/95 var ökningen av helårsstudenter störst inom utbildningsområdena humaniora och naturvetenskap.

Antalet studenter inom distansutbildningen har under läsåret 1994/95 ökat i jämförelse med föregående år. Antalet fördjupningskurser har ökat mellan 1993/94 och 1994/95.

Mitthögskolan har ett avtal med Kungl. Tekniska högskolan (KTH) om civilingenjörsutbildning som innebär att studenterna kan läsa de inledande 80 poängen av civilingenjörsutbildningen vid Mitthögskolan och sedan fullfölja utbildningen vid KTH.

Sedan den 1 juli 1995 anordnar högskolan medellånga vårdutbildningar på uppdrag av Jämtlands läns landsting och Landstinget i Västernorrland.

Antalet forskarstuderande knutna till högskolan uppgick till 129. Andelen lärare med forskarexamen uppgick läsåret 1994/95 till 31 % och drygt hälften av högskolans lärare var engagerade i forsknings- och forskarutbildningsverksamhet.

Högskolan har fullgjort de särskilda åtagandena med undantag av anordnandet av behörighetsgivande förutbildning (s.k. basår) för 120 helårsstudenter; drygt 90 helårsstudenter deltog.

Resurser för år 1997

Den sammanlagda ersättningen för helårsstudenter och helårsprestationer (takbeloppet) kan uppgå till högst 280 254 000 kronor. Takbeloppet har beräknats med hänsyn till de tillfälliga arbetsmarknadspolitiska satsningarna samt dimensioneringsökningen hösten 1997 i enlighet med vad som redovisats under avsnitt 5.12.1. Ersättningen för särskilda åtaganden har beräknats till 23 348 000 kronor och avser s.k. NT-utbildning.

Utöver takbelopp och ersättning för särskilda åtaganden har under anslaget beräknats 442 000 kronor för tillfälliga extraordinära lånekostnader för investeringar i anläggningstillgångar.

Resurser för forskning har beräknats under anslaget B 46. Forskning och konstnärligt utvecklingsarbete vid vissa högskolor och uppgår till 30 025 000 kronor.

B 40. Mälardalens högskola: Grundutbildning

1994/95	Anslag	150 150
1995/96	Anslag	219 484
	därav 1996	146 822
1997	Förslag	203 776
1998	Beräknat	235 630
1999	Beräknat	243 172

Beloppen anges i tusental kr

Under anslaget beräknas all ersättning – inklusive ersättning för tillfälliga utbildningssatsningar av arbetsmarknadsskal – som är förenad med det utbildningsuppdrag och de särskilda åtaganden som skall gälla för högskolan.

Mälardalens högskola har under budgetåren 1993/94 och 1994/95 redovisat färre helårsstudenter och helårsprestationer än vad som kan ersättas inom beslutade takbelopp. Högskolan redovisade således vid utgången av budgetåret 1994/95 en reservation (outnyttjat takutrymme) motsvarande 18,4 miljoner kronor. På grundval av det underlag som högskolan lämnat i delårsrapport per den 30 juni 1996 bedömer regeringen att reservationen från budgetåret 1994/95 samt hela takbeloppet för budgetåret 1995/96 kommer att utnyttjas.

Regeringens överväganden

Sammanfattning

Utbildningsuppdragets inriktning

För treårsperioderna 1997-1999 respektive 2000-2002 skall följande examensmål preliminärt gälla (lägsta antal avlagda examina).

EXAMEN	1997-1999	2000-2002
Magisterexamen	150	300

Antalet helårsstudenter bör öka under perioden 1997-1999 inom de naturvetenskapliga och tekniska utbildningarna jämfört med perioden 1993/94-1995/96. Högskolan bör vidta ytterligare åtgärder för att öka andelen kvinnor inom de naturvetenskapliga och tekniska utbildningarna samt andelen män inom vårdutbildningarna.

Utöver detta gäller det generella utbildningsuppdraget (avsnitt 5.13).

Högskolan erhåller ytterligare två utbildningsområden: vård och musik.

Högskolan får ersättning för musikutbildning som på uppdrag av högskolan anordnas av Kungl. Musikhögskolan i Stockholm.

Resurser 1997

Ramanslag 203 776 tkr

Resultat

För treårsperioden 1993/94-1995/96 gäller att antalet avlagda examina som omfattar minst 120 poäng skall uppgå till minst 180. Utbildningsuppdraget avseende examina har redan efter två år fullgjorts.

Under perioden 1990/91 till 1994/95 har högskolans verksamhet fördubblats. Antalet helårsstudenter var läsåret 1994/95 drygt 3 300. Den största ökningen har skett inom samhällsvetenskap och humaniora. Även inom teknik och naturvetenskap, främst ingenjörutbildningen, har expansionen varit kraftig. Samtidigt med denna expansion har de barn- och ungdomspedagogiska utbildningarna lagts ned. Detta har förändrat högskolans profil. Det totala antalet behöriga sökande till utbildningsprogram har nästan fördubblats under de senaste fem åren. Antalet helårsstudenter på fördjupningskurser har successivt ökat.

Distansutbildningen har expanderat och omfattade läsåret 1994/95 cirka 6 % av studenterna.

Den samverkan som etablerats mellan näringsliv och samhälle i regionen ger möjligheter för en utveckling av både högskolan och regionen.

Under perioden 1990-1995 har forskningsverksamheten förstärkts. De särskilda nätverksstöden har varit av stor betydelse för denna utveckling. Också det regionala samarbetet bidrar till en effektiv spridning av forskningsresultat. Genom nyrekryteringar och stöd till lärare i forskarutbildning uppgick andelen lärare med doktorsexamen läsåret 1994/95 till 26 %.

Mälardalens högskola eftersträvar en breddning av sin verksamhet mot det konstnärliga området. För närvarande samarbetar högskolan med Kungl. Musikhögskolan i Stockholm beträffande utbildning av kammarmusiker i kombination med annat ämne. Utbildningen har hittills varit externfinansierad.

Sedan den 1 juli 1995 anordnar högskolan medellånga vårdutbildningar på uppdrag av landstingen i Södermanlands och Västmanlands län.

Samtliga särskilda åtaganden har fullföljts.

Resurser för år 1997

Den sammanlagda ersättningen för helårsstudenter och helårsprestationer (takbeloppet) kan uppgå till högst 182 987 000 kronor. Takbeloppet har beräknats med hänsyn till de tillfälliga arbetsmarknadspolitiska satsningarna samt dimensioneringsökningen hösten 1997 i enlighet med vad som redovisats under avsnitt 5.12.1 samt med hänsyn till att högskolan erhållit utbildningsområdet musik. Ersättningen för särskilda åtaganden har beräknats till 20 789 000 kronor och avser s.k. NT-utbildning.

Resurser för forskning har beräknats under anslaget B 46. Forskning och konstnärligt utvecklingsarbete vid vissa högskolor och uppgår till 17 996 000 kronor.

B 41. Operahögskolan i Stockholm: Grundutbildning

1994/95	Anslag	10 493
---------	--------	--------

1995/96	Anslag	19 890
---------	--------	--------

	därav 1996	13 237
--	------------	--------

1997	Förslag	13 165
-------------	----------------	---------------

1998	Beräknat	13 573
------	----------	--------

1999	Beräknat	14 008
------	----------	--------

Beloppen anges i tusental kr

Under anslaget beräknas all ersättning som är förenad med det utbildningsuppdrag som skall gälla för högskolan.

Operahögskolan har under budgetåren 1993/94 och 1994/95 redovisat fler helårsstudenter än vad som kan ersättas inom beslutade takbelopp. Vid utgången av budgetåret 1994/95 redovisade högskolan helårsstudenter motsvarande 0,4 miljoner kronor över takbeloppet. På grundval av det underlag som högskolan lämnat i delårsrapport per den 30 juni 1996 bedömer regeringen att takbeloppet för budgetåret 1995/96 kommer att utnyttjas.

Regeringens överväganden*Sammanfattning***Utbildningsuppdragets inriktning**

Operahögskolan får anordna utbildning inom utbildningsområdet opera.

Resurser 1997

Ramanslag 13 165 tkr

Resultat

För treårsperioden 1993/94-1995/96 gäller att antalet avlagda examina som omfattar minst 80 poäng skall uppgå till minst 25. Prognosen för perioden är att utbildningsuppdraget kommer att fullgöras.

Sökandetrycket är mycket högt till högskolans utbildningar. Antalet sökande läsåret 1994/95 var 137 till 12 platser. Under läsåret 1994/95 hade högskolan 111 registrerade studenter, varav 40 studerade på heltid och övriga deltog i kortare kurser. Könsfördelningen på högskolan har under flertalet år varit 60 % kvinnor och 40 % män.

Högskolans grundutbildning omfattar framför allt musikdramatisk utbildning för sångare. Dessutom har högskolan utbildningar för såväl operarepetitörer som operaregissörer.

Resurser för år 1997

Den sammanlagda ersättningen för helårsstudenter och helårsprestationer (takbeloppet) kan uppgå till högst 13 165 000 kronor.

Resurser för konstnärligt utvecklingsarbete har beräknats under anslaget B 46. Forskning och utvecklingsarbete vid vissa högskolor och uppgår till 2 098 000 kr.

B 42. Södertörns högskola: Grundutbildning

1997	Förslag	75 975	(nytt anslag)
1998	Beräknat	115 388	
1999	Beräknat	157 350	

Beloppen anges i tusental kr

Under anslaget beräknas all ersättning – inklusive ersättning för tillfälliga utbildningsåtaganden av arbetsmarknadsskäl – som är förenad med det utbildningsuppdrag som skall gälla för högskolan.

Regeringens överväganden

Sammanfattning

Utbildningsuppdragets inriktning

Södertörns högskola får anordna utbildning inom de humanistiska, samhällsvetenskapliga, naturvetenskapliga och tekniska utbildningsområdena. Högskolan får ersättning för farmaceutisk utbildning som på uppdrag av högskolan anordnas av Uppsala universitet.

Högskolan bör vidta åtgärder för att öka andelen kvinnor inom naturvetenskapliga och tekniska utbildningar.

Utöver detta gäller det generella utbildningsuppdraget (avsnitt 5.13).

Resurser 1997

Ramanslag 75 975 tkr

Uppbyggnaden av Södertörns högskola

De första studenterna har under hösten 1996 antagits till studier vid Södertörns högskola. Intresset har varit högt, drygt 6 400 personer sökte till högskolans utbildningar och cirka 1 200 har antagits. Andelen kvinnor av de sökande till de kurser som ges vid högskolan var cirka 68 %. Utbildningar anordnas inom det biovetenskapliga området. Flera utbildningsprogram som ges inom humaniora och samhällsvetenskap är tematiskt upplagda det första året. Högskolan kommer att ha en

mångkulturell profil.

Resurser för cirka 10 doktorander som skall handleda och undervisa vid Södertörns högskola har beräknats under anslaget B 14. Karolinska institutet: Forskning och forskarutbildning.

Resurser för år 1997

Den sammanlagda ersättningen för helårsstudenter och helårsprestationer (takbeloppet) kan uppgå till högst 55 975 000 kronor. Utöver takbeloppet har under anslaget beräknats 20 000 000 kronor för extraordinära kostnader i samband med uppbyggnaden av högskolan.

Resurser för forskning har beräknats under anslaget B 46. Forskning och konstnärligt utvecklingsarbete vid vissa högskolor och uppgår till 11 000 000 kronor.

B 43. Teaterhögskolan i Stockholm: Grundutbildning

1994/95	Anslag	17 971
1995/96	Anslag	32 854
	därav 1996	21 863
1997	Förslag	21 743
1998	Beräknat	22 417
1999	Beräknat	23 135

Beloppen anges i tusental kr

Under anslaget beräknas all ersättning som är förenad med det utbildningsuppdrag som skall gälla för Teaterhögskolan.

Teaterhögskolan har för budgetåren 1993/94 och 1994/95 redovisat fler helårsstudenter än vad som kan ersättas inom beslutade takbelopp. Vid utgången av budgetåret 1994/95 redovisade Teaterhögskolan helårsstudenter motsvarande 0,5 miljoner kronor över takbeloppet. På grundval av det underlag som högskolan lämnat i delårsrapport per den 30 juni 1996 bedömer regeringen att takbeloppet för budgetåret 1995/96 kommer att utnyttjas.

Regeringens överväganden

Sammanfattning

Utbildningsuppdragets inriktning

Teaterhögskolan får anordna utbildning inom utbildningsområdet teater.

Resurser 1997

Ramanslag 21 743 tkr

Resultat

För treårsperioden 1993/94-1995/96 gäller att antalet avlagda examina som omfattar minst 80 poäng skall uppgå till minst 30. Prognosen är att utbildningsuppdraget vad gäller antalet avlagda examina kommer att fullgöras.

Antalet sökande till Teaterhögskolan har ökat under 1990-talet. Endast cirka 1 % av de sökande kan antas. Läsåret 1994/95 var antalet sökande till skådespelarutbildningen 1 050 och 13 antogs. I stort sett samtliga antagna studenter fullföljer utbildningen. Antalet studerande i fortbildning och vidareutbildning har också ökat betydligt de senaste åren.

Resurser för år 1997

Den sammanlagda ersättningen för helårsstudenter och helårsprestationer (takbeloppet) kan uppgå till högst 21 743 000 kronor.

Resurser för konstnärligt utvecklingsarbete har beräknats under anslaget B 46. Forskning och konstnärligt utvecklingsarbete vid vissa högskolor och uppgår till 1 237 000 kronor.

B 44. Enskilda och kommunala högskoleutbildningar m.m.

1994/95	Anslag	1 271 921
---------	--------	-----------

1995/96	Anslag	1 986 614
---------	--------	-----------

	därav 1996	1 321 965
--	------------	-----------

1997	Förslag	1 379 837
-------------	----------------	------------------

1998	Beräknat	1 432 595
------	----------	-----------

1999	Beräknat	1 496 672
------	----------	-----------

Beloppen anges i tusental kr

Under detta anslag beräknas medel bl.a. med anledning av avtal som staten ingått med enskilda utbildningsanordnare samt statsbidrag till kommuner och landsting.

Regeringens överväganden

Sammanfattning

Resurser 1997

Ramanslag 1 379 837 tkr

Regeringen har vid beräkningen av anslaget utgått från följande belopp.

Anslagspost

(tusental kronor)

1. Chalmers tekniska högskola AB	
- grundutbildning	461 007
- forskning och forskarutbildning	334 173
2. Handelshögskolan i Stockholm	54 339
3. Stiftelsen Högskolan i Jönköping	
- grundutbildning	153 966
- forskning och forskarutbildning	17 144
4. Teologiska Högskolan i Stockholm	1 766
5. Örebromissionen/Örebro Missionskola	1 105
6. Evangeliska Fosterlands Stiftelsen/ Johannelunds Teologiska Institut	884
7. Stiftelsen Edsbergs Musikinstitut	4 204
8. Stockholms Musikpedagogiska Institut	7 299
9. Ericastiftelsen	5 183
10. Stiftelsen Stora Sköndal	3 934
11. Stiftelsen Rudolf Steinerhögskolan	2 658
12. Momsmerkostnader för Chalmers tekniska högskola AB och Stiftelsen Högskolan i Jönköping	74 744
13. Kommunala högskoleutbildningar	
- Utbildning för vårdyrken	233 673
- Ingessunds musikhögskola	20 993
14. Till regeringens disposition	2 765

Anslagsposterna beräknas i de flesta fall som det högsta belopp som kan betalas ut, motsvarande takbeloppet för statliga universitet och högskolor. Ersättning utgår för helårsstudenter och helårsprestationer samt i vissa fall för forskning och forskarutbildning.

Enskilda utbildningsanordnare

I den forskningspolitiska propositionen (prop. 1996/97:5) anför regeringen att stiftelseförordnandena för bl.a. Stiftelsen Chalmers tekniska högskola och Stiftelsen Högskolan i Jönköping bör ändras och att ändringarna bör komma till stånd med tillämpning av en ny bestämmelse i stiftelselagen, vilken föreslås i prop. 1996/97:22. I förstnämnda proposition föreslår regeringen att riksdagen skall godkänna att riktlinjen för ändringarna skall vara att regeringen skall utse ledamöterna i stiftelsernas styrelser. Skälen för förslaget redovisas i propositionen.

1. Chalmers tekniska högskola AB

Statsbidraget till Chalmers tekniska högskola AB, regleras i ett särskilt avtal med staten från den 1 juli 1994. Under förutsättning att högskolan uppfyller kvalitetskraven och i övrigt fullgör sina åtaganden är staten beredd att inom ramen för ramavtalet ingå avtal om dimensionering och anslag som innebär att utvecklingen vid högskolan inte blir sämre än vad som genomsnittligt är fallet vid de statliga universiteten och högskolorna.

De examina som Chalmers tekniska högskola AB har rätt att utfärda regleras i förordningen (1993:956) om tillstånd att utfärda vissa examina.

Enligt högskolans prognos kommer det utbildningsuppdrag som fastställts för Chalmers tekniska högskola AB för treårsperioden 1993/94-1995/96 i propositionen Högre utbildning för ökad kompetens (prop. 1992/93:169, bet. 1992/93:UbU14, rskr. 1992/93:363) att fullföljas. För den kommande treårsperioden 1997-99 avser staten och Chalmers tekniska högskola AB att sluta ett nytt avtal under hösten 1996.

Det högsta belopp som bör kunna utgå för budgetåret 1997 beräknas för

- grundutbildning till 461 007 000 kronor.
- forskning och forskarutbildning till 334 173 000 kronor.

Inflyttning i det nybyggda Mikroelektroniskt centrum beräknas ske tidigast under år 1998. Det årliga tillskottet för ökade hyreskostnader planeras till 36,6 miljoner kronor.

2. Handelshögskolan i Stockholm

De examina som Handelshögskolan i Stockholm har rätt att utfärda regleras i förordningen (1993:956) om tillstånd att utfärda vissa examina.

Det avtal mellan staten och Handelshögskolan i Stockholm som godkändes av regeringen i juni 1993 och som gäller fr.o.m. den 1 juli 1994 t.o.m. den 30 juni 2009 innebär att det högsta belopp som kan utgå är 50 000 000 kronor per år (inkl. bibliotek, studie-stöd i forskarutbildningen samt ersättning per avlagd doktorsexamen).

Enligt avtalet skall årlig korrigerig av bidraget ske med hänsyn till förändringar i basbeloppet sedan föregående år.

Med hänsyn till förändringarna i basbeloppet beräknar regeringen det maximala bidrag som kan utgå till Handelshögskolan i Stockholm budgetåret 1997 till 54 339 000 kronor.

3. Stiftelsen Högskolan i Jönköping

Statsbidraget till Stiftelsen Högskolan i Jönköping regleras i ett särskilt avtal med staten från den 1 juli 1994. Under förutsättning att högskolan uppfyller kvalitetskraven och i övrigt fullgör sina åtaganden är staten beredd att inom ramen för ramavtalet ingå avtal om dimensionering och anslag som innebär att utvecklingen

vid högskolan inte blir sämre än vad som genomsnittligt är fallet vid de statliga universiteten och högskolorna.

Högskoleverket har under budgetåret 1995/96 granskat och bedömt kvalitetsarbetet vid Stiftelsen Högskolan i Jönköping (Högskoleverkets rapportserie 1996:19 R). Högskoleverket anser att kvalitetsarbetet bedrivs med gott resultat. Högskoleverket framhåller dock att övergången till stiftelseformen har inneburit vissa organisatoriska problem till följd av decentraliseringen och ansvarsfördelningen i den nya organisationsformen.

De examina som Stiftelsen Högskolan i Jönköping har rätt att utfärda för Internationella Handelshögskolan i Jönköping, Högskolan för lärarutbildning och kommunikation i Jönköping AB och Ingenjörshögskolan i Jönköping AB regleras i förordningen (1993:956) om tillstånd att utfärda vissa examina.

Enligt högskolans prognos kommer det utbildningsuppdrag som fastställts för Stiftelsen Högskolan i Jönköping för treårsperioden 1993/94 - 1995/96 i propositionen Högre utbildning för ökad kompetens (prop. 1992/93:169, bet. 1992/93:UbU14, rskr. 1992/93:363) att fullgöras. För den kommande treårsperioden 1997-99 avser staten och Stiftelsen Högskolan i Jönköping att sluta ett nytt avtal under hösten 1996.

Det högsta belopp som bör kunna utgå för budgetåret 1997 beräknas för

- grundutbildning till 153 966 000 kronor.
- forskning och forskarutbildning till 17 144 000 kronor.

4. Teologiska högskolan i Stockholm

Teologiska Högskolan i Stockholm har enligt förordningen (1993:956) om tillstånd att utfärda vissa examina rätt att utfärda högskoleexamen med inriktning på teologisk utbildning. Efter granskning och bedömning av Högskoleverket har högskolan under budgetåret 1995/96 även fått rätt att utfärda teologie kandidatexamen, 140 poäng.

Högskoleverket har under budgetåret 1995/96 granskat och bedömt kvalitetsarbetet vid högskolan (Högskoleverkets rapportserie 1996:18 R). Högskoleverket finner att högskolan har förvalt sitt utbildningsuppdrag väl.

Det avtal mellan staten och Teologiska Högskolan i Stockholm som godkändes av regeringen i oktober 1993 och som gäller fr.o.m. den 1 juli 1993 t.o.m. den 30 juni 1998 innebär att det högsta belopp som kan utgå per år till Teologiska Högskolan i Stockholm är 1 720 000 kronor i 1993 års prisnivå.

Enligt avtalet skall omräkning av bidraget ske enligt samma principer som gäller för statliga lärosäten.

Det högsta belopp som kan utgå till Teologiska Högskolan i Stockholm budgetåret 1997 beräknas till 1 766 000 kronor.

5. Örebromissionen för Örebro missionsskola

Örebromissionen har för Örebro Missionsskola enligt

förordningen (1993:956) om tillstånd att utfärda vissa examina rätt att utfärda högskoleexamen med inriktning på teologisk utbildning.

Högskoleverket har under budgetåret 1995/96 granskat och bedömt kvalitetsarbetet vid Örebro Missionskola (Högskoleverkets rapportserie 1996:18 R). Högskoleverket finner att den vetenskapliga kompetensen har förstärkts något, men att det är viktigt att den förstärks ytterligare.

Det avtal mellan staten och Örebromissionen som godkändes av regeringen i oktober 1993 och som gäller fr.o.m. den 1 juli 1993 t.o.m. den 30 juni 1998 innebär att det högsta belopp som kan utgå till Örebro Missionskola är 1 075 000 kronor per år i 1993 års prisnivå.

Enligt avtalet skall omräkning av bidraget ske enligt samma principer som gäller för statliga lärosäten.

Det högsta belopp som kan utgå till Örebromissionen för Örebro Missionskola 1997 beräknas till 1 105 000 kronor.

6. Evangeliska Fosterlands Stiftelsen för Johannelunds Teologiska Institut

Evangeliska Fosterlands Stiftelsen har för Johannelunds Teologiska Institut enligt förordningen (1993:956) om tillstånd att utfärda vissa examina rätt att utfärda högskoleexamen med inriktning på teologisk utbildning.

Högskoleverket har under budgetåret 1995/96 granskat och bedömt kvalitetsarbetet vid Johannelunds Teologiska Institut (Högskoleverkets rapportserie 1996:18 R). Högskoleverket finner att det är nödvändigt att den vetenskapliga kompetensen höjs och att en fortsatt examensrätt endast kan tillstyrkas då utbildningsplanen har fastställts och att den nödvändiga lärarkompetensen har styrkts. Johannelunds Teologiska Institut måste enligt Högskoleverket tydligare klargöra sin roll som högskola.

Det avtal mellan staten och Evangeliska Fosterlands Stiftelsen som godkänts av regeringen i oktober 1993 och som gäller fr.o.m. den 1 juli 1993 t.o.m. den 30 juni 1998 innebär att det högsta belopp som kan utgå per år till Johannelunds Teologiska Institut är 860 000 kronor i 1993 års prisnivå.

Enligt avtalet skall omräkning av bidraget ske enligt samma principer som gäller för statliga lärosäten.

Det högsta belopp som kan utgå till Evangeliska Fosterlands Stiftelsen för Johannelunds Teologiska Institut beräknas budgetåret 1997 till 884 000 kronor.

7. Stiftelsen Edsbergs musikinstitut

Vid stiftelsen ges utbildning på högskolenivå med kammarmusikalisk inriktning. Stiftelsen har ingen examensrätt och har heller inte ansökt om sådan.

Regeringen har erfarit att Stiftelsen Edsbergs styrelse utreder om verksamheten vid institutet skall kunna samordnas med verksamheten Kungl. Musikhögskolan i Stockholm.

När styrelsens utredning föreligger bör samordning med Kungl. Musikhögskolan i Stockholm övervägas och medlen för verksamheten överförs till Kungl. Musikhögskolan i Stockholm.

Det högsta belopp som kan utgå till Stiftelsen Edsbergs musikinstitut beräknas budgetåret 1997 till 4 204 000 kronor.

8. Stockholms Musikpedagogiska Institut

De examina som Stiftelsen Stockholms Musikpedagogiska Institut har rätt att utfärda regleras i förordningen (1993:956) om tillstånd att utfärda vissa examina.

Det högsta belopp som kan utgå till Stiftelsen Stockholms Musikpedagogiska Institut beräknas budgetåret 1997 till 7 299 000 kronor.

9. Ericastiftelsen

Ericastiftelsen har enligt förordningen (1993:956) om tillstånd att utfärda vissa examina rätt att utfärda psykoterapeutexamen. Stiftelsen bedriver också viss annan utbildning.

Det högsta belopp som kan utgå till Ericastiftelsen beräknas budgetåret 1997 till 5 183 000 kronor.

10. Stiftelsen Stora Sköndal

Stiftelsen har enligt förordningen (1993:956) om tillstånd att utfärda vissa examina rätt att utfärda socio-nomexamen.

Regeringen har i september 1996 givit Högskoleverket i uppdrag att utvärdera resurstilldelningssystemets effekter beträffande bl.a. socionomutbildningen.

Det högsta belopp som kan utgå till Stiftelsen Stora Sköndal beräknas budgetåret 1997 till 3 934 000 kronor.

11. Stiftelsen Rudolf Steinerhögskolan

Stiftelsen Rudolf Steinerhögskolan har före innevarande budgetår inte erhållit statsbidrag.

Stiftelsen Rudolf Steinerhögskolan har inte rätt att utfärda någon av de examina som finns upptagna i högskoleförordningen.

Regeringen anser att de fristående grund- och gymnasieskolorna utgör ett viktigt komplement till det kommunala skolväsendet. Det finns bl.a. fristående skolor med waldorfpedagogisk inriktning. Lärare vid alla typer av grund- och gymnasieskolor bör dock uppfylla de krav som ställs för de lärarexamina som regleras i högskoleförordningen. Det är därför viktigt att det finns lärare med lärarexamen enligt högskoleförordningen som har kvalificerad kunskap om waldorfpedagogik.

Regeringen har genom ett särskilt beslut i april 1996 tilldelat Stiftelsen Rudolf Steinerhögskolan statsbidrag för en påbyggnadsutbildning om 40 poäng i waldorfpedagogik för maximalt 100 helårsstudenter som har fullföljt en utbildning som leder fram till en lärarexa-

men enligt högskoleförordningen. Maximalt 10 av dessa kan alternativt ha fullföljt en grundläggande eurytmiutbildning vid Stiftelsen Rudolf Steinerhögskolan. Påbyggnadsutbildningen startade hösten 1996.

För vårterminen 1997 beräknas det högsta belopp som kan utgå till Stiftelsen Rudolf Steinerhögskolan till 2 658 000 kronor.

12. Momsmerkostnader för Chalmers tekniska högskola AB och Stiftelsen Högskolan i Jönköping

Under anslaget har beräknats momsmerkostnader för Chalmers tekniska högskola AB och Stiftelsen Högskolan i Jönköping i enlighet med det ramavtal som ingåtts mellan staten och respektive högskola.

Enligt avtalen skall staten ersätta högskolorna för de momsmerkostnader, dvs. den mervärdesskattepliktiga delen av omsättningen, som uppkommer i den grundläggande högskoleutbildningen och forskningen vid Chalmers tekniska högskola AB och Stiftelsen Högskolan i Jönköping. Syftet är att garantera konkurrensneutralitet gentemot de momsbefriade statliga högskolorna och universiteten.

Staten anvisade budgetåret 1994/95 40 miljoner kronor avseende ersättning för momsmerkostnader. Det sammanlagda belopp som utbetalades för momsmerkostnader under detta budgetår uppgick till 85,8 miljoner kronor. Budgetåret 1995/96 anvisades 109 miljoner kronor. Det sammanlagda beloppet för momsmerkostnader budgetåret 1995/96 kommer enligt prognoserna att uppgå till 146 miljoner kronor.

Anledningen till att utfallet blir så mycket större än de anvisade beloppen har framför allt berott på två orsaker. Det beror dels på att utbildningens omfattning har ökat vid både Chalmers tekniska högskola AB och Stiftelsen Högskolan i Jönköping, dels på att fastighetsbeståndet vid Chalmers tekniska högskola AB inte kom att ingå i ett fastighetsbolag inom Chalmers tekniska högskola AB, utan i statliga Akademiska Hus AB i och med propositionen Försäljning av vissa högskolefastigheter vid Chalmers Tekniska högskola i Göteborg m.m. (prop. 1995/96:66, bet. 1995/96:FiU03, rskr. 1995/96:52).

Regeringen beräknar 74 744 000 kronor för ersättning för momsmerkostnader för Chalmers tekniska högskola AB och Stiftelsen Högskolan i Jönköping.

13. Kommunala högskoleutbildningar

13.1. Utbildning för vårdyrken

Anslagsposten avser statsbidrag för grundläggande vårdhögskoleutbildning för vilka dels landstingen eller kommunerna är huvudmän, dels universitet eller högskolor är huvudmän och genom ram- och överflyttningssavtal godkända av regeringen ger vårdutbildningar på uppdrag av landsting. Examensrätten framgår av högskoleförordningens (1993:100) bilaga 3 samt Högskoleverkets rapportserie.

För den kommunala och landstingskommunala högskolan fastställs i det nuvarande systemet för statsbidrag inte ett takbelopp per kommun eller landsting. I stället fastställs ett maximalt antal statsbidragsberättigade årsstudieplatser för varje kommun eller landsting. Ramen är oförändrad i jämförelse med den ram som gällde under treårsperioden 1993/94 - 1995/96. Regeringen har den 1 augusti 1996 uppdragit åt Högskoleverket att lämna förslag till ett system för statsbidrag till vårdhögskolor som bättre överensstämmer med det resurstilldelningssystem som sedan år 1993 gäller för statliga universitet och högskolor (avsnitt 5.3.2.4 Utbildningar inom vårdområdet m.m.).

För budgetåret 1997 bör fastställas följande högsta antal bidragsberättigade årsstudieplatser för kommunal högskoleutbildning:

LANDSTING/KOMMUN	BUDGETÅRET 1997
Stockholms läns landsting	3 123
Landstinget i Uppsala län	1 011
Landstinget Sörmland	401
Landstinget i Östergötlands län	966
Landstinget i Jönköpings län	1 034
Landstinget Kronoborg	453
Landstinget i Kalmar län	348
Landstinget Blekinge	334
Landstinget, Kristianstads län	509
Malmöhus läns landsting	1 148
Landstinget Halland	305
Bohuslandstinget	226
Landstinget i Älvsborg	698
Landstinget Skaraborg	494
Landstinget i Värmland	432
Örebro läns landsting	935
Landstinget Västmanland	335
Landstinget Dalarna	455
Landstinget Gävleborg	496
Landstinget Västernorrland	591
Jämtlands läns landsting	284
Västerbottens läns landsting	1 256
Norrbottnens läns landsting	665
Göteborgs Stad	1 588
Malmö Stad	800
Gotlands kommun	54
Summa	18 923

13.2. Ingesund musikhögskola

Enligt högskoleförordningen (1993:100) har landstinget för Ingesunds Musikhögskola rätt att utfärda musikhögskoleexamen.

Det högsta belopp som kan utgå till Ingesunds Musik-
högskola beräknas budgetåret 1997 till 20 993 000
kronor.

B 45. Särskilda utgifter vid universitet och högskolor m.m.

1994/95	Anslag	1 354 894
1995/96	Anslag	645 340
	därav 1996	380 997
1997	Förslag	534 155
1998	Beräknat	289 268
1999	Beräknat	275 279

Beloppen anges i tusental kr

Detta anslag avser verksamhet inom högskoleområdet för vilken medel inte har ställts till förfogande under annat anslag. Anslaget avser även bidrag till Svenska studenthemmet i Paris samt bidrag till Sveriges Förenade Studentkårer. De ändamål för vilka medel anvisats under detta anslag har förändrats mellan budgetåren 1994/95, 1995/96 och 1997. Detta förklarar de stora skillnaderna mellan budgetåren vad gäller anslagsbeloppen. Beräknat anslag för budgetåren 1998 och 1999 inkluderar den av riksdagen beslutade besparingen inom grundutbildning och forskning i enlighet med vad som redovisats under avsnitt 5.12.1.

Regeringens överväganden

Sammanfattning

Resurser 1997

Ramanslag 534 155 tkr

Regeringen har vid beräkning av anslaget utgått från följande belopp.

Anslagspost (tusental kr)	
1.Svenska studenthemmet i Paris	1 207
2.Finansiering av lånekostnader m.m.	185 081
3.Bidrag till Sveriges Förenade Studentkårer	182
4.Distansutbildning	7 371
5.Utveckling av lärarutbildning	23 000
6.Utveckling av naturvetenskap och teknik	20 598
7.Jämställdhet	68 360
8.Gästforskare/gästlärare i utlandet	5 000
9.Designsatsning	4 000
10.Övrig forskning	7 846
11.Till regeringens disposition	211 510

Utgångspunkter för övervägandena

Svenska studenthemmet i Paris

Bidraget har pris- och löneomräknats. Därutöver har en förstärkning om 400 000 kronor beräknats för verksamheten vid studenthemmet.

Finansiering av lånekostnader m.m.

Riksdagen har tidigare beslutat om investeringar i inredning och utrustning för universitet och högskolor enligt regeringens förslag i propositionerna Högre utbildning för ökad kompetens (prop. 1992/93:169, bet. 1992/93:UbU14, rskr. 1992/93:363) och Forskning för kunskap och framsteg (prop. 1992/93:170, bet. 1992/93:UbU22, rskr. 1992/93:390) samt i vissa fall enligt förslag i äldre propositioner vilka riksdagen beslutat om. Fr.o.m. budgetåret 1994/95 finansieras sådana investeringar genom att universitet och högskolor tar upp lån i Riksgäldskontoret. De tidigare avsatta medlen för investeringar finansierar i stället lånekostnaderna. Under anslaget beräknas medel för sådana tidigare beslutade ändamål som kommer att realiseras under budgetåret. Medlen kommer att fördelas till universitet och högskolor i regleringsbrev.

Utveckling av lärarutbildning

För kompetensutveckling av lärarutbildare har beräknats 15 000 000 kronor och för forskningsanknytning av lärarutbildningen har beräknats 8 000 000 kronor.

Utveckling av naturvetenskap och teknik

Regeringen uppdrog den 15 juli 1993 åt Statens skolverk och Högskoleverket (dåvarande Verket för högskoleservice) att under en period av fem år från och med den 1 juli 1993 initiera åtgärder inom skolan och den högre utbildningen i syfte att öka ungdomars intresse för naturvetenskap och teknik (det s.k. NOT-projektet). För budgetåret 1997 har beräknats 3 598 000 kronor för NOT-projektet.

Till teknik- och naturvetenskapscentrum har beräknats 12 000 000 kronor.

Regeringen uppdrog den 23 maj 1996 åt Linköpings universitet att, i samverkan med andra universitet och högskolor, genomföra ett treårigt projekt syftande till en förnyelse av högskoleingenjörs- och civilingenjörsutbildningarna. För projektet har för år 1997 beräknats 5 000 000 kronor.

Jämställdhet

För insatser som följer av propositionen (prop. 1995/96:164, bet. 1995/96:UbU18, rskr. 1995/96:405) Jämställdhet mellan kvinnor och män inom utbildningsområdet har beräknats följande belopp: för postdoktorala stipendier 14 392 000 kronor, för gästprofessorer 7 710 000 kronor, för nya professorer 14 419 000 kronor och för doktorandtjänster 30 839 000 kronor.

Övrig forskning

För två professorer inom elektronikproduktion har be-

räknats 2 846 000 kronor och för forskning inom IT-pedagogik har beräknats 5 000 000 kronor.

Till regeringens disposition

Under anslagsposten till regeringens disposition har bl.a. beräknats 10 000 000 kronor för en Östersjösatning, 15 000 000 kronor för utvecklingsinsatser av IT-pedagogik och 1 545 000 kronor till delegationen för genomförande av vissa EU-program inom utbildning och kompetensutveckling m.m.

B 46. Forskning och konstnärligt utvecklingsarbete vid vissa högskolor

1994/95	Anslag	164 882 ¹
1995/96	Anslag	251 504 ²
	därav 1996	167 670 ²
1997	Förslag	295 196
1998	Beräknat	304 347
1999	Beräknat	314 089

Beloppen anges i tusental kr

1 Avser anslagen C 46. Konstnärligt utvecklingsarbete vid vissa högskolor samt C 47. Forskningsstödande åtgärder vid mindre och medelstora högskolor

2 Avser anslagen C 48. Konstnärligt utvecklingsarbete vid vissa högskolor samt C 49. Forskningsstödande åtgärder vid mindre och medelstora högskolor

Under detta anslag beräknas all ersättning – inklusive ersättning för lokalhyror och kostnader för inredning och utrustning – som är förenad med forskning vid mindre och medelstora högskolor samt konstnärligt utvecklingsarbete vid konstnärliga högskolor.

De mindre och medelstora högskolorna har i sina fördjupade anslagsframställningar hemställt om en resursförstärkning för forskning och forskarutbildning och de konstnärliga högskolorna har hemställt om en förstärkning av resurserna för konstnärligt utvecklingsarbete.

Regeringens överväganden

Sammanfattning

Verksamhetsmål

De resurser och riktlinjer för verksamheten som regeringen föreslår i denna proposition samt riktlinjerna i den forskningspolitiska propositionen bör gälla.

Resurser 1997

Ramanslag 295 196 tkr

I anslagsposten Högskolan i Karlstad ingår 350 000 kronor för Jämställdhetscentrum. I anslagsposten Högskolan i Växjö ingår 351 000 kronor för en fullmakts-tjänst. I anslagsposten Högskolan i Örebro ingår 523 000 kronor för Kvinnovetenskapligt forum. Regeringen har vid beräkningen av anslaget utgått från följande belopp.

HÖGSKOLA (tusental kronor)	ANSLAG
Högskolan i Karlstad	30 304
Högskolan i Växjö	30 414
Högskolan i Örebro	30 523
Mitthögskolan	30 025
Högskolan i Borås	6 154
Högskolan Dalarna	21 901
Högskolan i Gävle/Sandviken	11 745
Högskolan i Halmstad	17 975
Högskolan i Kalmar	17 974
Högskolan i Karlskrona/Ronneby	18 043
Högskolan Kristianstad	5 638
Högskolan i Skövde	9 889
Högskolan i Trollhättan/Uddevalla	5 418
Mälardalens högskola	17 996
Södertörns högskola	11 000
Summa mindre och medelstora högskolor	264 999
Idrottshögskolan i Stockholm	3 327
Lärarhögskolan i Stockholm	12 234
Summa	15 561
Danshögskolan	2 597
Dramatiska institutet	2 199
Konstfack	2 606
Kungl. Konsthögskolan	1 237
Kungl. Musikhögskolan i Stockholm	2 662
Operahögskolan i Stockholm	2 098
Teaterhögskolan i Stockholm	1 237
Summa konstnärliga högskolor	14 636

Medel för konstnärligt utvecklingsarbete beräknas även under anslagen till Lunds universitet, Göteborgs universitet, Umeå universitet samt Högskolan i Luleå.

Resultatbedömning

De mindre och medelstora högskolorna har under senare år anvisats ökade direkta forskningsresurser och har också med framgång lyckats få externa forskningsmedel (avsnitt 5.5.3). De mindre och medelstora högskolorna har en växande betydelse för utvecklingen av det regionala näringslivet, för tekniköverföring och forskningsinformation, men också för den regionala rekryteringen till högre utbildning och tillgången till kvalificerad arbetskraft i regionen. Forskningsresurserna har också en avgörande betydelse för kvaliteten inom den högre utbildningen.

Det konstnärliga utvecklingsarbetet är en mycket väsentlig del av de konstnärliga högskolornas verksamhet och höjer grundutbildningens kvalitet.

Slutsatser

Resurserna för de direkta forskningsstödjande åtgärderna vid de mindre och medelstora högskolorna uppgår läsåret 1995/96 (12 månader) till cirka 75 miljoner kronor. Dessutom finns två tidsbegränsade resurser för forskningen vid dessa högskolor; dels för samarbete i nätverk mellan mindre och medelstora högskolor samt universitet och högskolor med fasta forskningsresurser (40 miljoner kronor per år 1993/94 - 1995/96) och dels för forskningssamverkan mellan mindre och medelstora högskolor och näringslivet (40 miljoner kronor per år 1994/95 - 1995/96). Lärarhögskolan i Stockholm förfogar över forskningsresurser, drygt 8 miljoner kronor, som anvisas inom Stockholms universitets fakultetsanslag.

Regeringen föreslår att de mindre och medelstora högskolorna samt Lärarhögskolan i Stockholm och Idrottshögskolan för år 1997 tilldelas förstärkta och permanenta forskningsresurser. Utöver nuvarande resurser om sammanlagt 168 miljoner kronor (12 månader, 1997 års prisläge) föreslås en förstärkning om 112 miljoner kronor för att utveckla forskningen. Resurserna skall fritt disponeras av respektive högskola så att denna kan utveckla forskningen under eget ansvar.

I den forskningspolitiska propositionen (prop. 1996/97:5) föreslås ett ökat statligt inflytande över de s.k. löntagarfondsstiftelserna. Under denna förutsättning bedömer regeringen att resurserna för forskning vid de mindre och medelstora högskolorna bör kunna förstärkas ytterligare under budgetåren 1998 och 1999 (avsnitt 5.5.3).

Resurserna för konstnärligt utvecklingsarbete vid de konstnärliga högskolorna uppgår år 1995/96 (12 månader, 1997 års prisläge) sammanlagt till knappt 12,9 miljoner kronor. En förstärkning av dessa resurser om sammanlagt knappt 1,8 miljoner kronor har beräknats.

Regeringen föreslår att de mål som redovisas i denna proposition samt i den forskningspolitiska propositionen (prop. 1996/97:5) skall gälla för forskningen vid

de mindre och medelstora högskolorna samt för det konstnärliga utvecklingsarbetet vid de konstnärliga högskolorna. Insatserna för att främja ökad jämställdhet mellan kvinnor och män på samtliga nivåer inom högskolorna bör fortsätta och öka.

B 47. Sunet

1997	Förslag	100 000	(nytt anslag)
1998	Beräknat	37 814	
1999	Beräknat	35 632	

Beloppen anges i tusental kr

Högskoleverket svarar för administrationen av universitetsdatanätet Swedish University Computer Network (SUNET). Högskoleverket svarar även för in- och utbetalningar som rör SUNET samt att anslagsframställning och årsredovisning för SUNET bifogas Högskoleverkets anslagsframställning och årsredovisning. Med anledning härav har medel för driften av SUNET, 30 miljoner kronor, anvisats under anslaget C 51. Högskoleverket för innevarande budgetår (18 månader). Högskoleverket disponerar även en låneram om 20 miljoner kronor för investeringar inom SUNET. Vidare har regeringen genom beslut den 19 juni 1996 anvisat särskilda medel under innevarande budgetår om 15 810 000 kronor för driften av dels 34 Mbit/s-förbindelserna mellan universitetssorterna inklusive Luleå dels 2 Mbit/s-förbindelserna mellan övriga högskoleorter och dels 2 Mbit/s-förbindelse till övriga Norden (NORDUnet.). Genom beslutet anvisades också medel till en 2 Mbit/s-förbindelse för högskoleutbildningen på Gotland.

Regeringen har i propositionen Åtgärder för att bredda och utveckla användningen av informationsteknik (1995/96:125, bet. 1995/96:TU19, rskr. 1995/96:282) behandlat frågor som berör SUNET. Universitetsdatanätet skall ses som en nationell tillgång som skall kunna utnyttjas av ännu fler, t.ex. hela biblioteksväsendet.

Högskoleverket/SUNET har i sin anslagsframställning för SUNET avseende perioden 1997-1999 redovisat en plan för en kraftig förstärkning av kapaciteten inom SUNET. Bl.a. föreslås att ryggradsnätet som går mellan universitetssorterna inklusive Luleå förstärks till 155 Mbit/s och förbindelserna till de mindre och medelstora högskolorna förstärks till 34 Mbit/s.

Regeringens överväganden

Sammanfattning

Resurser 1997

Ramanslag 100 000 tkr

Övrigt

SUNET skall utvecklas kraftigt och även få en nationell roll utanför universiteten och högskolorna. Ett särskilt anslag för SUNET förs upp i statsbudgeten. Högskoleverket skall även fortsättningsvis svara för administrationen av SUNET. En särskild styrelse för SUNET bildas inom Högskoleverket.

Under anslaget beräknas resurser för en uppgradering av SUNET. Rygggradsnätet – som omfattar universitetsorterna inklusive Luleå – uppgraderas till 155 Mbit/s. Högskolor i övrigt skall anslutas med 10-34 Mbit/s. Kungl. biblioteket (KB) och statliga museer skall anslutas med normalt högst 2 Mbit/s. Vidare skall staten erbjuda berörda kommuner anslutning med normalt högst 2 Mbit/s till SUNET av huvudbibliotek, länsbibliotek och länsmuséer under en inledningsperiod.

För driften av SUNET för universitetens och högskolornas del och för de statliga museerna beräknas 38 miljoner kronor för budgetåret 1997. Av beloppet har 20 miljoner kronor tidigare beräknats under Högskoleverkets anslag. Därutöver har regeringen denna dag föreslagit riksdagen att på tilläggsbudget för budgetåret 1995/96 anvisa ett engångsbelopp om 66 miljoner kronor som avses kunna förbrukas under minst en treårsperiod. För de kostnader för den angivna uppgraderingen som inte täcks av de anvisade medlen skall Högskoleverket/SUNET ta ut avgifter av de nämnda statliga myndigheterna. För de konstnärliga högskolorna och de statliga museerna skall driften dock bekostas från anslaget.

Under anslaget beräknas vidare ett engångsbelopp om 62 miljoner kronor som avses kunna användas av Högskoleverket/SUNET för att inledningsvis stödja anslutningen av de nämnda organen med kommunal huvudman. Beloppet utgör en total ram för detta ändamål. Stödet skall avse SUNETS:s driftkostnader för anslutningen under normalt högst en tvåårsperiod räknat från den tidpunkt anslutningen sker till SUNET. Det skall ses som ett erbjudande från statens sida som förutsätter att berörda kommuner åtar sig att själva svara för alla de kostnader som är förenade med deras deltagande när statens stöd upphör.

Staten svarar genom Högskoleverket/SUNET för alla förbindelser och all behövlig utrustning inom SUNET för den angivna planen. SUNET kan välja mellan att själv svara för kommunikationen eller att genom avtal överlåta detta till andra entreprenörer. Vid planeringen av projektet skall Högskoleverket samarbeta med Kungl. biblioteket och Statens kulturråd. Berörda myndigheter kan givetvis på egen bekostnad ordna förbindelser

med högre kapacitet än den angivna.

Uppgradering av de statliga delarna av SUNET förutsätts ske under 1997 och 1998. De kommunala anknäringarna förutsätts kunna genomföras successivt under en följd av år.

Det skall även åligga Högskoleverket/SUNET att erbjuda högskolestuderande förbindelse med SUNET lokalt för studieändamål, bl.a. i samband med distansutbildning. En högskolestuderande skall således oavsett bostadsort kunna kommunicera inom SUNET och Internet, genom uppringd förbindelse till låg taxa och utan att behöva bekosta ett eget internetabonnemang. På så vis skall studiemöjligheterna göras mer oberoende av bostadsort.

Genom den kraftiga uppgraderingen av högskoledelen av SUNET i kombination med vidgningen till vissa nya områden bibehålls SUNET som i första hand en högskoleresurs samtidigt som dess kapacitet och den kompetens som det representerar utnyttjas i ett vidare nationellt syfte. Till följd av den förändrade rollen avser regeringen att genom ändring av instruktionen för Högskoleverket föreskriva att inom verket skall finnas en särskild styrelse för SUNET, vars ledamöter skall nomineras i första hand av högskolorna. Biblioteksexpertis från Kungl. biblioteket och Statens kulturråd bör vara representerad i styrelsen.

B 48. Ersättningar för klinisk utbildning och forskning

1994/95 Anslag 1 487 495

1995/96 Anslag 3 051 995

därav 1996 2 286 679

1997 Förslag 1 549 946

1998 Beräknat 1 582 912

1999 Beräknat 618 010¹

Beloppen anges i tusental kr

¹ Av beräkningstekniska skäl redovisas här en besparing om 1 000 miljoner kronor i enlighet med vad som redovisats under avsnitt 5.12.1. Beräknat anslag uppgår till 1 618 010 tkr före denna besparing

Från anslaget utgår ersättning till vissa landsting/kommuner enligt avtal om samarbete om läkarutbildning och forskning m.m. samt om samarbete om tandläkarutbildning och forskning m.m.

Regeringens överväganden*Sammanfattning***Resurser 1997**

Ramanslag 1 549 946 tkr

Regeringen har vid beräkning av anslaget utgått från följande belopp.

MEDICINSK UTBILDNING OCH FORSKNING
 (tusental kr)

Uppsala universitet	182 532
Lunds universitet	294 928
Göteborgs universitet	301 785
Umeå universitet	145 846
Linköpings universitet	112 548
Karolinska institutet	422 629

ODONTOLOGISK UTBILDNING OCH FORSKNING
 (tusental kr)

Göteborgs universitet	51 850
Umeå universitet	37 828

6 Högskolemyndigheter

6.1 ANSLAG

C 1. Högskoleverket

1995/96	Anslag	240 000	Utgiftsprognos	229 000
	därav 1996	160 000	därav 1996	155 000
1997	Förslag	143 671		
1998	Beräknat	124 191		
1999	Beräknat	127 351		

Beloppen anges i tusental kr

Högskoleverkets arbetsuppgifter och organisation framgår av förordningen (1995:945) med instruktion för Högskoleverket. Högskoleverket är central myndighet för frågor som rör universitet och högskolor med offentlig huvudman samt enskilda anordnare av utbildning på högskolenivå vilka får statsbidrag eller har tillstånd att utfärda examina.

Regeringens överväganden

Sammanfattning

Övergripande mål

För den kommande planeringsperioden skall följande övergripande mål gälla för den verksamhet som Högskoleverket ansvarar för.

Högskoleverket skall utveckla strategier och metoder för nationella utvärderingar av den högre utbildningen och forskningen. Vidare skall Högskoleverket granska och bedöma universitetens och högskolornas arbete med kvalitetsutveckling.

Högskoleverket skall ansvara för utredningar, uppföljningar och analyser som skall ligga till grund för regeringens bedömningar och beslut.

Högskoleverket skall genom sin tillsyn säkerställa att allmänhetens och enskilda individers behov, intressen och rättigheter i förhållande till högskolesystemet blir tillgodosedda.

Högskoleverket skall underlätta internationell rör-

lighet för studenter och lärare samt för akademiskt utbildade i övrigt. Verket skall vidare genom skilda informationsinsatser öka kunskaperna om och intresset för högre utbildning och forskning.

Högskoleverket skall främja den grundläggande utbildningens kvalitet och pedagogiska förnyelse. Det arbete som bedrivs genom Rådet för grundläggande högskoleutbildning skall fortsätta.

I samband med att nya regler för tillträde till högre utbildning träder i kraft inför antagningen till hösten 1997 får Högskoleverket ansvar för att fastställa föreskrifter för antagningsverksamheten och följa tillämpningen av de nationella reglerna.

Högskoleverket skall ansvara för administration av universitetsdatanätet SUNET som nationell resurs.

Resurser för 1997

Ramanslag 143 671 tkr

Beräknade avgiftsinkomster (högskoleprovet)

17 900 tkr.

Regeringen föreslog i propositionen Ett högskoleverk (prop. 1994/95:165, bet. 1994/95:UbU17, rskr. 1994/95:386) att Rådet för forskning om universitet och högskolor skulle läggas ner från och med den 1 januari 1998. Regeringen föreslår att ansvaret för att stödja forskning om universitet och högskolor överförs till Humanistisk-samhällsvetenskapliga forskningsrådet (HSFR). Därigenom kan denna typ av forskning vägas mot andra angelägna ändamål inom HSFR:s ansvarsområde. De uppgifter som Rådet för forskning om universitet och högskolor har haft rörande utvecklingsarbete föreslår regeringen integreras i Högskoleverkets utredande och uppföljande verksamhet.

SUNET

Medel för de svenska universitetens och högskolornas nätverk för datakommunikation, SUNET, har tidigare beräknats under anslaget till Högskoleverket. Från och med budgetåret 1997 föreslår regeringen att ett nytt anslag inrättas, som benämns B 47. Sunet. Som en konsekvens av detta förslag beräknas en minskning av anslaget till Högskoleverket med 20 miljoner kronor.

Resultat

Högskoleverket inrättades den 1 juli 1995 och har under det första året fullföljt vissa uppdrag och uppgifter som påbörjats av de tidigare myndigheterna, Verket för högskoleservice och Kanslersämbetet. Högskoleverket har emellertid fler och andra arbetsuppgifter än de tidigare myndigheterna och verket har därför lagt ner stort arbete på att organisera och planera sin framtida verksamhet.

Under det första verksamhetsåret har Högskoleverket fullföljt och rapporterat flera regeringsuppdrag. Därigenom har verkets tillkomst bidragit till att avlasta regeringskansliet men också till att lyfta fram frågorna som utretts till en mer öppen och allsidig diskussion än som varit möjligt när utredningarna sköttes inom regeringskansliet. Exempel på sådana utredningar är verkets kartläggning av i vilken utsträckning avgiftsbelagd utbildning i privat regi systematiskt tillgodoräknas som kurs vid universitet eller högskola.

Vidare har Högskoleverket ansvar för frågor som rör examensprövningar – frågor som tidigare behandlades av regeringen.

Högskoleverket har redovisat större nationella utvärderingar som omfattar grundskolläroarbetsutbildningen, de medellånga vårdutbildningarna och forskarutbildningen i språkvetenskapliga ämnen. Vidare har den första omgången av bedömningar av kvalitetsarbete vid universitet och högskolor – omfattande fem lärosäten – slutförts och rapporterats (avsnitt 5.3.1).

Planeringsförutsättningar för budgetåren 1998 och 1999

Planeringsförutsättningen bör vara att verksamheten vid Rådet för grundläggande högskoleutbildning skall fortsätta även efter år 1998.

C 2. Verket för högskoleservice

1995/96	Anslag	1
1997	Förslag	10 000
1998	Beräknat	10 220
1999	Beräknat	10 480

Beloppen anges i tusental kr

Verkets för högskoleservice arbetsuppgifter och organisation framgår av förordningen (1995:943) med instruktion för Verket för högskoleservice.

Verket för högskoleservice skall på uppdrag av universitet och högskolor biträda vid antagning av studenter, juridisk rådgivning och service, rådgivning och service i fråga om administrativ utveckling och ADB samt vid upphandling av i första hand utrustning.

Verket för högskoleservice har under budgetåret 1995/96 varit avgiftsfinansierat. Som en följd av beslutade förändringar i verksamheten tilldelas Verket för högskoleservice ett ramanslag.

Regeringens överväganden

Sammanfattning

Övergripande mål

För den kommande planeringsperioden skall följande övergripande mål gälla för den verksamhet som Verket för högskoleservice ansvarar för.

Verket för högskoleservice skall utveckla ett datorbaserat system för information till både sökande och antagningsmyndigheter om sökmöjligheter och antagnings- och rekryteringssituationen under olika skeden av sök- och antagningsproceduren. Systemet skall vara obligatoriskt för alla högskolemyndigheter. Systemet skall på uppdrag av berörda antagningsmyndigheter även kunna användas för anmälan och antagning av studerande för eftergymnasial utbildning i vid mening.

Verket för högskoleservice skall sälja och utföra upphandlingstjänster till övervägande delen baserat på universitetens och högskolornas behovsområden.

Resurser

Ramanslag 10 000 tkr

Beräknade avgiftsinkomster 45 000 tkr

Resultat

Verket för högskoleservice (VHS) ombildades den 1 juli 1995. Detta skedde som en direkt följd av att Högskoleverket inrättades med anledning av regeringens förslag i prop. 1994/95:165 och då bl.a. övertog de myndighetsuppgifter som tidigare åvilat VHS.

De av VHS uppgifter under budgetåret 1994/95 som övertogs av Högskoleverket gällde uppföljning, internationalisering, information och högskoleprovet. De mer renodlade serviceuppgifterna inom områdena antagning av studerande, upphandling, administrativ utveckling/ADB och juridik kvarstod.

Regeringen har i beslut den 21 december 1995 uppdragit åt VHS att utveckla system för antagning av studenter till högskoleutbildning.

I enlighet med riksdagens beslut (prop. 1995/96:184, bet. 1995/96: UbU11, rskr. 1995/96:264) skall den gemensamma funktionen för antagningen också fortsättningsvis bedrivas i myndighetsform av VHS.

C 3. Centrala studiestödsnämnden

1994/95	Utgift	179 181	Anslagskredit	9 300
1995/96	Anslag	295 622	Utgiftsprognos	301 600
			därav 1996	213 600
1997	Förslag	276 727		
1998	Beräknat	234 512		
1999	Beräknat	235 350		

Beloppen anges i tusental kronor

Centrala studiestödsnämnden är central förvaltningsmyndighet för studiesociala frågor. Myndighetens arbetsuppgifter framgår av förordningen (1996:502) med instruktion för Centrala studiestödsnämnden (CSN). CSN fullgör också uppgifter enligt förordningen (1990:1361) om lån till hemutrustning för flyktingar och vissa andra utlänningar samt administrerar bidrag till döva och hörselskadade elever och elever vid Rh-anpassad utbildning enligt förordningen (1995:667) om bidrag till vissa funktionshindrade elever i gymnasieskolan.

De övergripande målen för CSN är att som förvaltningsmyndighet för studiesociala frågor

- följa upp och utvärdera studiestödssystemen,
- ta fram underlag och förslag för utveckling av det studiesociala området,
- på ett rationellt och ekonomiskt ansvarsfullt sätt svara för hanteringen av beviljning och återbetalning av studiestöd,
- hantera ärenden så snabbt som möjligt med iakttagande av kravet på rättssäkerhet,
- bedriva sin verksamhet så att studerande och låntagare ges en, utifrån deras utgångspunkt, tillfredsställande service.

Inkomster hos CSN, som redovisas på statsbudgetens inkomstsida under inkomsttitel 2552 Övriga offentliga rättsliga avgifter, beräknas till 70 miljoner kronor för budgetåret 1997. Inkomsterna avser bl.a. uppläggningskostnader för lån.

En jämförelse mellan budget och utfall år 1994/95 visar på ett outnyttjat utrymme på ca 1 miljon kronor. Prognosen för anslagsbelastningen under innevarande budgetår innehåller en rad osäkra faktorer. Prognosen tyder på att CSN kommer att överskrida sina tilldelade resurser.

Regeringens överväganden

Sammanfattning

Övergripande mål

Målen för Centrala studiestödsnämnden som ansvarig förvaltningsmyndighet för studiesociala frågor skall under den kommande planeringsperioden ligga fast.

Resurser 1997

Ramanslag: 276 727 tkr

Resultat

CSN:s årsredovisning visar att myndigheten i allt väsentligt har klarat att uppfylla målen för verksamheten. Målet på tre veckors behandlingstid för ansökningsärenden har med vissa undantag kunnat hållas under budgetåret. I vissa delar av landet har dock tillgängligheten på telefon periodvis inte varit tillfredsställande. De stora satsningarna på utbildningsområdet med hänsyn till arbetsmarknadsläget har för CSN medfört täta regeländringar och stora volymökningar samtidigt som de studerande ställer större krav på individuell information och rådgivning. Totalt inkommer årligen ca 1,3 miljoner ärenden som kräver manuell handläggning och ca 9 miljoner ärenden som hanteras maskinellt. Telefonsamtalen uppgår till drygt 4 miljoner. Myndigheten har uppnått besparingskraven, men haft svårigheter att hantera den kraftigt ökande ärendevolymen med tilldelade resurser.

Kraven på studiestödsadministrationen förväntas öka de närmaste åren. Regeringen bedömer därför att den tillfälliga resursförstärkning som tilldelats myndigheten för löpande verksamhet för budgetåret 1995/96 måste permanentas för löpande utgifter inom beviljningsverksamheten (prop. 1995/96:105, bet. 1995/96:SfU5, rskr. 1995/96:213). Regeringen utgår från att myndigheten under budgetåret 1997 ytterligare kommer att kunna förbättra servicen och tillgängligheten för allmänheten med den resurstilldelning som här föreslås.

Regeringen har under utgiftsområde 15 Studiestöd, anslaget A 3. Vuxenstudiestöd m.m. i denna proposition föreslagit att ett särskilt utbildningsbidrag främst för arbetslösa skall införas den 1 juli 1997. Kostnaden för information och administration beräknas uppgå till 35 miljoner kronor för år 1997.

Återbetalningsverksamheten

Kostnaderna för verksamheten med återbetalning av studiestöd skall i princip täckas genom avgifter.

CSN:s återbetalningsverksamhet bör även i fortsättningen redovisas som uppdragsverksamhet. Verksamheten fördes fr.o.m. budgetåret 1993/94 upp med ett formellt belopp, s.k. 1 000 kronorsanslag, från att tidigare redovisats under CSN:s ramanslag. Mot bakgrund av den förändrade redovisningen av statens verksam-

het bör redovisningen i fortsättningen ske utan den formella anknypningen till statsbudgeten.

Intäkterna i form av avgifter för återbetalningsverksamheten beräknas till 170 miljoner kronor för år 1997, men endast 138 miljoner kronor av avgifterna beräknas inflyta kassamässigt. Kostnaderna för verksamheten under det kommande budgetåret beräknas till 161 miljoner kronor. CSN bör därför för budgetåret 1997 tillfälligt kompenseras med mellanskillnaden 23 miljoner kronor. Beloppet har beräknats under CSN:s ramanslag.

Regeringen avser att återkomma till riksdagen under år 1997 i frågan om finansieringen av återbetalningsverksamheten i samband med ett ställningstagande till utredningsförslaget om ett nytt studiestödssystem.

Övrigt

Staten har tidigare subventionerat studerandes resor genom bidrag. Genom avtal mellan CSN och vissa trafikföretag har studerande som beviljats studiestöd erbjudits rabatterade priser på resor. Av besparingsskäl beslutade riksdagen, med anledning av förslag i bud-

getpropositionen föregående år, att statliga bidrag inte längre skulle anvisas för detta ändamål (prop. 1994/95:100 bil. 9, bet. 1994/95:SfU12, rskr. 1994/95:278). Sveriges förenade studentkårer (SFS) har därefter ingått avtal med olika trafikföretag så att studerande vid universitet och högskolor erbjudits rabatterade priser på resor. Motsvarande avtal har CSN slutit för vuxenstuderande. Regeringen kan konstatera att en tillfredsställande lösning nåtts för de allra flesta studerande.

Enligt regeringens mening är det mycket värdefullt att de studerande kan erbjudas rabatterade resor trots att några särskilda statsbidrag inte anvisas för ändamålet. Det är därför av vikt att CSN och SFS även i fortsättningen verkar för att liknande överenskommelser inom olika slag av utbildningsverksamhet kan träffas för kommande år. Kostnaderna för CSN:s administration skall belasta myndighetens ramanslag.

CSN tillhandahåller även lån till hemutrustning för flyktingar och vissa andra utlänningar. Medel för låneadministrationen har t.o.m. budgetåret 1995/96 beräknats under den tionde huvudtiteln. För budgetåret 1997 har dessa medel, 11,6 miljoner kronor, beräknats under CSN:s ramanslag.

7 Nationella och internationella forskningsresurser

7.1 ALLMÄNT

Verksamhetsområdet omfattar anslag till nationella och internationella forskningsresurser avseende medel för bl.a. forskningsråd, vissa forskningsinstitut, nationella forskningsbibliotek och europeiskt forskningssamarbete. Regeringen redovisar i den forskningspolitiska propositionen, Forskning och samhälle (prop.1996/97:5) sina övergripande bedömningar vad gäller forskningspolitiken för treårsperioden 1997 - 1999. I forskningspropositionen lägger regeringen förslag till riksdagen om mål och allmänna riktlinjer för forskningen m.m. Regeringen redovisar där också sina bedömningar vad gäller forskningens inriktning och organisation samt sina ställningstaganden med anledning av olika utredningar som behandlat högskolans forskning, bl.a. Forskningsfinansieringsutredningen, Utredningen om nyttiggörande av forskningsresultat, samverkan näringsliv – högskola samt Utredningen om insatser för kvinno- och jämställdhetsforskning m.m. I det följande redovisas några av de ställningstaganden som är av särskilt stor betydelse för myndigheterna inom detta verksamhetsområde.

Jämställdhet och genusforskning

Regeringen föreslår i den forskningspolitiska propositionen en rad åtgärder för att uppnå en jämnare könsfördelning bland forskarstuderande, lärare och forskare och för att öka forskning med ett genusperspektiv. Genusforskningen bör integreras i den ordinarie forskningen och de forskningsfinansierande organen, t.ex. forskningsråden bör fördela medel även till genusforskning. Samtliga forskningsmyndigheter har att var och en inom sitt ansvarsområde bidra till att genomföra åtgärderna och uppnå angivna mål.

I propositionen Jämställdhet mellan kvinnor och män inom utbildningsområdet (prop. 1994/95:164) föreslog regeringen en förstärkning av forskningen med ett genusperspektiv genom inrättande av professorer. Riksdagen godkände regeringens förslag (bet. 1994/95:UbU 18, rskr. 1994/95:405). Forskningsrådsnämnden (FRN) har efter uppdrag från regeringen föreslagit ämnen för sådana professorer. Förslaget innebär inrättande av sex professorer och lika många forskarassistenttjänster och

doktorandtjänster. Forskningsråden kommer att få i uppdrag att föreslå placering av sex professorer och lika många forskarassistent- och doktorandtjänster för genusforskning inom följande ämnen: litteraturvetenskap, sociologi, informationsteknologi, folkhälsovetenskap, fysikundervisningens didaktik och människa-maskin. Regeringen föreslår under anslaget D 19. Särskilda utgifter för forskningsändamål att 10 miljoner kronor anvisas för ändamålet.

Ökad samverkan inom forskningen

Utvecklingen inom forskningen karakteriseras av att samarbete över alla gränser, både disciplinära och geografiska, blir allt mer betydelsefullt. Detta gäller även de forskningsfinansierande myndigheterna och regeringen föreslår mot denna bakgrund en rad olika åtgärder. Regeringen föreslår i den forskningspolitiska propositionen att en samverkansgrupp för tvärvetenskap och jämställdhet inrättas vid forskningsråden under Utbildningsdepartementet, FRN, Rymdstyrelsen, Skogs- och jordbrukets forskningsråd och Socialvetenskapliga forskningsrådet. Regeringen avser att utse en extern ordförande i gruppen. Regeringen avser också att ge forskningsråd och andra forskningsfinansierande myndigheter i uppdrag att gemensamt bereda och lägga förslag till åtgärder som kan stärka forskning kring t.ex. globala frågor, socialt motiverad teknikutveckling, ojämlikhet i hälsa m.m.

Kvalitet, relevans och förnyelse

Regeringen fäster stor vikt vid kvalitet och relevans i forskningen liksom vid forskningens förnyelse. Kvalitetskraven måste ges stor uppmärksamhet vid granskningen av forskningsprojekt och genom internationella utvärderingar. Jämställdhetsåtgärder leder också till högre kvalitet. Forskningsråd och sektorsorgan bör gemensamt utarbeta rullande planer över områden som skall utvärderas.

Forskningsråden bör också stödja forskning som är strategisk för såväl forskningens utveckling som samhällets behov. Detta vidgar deras uppgifter och motiverar ett ökat samarbete med andra forskningsfinansierare med sektorsforskningsansvar. Detta innebär att forskarsamhällets måste ta ett ökat ansvar för att medver-

ka i samhällets samlade forskningsprioriteringar.

Förnyelse främjas bl.a. genom åtgärder för ökad rörlighet, internationellt och nationellt samt genom insatser för yngre forskare. Regeringen avser, vilket närmare redovisas i den forskningspolitiska propositionen, att ge forskningsråden i uppdrag att utarbeta ett program för ökat stöd till yngre forskare.

Anslagsberäkningar

I föreliggande proposition redovisas under verksamhetsområdet Nationella och internationella forskningsresurser regeringens förslag till anslagsberäkningar för berörda myndigheter. Dessa bygger på de övergripande ställningstagandena som regeringen presenterar i forskningspropositionen. Härutöver tar regeringen upp ett antal frågor som berör myndigheterna och som inte behandlats i forskningspropositionen.

Mot bakgrund av de bedömningar som görs i den forskningspolitiska propositionen föreslår regeringen vissa särskilda förstärkningar inom verksamhetsområdet Nationella och internationella forskningsresurser. Det gäller bl.a. en satsning på forskarrekruteringstjänster inom humanistisk-samhällsvetenskaplig forskning, för vilket regeringen har beräknat ytterligare ca 5 miljoner kronor under anslaget till Humanistisk-samhällsvetenskapliga forskningsrådet (HSFR). Vidare föreslås särskilda insatser under anslaget till FRN för longitudinell forskning om 10 miljoner kronor. Regeringen föreslår också av statsfinansiella skäl besparingar som i första hand berör forskningsråden. Detta redovisas närmare nedan.

Inom Kungliga bibliotekets ansvarsområde föreslår regeringen en förnyelse av bibliotekssystemet LIBRIS samt en utvidgning av ansvarsbibliotekssystemet. Regeringen föreslår även att Rådet för forsknings- och utvecklingssamarbete mellan Sverige och EU (EU/FoU-rådet) förstärks för utökad informations- och rådgivningsverksamhet.

Regeringen föreslår en neddragning av forskningsrådets och FRN:s anslag samt anslaget till rymdforskning med i genomsnitt ca 14 %. Förslaget till besparingar är inte relaterat till en bedömning av resultaten inom myndigheternas verksamhetsområden utan betingat av det statsfinansiella läget och av de stora resurser för forskning som tillförts de s.k. löntagarfundsstiftelserna. Regeringen bedömer att huvuddelen av de föreslagna besparingarna skall kunna kompenseras genom medel från stiftelserna. Detta kräver en bättre samordning mellan stiftelsernas insatser och statliga insatser. I den forskningspolitiska propositionen (avsnitt 3.5) redovisas regeringens förslag om vilken åtgärd som bör vidtas för att nämnda samordning skall komma till stånd.

Regeringen har gjort en nedjustering av medlen för lokalkostnader i vissa myndighetsanslag med anledning av utvecklingen på hyresmarknaden. Regeringen avser att följa upp om en motsvarande faktisk minskning av hyreskostnaderna kommer att uppnås.

Utgiftsutvecklingen för verksamhetsområdet (miljoner kronor)

Utgift 1994/95	2 543		
Anvisat 1995/96	3 793	Utgiftsprognos	3 678
		därav 1996	2 649
Förslag 1997	2 308		
Beräknat 1998	2 211		
Beräknat 1999	2 278		

7.2 RESULTATINFORMATION

Forskningsråden och FRN har i årsredovisningarna redovisat verksamheten med utgångspunkt i de gemensamma verksamhetsmål som finns angivna i regleringsbrev för budgetåret 1994/95. Myndigheterna skall

- öka stödet till yngre forskare,
- stimulera till ökad rörlighet av forskare mellan institutioner och lärosäten,
- bidra till att antalet artiklar av svenska forskare publicerade i internationella vetenskapliga tidskrifter ökar,
- förbättra informationen om forskning och forskningsresultat och
- vidga det internationella samarbetet.

Myndigheterna har valt delvis olika åtgärder för att uppfylla verksamhetsmålen. Detta beror bl.a. på de skilda villkor som gäller för olika vetenskapsområden.

Rådets årsredovisningar ger en god bild av resultaten av verksamheten. Råden har även lämnat en resultatredovisning i de fördjupade anslagsframställningarna avseende budgetåren 1997-1999. Gemensamt för myndigheterna är att resultaten av verksamheten kan betecknas som tillfredsställande.

Regeringen har den 14 mars 1996 fattat beslut om att forskningsråden och i tillämpliga delar även FRN skall ansvara för att en ekonomisk uppföljning utifrån gemensamma grundprinciper görs av de medel som betalas ut till universitet och högskolor. Bakgrunden till beslutet är en granskning av Riksrevisionsverket (RRV) som påvisar vissa brister när det gäller den ekonomiska uppföljningen av medel för forskningsprojekt. Myndigheterna har inkommit till regeringen med en redogörelse för grundprinciperna. Av denna framgår att råden har för avsikt att samordna de formella och innehållsmässiga kraven på redovisningen samt att för forskningsprojekten tillämpa likartade kontraktsvillkor vad gäller ekonomisk redovisning. Regeringen bedömer att förutsättningarna för en god ekonomisk uppföljning av medel som betalas ut av forskningsråden till universitet och högskolor nu är tillfredsställande. RRV:s revisionsberättelser för myndigheterna inom verksamhetsområdet innehåller inga invändningar.

FRN har byggt upp nya intresseområden och genomfört åtgärder för att främja kontakterna mellan olika ämnesområden m.m. Nämndens stöd till yngre forskare har inte ökat märkbart. Däremot kan noteras att andelen kvinnliga forskare ökat kraftigt. Förnyelseåtgärder har genomförts genom att ett antal temaområden slagits samman och nya bildats. Humanistisk-samhällsvetenskapliga forskningsrådet (HSFR) söker främja kvinnors fortsatta forskarkarriär bl.a. genom upprättandet av ett nytt stipendieprogram. HSFR:s program för utvärderingar av discipliner och av de egna programmen ger underlag för förnyelsearbetet inom HSFR:s många ämnesområden. Rådets översynsarbete har lett till uppbyggnad av ett par nya programområden och vidareutveckling av några av de äldre. Medicinska forskningsrådet (MFR) har inlett satsningar på yngre forskare i form av fler forskarassistentjänster och forskningsanslag till särskilt meriterade yngre forskare. Internationell rörlighet har stimulerats huvudsakligen genom en kraftig utökning av antalet beviljade stipendier för utlandsvistelse. Naturvetenskapliga forskningsrådet (NFR) har under året tillskapat s.k. särskilda insatsområden. Detta innebär särskilda resurser till projekt med interdisciplinär karaktär som under en begränsad tid ges stöd. Ett åtgärdsprogram för ökad jämställdhet har antagits av rådet. Teknikvetenskapliga forskningsrådet (TFR) har utvecklat konceptet forskarskolor samt nya former för forskningsfinansiering såsom industridoktorander, adjungerade industriforskare och utlandsdoktorander.

Regeringen har, vilket utförligare redovisas i den forskningspolitiska propositionen, för avsikt att ställa skärpta krav på redovisning i forskningsrådets årsredovisningar av vilka åtgärder som vidtagits för att främja förnyelse i rådets arbete. Regeringen avser också att uppdraga åt råden att redovisa ett program för ökat stöd åt yngre forskare.

På en övergripande nivå visar de utvärderingar som genomförts av forskningsråden att svensk forskning generellt har en hög kvalitet, men vissa strukturella problem inom universitet och högskolor har påtalats. Det gäller t.ex. bristande geografisk rörlighet bland forskarna, alltför små organisatoriska miljöer och vissa fall en svag förnyelse inom forskningen.

Råden konstaterar att nuvarande arbetsmetod med andra forskares granskning av ansökningar (peer review), jämte internationella utvärderingar av forskning, har visat sig vara den bästa garantin för hög vetenskaplig kvalitet. TFR tar även hänsyn till projektens teknikrelevans. Kvalitetsbegreppet diskuteras också av FRN som i allmänhet gör en sammanvägning av projektens inomvetenskapliga kvalitet och deras samhällsrelevans.

Råden gör ett mycket gott kvalitetsarbete genom de internationella utvärderingar av forskningen som görs sedan många år tillbaka. De storutvärderingar av hela ämnesområden (fysik, kemi, biologi, geovetenskaper, matematik) som NFR har genomfört är enligt regeringens bedömning ett värdefullt och utvecklande komplement till tidigare utvärderingar av smalare områden.

HSFR har löpande program för utvärderingar av hela discipliner och större programområden. TFR har genomfört en utvärdering av den tillämpade matematiken samt teknisk bullerforskning. MFR har gjort en särskild utvärdering av insatsområdet genomforskning.

Det är angeläget att rådets analys av utvärderingarna i ökad utsträckning också leder fram till konkreta åtgärder och förändringsförslag. Internationella utvärderingar bör nyttjas i ökad omfattning.

Vad avser informationen om forskning och forskningsresultat arbetar råden och FRN delvis på olika sätt. FRN har ett särskilt ansvar för forskningsinformation. Nämnden har valt att koncentrera sig på större, riksomfattande informationsprogram och pilotprojekt för att uppnå större effektivitet i satsningarna. Rådets informationsinsatser omfattar i hög grad tidsskrifter och årsböcker, men även andra aktiviteter såsom information via Internet, utställningar och lärarfortbildning.

Regeringen anser att forskningsinformation till bl.a. skolor och allmänhet är särskilt viktig och har i den forskningspolitiska propositionen föreslagit särskilda åtgärder för att den skall förbättras. Råden och FRN bör utveckla sitt arbete med forskningsinformation.

När det gäller den internationella anknytningen i rådets verksamhet är variationen stor. Generellt sett är myndigheternas arbete mycket starkt kopplat till internationella samarbetsprojekt, internationella organisationer och EU:s ramprogram för forskning och utveckling. FRN är ansvarig myndighet för Sveriges deltagande i forskningsinstitutet IIASA (The International Institute for Applied Systems Analysis). HSFR ansvarar för ett nordiskt samarbete men deltar också i ett vidsträckt europeiskt kontaktnät. MFR:s internationella anknytning finns framför allt inom EU:s forskningsprogram, där MFR utgör ansvarigt nationellt kontaktorgan för det biomedicinska programmet. NFR är ansvarig myndighet för kontakterna med en rad internationella forskningsanläggningar och ansvarar också för svenskt deltagande i flera av särprogrammen inom EU:s ramprogram för forskning och utveckling. Många av TFR:s forskningsprojekt ingår i internationella samarbetsprojekt, bl.a. inom EU:s ramprogram för forskning och utveckling.

Resultatbedömningen av övriga myndigheters verksamhet, Rymdstyrelsen, Rådet för forskning om universitet och högskolor, Kungliga biblioteket, Statens psykologiskt-pedagogiska bibliotek, Institutet för rymdfysik, Polarforskningssekreteriatet och EU/FoU-rådet görs under respektive myndighets anslagsavsnitt.

Anslaget för Arkivet för ljud och bild redovisas under utgiftsområde 17: Kultur, medier, trossamfund och fritid.

7.3 ANSLAG

D 1. Forskningsrådsnämnden: Forskning och forsknings- information

1994/95	Utgift	92 851 ¹	Reservation	4 603
1995/96	Anslag	131 465	Utgiftsprognos	131 470
			därav 1996	96 984
1997	Förslag	83 276		
1998	Beräknat	85 774		
1999	Beräknat	88 439		

¹ Beloppen anges i tusental kr

Anslaget avser utgifter för Forskningsrådsnämndens (FRN) verksamhet; initiering, samordning och stöd till forskning samt forskningsinformation.

FRN:s huvuduppgifter är att initiera och stödja forskning som är angelägen från samhällets synpunkt, bl.a. tvärvetenskaplig forskning samt främja information om forskning och forskningens roll i samhället.

En jämförelse mellan budget och utfall år 1994/95 visar en reservation om 4 603 000 kr. Prognosen för anslagsbelastningen under innevarande budgetår visar en reservation om 4 598 000 kr.

Regeringens överväganden

Övergripande mål

För den kommande planeringsperioden skall de övergripande målen för FRN:s verksamhet vara att initiera och stödja forskning som är angelägen från samhällets synpunkt samt främja information om forskning och forskningens roll i samhället.

Resurser 1997

Ramanslag: 83 276 tkr

Av FRN:s årsredovisning och fördjupade anslagsframställning framgår att nämnden i huvudsak uppfyllt de mål för verksamheten som formulerats i regleringsbrev och instruktion. Forskarrörlighet och jämställdhet är exempel på områden där FRN uppvisat goda resultat. Ökat stöd till yngre forskare är ett exempel på verksamhetsmål där FRN:s resultat kan förbättras ytterligare.

De frågor FRN särskilt ansvarar för – tvärvetenskap, samhällsrelevans, forskningsinformation – är alla sådana frågor som regeringen fäster stor vikt vid. Frågorna behandlas utförligare i den forskningspolitiska propositionen.

FRN:s ansvar att initiera nya forskningsområden kräver att betydande resurser för detta varje år kan fri-

göras inom ramen för anslaget. Det är regeringens uppfattning att FRN i ökad utsträckning bör överväga om stödet till tidigare initierade forskningsområden kan avvecklas för att möjliggöra för nya att etableras. Detta är inte enbart ett led i det kontinuerliga förnyelsearbetet utan också ett särskilt ansvar för FRN.

Verksamheten med forskningsinformation bör även fortsättningsvis koncentreras på rikstäckande insatser med allmänheten som målgrupp. Särskild prioritet bör ges informationsinsatser riktade mot grupper med låg utbildningsnivå och grupper utan akademisk tradition.

Från det tidigare anslaget C 47. Övriga utgifter inom forskning och forskarutbildning föreslås 1,7 miljoner kronor överföras till detta anslag. Medlen skall användas för särskilda projektbidrag för forskningsinformation. Denna fråga behandlas utförligare i Utbildningsdepartementets avsnitt i den forskningspolitiska propositionen.

Sedan mars 1996 finns inom FRN Institutet för miljö- och rymdforskning i Kiruna. Medel för institutets verksamhet anvisas under FRN:s anslag för forskning och forskningsinformation.

Regeringen föreslår en förstärkning av resurserna för databaser för longitudinella studier med sammanlagt 15 miljoner kronor. Medlen föreslås dels anvisas till FRN (10 000 000 kronor), dels avsättas inom ramen för Socialvetenskapliga forskningsrådets anslag. De skall användas för vård och uppbyggnad av individdatabaser för forskningsändamål.

Regeringen föreslår att FRN fr.o.m budgetåret 1997 ges ansvar för konsumentforskning. Särskilda medel anvisas under Inrikesdepartementets huvudtitel (1,5 miljoner kronor).

Regeringen föreslår vidare att ansvaret för ungdomsforskning överförs från FRN till Humanistisk-samhällsvetenskapliga forskningsrådet (HSFR). I samband därmed bör de medel som särskilt anvisats till FRN för ändamålet ungdomsforskning överföras till HSFR (4 500 000 kronor).

Frågor om Miljö- och rymdforskningsinstitutet i Kiruna, longitudinell forskning, ungdomsforskning och konsumentforskning behandlas utförligare i den forskningspolitiska propositionen.

FRN:s anslag föreslås av statsfinansiella skäl minskas med 12,4 miljoner kronor.

Beträffande fördelningen av nämndens kostnader på forskningsanslag respektive förvaltningsanslag anser regeringen att utgångspunkten skall vara att lönekostnader för nämndens kansli skall bekostas av förvaltningsanslaget. FRN har sedan lång tid finansierat vissa tjänster inom kansliet med medel för den forskningsinitierande verksamheten. Detta ger inte en korrekt bild av medelsanvändningen och försvårar styrning och överblick. I enlighet härmed föreslås en överföring av 8,3 miljoner kronor från nämndens forskningsanslag till nämndens förvaltningsanslag.

Övriga bedömningar och förslag som berör FRN, avseende forskningsrådets organisation, genusforskning samt tvärvetenskap, redovisas i regeringens forsk-

ningsproposition.

Regeringens bedömning är att de övergripande målen för FRN:s verksamhet bör kvarstå.

För år 1998 beräknas utgifterna uppgå till 85 774 000 kronor och för år 1999 till 88 439 000 kronor.

D 2. Forskningsrådsnämnden: Förvaltning

1994/95	Utgift	9 029 ¹	Anslagssparande	135
1995/96	Anslag	14 159	Utgiftsprognos	14 294
			därav 1996	9 605
1997	Förslag	18 318		
1998	Beräknat	18 880		
1999	Beräknat	19 466		

¹ Beloppen anges i tusental kr

Medlen disponeras för Forskningsrådsnämndens (FRN) förvaltning. FRN:s huvuduppgifter är att initiera och stödja forskning som är angelägen från samhällets synpunkt samt främja information om forskning och forskningens roll i samhället.

En jämförelse mellan budget och utfall år 1994/95 visar ett anslagssparande om 135 000 kronor.

Regeringens överväganden

Resurser 1997

Ramanslag: 18 318 tkr

Mot bakgrund av de resultat myndigheten har redovisat drar regeringen slutsatsen att verksamheten bedrivs på ett tillfredsställande sätt.

I enlighet med vad regeringen under föregående anslag föreslagit beträffande fördelningen av nämndens kostnader på anslaget för forskning och forskningsinformation respektive förvaltningsanslag föreslås en överföring av 8,3 miljoner kronor från nämndens forskningsanslag till förevarande anslag. En motsvarande överföring om 0,5 miljoner kronor görs också från anslaget D 20. Dyrbar vetenskaplig utrustning till anslaget.

För år 1998 beräknas utgifterna uppgå till 18 880 000 kronor och för år 1999 till 19 466 000 kronor.

D 3. Humanistisk-samhällsvetenskapliga forskningsrådet: Forskning

1994/95	Utgift	202 236 ¹	Reservation	57 732
1995/96	Anslag	341 100	Utgiftsprognos	350 269
			därav 1996	233 966
1997	Förslag	210 444		
1998	Beräknat	216 757		
1999	Beräknat	223 492		

¹ Beloppen anges i tusental kr

Humanistisk-samhällsvetenskapliga forskningsrådets (HSFR) uppgift är att främja och stödja betydelsefull forskning inom kulturvetenskaperna, dvs. humanistiska, religionsvetenskapliga, rättsvetenskapliga och samhällsvetenskapliga discipliner och forskningsområden. I olika former, t.ex genom projektanslag, inrättande av tjänster och medel till utrustning, stöder rådet forskning av god vetenskaplig kvalitet. En uppgift för rådet är att bygga upp forskning inom nya betydelsefulla områden. Rådet skall också arbeta med forskningssinformation och samverka med andra forskningsfinansiärer.

HSFR är svenskt kontaktorgan för ett antal nordiska och internationella forskningsorganisationer och har tillsammans med Forskningsrådsnämnden programansvar för EU:s socio-ekonomiska forskningsprogram TSER (Targeted Socio-Economic Research). HSFR är svensk huvudman för samverkan med Europeiska universitetsinstitutet (European University Institute, EUI) i Florens, som inrättats av medlemsstaterna i EU för forskning och forskarutbildning inom vissa samhällsvetenskaper, rättsvetenskap och humaniora.

Kollegiet för samhällsforskning (The Swedish Collegium for Advanced Study in the Social Sciences, SCASSS) är ett institut för avancerade studier inom samhällsvetenskap och humaniora. Verksamheten bedrivs i form av gästforskarprogram och internationellt organiserad forskning inom de aktuella områdena. Riksdagen beslöt år 1995 (prop. 1994/95: 100, Bil.9, bet. 1994/95 UbU: 15, rskr. 1994/95:353) att ge SCASSS ställning som nationell resurs utan särskild fakultetsanknytning (SFS 1995:1079) Förordning om kollegiet för samhällsforskning. Medel till SCASSS anvisas under förevarande anslag.

En jämförelse mellan budget och utfall år 1994/95 visar en reservation om 57 732 000 kronor. Prognosen för anslagsbelastningen under innevarande budgetår visar en reservation om 48 563 000 kronor.

Regeringens överväganden

Övergripande mål

För den kommande planeringsperioden skall de övergripande målen för Humanistisk-samhällsvetenskapliga forskningsrådet vara att främja och stödja vetenskapligt betydelsefull forskning, verka för att information om forskning sprids och samverka med andra myndigheter inom forskningens område.

Resurser 1997

Ramanslag 210 444 tkr

Enligt HSFR:s redovisning såväl i den fördjupade anslagsframställningen för 1997-1999 som i årsredovisningen bedrivs på många håll i landet högt kvalificerad forskning inom kulturvetenskaperna. Detta bestyrks av bl.a. internationella utvärderingar. Rådet driver sedan flera år ett program med utvärderingar av hela discipliner, vilka också ger en god nationell överblick över forskningen inom dessa områden. Rådet har statsmakternas uppdrag att utveckla grundforskning beträffande vissa områden som offentlig sektor, arbetsmarknad och kriminalvetenskap. Rådet arbetar även aktivt med frågor som forskarrörlighet, jämställdhet, nyttiggörande av kunskap samt med jävsproblematiken. HSFR bedriver härutöver en förtjänstfull utåtriktad verksamhet med t.ex. seminarier, publiceringsbidrag och forskningsinformation.

Det finns inom HSFR:s ansvarsområde, inte minst inom de humanistiska disciplinerna, ofta sämre möjligheter att fullfölja en forskarkarriär än vad som är fallet inom t.ex. medicin, teknik och naturvetenskap. Inom många forskningsområden finns det få andra finansieringskällor. Rådet har påvisat att det finns stora behov av fler forskarassistent- och doktorandtjänster. Regeringen förordar att rådet för inrättande av sådana tillförs ytterligare medel (5 000 000 kronor).

Ungdomsstyrelsen har på regeringens uppdrag utrett ungdomsforskningens framtida inriktning, organisation och finansiering. Detta beskrivs närmare i Inrikesdepartementets avsnitt i 1996 års forskningsproposition. Forskningsrådsnämnden (FRN) har haft uppdraget att bygga upp en bred tvärvetenskaplig kompetens med avseende på ungdomsforskning. Regeringen anser att initieringsfasen nu kan ses som avslutad och att det fortsatta ansvaret för stödet till detta forskningsområde bör ges till HSFR. De medel som riksdagen tidigare avsatt för ungdomsforskning bör även fortsättningsvis användas för detta ändamål och de medel som tidigare anvisats till FRN bör i enlighet härmed överföras till förevarande anslag (4 500 000 kronor).

Regeringen avser att ge HSFR i uppdrag att i samråd med övriga berörda myndigheter m.fl. inom området, utreda och föreslå åtgärder för uppbyggnad och utveckling av sektorsforskning inom kulturområdet. Frågor rörande detta behandlas i Kulturdepartemen-

tets avsnitt i forskningspropositionen, prop. 1996/97:5. Medel för ändamålet, 2,5 miljoner kronor, har reserverats inom utgiftsområde 17, anslaget J 1. Forsknings- och utvecklingsfrågor inom kulturområdet.

Regeringen har, i enlighet med riksdagens beslut med anledning av propositionen Jämställdhet mellan kvinnor och män inom utbildningsområdet (prop. 1994/95:164, bet. 1994/95 UbU:18, rskr. 1994/95:405), i mars 1996 beslutat om fördelning av medel för tjänster som forskarassistenttjänster för underrepresenterat kön. Medel har i enlighet med beslutet förts från anslaget C 47. Övriga utgifter inom forskning och forskarutbildning, anslagsposten 3. Nya professorer och forskarassistenttjänster m.m. till förevarande anslag (2 000 000 kronor).

Medel för en tjänst för B. Antonsson har beräknats under anslaget.

HSFR är svenskt kontaktorgan för samarbete med Europeiska universitetsinstitutet (European University Institute, EUI) i Florens. EUI bedriver forskarutbildning och forskning inom rättsvetenskap, samhällsvetenskap och humaniora. De sex ursprungliga medlemsländerna i EU bildade institutet år 1972 genom en konvention, till vilken fogats ett protokoll som reglerar privilegier och immuniteter för institutet. De nya medlemsstaterna har efter hand anslutit sig till konventionen. Konventionen har reviderats år 1992. Sverige har, utan att vara medlem i institutet, genom ett särskilt avtal kunnat sända forskarstuderande till EUI. I artikel 4.1. i anslutningssakten till fördraget mellan unionens medlemsländer och bl.a. Sverige, förbinder sig Sverige att ansluta sig till de avtal som de tidigare medlemsländerna ingått. Regeringen föreslår i prop. 1996/97:5 riksdagen att dels godkänna konventionen den 19 april 1972 om grundandet av ett europeiskt universitetsinstitut och en konvention från år 1992 om ändring av konventionen, dels anta förslag till lagändring i lagen (1976:661) om immunitet och privilegier i vissa fall så att den även omfattar EUI. Under förutsättning att dessa förslag godkänns av riksdagen föreslår regeringen att HSFR anvisas medel under anslaget D 19 Europeisk forskningssamverkan för täckande av kostnaderna för ett svenskt medlemskap i EUI.

Finansieringen av SCASSS har under budgetåret 1995/96 skett genom att en särskilt angiven del avdelats under anslaget. HSFR har efter hörande av universitetet utsett en styrelse för SCASSS. Kollegiet, som är förlagt till Uppsala och har en administrativ anknytning till Uppsala universitet, har viktiga uppgifter på det internationella planet. Det utgör en nationell resurs i det svenska forskningssystemet. Regeringen avser att till SCASSS för budgetåret 1997 avsätta 9 miljoner kronor under en egen anslagspost under förevarande anslag.

Regeringen föreslår av statsfinansiella skäl en besparing på HSFR:s anslag med 32,2 miljoner kronor.

Övriga bedömningar och förslag som berör HSFR, avseende forskningsrådets organisation, forskningsrådets rätt att inrätta professorer, genusforskning samt

tvärvetenskap redovisas i regeringens forskningsproposition, prop. 1996/97:5.

Regeringens bedömning är att de övergripande målen för den verksamhet HSFR ansvarar för bör kvarstå.

För år 1998 beräknas utgifterna uppgå till 216 757 000 kronor och för år 1999 till 223 492 000 kronor.

D 4. Humanistisk-samhällsvetenskapliga forskningsrådet: Förvaltning

1994/95	Utgift	7 174 ¹	Anslagssparande	1 075
1995/96	Anslag	15 351	Utgiftsprognos	14 426
			därav 1996	10 307
1997	Förslag	7 795		
1998	Beräknat	8 061		
1999	Beräknat	8 327		

1 Beloppen anges i tusental kr

Medlen disponeras för Humanistisk-samhällsvetenskapliga forskningsrådets förvaltning.

En jämförelse mellan budget och utfall år 1994/95 visar ett anslagssparande om 1 075 000 kronor

Regeringens överväganden

Resurser 1997

Ramanslag: 7 795 tkr

HSFR:s årsredovisning visar att myndighetens ekonomiska resultat är tillfredsställande. RRV har i en rapport pekat på vissa brister när det gäller uppföljningen av forskningsprojekt. Regeringens bedömning och slutsatser med anledning av rapporten framgår av det inledande avsnittet till verksamhetsområdet. Mot bakgrund av de resultat myndigheten har redovisat drar regeringen slutsatsen att verksamheten bedrivits på ett tillfredsställande sätt.

För år 1998 beräknas utgifterna uppgå till 8 061 000 kronor, och för år 1999 till 8 327 000 kronor.

D 5. Medicinska forskningsrådet: Forskning

1994/95	Utgift	394 495 ¹	Reservation	22 428
1995/96	Anslag	552 004	Utgiftsprognos	568 491
			därav 1996	414 928
1997	Förslag	326 533		
1998	Beräknat	336 330		
1999	Beräknat	346 779		

1 Beloppen anges i tusental kr

De övergripande målen för Medicinska forskningsrådet (MFR) är att främja och stödja vetenskapligt betydelsefull forskning, verka för att information om forskning sprids och samverka med andra myndigheter inom forskningens område. MFR fördelar resurser för medicinsk forskning inklusive de farmaceutiska, odontologiska och veterinärmedicinska områdena. Verksamheten syftar till att genom stöd till forskning öka förståelsen av orsakerna till sjukdom och härigenom förbättra förutsättningarna för att förebygga, diagnosticera och behandla sjukdomar. De tre största målområdena är nervsystemet och dess sjukdomar, mikrobiologi och infektionssjukdomar samt hjärta och kärl. Rådet bidrar med ca 10 % av de offentliga medlen till medicinsk forskning.

MFR stödjer forskning huvudsakligen genom bidrag till projekt och apparatur samt finansiering av forskartjänster. Vid sidan av direkt forskningsstöd bedriver MFR forskningsinformation t.ex. genom att framställa tryckt material, bidra till anordnandet av utställningar samt fortbilda lärare och journalister. MFR ger också ekonomiskt stöd och bedriver rådgivning inom försöksdjursområdet. MFR är nationell programansvarig myndighet för det biomedicinska programmet inom EU:s ramprogram för forskning och utveckling.

En jämförelse mellan budget och utfall år 1994/95 visar en reservation om 22 428 000 kronor. Prognosen för anslagsbelastningen under innevarande budgetår visar en reservation om 5 891 000 kronor.

Regeringens överväganden

Övergripande mål

För den kommande planeringsperioden skall de övergripande målen för Medicinska forskningsrådet vara att främja och stödja vetenskapligt betydelsefull forskning, verka för att information om forskning sprids och samverka med andra myndigheter inom forskningens område.

Resurser 1997

Ramanslag: 326 533 tkr

Svensk medicinsk forskning kännetecknas av ett omfattande internationellt samarbete och har en framskjuten position med avseende på publiceringsstatistik i internationella vetenskapliga tidskrifter. Som framgår av redovisningen i inledningen till verksamhetsområdet har MFR i huvudsak uppfyllt de övergripande målen för verksamheten. Detta har skett t.ex. genom att öka resurser till yngre forskare, stimulera internationell rörlighet och genom att utveckla verksamheten med forskningsinformation. Under den kommande perioden avser rådet bl.a. att verka för förnyelse och flexibilitet i forskningsmiljöer och att ytterligare förstärka stödet till yngre forskare

MFR:s arbetsformer har debatterats livligt under de senaste åren. Kritiken har berört bl.a. beslutsformerna, frågan om gynnande av forskare i råd och beredningsgrupper, uppföljningen och kontrollen av medelsanvändningen samt fördelningen av medel och tjänster till kvinnor. Eftersom rådet är en offentlig myndighet har dess verksamhet kunnat granskas i detalj av utomstående. Rådet har till följd av analyser av bl.a. RRV och av regeringsbeslut, men också som resultat av självprövning, vidtagit olika åtgärder för att komma tillrätta med problemen. Rådet redovisar i sin senaste anslagsframställning ett program med specificerade åtgärder för att öka andelen kvinnor bland rådets anslagsmottagare och innehavare av forskartjänster. Problemen synes i allt väsentligt vara åtgärdade även om rådet har anledning att kontinuerligt följa upp dessa frågor.

Regeringen föreslår med hänvisning till det statsfinansiella läget en minskning av MFR:s anslag med 52,1 miljoner kronor.

Regeringen föreslår vidare att medel för försöksdjursverksamhet överförs från MFR:s förvaltningsanslag (D 6 Medicinska forskningsrådet: Förvaltning) till förevarande anslag (4 000 000 kronor).

Regeringen har, i enlighet med riksdagens beslut med anledning av propositionen Jämställdhet mellan kvinnor och män inom utbildningsområdet (prop. 1994/95:164, bet. 1994/95 UbU:18, rskr. 1994/95:405), i mars 1996 beslutat om fördelning av medel för tjänster som forskarassistenttjänster för underrepresenterat kön. Medel har i enlighet med beslutet förts från anslaget C 47. Övriga utgifter inom forskning och forskarutbildning, anslagsposten 3. Nya professorer och forskarassistenttjänster m.m. till förevarande anslag (1 800 000 kronor).

Bedömningar och förslag som berör MFR avseende forskningsrådets organisation, forskningsrådets rätt att inrätta professorer, genusforskning samt tvärvetenskap redovisas i regeringens forskningsproposition (prop. 1996/97:5).

Regeringens bedömning är att de övergripande målen för den verksamhet MFR ansvarar för bör kvarstå.

För år 1998 beräknas utgifterna uppgå till 336 330 000 kronor och för år 1999 till 346 779 000 kronor.

D 6. Medicinska forskningsrådet: Förvaltning

1994/95	Utgift	11 745 ¹	Anslagssparande	2 382
1995/96	Anslag	20 302	Utgiftsprognos	20 109
			därav 1996	15 580

1997 Förslag 9 771

1998	Beräknat	10 103
------	----------	--------

1999	Beräknat	10 435
------	----------	--------

¹ Beloppen anges i tusental kr

Medlen disponeras för Medicinska forskningsrådets (MFR) förvaltning.

En jämförelse mellan budget och utfall år 1994/95 visar ett anslagssparande om 2 382 000 kronor.

Regeringens överväganden

Resurser 1997

Ramanslag: 9 771 tkr

MFR:s årsredovisning visar att myndighetens ekonomiska resultat är tillfredsställande. RRV har i en rapport pekat på vissa brister när det gäller uppföljningen av forskningsprojekt. Regeringens bedömning och slutsatser med anledning av rapporten framgår av det inledande avsnittet till verksamhetsområdet. Mot bakgrund av de resultat myndigheten har redovisat drar regeringen slutsatsen att verksamheten bedrivs på ett tillfredsställande sätt.

Regeringen föreslår att de medel för försöksdjursverksamhet som innevarande år anvisats under förevarande anslag i stället anvisas under anslaget D 5. Medicinska forskningsrådet: forskning eftersom detta står i bättre överensstämmelse med medlens användning (4 000 000 kronor)

För år 1998 beräknas utgifterna uppgå till 10 103 000 kronor och för år 1999 till 10 435 000 kronor.

D 7. Naturvetenskapliga forskningsrådet: Forskning

1994/95	Utgift	585 708 ¹	Reservation	41 886
1995/96	Anslag	900 017	Utgiftsprognos	892 679
			därav 1996	622 537

1997 Förslag 525 426

1998	Beräknat	541 189
------	----------	---------

1999	Beräknat	558 002
------	----------	---------

¹ Beloppen anges i tusental kr

Naturvetenskapliga forskningsrådets (NFR) uppgift är att främja och stödja vetenskapligt betydelsefull forskning inom biologi, fysik, geovetenskaper, kemi och matematik. Genom olika stödformer som projektanslag tjänster, och medel till utrustning kan rådet dels stödja etablerad forskning av hög kvalitet, dels bygga upp forskning inom nybetydelsefulla områden. Rådet skall också arbeta med forskningsinformation.

Rådet ansvarar vidare för medelsfördelning till nationella forskningsanläggningar och till energirelaterad grundforskning. NFR är svenskt kontaktorgan för flera internationella forskningsorganisationer och har programansvar för vissa av EU:s forskningsprogram.

En jämförelse mellan budget och utfall år 1994/95 visar en reservation på 41 886 000 kronor. Prognosen för anslagsbelastningen under innevarande budgetår visar en reservation om 49 224 000 kronor.

Regeringens överväganden

Övergripande mål

För den kommande planeringsperioden skall de övergripande målen för Naturvetenskapliga forskningsrådet vara att främja och stödja vetenskapligt betydelsefull forskning, verka för att information om forskning sprids och samverka med andra myndigheter inom forskningens område.

Resurser 1997

Ramanslag: 525 426 tkr

Enligt NFR:s redovisning i fördjupad anslagsframställning och årsredovisning har svensk naturvetenskaplig forskning en mycket god kvalitet. Som framgår av bedömningarna och slutsatserna i inledningen till verksamhetsområdet har rådet i hög grad förmått uppfylla de uppställda målen för verksamheten. Arbetet har inriktats mot såväl förnyelse av forskningen som mot den internationella anknytningen. Rådet utför ett gott kvalitetsarbete genom regelbundna internationella utvärderingar av forskning. Sådana har under perioden genomförts i form av s.k. storutvärderingar där hela forskningsområden granskas. Under den kommande perioden avser rådet att i samverkan med högskolorna öka sina insatser för forskningens förnyelse.

Regeringen föreslår med hänvisning till det statsfinansiella läget en minskning av NFR:s anslag med 85 miljoner kronor.

Regeringen har, i enlighet med riksdagens beslut med anledning av propositionen Jämställdhet mellan kvinnor och män inom utbildningsområdet (prop. 1994/95:164, bet. 1994/95 UbU:18, rskr. 1994/95:405), i mars 1996 beslutat om fördelning av medel för tjänster som forskarassistenttjänster för underrepresenterat kön. Medel har, i enlighet med beslutet, förts från anslaget

C 47. Övriga utgifter inom forskning och forskarutbildning, anslagsposten 3. Nya professurer och forskarassistenttjänster m.m. till förevarande anslag (2 500 000 kronor).

Övriga bedömningar och förslag som berör NFR, avseende forskningsrådets organisation, forskningsrådets rätt att inrätta professurer, genusforskning samt tvärvetenskap, redovisas i regeringens forskningsproposition (prop. 1996/97:5).

Regeringens bedömning är att de övergripande målen för den verksamhet NFR ansvarar för bör kvarstå.

För år 1998 beräknas utgifterna uppgå till 541 189 000 kronor och för år 1999 till 558 002 000 kronor.

D 8. Naturvetenskapliga forskningsrådet : Förvaltning

1994/95	Utgift	17 329 ¹	Anslagssparande	928
1995/96	Anslag	27 644	Utgiftsprognos	28 221
			därav 1996	19 127
1997	Förslag	18 773		
1998	Beräknat	19 390		
1999	Beräknat	20 048		

¹ Beloppen anges i tusental kr

Medlen disponeras för Naturvetenskapliga forskningsrådets (NFR) förvaltning.

En jämförelse mellan budget och utfall år 1994/95 visar ett anslagssparande om 928 000 kronor.

Regeringens överväganden

Resurser 1997

Ramanslag: 18 773 tkr

NFR:s årsredovisning visar att myndighetens ekonomiska resultat är tillfredsställande. RRV har i en rapport pekat på vissa brister när det gäller uppföljningen av forskningsprojekt. Regeringens bedömning och slutsatser med anledning av rapporten framgår av det inledande avsnittet till verksamhetsområdet. Mot bakgrund av de resultat myndigheten har redovisat drar regeringen slutsatsen att verksamheten bedrivs på ett tillfredsställande sätt.

För år 1998 beräknas utgifterna uppgå till 19 390 000 kronor och för år 1999 till 20 048 000 kronor.

D 9. Teknikvetenskapliga forskningsrådet: Forskning

1994/95	Utgift	257 340 ¹	Reservation	69 900
1995/96	Anslag	463 978	Utgiftsprognos	489 542
			därav 1996	353 000
1997	Förslag	272 237		
1998	Beräknat	280 404		
1999	Beräknat	289 116		

¹ Beloppen anges i tusental kr

Teknikvetenskapliga forskningsrådets (TFR) uppgift är att stärka och bygga upp svensk teknisk grundforskning och forskarutbildning. TFR skall göra långsiktiga insatser för kunskapsuppbyggande forskning inom teknik- och vetenskapsområden som har relevans för svenskt näringsliv och andra samhällssektorer.

Rådets stöd till yngre forskare avser bl.a. finansiering av s.k. TFR-doktorander, doktorander i projekt, forskarassistenter, postdoktorer, utlandsdoktorander och industridoktorander. TFR stödjer även s.k. adjungerade industriforskare till industriforskningsprojekt med väsentligt inslag av teknisk grundforskning.

Medel för Rådets för högpresterande datorsystem (HPD-rådet) verksamhet, som startade den 1 juli 1994, anvisas inom förevarande anslag.

En jämförelse mellan budget och utfall år 1994/95 visar en reservation om 69 900 000 kronor. Prognosen för anslagsbelastningen för innevarande budgetår visar en reservation om 44 336 000 kronor.

Regeringens överväganden

Övergripande mål

För den kommande planeringsperioden skall de övergripande målen för Teknikvetenskapliga forskningsrådet vara att främja och stödja vetenskapligt betydelsefull forskning, verka för att information om forskning sprids och samverka med andra myndigheter inom forskningens område.

Det övergripande målet för HPD-rådet är att finansiera högpresterande datorsystem för forskning vid universitet och högskolor och hos andra avnämare.

Resurser 1997

Ramanslag: 272 237 tkr

TFR har det senaste året genomfört en utvärdering av den tillämpade matematiken och av teknisk bullerforskning. För de kommande åren avser TFR främja en internationellt stark teknikvetenskaplig grundforskning inom landet, stärka och förnya den tekniska forskarutbildningen samt inrikta förnyelsearbetet på att stödja

strategiskt viktiga men eftersatta områden och expansiva områden av betydelse för dagens och morgondagens svenska tillväxtindustri.

Regeringen har, i enlighet med riksdagens beslut med anledning av propositionen Jämställdhet mellan kvinnor och män inom utbildningsområdet (prop. 1994/95:164, bet. 1994/95 UbU:18, rskr. 1994/95:405) i mars 1996 beslutat om fördelning av medel för tjänster som forskarassistenttjänster för underrepresenterat kön. Medel har, i enlighet med beslutet, förts från anslaget C 47. Övriga utgifter inom forskning och forskarutbildning, anslagsposten 3. Nya professorer och forskarassistenttjänster m.m. till förevarande anslag (2 700 000 kronor).

HPD-rådet fullgör sin uppgift främst genom stöd till nationell spetsberäkningskapacitet men även genom stöd till kompetensuppbyggnad, liksom till viss annan utrustning och verksamhet. Insatserna skall vara nationella och långsiktiga. Rådet har en hög ambitionsnivå och har gjort större insatser vid Paralleldatorcentrum vid KTH och Nationellt Superdatorcentrum vid Linköpings Universitet.

Regeringen föreslår av statsfinansiella skäl en minskning av TFR:s anslag med 43,8 miljoner kronor.

Övriga bedömningar och förslag som berör TFR, avseende forskningsrådets organisation, forskningsrådets rätt att inrätta professorer, genusforskning samt tvärvetenskap, redovisas i regeringens forskningsproposition, prop. 1996/97:5.

Regeringens bedömning är att de övergripande målen för den verksamhet TFR ansvarar för bör kvarstå.

För år 1998 beräknas utgifterna uppgå till 280 404 000 kronor och för år 1999 till 289 116 000 kronor.

D 10. Teknikvetenskapliga forskningsrådet: Förvaltning

1994/95	Utgift	5 780 ¹	Anslagssparande	6 048
1995/96	Anslag	13 533	Utgiftsprognos	11 693
			därav 1996	8 638
1997	Förslag	9 244		
1998	Beräknat	9 563		
1999	Beräknat	9 887		

¹ Beloppen anges i tusental kr

Medlen disponeras för Teknikvetenskapliga forskningsrådets förvaltning.

En jämförelse mellan budget och utfall år 1994/95 visar ett anslagssparande om 6 048 000 kronor.

Regeringens överväganden

Resurser 1997

Ramanslag: 9 244 tkr

RRV har i en rapport pekat på vissa brister när det gäller uppföljningen av forskningsprojekt. Regeringens bedömning och slutsatser med anledning av rapporten framgår av det inledande avsnittet till verksamhetsområdet. RRV har pekat på vissa svagheter i TFR:s årsredovisning; framför allt kan noteras att verksamhetens samtliga kostnader inte redovisats per verksamhetsgren. Rådet har vidtagit åtgärder för att rätta till påvisade brister.

RRV:s granskning har inte föranlett några påpekanden utöver vad som anförts ovan.

För år 1998 beräknas utgifterna uppgå till 9 563 000 kronor och för år 1999 till 9 887 000 kronor.

D 11. Rymdforskning

1994/95	Utgift	73 683 ¹	Reservation	248
1995/96	Anslag	65 125	Utgiftsprognos	65 373
			därav 1996	49 107
1997	Förslag	38 837		
1998	Beräknat	40 002		
1999	Beräknat	41 245		

¹ Beloppen anges i tusental kr

Från anslaget betalas kostnader för forskning inom Rymdstyrelsens verksamhetsområde.

Rymdstyrelsen är central förvaltningsmyndighet för frågor som gäller den svenska rymd- och fjärranalysverksamheten, särskilt för forskning och utveckling.

Rymdstyrelsens övergripande mål är att bidra till utvecklingen av svensk rymdforskning och näringsverksamhet till högsta internationella nivå.

En jämförelse mellan budget och utfall år 1994/95 visar en reservation om 248 000 kronor.

Regeringens överväganden

Resurser 1997

Ramanslag 38 837 tkr

Rymdstyrelsen har i fördjupad anslagsframställning och årsredovisning redovisat hur den svenska rymdforsk-

ningen sedan länge bedrivs i internationell samverkan. Svenska forskargrupper deltar i ett flertal internationella forskningsprogram och projekt. I de utvärderingar som gjorts inom ramen för NFR:s övergripande utvärderingar av den svenska fysiken respektive geovetenskaperna, får den rymdrelaterade forskningen mycket goda vitsord. Ett stort antal vetenskapliga och tekniska artiklar har publicerats samtidigt som en god grund har lagts för den framtida forskningsverksamheten. En ökad satsning har gjorts på finansiering av forskarstuderande, vilket Rymdstyrelsen bedömer bör avspeglats i ett ökande antal examina under de närmast kommande åren.

Rymdstyrelsens verksamhet beskrivs även i den forskningspolitiska propositionen under Närings- och handelsdepartementets verksamhetsområde.

Av Rymdstyrelsens redovisningar framgår att verksamheten varit framgångsrik. Regeringen drar slutsatsen att Rymdstyrelsen i hög grad förmått uppfylla de uppställda målen för verksamheten.

Regeringen har inom ramen för förevarande anslag beräknat medel för vissa merkostnader till följd av att Rymdstyrelsen skall betala lokalkostnader i anslutning till den forskningsverksamhet myndigheten finansierar. Principen om full kostnadstäckning beskrivs närmare i avsnitt 5. Universitet och högskolor.

Regeringen föreslår av statsfinansiella skäl en minskning av anslaget för rymdforskning med 6,2 miljoner kronor.

För år 1998 beräknas utgifterna uppgå till 40 002 000 kronor och för år 1999 till 41 245 000 kronor.

D 12. Rådet för forskning om universitet och högskolor

1994/95	Utgift	8 170 ¹	Reservation	462
1995/96	Anslag	12 149	Utgiftsprognos	11 857
			därav 1996	8 828
1997	Förslag	8 207		

¹ Beloppen anges i tusental kr

Anslaget avser utgifter för Rådets för forskning om universitet och högskolor verksamhet. Rådets uppgifter är att främja och stödja forskning och utvecklingsarbete rörande universitet och högskolor samt att verka för att information om och resultat av forskning och utvecklingsarbete inom rådets ansvarsområde sprids. Anslaget avser också rådets förvaltningskostnader.

En jämförelse mellan budget och utfall år 1994/95 visar en reservation om 462 000 kronor.

Regeringens överväganden

Resurser 1997

Ramanslag: 8 207 tkr

Rådet för forskning om universitet om högskolor har under budgetåret 1994/95 fördelat medel till forskningsprojekt, konferenser, publiceringsstöd, internationellt samarbete m.m. Resultatet av rådets arbete är enligt regeringens uppfattning tillfredsställande.

Riksdagen har beslutat att den verksamhet som finansieras av rådet för forskning om universitet och högskolor fr.o.m. budgetåret 1998 skall bedrivas genom stöd från forskningsorgan som finansierar forskning av liknande slag och vägas mot andra angelägna ändamål inom berörda forskningsområden.

Fram till rådets nedläggning år 1998 bör Rådets verksamhet bedrivas enligt samma riktlinjer som tidigare. Övriga frågor som rör rådet behandlas i den forskningspolitiska propositionen (prop. 1996/97:5).

D 13. Kungl. biblioteket

1994/95	Utgift	119 609 ¹	Anslagssparande	33 816
1995/96	Anslag	263 754	Utgiftsprognos	195 523
			därav 1996	133 000
1997	Förslag	190 162		
1998	Beräknat	195 552		
1999	Beräknat	201 259		

¹ Beloppen anges i tusental kr

Kungl. biblioteket (KB) är Sveriges nationalbibliotek och skall som sådant främja svensk informationsförsörjning genom att samla, bevara och tillhandahålla det svenska trycket och förvärva utländsk litteratur, framställa nationalbibliografiska produkter samt stödja svenskt biblioteksväsen med centrala insatser.

En jämförelse mellan budget och utfall år 1994/95 visar ett anslagssparande om 33 816 000 kronor. Prognosen för anslagsbelastningen för innevarande budgetår visar ett anslagssparande om 102 047 000 kronor. Det prognostiserade anslagssparandet förklaras dels av att utgifter för vissa beslutade projekt uppkommer först budgetåret 1997, dels av att vissa hyreskostnader utblivit på grund av om- och tillbyggnadsarbete. Anslagssparandet beräknas användas under planeringsperioden.

Regeringens överväganden

Övergripande mål

Kungl. biblioteket (KB) skall främja svensk informationsförsörjning genom att samla, bevara och tillhandahålla det svenska trycket och förvärva utländsk litteratur, framställa nationalbibliografiska produkter samt stödja svenskt biblioteksväsen med centrala insatser.

Resurser 1997

Ramanslag 190 162 tkr

Kungliga bibliotekets årsredovisning visar att KB, trots vissa problem i samband med bl.a. om- och tillbyggnaden av lokalerna i Humlegården, uppehållit en verksamhet som i många avseenden varit framgångsrik. Under år 1997 kommer KB att kunna flytta in större delen av verksamheten i de ombyggda lokalerna och de nytilkomna magasinerna. Riksdagen har tidigare beslutat om medel för inredning och utrustning av byggnaderna. KB:s organisation har under året varit föremål för utredning och som en följd av detta har vissa förändringar genomförts.

KB har genom sitt sekretariat BIBSAM sammanställt en rapport med en undersökning och en analys av högskolebibliotekens utveckling särskilt ur studenternas synvinkel. De olika delstudierna liksom den sammanfattande analysen ger tillsammans en god bild av de svenska universitets- och högskolebiblioteken och utgör ett ändamålsenligt underlag för en fortsatt utveckling av dessa bibliotek.

Det nationella biblioteksdatasystemet (LIBRIS), ett av de första i sitt slag i världen, behöver förnyas för att kunna fungera i en modern datamiljö. Ett systemskifte av detta slag fordrar såväl investeringar i ny teknik som visst utvecklingsarbete. Regeringen förordar en ökning av KB:s anslag för en förnyelse av LIBRIS och för att systemet skall kunna utnyttjas optimalt och avgiftsfritt inom det svenska bibliotekssystemet (11 miljoner kronor).

Härigenom blir det möjligt för KB att tillhandahålla LIBRIS i utvecklad form utan att debitera användarna av systemet.

Systemet med ansvarsbibliotek syftar till att skapa ett nationellt informationsförsörjningssystem på hög internationell nivå och stärka forskningsbibliotekens utåtriktade verksamhet. Regeringen föreslår att systemet byggs ut. KB bör i detta sammanhang särskilt uppmärksamma den växande kvinno-, mans- och genusforskningens behov. De kvinnohistoriska samlingarna vid Göteborgs universitet innebär att det där bör finnas särskilda förutsättningar för en vidare utveckling inom området. Regeringen föreslår att KB tilldelas 500 000 kronor för uppbyggnad av en ansvarsbiblioteksfunktion med avseende på kvinno-, mans- och genusforskning.

Stiftelsen Svenska Barnboksinstitutet har uppgifter som i praktiken motsvarar en ansvarsbiblioteksfunk-

tion inom barnboksområdet och har genom KB ett statsbidrag. Institutet bedriver en kvalificerad verksamhet såväl nationellt som internationellt. Svenska Barnboks-institutet har utarbetat en strategi för utveckling och för utnyttjande av ny teknik som ger institutet möjlighet att effektivisera insatserna inom sitt ansvarsområde. Institutet behöver en teknisk upprustning. Regeringen föreslår en ökning av bidraget till Svenska Barnboks-institutet med 400 000 kronor.

Övriga slutsatser och förslag beträffande KB redovisas i regeringens forskningsproposition (prop 1996/97:5).

Regeringens bedömning är att de övergripande målen för den verksamhet som KB ansvarar för bör kvarstå.

För år 1998 beräknas utgifterna uppgå till 195 552 000 kronor och för år 1999 till 201 259 000 kronor.

D 14. Statens psykologisk-pedagogiska bibliotek

1994/95	Utgift	7 396 ¹	Anslagssparande	133
1995/96	Anslag	11 971	Utgiftsprognos	12 205
			därav 1996	8 137
1997	Förslag	8 029		
1998	Beräknat	8 281		
1999	Beräknat	8 538		

¹ Beloppen anges i tusental kr

Statens psykologisk-pedagogiska bibliotek (SPPB) är ett vetenskapligt bibliotek med nationellt ansvar för referens- och beståndsservicen inom ämnesområdena psykologi, pedagogik och folkbildningsforskning.

SPPB:s övergripande mål är att med beaktande av förutsättningarna inom resp. område samla, beskriva, bevara och tillhandahålla svenska och utländska skrifter och annat informationsmaterial inom sina ämnesområden.

En jämförelse mellan budget och utfall år 1994/95 visar ett anslagssparande om 133 000 kronor.

Regeringens överväganden

Övergripande mål

SPPB:s övergripande mål skall för planeringsperioden vara att med beaktande av förutsättningarna inom resp. område samla, beskriva, bevara och tillhandahålla svenska och utländska skrifter och annat informationsmaterial inom sina ämnesområden.

Resurser 1997

Ramanslag 8 029 tkr

SPPB har lämnat en resultatredovisning i årsredovisningen, vilken har utvecklats i den fördjupade anslagsframställningen. SPPB redovisar också två undersökningar som myndigheten låtit göra. Sedan år 1993 gör SPPB årliga användarundersökningar, som år 1995 byggts ut till att gälla inte bara kvantitets- utan även kvalitetsaspekter. SPPB har därutöver låtit göra en utvärdering av kvaliteten på verksamheten sedd ur ett användar- eller kundperspektiv, vilket inneburit en förtjänstfull problematisering av kvalitetsaspekten. Av redovisningarna framgår att verksamheten varit framgångsrik och vuxit i omfattning. Såväl antalet besökande som antalet fjärrlån har ökat markant. Forskares och andra användares möjligheter att återfinna information inom SPPB:s ansvarsområde har också väsentligen förbättrats genom bibliotekets utvecklingsarbete inom dataområdet. Kvaliteten på verksamheten framstår som god.

SPPB deltar i flera internationella projekt och nätverk, inte minst inom ramen för EU-samarbetet. Under året har folkbildningsforskning tillkommit som nytt ansvarsområde.

Regeringens bedömning är att de övergripande målen för den verksamhet SPPB ansvarar för bör kvarstå.

För år 1998 beräknas utgifterna uppgå till 8 281 000 kronor och för år 1999 till 8 538 000 kronor.

D 15. Institutet för rymdfysik

1994/95	Utgift	38 137 ¹	Anslagssparande	5 066
1995/96	Anslag	57 600	Utgiftsprognos	57 619
			därav 1996	39 503
1997	Förslag	36 434		
1998	Beräknat	37 600		
1999	Beräknat	38 802		

¹ Beloppen anges i tusental kr

Institutets för rymdfysik (IRF) uppgift är att bedriva och främja forskning, utbildning och utvecklingsarbete samt mät- och registreringsverksamhet inom främst området rymdfysik och inom sitt verksamhetsområde medverka vid forskarutbildning som anordnas bl. a. vid universiteten i Uppsala och Umeå.

En jämförelse mellan budget och utfall år 1994/95 visar ett anslagssparande om 5 066 000 kronor.

Regeringens överväganden

Övergripande mål

Institutets för rymdfysik övergripande mål skall för planeringsperioden vara att bedriva grundforskning och utbildning i ämnet rymdfysik samt att stödja den tekniska utvecklingen inom rymdteknologi och informationsteknologi.

Resurser 1997

Ramanslag 36 434 tkr

IRF har god kvalitet på sin verksamhet. Institutets verksamhetsmål har uppfyllts till största delen med undantag för ett delprogram, området radiofjärranalys, som lagts ner i avsaknad av externt stöd. IRF önskar utvidga sin medverkan i såväl forskarutbildningen som grundutbildningen inom sitt verksamhetsområde.

IRF redovisar i fördjupad anslagsframställning och årsredovisning att institutets verksamhet ligger långt framme inom rymdforskningsområdet, speciellt vad avser experimentell forskning från rymdfarkoster/satelliter, men även på marksidan inom radarområdet. Forskare vid IRF har deltagit i ett flertal internationella projekt.

IRF använder sig av olika kvalitetsmått för att beskriva verksamhetens kvalitet. Ett kvalitetsmått är antalet publicerade vetenskapliga rapporter. Av IRF:s redovisning framgår att publikationsfrekvensen per forskare vid IRF har ökat under den senaste femårsperioden. Institutet visar på en kraftig ökning av antalet parallellt pågående satellitprojekt under den sista femårsperioden. IRF:s bedömning är att institutets forskare därmed i högre grad än tidigare bundits till projektarbete – ett arbete som kan betraktas som en långsiktig investering för framtida forskning. Av IRF:s redovisning drar regeringen slutsatsen att IRF i hög grad har förmått uppfylla målen för verksamheten.

För år 1998 beräknas utgifterna uppgå till 37 600 000 kronor och för år 1999 till 38 802 000 kronor.

D 16. Polarforskningssekretariatet

1994/95	Utgift	16 846 ¹	Anslagssparande	5 991
1995/96	Anslag	31 710	Utgiftsprognos	28 838
			därav 1996	26 113
1997	Förslag	21 850		
1998	Beräknat	22 350		
1999	Beräknat	22 876		

¹ Beloppen anges i tusental kronor

Polarforskningssekretariatets övergripande mål är att främja och samordna svensk polarforskning på hög internationell nivå.

En jämförelse mellan budget och utfall år 1994/95 visar ett anslagssparande om 5 991 000 kronor.

Polarforskningssekretariatet har till uppgift att planera och genomföra expeditioner till polarområdena och bevaka den internationella utvecklingen på området.

Polarforskningssekretariatet skall dessutom verka för ett förbättrat skydd av miljön i polartrakterna. Sedan den 1 juli 1994 är sekretariatet även tillståndsmyndighet för svenskars vistelse och verksamhet i Antarktis. Under den kommande perioden planeras två större forskningsexpeditioner, en till det kanadensiska Arktis och en till Antarktis. Forskningens tyngdpunkt finns inom miljörelaterade projekt som kan bidra till kunskapen om de processer som påverkar den globala miljön.

Regeringens överväganden

Övergripande mål

För den kommande planeringsperioden skall Polarforskningssekretariatets övergripande mål vara att att främja och samordna svensk polarforskning på hög internationell nivå.

Resurser 1997

Ramanslag: 21 850 tkr

Polarforskningssekretariatet har i fördjupad anslagsframställning och årsredovisning redovisat hur verksamheten byggts upp under en tioårsperiod till dagens nivå där ett par hundra svenska forskare är engagerade i polarforskning. Årligen deltar många av dessa i forskningsexpeditioner till Arktis och Antarktis. Regeringen bedömer att sekretariatets verksamhet väl uppfyller angivna mål.

Under den senaste treårsperioden har verksamheten bedrivits över stora delar av polarområdena med tyngdpunkter i Antarktis, på Svalbard samt i ryska Arktis. De nordiska länderna har utvecklat ett kostnadseffektivt samarbete i Antarktis. Sekretariatets miljöverksamhet har förändrats och blivit mer omfattande till följd av det nya ansvaret för tillståndsgivning för vistelse i Antarktis.

Den utökade verksamheten i Arktis som sekretariatet planerar är angelägen då Arktis är ett svenskt närområde. Rysslands ökade öppenhet har medfört möjligheter till samarbete som ger ny kunskap om bl.a. miljöproblem som kräver akuta åtgärder. De vetenskapliga frågeställningarna i Antarktis är fortsatt angelägna, t.ex. inom klimatforskning. Verksamheten i Antarktis bör konsolideras, bl.a. i internationella samarbetsprojekt som ger goda möjligheter för svenska forskare.

Stor vikt bör även läggas vid forskningsplanering i nära samverkan med forskningsfinansiärerna. Strävan bör vara att skapa goda förutsättningar för såväl etablerade forskare som för doktorander inom de aktuella områdena i syfte att bygga upp ett stabilt polarforsknings-samhälle i Sverige.

Verksamheten präglas av en mycket ojämn kostnadsfördelning över tiden till följd av stor belastning vid genomförande av expeditioner. Detta innebär att regeringen kan ha anledning att pröva frågan om fördelning av kostnaderna för sekretariatets verksamhet mellan budgetåren 1997 och 1998, genom omfördelning av resurser inom verksamhetsområdet Nationella och internationella forskningsresurser. Ett eventuellt ökat behov av medel under budgetåret 1997 motsvaras av ett minskat behov av medel under budgetåret 1998.

För år 1998 beräknas utgifterna uppgå till 22 350 000 kronor och för år 1999 till 22 876 000 kronor.

D 17. Rådet för forsknings- och utvecklings-samarbete mellan Sverige och EU

1995/96	Anslag	11 901 ¹	Utgiftsprognos	10 184
			därav 1996	9 900
1997	Förslag	9 506		
1998	Beräknat	9 839		
1999	Beräknat	10 181		

¹ Beloppen anges i tusental kr

Rådets övergripande mål är att svara för samordning inom landet av det samarbete mellan Sverige och EU som avser forskning och teknisk utveckling. Rådet skall vara ett nationellt kontaktorgan för samarbetet.

Prognosen för anslagsbelastningen under innevarande budgetår visar ett anslagssparande om 1 717 000 kronor. Det prognostiserade anslagssparandet förklaras av att myndigheten är relativt nybildad (juli 1994) och av att verksamheten fortfarande är under uppbyggnad samt av att utgifter för vissa beslutade projekt uppkommer först under budgetåret 1997.

Regeringens överväganden

Övergripande mål

Rådets övergripande mål skall för planeringsperioden vara att svara för samordning inom landet av det samarbete mellan Sverige och EU som avser forskning och teknisk utveckling. Rådet skall vara nationellt kontaktorgan för samarbetet.

Resurser 1997

Ramanslag 9 506 tkr

Rådet har undantagits från kraven på resultatredovisning enligt 9 § förordningen (SFS 1993:134) om myndigheters årsredovisning och anslagsframställning för budgetåret 1994/95. Rådets årsredovisning innehåller trots detta viss resultatinformation vilken har vidareutvecklats i den fördjupade anslagsframställningen. Av redovisningen framgår att verksamheten har varit framgångsrik både vad gäller information och rådgivning men också samordning. Den information rådet producerat har varit mycket efterfrågad. Rådet har anpassat verksamheten till de ökade behoven av information vartefter Sveriges deltagande har ökat. Även samordningsverksamheten har fyllt en viktig funktion.

Mot bakgrund av bl.a. den redovisning rådet har lämnat i den fördjupade anslagsframställningen och det snabbt ökande samarbetet med EU föreslår regeringen en resursförstärkning för rådet som framför allt avser en utökning av informations- och rådgivningsverksamheten. Genom resurstillskottet kan förutsättningarna förbättras när det gäller att säkerställa ett ökat svenskt deltagande i EU-samarbetet och därmed ett förstärkt stöd till svensk forskning och utveckling från kommissionen. Förslaget om en förstärkning av EU/FoU-rådet behandlas närmare i den forskningspolitiska propositionen (prop. 1996/97:5).

Regeringens bedömning är att de övergripande målen för den verksamhet EU/FoU-rådet ansvarar för bör kvarstå.

För år 1998 beräknas utgifterna uppgå till 9 839 000 kronor och för år 1999 till 10 181 000 kronor.

D 18. Europeisk forskningssamverkan

1994/95	Utgift	384 174 ¹	Anslagssparande	48 230
1995/96	Anslag	560 033	Utgiftsprognos	487 997
			därav 1996	385 880
1997	Förslag	317 367		
1998	Beräknat	170 795		
1999	Beräknat	175 149		

¹ Beloppen anges i tusental kr

Anslaget skall täcka utgifter för svenskt deltagande i sådan europeisk forskningssamverkan som regleras genom regeringsavtal. Medlen disponeras av olika ansvariga myndigheter enligt nedanstående sammanställning. Regeringen avser att i regleringsbrev slutligt fördela medlen på angivna myndigheter.

1. Utgifter för svenskt deltagande i, dels den europeiska rymdorganisationen ESA:s vetenskapliga program, dels ESA:s projekt vid Esrange. Rymdstyrelsen disponerar medlen.

2. Utgifter för Sveriges bidrag till den europeiska kärnforskningsorganisationen (CERN), den europeiska organisationen för astronomisk forskning rörande södra stjärnhimlen (ESO), den europeiska konferensen för molekylärbiologi (CEBM), det europeiska laboratoriet för molekylärbiologi (EMBL), den europeiska synkrotronljuskällan (ESRF) och den europeiska fusionsforskningsansläggningen (JET). Naturvetenskapliga forskningsrådet (NFR) disponerar medlen.

3. Utgifter för svenskt deltagande i Europeiska universitetsinstitutet. Humanistisk-samhällsvetenskapliga forskningsrådet (HSFR) disponerar medlen.

4. Utgifter för Sveriges bidrag till deltagande i verksamheten vid Internationella institutet för tillämpad systemanalys (IIASA). Forskningsrådsnämnden (FRN) disponerar medlen.

5. Utgifter för tull och mervärdesskatt på varor och tjänster för European Incoherent Scatter Facility (EISCAT). Länsstyrelsen i Norrbottens län disponerar medlen.

En jämförelse mellan budget och utfall år 1994/95 visar ett anslagssparande på 48 230 000 kronor. Prognosen för anslagsbelastningen för innevarande budgetår visar ett anslagssparande på 72 036 000 kronor. Det prognostiserade anslagssparandet förklaras av att vissa uppskattade medlemsavgifter blivit lägre än hittills beräknat.

Regeringens överväganden

Resurser 1997

Ramanslag 317 367 tkr

Sverige har åtagit sig stora engagemang och håller en hög profil på sitt internationella forskningsamarbete. Myndigheterna har genomgående redovisat goda resultat inom sina respektive verksamhetsområden.

Regeringens bedömning är att tilläggsfinansiering i anslutning till universitets och högskolors deltagande i EU-programmen normalt bör avsättas på utförandenivå. Regeringen föreslår därför att forskningsrådets särskilda medel för tilläggsfinansiering dras in som besparing. I den mån råden önskar avsätta medel för tilläggsfinansiering får detta ske inom respektive råds forskningsanslag. Utöver denna besparing föreslår regeringen en minskning av anslaget till europeisk forskningssamverkan med 52,9 miljoner kronor. Besparingarna före-

slås med anledning av det statsfinansiella läget.

För budgetåret 1998 beräknas en ytterligare minskning av anslaget om 149,9 miljoner kronor avseende i första hand deltagande i internationella forskningsorganisationer. Regeringen avser att, vilket utförligare redovisas i den forskningspolitiska propositionen, senare fatta beslut om en översyn av Sveriges deltagande i storskaligt internationellt forskningsamarbete.

Frågor rörande Europeisk forskningssamverkan behandlas även i den forskningspolitiska propositionen (prop. 1996/97:5).

Regeringen planerar att fördela anslaget enligt följande:

1. Rymdforskning	98 000 000 kr
2. Samarbete inom NFR:s område	191 609 000 kr
3. Samarbete inom HSFR:s område	3 000 000 kr
4. Samarbete inom FRN:s område	7 196 000 kr
5. EISCAT	1 439 000 kr
6. Till regeringens disposition	16 123 000 kr

D 19. Särskilda utgifter för forskningsändamål¹

1994/95	Utgift	192 707 ²	Reservation	4 851
1995/96	Anslag	140 353 ³	Utgiftsprognos	124 417
			därav 1996	83 901

1997 Förslag 104 366

1998	Beräknat	106 662
1999	Beräknat	109 480

1 Motsvarar anslagen D 20. Vissa särskilda utgifter för forskningsändamål och D 21. Vissa bidrag till forskningsverksamhet.

2 Beloppen anges i tusental kr

3 Regeringen har därutöver på tilläggsbudget föreslagit ytterligare 50 miljoner kronor för budgetåret 1995/96.

Anslaget avser bidrag till forskningsverksamhet och vissa särskilda utgifter för forskningsändamål. De tidigare två anslagen för dessa ändamål slås härigenom samman till ett anslag.

Anslaget avser att finansiera utgifter för följande verksamheter.

1. Bidrag till Kungl. vetenskapsakademien
2. Bidrag till Svenska institutet i Rom
3. Bidrag till Svenska institutet i Athen
4. Bidrag till Svenska forskningsinstitutet i Istanbul
5. Bidrag till Nämnden för svenskt-amerikanskt forskarutbyte
6. Bidrag till Institutet för framtidsstudier
7. Bidrag till Svenska institutet
8. Till regeringens disposition

De tre medelhavsinstituterna, Svenska institutet i Athen, Svenska institutet i Rom och Svenska forskningsinstitutet i Istanbul är enligt sina stadgar primärt vetenskapliga institutioner med forskning och undervisning som huvuduppgifter. Instituterna skall främja svensk forskning, främst inom de klassiska vetenskaperna, men även andra vetenskapsområden kan inrymmas.

Svenska institutet i Athen är tillsammans med motsvarande institut i Danmark, Finland och Norge delägare i det nordiska biblioteket i Athen. Driften av biblioteket finansieras gemensamt av de deltagande instituten.

Nämnden för svensk-amerikanskt forskarutbyte etablerades år 1952. Dess verksamhet innebär huvudsakligen utdelande av stipendier.

Institutet för framtidsstudier är en stiftelse med uppgift att bedriva framtidsstudier, långsiktig analys och därmed sammanhängande verksamhet.

Svenska institutet är en stiftelse med uppgift att informera om Sverige i utlandet. En viktig uppgift för institutet är också att stipendiera svenska och utländska akademiker och att ge stöd till internationella akademiska konferenser och symposier. Utöver de medel som årligen anvisas institutet från anslag under Utbildningsdepartementets huvudtitel, disponerar institutet genom en engångssatsning år 1995 särskilda medel för anordnande av internationella vetenskapliga konferenser och symposier.

En jämförelse mellan budget och utfall år 1994/95 visar en reservation på 4 851 000 kronor. Prognosen för anslagsbelastningen under innevarande budgetår visar en reservation om 20 787 000 kronor.

Regeringens överväganden

Resurser 1997

Ramanslag 104 366 tkr

Bidraget till Svenska institutet i Athen bör förstärkas med 500 000 kronor. Förstärkningen möjliggör bl.a. finansiering av en biträdande föreståndare.

Stiftelsens Institutet för framtidsstudier verksamhet utvärderades på uppdrag av regeringen under år 1994. Utvärderarens samlade bedömning av institutet var positiv, även om viss kritik riktades mot delar av verksamhetens inriktning. Institutet reviderade med anledning av utvärderarens kritik delar av forskningsprogrammet för perioden 1995-2000. Det är regeringens uppfattning att institutets verksamhet väl svarar mot de mål som anges i institutets stadgar.

Regeringen föreslår att 4,6 miljoner kronor avseende stipendieverksamhet överförs från det tidigare anslaget C 45 Övriga utgifter inom universitet och högskolor till detta anslag.

Under detta anslag föreslås medel för inrättande av

tjänster för forskning med ett genusperspektiv. Medlen beräknas under anslagsposten Till regeringens disposition. När tjänsternas placering är fastställd kommer medlen att ställas till berörda högskolors disposition.

Regeringen planerar att fördela anslaget enligt följande:

1. Bidrag till Kungl. vetenskapsakademien	29 210 000
2. Bidrag till Svenska institutet i Rom	6 504 000
3. Bidrag till Svenska institutet i Athen	2 449 000
4. Bidrag till Svenska forskningsinstitutet i Istanbul	1 744 000
5. Bidrag till Nämnden för svensk-amerikanskt forskarutbyte	2 638 000
6. Bidrag till Institutet för framtidsstudier	11 864 000
7. Bidrag till Svenska institutet	24 228 000
8. Till regeringens disposition för särskilda utgifter för forskningsändamål	25 729 000

För år 1998 beräknas utgifterna uppgå till 106 662 000 kronor och för år 1999 till 109 480 000 kronor.

D 20. Medel för dyrbar vetenskaplig utrustning

1994/95	Utgift	118 221 ¹	Reservation	3 897
1995/96	Anslag	158 390	Utgiftsprognos	162 287
			därav 1996	119 897
1997	Förslag	90 978		
1998	Beräknat	93 707		
1999	Beräknat	96 619		

¹ Beloppen anges i tusental kr

Medlen disponeras och fördelas av Forskningsrådsnämnden (FRN) för dyrbar vetenskaplig utrustning. FRN skall i samverkan med andra forskningsfinansiärer fördela medel för vetenskaplig utrustning som kostar mer än 2 miljoner kronor.

En jämförelse mellan budget och utfall år 1994/95 visar en reservation på 3 897 000 kronor. Prognosen för anslagsbelastningen under innevarande budgetår visar att anslaget kommer att utnyttjas i sin helhet.

Regeringens överväganden

Resurser 1997

Ramanslag 90 978 tkr

Anslaget används för att anskaffa och bygga upp forskningsutrustning med ett värde över 2 miljoner kronor.

Medel till utrustning för det tekniska fakultetsområdet har under den senaste femårsperioden dominerat (35 %), följt av medel till nationella och internationella anläggningar (23 %) och till det naturvetenskapliga fakultetsområdet (19 %). Medelstillelningen för utrustning till de humanistiska, samhällsvetenskapliga, teologiska och juridiska fakultetsområdena utgör tillsammans ca 5 % av anslagsförbrukningen.

Förutsättningarna för finansiering av dyrbar vetenskaplig utrustning har under den senaste femårsperioden i hög grad kommit att påverkas av faktorer som den svenska kronans depreciering och kravet på universitet och högskolor att lånefinansiera utrustning. De resursbegränsningar som detta fått till följd ställer höga krav på prioritering bland ansökningarna om medel för utrustningsinvesteringar.

Det grundläggande kravet för att medel för investering i utrustning skall beviljas är att de forskningsprojekt som motiverar investeringen bedöms hålla hög kvalitet av den sakkunniggrupp som bereder ansökningarna. Andra krav är att utrustningen skall vara en förutsättning för att projekten skall kunna genomföras samt

att investeringen är motiverad med hänsyn till koncentration och profilering av forskningsresurserna nationellt och regionalt.

Regeringen bedömer att systemet för fördelning av dyrbar vetenskaplig utrustning fungerar väl.

För år 1998 beräknas utgifterna uppgå till 93 707 000 kronor och för år 1999 till 96 619 000 kronor.

7.4 Bemyndiganden

Forskningsråden och FRN bör även för den aktuella planeringsperioden ges möjlighet att göra åtaganden som omfattar mer långsiktigt projektstöd. Regeringen föreslår därför att riksdagen bemyndigar regeringen att under år 1997 låta staten ta på sig ekonomiska förpliktelser i samband med stöd till forskning som finansieras under verksamhetsområdet Nationella och internationella forskningsresurser som innebär åtaganden enligt följande uppställning (miljoner kronor):

ANSLAG	ÅR 1998	ÅR 1999	ÅR 2000	ÅR 2001	ÅR 2002
D1. Forskningsrådsnämnden: Forskning och forskningsinformation	81	68	54	41	27
D3. Humanistisk-samhällsvetenskapliga forskningsrådet: Forskning	140	117	94	70	47
D5. Medicinska forskningsrådet: Forskning	227	140	87	45	34
D7. Naturvetenskapliga forskningsrådet: Forskning	370	154	93	62	43
D9. Teknikvetenskapliga forskningsrådet: Forskning	254	159	79	48	25
D20. Medel för dyrbar vetenskaplig utrustning	86	54	27	16	9
Summa:	1 158	692	434	282	185

8 Gemensamma ändamål

8.1 ALLMÄNT

Under detta verksamhetsområde finns två anslag till gemensamma ändamål för utbildning och forskning. Det är medel dels för Sveriges medlemskap i Unesco, dels för utvecklingsarbete m.m. inom Utbildningsdepartementets verksamhetsområde.

Svenska Unescorådet har under budgetåret 1994/95 tillsammans med andra organisationer och myndigheter arbetat med en rad olika projekt i linje med Unescos program och informerat om Unescos verksamhet.

Medlen under anslaget Utvecklingsarbete inom Utbildningsdepartementets område m.m. har under budgetåret 1994/95 använts i första hand till utveckling av det ADB-baserade studieregistret LADOK och för statistik inom utbildningsområdet.

En ökning av resurserna för Unesco-verksamheten föreslås med hänsyn till Sveriges åtaganden. De förändringar som föreslås under anslaget E2. Utvecklingsarbete inom Utbildningsdepartementets område m.m. är i huvudsak av teknisk natur.

VERKSAMHETSOMRÅDETSANSLAGS- UTVECKLING (miljoner kronor)

Utgift 1994/95	49,3		
Anvisat 1995/96	77,2	Utgiftsprognos	72,2
		därav 1996	68,1
Förslag 1997	54,8		
Beräknat 1998	59,1		
Beräknat 1999	60,4		

E 1. Kostnader för Sveriges medlemskap i Unesco m.m.

1994/95	Utgift	34 914		
1995/96	Anslag	35 596	Utgiftsprognos	35 596
			därav 1996	34 596
1997	Förslag	35 828		
1998	Beräknat	36 473		
1999	Beräknat	37 369		

Beloppen anges i tusental kronor

I rådets instruktion (SFS 1996:646) sägs att Svenska Unescorådet har till uppgift att för Sveriges del vara sådant nationellt samarbetsorgan som enligt stadgan för Unesco förutsätts finnas för att samordna de viktigaste nationella organen inom Unescos område med organisationens verksamhet. Rådet skall främja Unescos verksamhet i Sverige och stödja svenska insatser inom ramen för organisationens program.

Medlemslänternas bidrag till Unescos reguljära budget fastställs av generalkonferensen, som hålls vartannat år. Den svenska andelen av Unescos budget utgör ca 1,7 %. Beloppet betalas dels i franska franc dels i amerikanska dollar. Det innebär att anslaget till stor del är valutaberoende. Årsavgiften för 1996 och 1997 fastställdes av generalkonferensen 1995. För 1996 uppgår avgiften till 33 488 000 kr.

Avgiften till konventionen om världens natur och kulturarv och bidraget till det internationella centret för konservering i Rom (ICCROM) uppgår vardera till 1 % av Sveriges årsbidrag till Unesco. Unescorådet har under tidigare budgetår erlagt ett bidrag till Unescos Internationella kulturfond. För kommande budgetår beräknas bidraget till 100 000 kr.

Förutom årsavgifterna till Unesco och konventionerna m. m. ingår även medel för de administrativa kostnaderna för Svenska Unescorådet. För innevarande budgetår är dessa kostnader beräknade till 2 355 000 kr.

Sverige har sedan generalkonferensen 1995 en ledamot i Unescos styrelse. Styrelseuppdraget innebär ökade uppgifter för Svenska Unescorådet och extra kostnader för styrelseuppdraget. Det gäller bl. a. ersättning

för förlorad lön och ökade resekostnader.

En jämförelse mellan budget och utfall år 1994/95 visar att kostnaderna översteg budgeten med drygt 10 miljoner kronor. Den ökade kostnaden sammanhänger med dels att medlemsavgiften till Unesco höjdes, dels fördyringar på grund av valutaförändringarna under budgetåret.

Regeringens överväganden

Sammanfattning

Övergripande mål

Förutom att anordna konferenser, seminarier m.m. inom olika delar av Unescos program skall Svenska Unescorådet under de närmaste åren arbeta med frågor som är relaterade till Sveriges representation i Unescos styrelse. Genom representationen ges Sverige goda möjligheter att utöva inflytande på Unescos verksamhet. Behovet av nordiskt samarbete inom Unesco-området inför styrelsens möten skall tillgodoses.

Resurser 1997

Ramanslag 35 828 tkr

Svenska Unescorådet har i sin anslagsframställning anmält behov av ytterligare medel för 1997 med hänvisning till ökade kostnader för resor, uppehälle, arvoden etc. bl a i samband med Unescos generalkonferens under 1997, ersättning m.m. för svenska ledamoten i Unescos styrelse samt för förberedelsearbete inför en kulturministerkonferens i Sverige 1998.

Mot denna bakgrund har vissa medel omfördelats inom utgiftsområde 16 för att finansiera de ökade kostnaderna under anslaget. För nästa budgetår beräknas anslaget till totalt 35 858 000 kr.

E 2. Utvecklingsarbete inom Utbildningsdepartementets område m.m.

1994/95	Utgift	14 423		
1995/96	Anslag	41 616	Utgiftsprognos	36 616
			därav 1996	33 516
1997	Förslag	18 947		
1998	Beräknat	22 615		
1999	Beräknat	23 040		

Beloppen anges i tusental kronor

De utgifter som belastar anslaget avser utveckling av system som skall leda till effektiviseringar och kostnadsminskningar i myndigheternas verksamheter eller av

system som ger ökad tillgång till information nationellt och internationellt samt viss övergripande statistik. Anslaget kan även tas i anspråk för vissa andra myndighetsövergripande verksamheter av tillfällig art.

I nu gällande ansvarsfördelning för officiell statistik inom utbildningsnysdepartementets område finansieras den officiella skolstatistiken via anslag till Skolverket och högskolestatistiken via anslag till Högskoleverket. Den statistik som gäller utbildningsväsendet som helhet finansieras via anslag till SCB. Detta gäller utbildningsregistret, elevuppföljningar, personalutbildningsstatistik, analyser av utbildning/arbetsmarknad m.m. Från förevarande anslag finansieras särskilt översiktspublikationerna Utbildningsstatistisk årsbok (utkommen senast 1995) och Fickskolan (utkommen senast 1996). För detta ändamål har 520 000 kr anvisats under innevarande budgetår. Samtidigt har 1 800 000 kr anvisats för en undersökning av invandrades utbildning. Undersökningen har genomförts och slutrapporterats och resultatet har används för att uppdatera utbildningsregistret.

SCB har i sin anslagsframställning anmält ett ökat medelsbehov på 600 000 kr för gemensamma utbildningsändamål såsom ökad tillgänglighet, frekventare publicering av Utbildningsstatistisk årsbok, internationellt uppgiftslämnande m.m.

Regeringens överväganden

Sammanfattning

Resurser 1997

Ramanslag 18 947 tkr

Övrigt

Anslaget skall användas för utveckling av system som skall leda till effektiviseringar och kostnadsminskningar i myndigheternas verksamheter eller av system som ger ökad tillgång till information nationellt och internationellt samt viss övergripande statistik. Även vissa andra myndighetsövergripande verksamheter eller projekt av tillfällig art skall kunna finansieras från anslaget.

De medel som under innevarande budgetår beräknats för försöksverksamheten med mediebyrå utbildning inom skolväsendet (16 385 000 kr; räknat på 18 mån) har överförts till anslagen A 2. Skolutveckling och A 13. Bidrag till viss verksamhet inom vuxenutbildning. Vidare har anslaget minskats med 3 400 000 kr engångsvis för 1997 som ett led i finansieringen av andra åtgärder.

De framtida födelsetalen är en viktig faktor som bl.a. påverkar utbildningsplaneringen. De hittills under 1996 konstaterade födelsetalen är lägre än vad som någon gång konstaterats i Sverige. Om nivån blir bestående är

det fråga om en viktig samhällsförändring. I denna osäkra situation har Utbildnings- och Socialdepartementen tagit initiativ till ett särskilt analysarbete inom SCB och en ny befolkningsprognos förbereds.

För statistikändamål behöver 2 miljoner kronor användas under detta anslag.

Vidare räknar regeringen med att fortsättningen av OECD-CERIS:s indikatorprojekt, det s.k. INES-projektet skall finansieras från anslaget. Projektet producerar och publicerar årligen statistiska rapporter för utbildningsområdet. Medlen för detta ändamål har för innevarande budgetår beräknats under åttonde huvudtitelns anslag A 4. Stöd för utveckling av skolväsendet (anslagsposten 5).

För innevarande budgetår har Socialdepartementet avsatt 5 miljoner kronor för framtagning av statistikuppgifter inom barnomsorgsområdet. Medlen är anvisade under första huvudtitelns anslag B 1. Regeringskansliet, anslagsposten 4. Socialdepartementet, delposten Utredningar, utveckling, samverkan m.m. Med hänvisning till att ansvaret för barnomsorgsfrågor överförts från Socialdepartementet till Utbildningsdepartementet föreslås nu att 5 miljoner kronor beräknas under förevarande anslag för att användas för motsvarande ändamål. Regeringen avser att senare under planeringsperioden återkomma till frågan under vilket anslag medlen skall beräknas.

Rättsdatablad

Föfattningsrubrik	Bestämmelser som inför, ändrar, upphäver eller upprepar ett normgivningsbemyndigande	Celexnummer för bakomliggande EG-regler
--------------------------	--	---

Lag om ändring i skollagen (1985:1100)

15 kap. 6 §